

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ:
«ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»**

ΑΘΗΝΑ, 27-28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2007

Πρακτικά Συνεδρίου: «Γυναίκα και Τοπική Ανάπτυξη»

Συντονισμός Έκδοσης: Ματίνα Χ. Παπαγιαννοπούλου

Φιλολογική Επιμέλεια: Παναγιώτα Καραφώτη

Διορθώσεις: Σωτηρία Αποστολάκη, Ελένη Ψαριδν

Σχεδιασμός-Παραγωγή: Mega Print Ε.Π.Ε.

Αθήνα 2008

Σχήμα: 17X24 εκ. **Σελίδες:** 160

ISBN: 978-960-6737-14-5

Το Έργο: «Εστιάζοντας στην Ισότητα διαμέσου της Τοπικής Ανάπτυξης»
(«Localising Gender Equality through Development»),
εντάχθηκε στο πλαίσιο του Κοινοτικού Προγράμματος Δράσης σχετικά με την Κοινωνική
Στρατηγική-Πλαίσιο για την Ισότητα των Φύλων (2001-2005),
με Συντονιστή Φορέα το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας και συγχρηματοδότηση της
Ευρωπαϊκής Επιτροπής (80%) και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας (20%).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Το περιεχόμενο της παρούσας έκδοσης δεν εκφράζει κατ' ανάγκη τη γνώμη ή τη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε φέρει καμία ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στην έκδοση αυτή.

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Χαρ. Τρικούπη 51 & Βαλτετσίου, 106 81 Αθήνα

τηλ. 210 3898000, fax: 210 3898079

E-mail: kethi@kethi.gr

www.kethi.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	10
«ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ»	12
Προεδρείο: Ειρήνη (Ηρα) ΒΑΣΣΑΜΑΚΗ-ΡΑΛΛΗ, Πρόεδρος Δ.Σ. του Κ.Ε.Θ.Ι.	12
Χαιρετισμοί:	
Ευγενία ΤΣΟΥΜΑΝΗ, Γενική Γραμματέας Ισότητας, Υπουργείο Εσωτερικών	12
Αλεξία ΑΛΒΕΡΤΗ-ΕΒΕΡΤ, Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Δήμος Αθηναίων, Μέλος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Θ.Ι.	18
Άννα ΦΙΛΙΝΗ, Βουλευτής Α΄ Αθηνών.....	19
Δημήτριος ΠΑΝΟΖΑΧΟΣ, Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Ηπείρου	22
Φεβρωνία ΠΑΤΡΙΑΝΑΚΟΥ, Βουλευτής Επικρατείας	25
Άννα ΦΟΝΣΟΥ, Δημοτική Σύμβουλος, Δήμος Αθηναίων	27
Παναγιώτης ΣΑΜΟΪΛΗΣ, Πρόεδρος Ελληνικής Εταιρείας Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού	28
Μίκα ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, Επικεφαλής του Ελληνικού Τμήματος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών, Πρόεδρος Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α. «ΔΗΜΗΤΡΑ»	29
Καθηγητής Προκόπης ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ, Υπουργός Εσωτερικών	30
Εισήγηση: Μαρία ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΑΣΣΙΩΤΟΥ, μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	33
«ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: “ΕΣΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΔΙΑΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ”»	42
Προεδρείο: Ιφιγένεια ΚΑΤΣΑΡΙΔΟΥ, Γενική Διευθύντρια Κ.Ε.Θ.Ι.	42
Εισηγήσεις:	
Καλλιόπη ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ειδική Σύμβουλος Κοινοτικών Προγραμμάτων, Κ.Ε.Θ.Ι.	45
Danielle SEIGNOUREL, National Information Centre for Women and Families’ Rights (Γαλλία).....	47
Purificacion BARREIROS RIBAO, General Directorate for Equal Opportunities of the Municipality of Madrid (Ισπανία)	49

Irene ZANCANARO, Department for Rights and Equal Opportunities of the Presidency of the Council of Ministers (Ιταλία)	53
Συζήτηση	56
«ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ»	60
Προεδρείο: Γεωργία ΚΟΡΕΛΛΑ, Διευθύντρια Ερευνών και Μελετών, Κ.Ε.Θ.Ι.	60
Εισηγήσεις:	
Ελένη ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, Συντονίστρια Έρευνας, Μέλος ΔΕΠ, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	62
Flavia PESCE, Department for the Rights and Equal Opportunities of the Presidency of the Council of Ministers (Ιταλία)	67
Delphine DARIES, General Directorate for Equal Opportunities of the Municipality of Madrid (Ισπανία)	75
Beatrice MAUCONDUIT, National Information Centre for Women and Families' Rights (Γαλλία)	78
Συζήτηση	83
«ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ»	86
Προεδρείο: Χριστίνα ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Προϊσταμένη Τμήματος Περιφερειακής Ανάπτυξης, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Εσωτερικών	86
Εισηγήσεις:	
Clare ZAMMIT, Εθνική Επιτροπή για την Προώθηση της Ισότητας, Μάλτα	86
Σπύρος ΒΛΙΑΜΟΣ, Καθηγητής, Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	91
Όλγα ΓΙΩΤΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών	99
«ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ»	106
Προεδρείο: Νάνσυ ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΗ, Καθηγήτρια Τμήματος Διοίκησης	

Επιχειρήσεων, πρώην Αντιπρύτανης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Μέλος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Θ.Ι.	106
Εισηγήσεις:	
Ελένη ΑΛΙΦΕΡΗ, Δήμαρχος Μελιγαλά	106
Ιωάννα ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΕΩΡΓΟΥΔΑΚΗ, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών.....	111
Αντωνία ΜΠΟΥΖΑ, Νομαρχιακή Σύμβουλος Νομαρχία Μεσσηνίας.....	117
«ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ»	123
Προεδρείο: Καλλιόπη ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ειδική Σύμβουλος Κοινοτικών Προγραμμάτων, Κ.Ε.Θ.Ι.	123
Εισηγήσεις:	
Άννα ΣΑΪΤΗ, Επιχειρηματίας.....	123
Χριστίνα ΛΕΓΑΚΗ, Οικονομολόγος, Διευθύνουσα Σύμβουλος Pioneer Hi-Bred Hellas	126
Συζήτηση	131
«ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ»	138
Προεδρείο: Καλλιόπη ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ειδική Σύμβουλος Κοινοτικών Προγραμμάτων, Κ.Ε.Θ.Ι.	138
Εισηγήσεις:	
Χρυσούλα ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗ, Υπεύθυνη Παραρτήματος Κ.Ε.Θ.Ι., Πάτρα	138
Ελπίδα ΤΣΕΚΟΥΡΑ, Υπεύθυνη Ενότητας «Κέντρα Λήψης Αποφάσεων».....	145
Ειρήνη ΜΑΡΗ, Υπεύθυνη Ενότητας «Κοινωνική Οικονομία»	149
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ: Καλλιόπη ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ειδική Σύμβουλος Κοινοτικών Προγραμμάτων, Κ.Ε.Θ.Ι.	156

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

1η ΗΜΕΡΑ : ΤΡΙΤΗ 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2007

«ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ»

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ **Ειρήνη (Ήρα) Βαλσαμάκη-Ράλλη,**
Πρόεδρος του Δ.Σ., Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ **Καθηγητής Προκόπης Παυλόπουλος,** Υπουργός Εσωτερικών
Ευγενία Τσουμάνη, Γενική Γραμματέας Ισότητας, Υπουργείο
Εσωτερικών
Νικήτας Κακλαμάνης, Δήμαρχος Αθηναίων
Δημήτριος Πανοζάχος, Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Ηπείρου

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ
Μαρία Παναγιωτοπούλου-Κασσιώτου,
Μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

«ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: “ΕΣΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΔΙΑΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ”»

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ **Ιφιγένεια Κατσαρίδου,** Γενική Διευθύντρια Κ.Ε.Θ.Ι.

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΕΣ **Καλλιόπη Βλαχογιάννη,**
Ειδική Σύμβουλος Κοινοτικών Προγραμμάτων, Κ.Ε.Θ.Ι.
Danielle Seignourel,
National Information Centre for Women and Families' Rights (Γαλλία)
Purificacion Barreiros Ribao, General Directorate for Equal
Opportunities of the Municipality of Madrid (Ισπανία)
Irene Zancanaro, Department for Rights and Equal Opportunities
of the Presidency of the Council of Ministers (Ιταλία)

Συζήτηση
«ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ»

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ **Γεωργία Κορέλλα**, Διευθύντρια Ερευνών και Μελετών, Κ.Ε.Θ.Ι.

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΕΣ **Ελένη Θεοδωροπούλου**,

Συντονίστρια Έρευνας, Μέλος Δ.Ε.Π., Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Flavia Pesce, Department for the Rights and Equal Opportunities
of the Presidency of the Council of Ministers (Ιταλία)

Delphine Daries, General Directorate for Equal Opportunities of
the Municipality of Madrid (Ισπανία)

Beatrice Mauconduit, National Information Centre for Women
and Families' Rights (Γαλλία)

Συζήτηση

«ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ»

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ **Χριστίνα Παπαδημητρίου**, Προϊσταμένη Τμήματος Περιφερειακής
Ανάπτυξης, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Εσωτερικών

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ

Clare Zammit, Εθνική Επιτροπή για την Προώθηση της Ισότητας,
Μάλτα

Σπύρος Βλιάμος, Καθηγητής, Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και
Θεωρίας της Επιστήμης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο
Αθηνών

Όλγα Γιώτη-Παπαδάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πάντειο
Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

2η ΗΜΕΡΑ

ΤΕΤΑΡΤΗ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2007

**«ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ
ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ»**

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ **Νάνσυ Παπαλεξανδρή**, Καθηγήτρια Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων,

πρώην Αντιπρύτανης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Μέλος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Θ.Ι.

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΕΣ **Μαρία Κόλλια-Τσαρούχα**, Βουλευτής Σερρών
Σοφία Οικονομάκου, Πρόεδρος Εθνικού Επιμελητηριακού Δικτύου Ελληνίδων Γυναικών Επιχειρηματιών και Στελεχών Επιχειρηματικών Φορέων, Πρόεδρος Δικτύου Γυναικών Ευρωπαϊμελητηρίου
Ελένη Αλιφέρη, Δήμαρχος Μελιγαλά

«ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ»

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ **Αλεξία Αλβέρτη-Έβερετ**, Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Δήμος Αθηναίων, Μέλος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Θ.Ι.

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΕΣ **Ιωάννα Ηλιοπούλου-Γεωργουδάκη**, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών
Άννα Σαϊτή, Επιχειρηματίας
Μαριάννα Πυργιώτη, Δημοσιογράφος
Χριστίνα Λεγάκη, Οικονομολόγος, Διευθύνουσα Σύμβουλος Pioneer Hi-Bred Hellas

Συζήτηση

«ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ»

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ **Καλλιόπη Βλαχογιάννη**,
Ειδική Σύμβουλος Κοινωνικών Προγραμμάτων, Κ.Ε.Θ.Ι.

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΕΣ **Χρυσούλα Κοντογεώργη**, Υπεύθυνη Παραρτήματος Κ.Ε.Θ.Ι., Πάτρα
Ελπίδα Τσεκούρα, Υπεύθυνη Ενότητας «Κέντρα Λήψης Αποφάσεων»
Ειρήνη Μάρη, Υπεύθυνη Ενότητας «Κοινωνική Οικονομία»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ειρήνη (Ήρα) Βαλαμάκη-Ράλλη, Πρόεδρος του Δ.Σ., Κέντρο
Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Πρόλογος της Προέδρου του Δ.Σ. του Κ.Ε.Θ.Ι.

Οι τέσσερις παράλληλες έρευνες που διεξήχθησαν στην Ελλάδα, τη Γαλλία, την Ισπανία και την Ιταλία, στο πλαίσιο του Προγράμματος «Localising Gender Equality through Development» («Εστιάζοντας στην Ισότητα διαμέσου της Τοπικής Ανάπτυξης»), είχαν ως κύριο στόχο τη διερεύνηση των συνθηκών υπό τις οποίες αναπτύσσεται η γυναικεία επιχειρηματικότητα σε τοπικό επίπεδο.

Παρά την ετερογένεια που εμφανίζεται στις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες τόσο ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και ανάμεσα στις περιοχές της κάθε χώρας, στις οποίες διεξήχθησαν οι έρευνες, η αποτίμηση των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών, όπως προέκυψε από τις ίδιες τις γυναίκες (αυτο-απασχολούμενες και ελεύθερες επαγγελματίες), κατέδειξε ότι υπάρχουν πολλά κοινά σημεία.

Είναι ενδιαφέρον ότι το 44% των γυναικών που ερωτήθηκαν στην Ιταλία πιστεύει ότι η οικογένεια μπαίνει εμπόδιο στην επαγγελματική τους ανάπτυξη και ότι μεταξύ των γυναικών με παιδιά, το 76,9% δηλώνει ότι η οικογένειά τους δεν τους επιτρέπει να είναι επιτυχημένες.

Στην Ισπανία, το 64% ανέφερε ότι δεν έχει αρκετό χρόνο, ώστε να εξισορροπήσει τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές υποχρεώσεις, ενώ το 1/3 των γυναικών θεωρεί ότι η υποστήριξη που έχουν από το κράτος δεν είναι επαρκής ώστε να καταφέρουν να εξισορροπήσουν τους δύο ρόλους.

Στη Γαλλία, το 71,6% των γυναικών που ερωτήθηκαν δεν είναι ικανοποιημένο από τις δημόσιες υπηρεσίες και τα μέτρα του κράτους για την εξισορρόπηση οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων.

Οι αυξημένες υποχρεώσεις, όπως προκύπτουν από τον πρωταγωνιστικό ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν οι γυναίκες, σε επαγγελματικό και οικογενειακό επίπεδο, εξακολουθούν να αποτελούν τη σημαντικότερη δυσκολία κατά την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Μάλιστα, η αδυναμία εξισορρόπησης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής εμφανίζεται ως υπαίτια της αδυναμίας ανάπτυξης των γυναικείων επιχειρήσεων ή/και της αυξημένης «θνησιμότητας» που οι επιχειρήσεις αυτές παρουσιάζουν. Σε αυτή την προσπάθεια, οι γυναίκες υποστηρίζουν ότι οι κρατικές παροχές δεν αποτελούν σύμμαχό τους, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό τους δηλώνει ότι δεν είναι ικανοποιημένο.

Επιπλέον, η αδυναμία πρόσβασης στη χρηματοδότηση, οι δυσκολίες για δανειοδότηση και γενικότερα τα οικονομικά εμπόδια που συναντούν οι γυναίκες κατά την ανάπτυξη της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, συχνά αποτρέπουν τις γυναίκες να ξεκινήσουν ή να συνεχίσουν με επιτυχία την πορεία τους στον άκρως ανταγωνιστικό επιχειρηματικό

χώρο. Αξίζει, βέβαια, να σημειωθεί ότι το ζήτημα των οικονομικών δυσχερειών καθίσταται σαφώς εντονότερο στην περίπτωση των αυτο-απασχολούμενων γυναικών σε σχέση με τους άνδρες, δεδομένου ότι τα ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι οι περισσότερες γυναίκες αναπτύσσουν επιχειρηματική δραστηριότητα λόγω ανάγκης και όχι εξαιτίας του εντοπισμού μιας πραγματικής επιχειρηματικής ευκαιρίας που αναγνώρισαν στο περιβάλλον και στην αγορά, στην οποία κινούνται.

Η παρούσα έκδοση είναι χρήσιμη ακριβώς γιατί παρουσιάζει ανάγλυφα την ετερογένεια των υποδομών υποστήριξης των γυναικών ελεύθερων επαγγελματιών και επιχειρηματιών στις τέσσερις συμμετέχουσες χώρες, αλλά ταυτόχρονα και την ομοιογένεια των προβλημάτων που οι γυναίκες αυτές αντιμετωπίζουν στην προσπάθεια εξισορρόπησης της επαγγελματικής και οικογενειακής τους ζωής.

Ειρήνη (Ήρα) Βαλασμάκη-Ράλλη
Αντιδήμαρχος Αθηναίων
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Θ.Ι.

ΤΡΙΤΗ 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2007
1η ΗΜΕΡΑ

«ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ»

Η. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗ-ΡΑΛΛΗ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ): Καλημέρα σας. Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για την προσέλευση στη σημερινή ημερίδα. Η σημερινή μέρα είναι πολύ σημαντική για το Κ.Ε.Θ.Ι., διότι είναι αφιερωμένη στο Κοινοτικό Πρόγραμμα: «Εστιάζοντας στην Ισότητα διαμέσου της Τοπικής Ανάπτυξης». Το Πρόγραμμα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για δύο λόγους: Πρώτον, διότι αφορά σε ένα καίριο ζήτημα, στο πώς δηλαδή οι γυναίκες μπορούν να συμβάλουν στην τοπική ανάπτυξη με τη συμμετοχή τους σε κέντρα λήψης αποφάσεων, τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά και δεύτερον, διότι αποτελεί μια διακρατική συνεργασία με τη Γαλλία, την Ιταλία και την Ισπανία, καθώς επίσης και με εταιρείες, οι οποίοι έχουν συμβάλει και αυτοί πάρα πολύ στην επιτυχημένη ολοκλήρωση του Προγράμματος, όπως: ο Δήμος Πρέβεζας, η Νομαρχία Μεσσηνίας και το Επιμελητήριο της Πέλλας.

Οι ημερίδες που είθισται να γίνονται όταν ολοκληρώνεται ένα Πρόγραμμα δίνουν την ευκαιρία στους συντελεστές του να παρουσιαστούν οι δράσεις και τα αποτελέσματά του στο σύνολό τους, να εξεταστούν οι διάφορες παράμετροι που υπάρχουν και να τοποθετηθούν οι διαστάσεις εκείνες, οι οποίες έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ενίσχυση του κοινού στόχου όλων μας, της γυναικείας δηλαδή παρουσίας και συμμετοχής.

Έχουμε την ευχαρίστηση να έχουμε μαζί μας τη Γενική Γραμματέα Ισότητας κ. Τσουμάνη, την οποία και θα παρακαλέσω να έρθει στο βήμα για να απευθύνει ένα χαιρετισμό. Σας ευχαριστώ πολύ.

Ε. ΤΣΟΥΜΑΝΗ: Κυρία Πρόεδρε του Κ.Ε.Θ.Ι., κύριε Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Ηπείρου, κυρίες και κύριοι, αγαπητές φίλες και φίλοι,

Αρχικά, θέλω να συγχαρώ το Κ.Ε.Θ.Ι. για την πρωτοβουλία που είχε να οργανώσει αυτή την εκδήλωση, η οποία αναδεικνύει μια πολύ σημαντική διάσταση της πολιτικής για την ισότητα των φύλων, αυτήν της τοπικής ανάπτυξης. Πώς, δηλαδή, η τοπική ανάπτυξη συμβάλλει ή μπορεί να συμβάλει στην προώθηση των πολιτικών ίσων ευκαιριών, αλλά και πώς ο ρόλος και η συμμετοχή των γυναικών μέσα από τις πολιτικές ίσων ευκαιριών μπορεί να συμβάλει αντιστοίχως στην τοπική ανάπτυξη.

Θέλω, ξεκινώντας, να σας μεταφέρω το χαιρετισμό του Υπουργού Εσωτερικών, Καθηγητή Προκόπη Παυλόπουλου, ο οποίος δυστυχώς δεν μπόρεσε να παρευρεθεί,

αλλά ξέρετε πολύ καλά ότι είναι δίπλα μας και στηρίζει ενεργά τις πολιτικές ισότητας. Χάρη στο συγκεκριμένο Υπουργό έχουν προωθηθεί πολύ σημαντικές καινοτομίες. Μία από αυτές, η οποία εισήχθη πρόσφατα και σχετίζεται και με το θέμα που συζητάμε σήμερα, είναι το μέτρο της ποσόστωσης στις εθνικές εκλογές. Αποτελεί μέτρο κεφαλαιώδους σημασίας για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων, παρόλο που πολλοί το αμφισβητούν. Όπως είναι γνωστό, το μέτρο της ποσόστωσης έχει δεχθεί αρκετή κριτική, θετική και αρνητική. Εμείς πιστεύουμε, ωστόσο, ότι είναι ένα σημαντικό μέτρο από πολιτικής πλευράς, το οποίο μπορεί μεταβατικά, και μόνο μεταβατικά, να συμβάλει στη μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων. Δηλαδή θα αποτελέσει το ενδιάμεσο στάδιο για να περάσουμε από την υπο-αντιπροσώπηση στην ίση εκπροσώπηση των γυναικών στα κέντρα λήψης των πολιτικών αποφάσεων, το οποίο πιστεύουμε ότι θα φέρει πολύ θετικά αποτελέσματα και θα έρθει κάποια στιγμή που δε θα χρειάζονται τα μέτρα αυτά για την προώθηση και τη συμμετοχή των γυναικών.

Φίλες και φίλοι,

Το θέμα του σημερινού μας Συνεδρίου «Γυναίκα και Τοπική Ανάπτυξη», το οποίο όπως προαναφέρθηκε εντάσσεται στο Πρόγραμμα: «Εστιάζοντας στην Ισότητα διαμέσου της Τοπικής Ανάπτυξης», είναι εξαιρετικά επίκαιρο και πολυσήμαντο για την επιτυχή εφαρμογή και αποτελεσματικότητα των πολιτικών ισότητας των φύλων. Στη σημερινή χρονική συγκυρία, η διάσταση της τοπικότητας κρίνεται σημαντική για αναπτυξιακές παρεμβάσεις κάθε είδους, ειδικότερα δε αυτές που σχετίζονται με τους ανθρώπινους πόρους των περιοχών. Η τοπική ανάπτυξη θεωρείται θεμελιώδες συστατικό της ανταγωνιστικότητας, εφόσον άνδρες και γυναίκες στις τοπικές κοινωνίες απολαμβάνουν εξίσου των ευκαιριών, αλλά και των προνομίων που απορρέουν από αυτήν. Μάλιστα, η εισαγωγή της τοπικής διάστασης στις οριζόντιες πολιτικές ισότητας αποτελεί πια μια απαραίτητη προϋπόθεση για την αυξημένη αποτελεσματικότητα όλων των πολιτικών μας παρεμβάσεων. Αυτό άλλωστε είναι ένα ζήτημα που, όπως ξέρετε, αφορά την αναπτυξιακή στρατηγική και των ευρωπαϊκών χωρών.

Παρόλο που οι γυναίκες αποτελούν σχεδόν το 52% του πληθυσμού της χώρας μας, δηλαδή περισσότερο από το μισό, αντιμετωπίζουν πολύ σοβαρά προβλήματα κοινωνικής και οικονομικής ένταξης. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το γεγονός, σε συνάρτηση με τη σημασία της αξιοποίησης ολόκληρου του ανθρώπινου δυναμικού μιας χώρας για την ανάπτυξή της, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί η ανάπτυξη της χώρας μας βρίσκεται πίσω σε σχέση με αυτή άλλων κρατών, στην Ευρώπη αλλά και διεθνώς.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι γυναίκες, με τις ικανότητές τους, μπορούν να συμβάλουν

ζωτικά σε αυτή την ανάπτυξη. Η ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών από γυναίκες, η συμμετοχή τους σε συνεταιρισμούς, η απασχόληση στους τομείς των υπηρεσιών, του τουρισμού, κ.λπ. διαγράφουν νέες δυνατότητες για τις τοπικές κοινωνίες και την ύπαιθρο.

Τα οφέλη από τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι πολλαπλά, τόσο σε ατομικό, όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Πρώτα από όλα, η εργασία συμβάλλει στην αυτοπραγμάτωση και κοινωνική καταξίωση κάθε ατόμου, αλλά πολύ περισσότερο των γυναικών που η εκτός σπιτιού απασχόλησή τους δεν ήταν δεδομένη πριν από μερικές δεκαετίες, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τη χώρα μας. Εκτός αυτού, η γυναικεία απασχόληση συμβάλλει και στην αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος, γεγονός που έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική αλλά και την εθνική οικονομία, καθώς η αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος ευνοεί τη μεγαλύτερη κατανάλωση αγαθών, η οποία με τη σειρά της ευνοεί την ανάπτυξη του τοπικού εμπορίου και των υπηρεσιών.

Παράλληλα, η πλήρης συμμετοχή των γυναικών αποτελεί κεφαλαιώδους σημασίας ζήτημα για την κοινωνική συνοχή και τη διατήρηση του κοινωνικού ιστού κάθε τόπου. Γι' αυτό και οι ίσες ευκαιρίες πρέπει μεθοδικά και συστηματικά να περιλαμβάνονται και να ενσωματώνονται στους στόχους των έργων όλων των περιφερειών έτσι, ώστε και οι άνδρες και οι γυναίκες να ωφελούνται με ίσους όρους.

Για τη χώρα μας δεν ήταν απλώς μια επιλογή, αλλά μια υποχρέωση να διασφαλίσει πρώτα απ' όλα επαρκείς οικονομικούς πόρους για την ανάπτυξη της περιφέρειας γενικά, και ειδικότερα να χορηγήσει κονδύλια σε δράσεις για την επίτευξη της ισότητας ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων. Όμως οι πόροι δεν αρκούν. Βέβαια, το να εξασφαλίσει κανείς τους πόρους είναι ένα μεγάλο πρώτο βήμα, αλλά δε φτάνει αυτό. Απαιτείται η ενεργός συμμετοχή και συμβολή των μηχανισμών περιφερειακού προγραμματισμού και των τοπικών παραγόντων για να επιτευχθεί τόσο η ανάπτυξη, όσο και η ισότητα των φύλων. Είμαι βέβαιη ότι όσοι από σας ασχολείστε με θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το αντιλαμβάνεστε πολύ περισσότερο.

Είναι γνωστό ότι κάθε περιοχή παρουσιάζει μεγάλες διαφοροποιήσεις και ίσως και διαφορετικά επίπεδα ανισοτήτων ή ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων, τα οποία οφείλονται σε πολλές παραμέτρους, γεωγραφικές, ιστορικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές. Έτσι, λοιπόν, είναι λογικό και φυσικό να δημιουργείται μια διαφορετική ταυτότητα στην κατάσταση των δύο φύλων σε κάθε περιοχή, γεγονός που απαιτεί, όπως είναι αντιληπτό, διαφοροποιημένες πολιτικές σε σχέση με τις ευρύτερες πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης.

Επίσης, οι κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές που παρουσιάζονται στις τοπικές κοινωνίες, λόγω των συνεχών αναδιαρθρώσεων, επηρεάζουν σε μεγάλο ή σε μεγαλύτερο

βαθμό τις γυναίκες. Και αυτό γιατί άλλοτε προσφέρουν ευκαιρίες, άλλοτε πάλι επιφέρουν μεγαλύτερες δυσκολίες. Παράλληλα δε, η ισχνή παρουσία των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων σε τοπικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο θέτει εν αμφιβόλω την προώθηση της ισότητας αλλά και της δημοκρατίας. Εξ αυτού του λόγου πιστεύω ότι και το μέτρο των ποσοστώσεων που περιλαμβάνεται στον εκλογικό νόμο είναι μία ακόμα ευκαιρία για να αντιμετωπιστεί το θέμα αυτό.

Όλα αυτά τα ζητήματα η Κυβέρνηση τα έχει λάβει υπόψη της στο σχεδιασμό των πολιτικών για την περιφερειακή ανάπτυξη, έτσι ώστε οι γυναίκες όλης της χώρας, με τις ιδιαίτερες ικανότητες που τις διακρίνουν, να μπορούν να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη του τόπου τους. Μέσα από όλους αυτούς τους προβληματισμούς, καθίσταται σαφές ότι τα θέματα ισότητας των φύλων, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, πρέπει να εντάσσονται στους στόχους της γενικότερης ανάπτυξης της Ευρώπης, όπως αυτοί αποτυπώθηκαν στη στρατηγική της Λισσαβόνας.

Όσον αφορά στη χώρα μας, οι πολιτικές ισότητας για την επόμενη προγραμματική περίοδο έχουν σχεδιαστεί με γνώμονα τους στόχους αυτούς, οι οποίοι έχουν ληφθεί υπόψη με πάρα πολύ σοβαρό και οργανωμένο τρόπο. Όπως γνωρίζετε, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, το ΕΣΠΑ, ή κατ' άλλους Δ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης της χώρας μας, έχει επικυρωθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και επομένως μας δίνει την ευχέρεια να αρχίσουμε άμεσα να υλοποιούμε Έργα προς αυτή την κατεύθυνση. Θέλω να σας διαβεβαιώσω ότι εργαστήκαμε πολύ σκληρά, ως Υπουργείο και ως Γενική Γραμματεία, προκειμένου να σχεδιάσουμε το χρηματοδοτικό πλαίσιο υποστήριξης της χώρας μας και τις πολιτικές εθνικού αλλά κυρίως τοπικού χαρακτήρα, αφού τα κονδύλια είναι πολύ μεγαλύτερα στην περιφέρεια.

Αξίζει εδώ να σημειώσω ότι σε επίπεδο χρηματοδότησης πετύχαμε κάτι που για πρώτη φορά γίνεται στη χώρα μας: τη δημιουργία ενός ειδικού χρηματοδοτικού άξονα στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα διοικητικής μεταρρύθμισης του Υπουργείου Εσωτερικών. Αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο βήμα γιατί, μέσα από αυτό το Πρόγραμμα και μέσα από αυτό τον άξονα, θα υποστηρίξουμε πολιτικές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Και για να γίνω λίγο πιο σαφής, οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα έχουν την ευχέρεια να υλοποιούν Έργα, τα οποία θα δίνουν ευκαιρίες στις γυναίκες, στη Δημόσια Διοίκηση αλλά και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, να αναπτύσσονται. Έργα που θα προετοιμάζουν γυναίκες για να μπουν στην πολιτική και να αναλάβουν ενεργό ρόλο, αλλά και σε άλλα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Επίσης, θα κινητοποιηθούν μέσα από χρηματοδοτήσεις οι Κοινωνικοί Εταίροι, η Κοινωνία των Πολιτών, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Επιπλέον, θα υπάρχει δυνατότητα

χρηματοδότησης Έργων για την υποστήριξη των γυναικών, όπως είναι για παράδειγμα η υποστήριξη θυμάτων βίας. Γνωρίζουμε όλοι ότι η βία κατά των γυναικών έχει πολλές μορφές, εκδηλώνεται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και σε όλους τους χώρους. Υπάρχει, επομένως, ανάγκη πρόληψης αλλά και υποστήριξης των θυμάτων. Οι υπηρεσίες αυτές δε φτάνει να παρέχονται μόνο στο κέντρο, αλλά είναι ανάγκη να επεκταθούν και στην περιφέρεια.

Δώσαμε λοιπόν την ευκαιρία, μέσα από τα περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, αλλά και τα Τομεακά όλων των Υπουργείων, να δημιουργηθούν υποστηρικτικές δομές, συμβουλευτικές υπηρεσίες, καθώς και υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και στα θύματα βίας μεταξύ άλλων. Αυτό το Μέτρο ήδη περιλαμβάνεται στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων.

Μιλάμε, λοιπόν, για μια ιστορική ευκαιρία που έχει η χώρα μας, την οποία πρέπει να αξιοποιήσουμε στο έπακρο. Είναι πολύ σημαντικό ότι έχουμε σχεδιάσει αυτές τις πολιτικές με βάση τους παραπάνω στόχους. Είναι εξίσου σημαντικό ότι συζητάμε για την τοπική ανάπτυξη. Όμως αυτά δε φτάνουν. Για να γίνουν πράξη οι πολιτικές αυτές και τα Προγράμματα χρειάζεται να κινητοποιηθεί ένα σύστημα στην περιφέρεια, ώστε να μπορέσει να αντιληφθεί την ευκαιρία και να την αδράξει.

Για το λόγο αυτό, λοιπόν, την αμέσως επόμενη περίοδο, στελέχη της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, σε συνεννόηση και με την υποστήριξη και προτροπή του Υπουργού Εσωτερικών, θα επισκεφθούν όλη την περιφέρεια, θα κάνουν συσκέψεις με τους τοπικούς φορείς και θα τους ενημερώσουν για τις ευκαιρίες που ανοίγονται την επόμενη περίοδο. Θέλω να πιστεύω ότι και εσείς, με την προσωπική σας συμμετοχή και συμβολή, θα γίνετε φορείς αυτού του μηνύματος, γιατί έχει πολύ μεγάλη σημασία αυτή η προσπάθεια να έχει πρακτικό αντίκρισμα, ποσοτικό και ποιοτικό.

Πριν κλείσω θα ήθελα να διορθώσω μία παράλειψή μου κυρία Πρόεδρε. Θέλω να καλωσορίσω τις εκπροσώπους του Κοινοβουλίου, κυρίες Φιλίνη και Παναγιωτοπούλου, που είναι σήμερα μαζί μας. Τέλος, θέλω να ευχηθώ καλή επιτυχία σε όλους μας και ιδιαίτερα στο Κ.Ε.Θ.Ι., που έχει αναλάβει αυτό το πολύ σημαντικό Πρόγραμμα. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πάρα πολύ τη Γενική Γραμματέα Ισότητας, κυρία Τσουμάνη, για την τόσο περιεκτική εισήγηση. Θα ήθελα ιδιαίτερα να σταθώ στο σημείο που τόνισε και η ίδια. Στη σημασία της ενημέρωσης των γυναικών για τις δυνατότητες που ανοίγονται μπροστά τους. Πραγματικά, πέρα από τη θεωρητική υποστήριξη των ζητημάτων, ασφαλώς πολύ μεγάλη σημασία έχει η έμπρακτη συμπαράσταση και συμβολή

στην προσπάθειά τους για εδραίωση και ανέλιξη σε διάφορους τομείς της επαγγελματικής δραστηριότητας.

Όπως είπε και η κα Τσουμάνη, ο Υπουργός Εσωτερικών, κύριος Παυλόπουλος, λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων δεν μπόρεσε να είναι μαζί μας από την αρχή, ενδεχομένως να τα καταφέρει αργότερα. Θα χαρούμε πραγματικά να τον δούμε, γιατί είναι εξαιρετικό το ενδιαφέρον του για τα ζητήματα της ισότητας των ευκαιριών των γυναικών και πολύ σημαντικό το έργο, το οποίο επιτελείται στον τομέα αυτό. Να διαβάσουμε το μήνυμα του Υφυπουργού Εσωτερικών, κ. Ζών:

«Χαιρετισμός Υφυπουργού Εσωτερικών κ. Χρήστου Ζών

Επιτρέψτε μου να σας συγχαρώ για την επιτυχή ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού Προγράμματος «Localising Gender Equality through Development» στο πλαίσιο του 5ου Κοινοτικού Προγράμματος «Δράσεις για την Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών».

Ο ρόλος και η δυναμική της γυναίκας στην τοπική ανάπτυξη, η ενεργός συμμετοχή της στα τοπικά δρώμενα και η ενδυνάμωση της παρουσίας της στα κέντρα λήψης αποφάσεων και στην πολιτική, επιχειρηματική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή, βρίσκεται ψηλά στις προτεραιότητες της κυβέρνησης, ενώ ταυτοχρόνως αποτελεί στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι βέβαιο ότι ανάπτυξη δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς το μισό του πληθυσμού που αποτελούν οι γυναίκες, η πρόοδος των οποίων θα πρέπει να θεωρείται ως ο ακρογωνιαίος λίθος της ανάπτυξης.

Οι νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας, η ψηφιακή οικονομία και η κοινωνία της γνώσης, η ανάπτυξη μορφών οικονομικής δραστηριότητας πιο φιλικών προς τις γυναίκες (συνεταιρισμοί, γυναικεία επιχειρηματικότητα, κ.ά.), όπως και η ένταξη της διάστασης της ισότητας των φύλων σε όλο το εύρος της Δημόσιας Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης συμβάλλουν αποφασιστικά στη συμμετοχή των γυναικών σε κάθε αναπτυξιακή διαδικασία.

Ως Υφυπουργός Εσωτερικών, αρμόδιος για την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, βρίσκομαι δίπλα στο έργο και τις δραστηριότητές σας, με στόχο την ενίσχυση του ρόλου και της παρουσίας σας στην ελληνική κοινωνία. Εύχομαι επιτυχία στις εργασίες του συνεδρίου σας.

Χρήστος Ζώνης, Υφυπουργός Εσωτερικών»

Θα ήθελα να χαιρετίσω την παρουσία της κας Άννας Φιλίνη, Βουλευτή, της κας Πατριανάκου, επίσης, καθώς και της κας Παναγιωτοπούλου. Από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων, να χαιρετίσω την παρουσία της Δημοτικής Συμβούλου, κυρίας Άννας Φόνσου, και των Προέδρων του 4ου και του 7ου Διαμερίσματος του Δήμου Αθηναίων, της κας Καραγιάννη και της κας Ζενάκου.

Ασφαλώς μέσα σε αυτή την αίθουσα υπάρχουν πολύ σοβαρές και αξιόλογες παρουσίες. Εάν κάποιος θα ήθελε να αναφερθεί κάποιου το όνομα, επειδή αυτή τη στιγμή δεν έχω τη συνολική κατάσταση, θα ήμουν ευτυχής να το κάνω. Και σας παρακαλώ να το προωθήσετε εδώ.

Στη συνέχεια θα καλέσω την κα Έβερετ, η οποία μεταφέρει ένα μήνυμα του Δημάρχου Αθηναίων, κου Νικήτα Κακλαμάνη, και αμέσως μετά η κα Φιλίνη έχει εκφράσει την επιθυμία -και είμαστε ευτυχείς γι' αυτό- να δώσει ένα χαιρετισμό. Δεν ξέρω αν και η κα Πατριανάκου θα ήθελε ή η κα Φόνσου να μας πουν δύο λόγια. Είμαστε στη διάθεσή τους. Κυρία Έβερετ έχετε το λόγο.

A. ΕΒΕΡΤ: Ευχαριστώ Πρόεδρε. Καλή σας μέρα φίλες και φίλοι.

Είναι πάντα ευχάριστο να βρίσκεται κανείς ανάμεσα σε ανθρώπους που μοιράζονται τις ίδιες αγωνίες, τα ίδια οράματα, τους ίδιους στόχους. Και είναι ακόμα πιο σημαντικό να βρίσκεται κανείς ανάμεσα σε ανθρώπους που ξέρει ότι με τη δουλειά τους και με την υπεύθυνη στάση τους αυτά θα γίνουν πραγματικότητα. Η διαπίστωση αυτή, όσο κοινότοπη και αν φαίνεται αρχικά, αποκτά διαφορετική οπτική, όταν αφορά σε εμάς, τις γυναίκες, οι οποίες αποφασίσαμε να θέσουμε τις ικανότητές μας, τις αξίες μας, τα ενδιαφέροντά μας και τη ζωή μας την ίδια, στην υπηρεσία της ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών, στις οποίες ζούμε και λειτουργούμε.

Παρόλο που αναγνωρίζεται, τουλάχιστον φραστικά, ότι είμαστε αξιέπαινες και συνδυάζουμε τους πολλαπλούς ρόλους -αυτών της συζύγου, της μητέρας, της εργαζόμενης, της επιστήμονος- αρμονικά και με αυτό τον τρόπο ολοκληρώνουμε πληρέστερα την απεικόνιση της σημερινής πραγματικότητας, αυτό δεν αρκεί.

Η συμμετοχή των γυναικών στα κοινά και την ανάπτυξη δεν πρέπει να επιβραβεύεται, επειδή αυτό είναι πολιτικά ορθό, αλλά επειδή η ισότιμη συμμετοχή μας είναι ουσιαστική και κάνει τη διαφορά. Και για το λόγο αυτό βρισκόμαστε σήμερα εδώ. Βρισκόμαστε εδώ για να τονίσουμε ότι με τη δική μας συνειδητή εμπλοκή θα πάμε τις κοινωνίες μας ένα βήμα μπροστά, θα κάνουμε την ανάπτυξη πραγματικότητα ταχύτερα και αποτελεσματικότερα.

Κυρίες και κύριοι,

Η παρουσία μας στην πολιτική έχει μπολιάσει την πολιτική ζωή της χώρας με τον

έμφυτο ανθρωπισμό και το νέο δυναμισμό και έχει εξισορροπήσει την πλάστιγγα της λήψης αποφάσεων, δίνοντας απαντήσεις στα κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα, θεμελιωδών ευκαιριών και ίσων ευκαιριών. Είναι καιρός η στάση μας και η συνέπειά μας να δώσει καρπούς και στην ανάπτυξη της χώρας μας.

Και σαφέστατα έχουμε διανύσει σημαντικό δρόμο, ώστε να πετύχουμε τη νομικά ισότιμη συμμετοχή της γυναίκας στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας μας. Αν συγκρίνουμε την τωρινή κατάσταση με αυτή που επικρατούσε πριν πενήντα χρόνια, θα διαπιστώσουμε ότι οι γυναίκες έχουμε πετύχει πολλά. Ωστόσο, αυτό δεν αρκεί να μας κάνει υπερήφανες, δεν αποτελεί κάποιου είδους κατάκτηση που πρέπει να διαφημιστεί ως αυτοσκοπός. Για να γίνουν οι αλλαγές που θέλουμε, οφείλουμε εμείς πρώτες απ' όλους να συμμετέχουμε, να διεκδικούμε και να επιτελούμε με περισσή προσήλωση τους θεσμικούς ρόλους που εμείς επιλέξαμε.

Δε θα ήθελα να σας κουράσω περισσότερο. Το μήνυμα που θα ήθελα να περάσω σήμερα είναι ότι άλλες γυναίκες από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, άλλες από την κεντρική πολιτική σκηνή, άλλες ακόμα και από συλλόγους και οργανισμούς οφείλουμε να είμαστε πρώτες στη μάχη εναντίον των σύγχρονων φαινομένων της κοινωνικής αποξένωσης, της αδιαφορίας για την πολιτική, της κοινωνικής αποστράτευσης, της πρόταξης του ατομικού έναντι του συλλογικού.

Η δική μας απαίτηση δεν πρέπει να είναι να μας επιλέγουν ή να μας ψηφίζουν μόνο και μόνο επειδή είμαστε γυναίκες. Πρέπει να διατυπώνουμε νηχρά τα αιτήματά μας και να αξιώνουμε τη συμμετοχή μας, επειδή υπερέχουμε σε προσόντα και ικανότητες ανάμεσα σε αυτούς που διεκδικούν τα ίδια με μας. Η «πολιτική», κυρίες και κύριοι, είναι γένους θηλυκού, η «μάχη» είναι γένους θηλυκού, η «ανάπτυξη» είναι γένους θηλυκού. Και αυτή θα την πετύχουμε με τη δική μας συμμετοχή και τους δικούς μας αγώνες.

Με αυτές τις σκέψεις θα ήθελα να σας καλωσορίσω στην πόλη της Αθήνας, να σας συγχαρώ για τη διοργάνωση του σημερινού Συνεδρίου και να σας ευχηθώ καλές εργασίες, γόνιμο διάλογο και εποικοδομητικά αποτελέσματα. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Έβερτ, ειδικότερα για την αναφορά σε όσα ουσιαστικά είναι θηλυκά και δίνουν εξαιρετική σημασία στην παρουσία των γυναικών, όπως επίσης και για την υπενθύμιση ότι επιλέγονται όχι μόνο για το φύλο αλλά και γιατί πραγματικά αξίζουν.

Παρακαλώ την κα Φιλίνη να λάβει το λόγο.

Α. ΦΙΛΙΝΗ: Καλημερίζω όλες και όλους και ευχαριστώ και εγώ πάρα πολύ για την

πρόσκληση. Πιστεύω ότι το θέμα, με το οποίο πρόκειται να ασχοληθεί αυτό το Συνέδριο, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό και επίκαιρο ζήτημα. Γνωρίζουμε, άλλωστε, ότι και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Περιφέρεια αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία ως μοχλός ανάπτυξης. Για αυτό το λόγο, θα πρέπει και στη χώρα μας να εστιάσουμε σε αυτή τη διάσταση της ανάπτυξης. Μέσα από τη συζήτηση αυτού του Συνεδρίου σίγουρα θα αναδειχθεί ένα θέμα, στο οποίο αναφέρθηκαν ήδη οι προλαλήσαντες, αυτό της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων.

Καταρχάς θα ήθελα να πω, από την πείρα μου αυτά τα δεκατρία χρόνια που συμμετέχω στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, ότι όσο κατώτερα ιεραρχικά είναι τα κέντρα λήψης των αποφάσεων, τόσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών. Νομίζω ότι και στα Δημοτικά Συμβούλια έχουμε μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών σε σχέση με το Κοινοβούλιο και στα Διαμερισματικά Συμβούλια, αλλά και σε επιτροπές των Δήμων που ασχολούνται με την εκπαίδευση, το περιβάλλον, κ.λπ.

Θεωρώ ότι αυτό έχει να κάνει και με το κατά πόσον «επιτρέπεται» στις γυναίκες να επιβάλουν τη θέλησή τους, να καταξιωθούν σε έναν χώρο και να ανελιχθούν σε μια κοινωνία ακόμη ανδροκρατούμενη. Στα κατώτερα, λοιπόν, επίπεδα της ιεραρχίας, όπου οι απολαβές είναι πολύ μικρότερες, όπως επίσης και η προβολή, καταφέρνουν όχι μόνο να επιβιώνουν, αλλά και να γίνονται αποδεκτές. Αντίθετα, στα ανώτερα κλιμάκια η κατάσταση είναι πολύ πιο δύσκολη, καθώς ο πολιτικός ανταγωνισμός είναι πολύ πιο έντονος. Εκεί οι γυναίκες καταφέρνουν να επιβιώνουν με άλλο τρόπο, επιβάλλοντας την αλληλεγγύη, όπως πολύ σωστά είπε και η κυρία Έβερτ προηγουμένως, επιβάλλοντας ένα άλλο πνεύμα.

Οι γυναίκες, λοιπόν, είναι αναγκαίο να εκλέγονται. Πρώτα από όλα γιατί είναι θεμελιώδες δικαίωμά τους και ζήτημα δημοκρατίας, αλλά και γιατί έχουν να προσφέρουν και κάτι ιδιαίτερο στη σημερινή ανταγωνιστική κοινωνία, η οποία έχει να αντιμετωπίσει συγκεκριμένα πιεστικά προβλήματα, όπως είναι η προσβολή του περιβάλλοντος, και να προτάξει την ποιοτική έναντι της ποσοτικής ανάπτυξης. Για να αναπτυχθεί, επομένως, η σημερινή κοινωνία χρειάζεται ένα μοντέλο ανάπτυξης, αυτό της βιώσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης, το οποίο υπαγορεύει την ενσωμάτωση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων στη χάραξη, το σχεδιασμό και την υλοποίηση κυβερνητικών πολιτικών σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Πιστεύουμε ότι οι γυναίκες μπορούν να βοηθήσουν ιδιαίτερα σε αυτό, καθώς έχουν περισσότερη ευαισθησία και θάρρος, ώστε να ιεραρχούν με διαφορετικό τρόπο τα ζητήματα ανάπτυξης. Για παράδειγμα, σε ζητήματα όπως το εάν σε κάποιο δήμο πρέπει να δημιουργηθεί ένα πάρκο ή ένα σουπερ μάρκετ, είναι βέβαιο ότι οι γυναίκες δήμαρχοι

θα ήταν σε θέση να ιεραρχήσουν πιο ψηλά την αναγκαιότητα για πάρκο σε σχέση με αυτή του σουπερ μάρκετ. Όχι επειδή δεν είναι χρήσιμο το σουπερ μάρκετ, αλλά επειδή γνωρίζουμε ότι ο άνθρωπος για να είναι ισορροπημένος σωματικά και ψυχικά χρειάζεται το πράσινο και την αναψυχή. Πρέπει, λοιπόν, να φροντίζουμε να υπάρχουν σε κάθε περιοχή χώροι πρασίνου και αναψυχής και για τους/τις ενήλικες, αλλά κυρίως για τα παιδιά και την οικογένεια.

Οι γυναίκες πιστεύω ότι μπορούν να ιεραρχήσουν πολύ καλύτερα και τα ζητήματα της παιδείας. Η κυρία Βαλσαμάκη έχει ασχοληθεί για χρόνια με τέτοια ζητήματα -όπως με το θέμα του βρεφοκομείου στο Δήμο Αθηναίων παλιότερα, των νηπιαγωγείων τελευταία- και ξέρει πόσο οι ιεραρχήσεις σε τέτοια θέματα είναι και σημαντικές και δύσκολες. Γιατί συχνά ιεραρχούνται αναπτυξιακά προγράμματα με κοντόφθαλμη οπτική και με τη λογική του κέρδους, ενώ η κοινωνία και ο κόσμος μας έχει ανάγκη από μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και μια ανάπτυξη που θα βασίζεται στην αειφορία και θα έχει ως κέντρο τον άνθρωπο, τη φροντίδα για το περιβάλλον και την αγάπη για τον πολιτισμό. Αν θέλουμε η ζωή μας να έχει ποιότητα, χρειαζόμαστε τον πολιτισμό, όχι όμως ως καταναλωτικό προϊόν, όπως συχνά τον αντιμετωπίζει σήμερα η κοινωνία μας, αλλά ως μέσο για την καλλιέργεια της ψυχής μας, για την κουλτούρα μας. Η λέξη «κουλτούρα», άλλωστε, σημαίνει καλλιέργεια.

Αυτή η ανάπτυξη, λοιπόν, είναι απαραίτητη για όλους και όλες εμάς, για τα παιδιά μας, προκειμένου να μπορέσουμε να δούμε καλύτερες μέρες, σε μια εποχή όπου πάρα πολλά δικαιώματα των εργαζομένων, και ιδιαιτέρως των γυναικών, απειλούνται. Πρέπει όλοι και όλες μαζί να υπερασπιστούμε το επίπεδο ζωής, το επίπεδο πολιτισμού, για να πάει καλύτερα η χώρα μας αλλά και ολόκληρη η Ευρώπη. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε την κα Φιλίνη για την εισήγησή της. Θα ήθελα να σας πω ότι έχουμε συνεργαστεί πάρα πολλά χρόνια στο Δήμο Αθηναίων, όπου Δημοτικοί Σύμβουλοι είναι ακόμη η κα Φόνσου, η κα Έβερτ, η κα Αποσκήτη και άλλοι.

Στο Δήμο Αθηναίων υπάρχει μια παράδοση. Εδώ και περίπου είκοσι χρόνια οι γυναίκες αποτελούν περίπου το 50% των εκλεγμένων Δημοτικών Συμβούλων. Και αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό, διότι αυτό επετεύχθη πριν ακόμα γίνει σκέψη για τα ζητήματα της ποσόστωσης. Και θα πω επίσης ότι οι Δήμαρχοι από την εποχή του Μιλτιάδη Έβερτ, στη συνέχεια του Αντώνη Τρίτση και των μεταγενέστερων, εμπιστεύτηκαν πάντοτε στις γυναίκες πάρα πολύ σημαντικές θέσεις και οι Αντιδήμαρχοι άσκησαν πάρα πολύ σημαντικές αρμοδιότητες.

Θα ήθελα τώρα να συμπληρώσω το εξής: Είπαμε ότι οι γυναίκες αποτελούμε πάνω από το 50% του ελληνικού πληθυσμού, το 51-52% είπε η κα Γενική Γραμματέας Ισότητας.

Υπάρχει όμως και το υπόλοιπο 48-50%, δηλαδή οι άνδρες, με τους οποίους συνεργαζόμαστε. Διότι εγώ, να σας πω την αλήθεια, πιστεύω στην αρχή της συνεργασίας και όχι του ανταγωνισμού, έχω εμπιστοσύνη στις δυνατότητες των γυναικών και νομίζω ότι πραγματικά μπορούν να τα βγάλουν πέρα θαυμάσια. Υπάρχουν εξαιρετικές γυναίκες και εξαιρετικοί άνδρες, όπως υπάρχουν και γυναίκες και άνδρες που δεν μπορούν να τα καταφέρουν πολύ καλά.

Έχουμε την ευχαρίστηση να βρίσκεται σήμερα μαζί μας μία εξαιρετική περίπτωση ανδρός, ο Περιφερειάρχης, κ. Πανοζάχος, τον οποίο θα καλέσω σε αυτή τη συνάντηση να μας απευθύνει ένα χαιρετισμό, για να ακούσουμε και την αντρική πλευρά. Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για την παρουσία σας και σας δίνω αμέσως το λόγο.

Δ. ΠΑΝΟΖΑΧΟΣ: Κυρία Γενική Γραμματέα, αξιότιμες κυρίες Βουλευτίνες, καταλαβαίνετε ότι το θέμα είναι θεωρητικά δύσκολο. Θα μου επιτρέψετε λοιπόν να ξεκινήσω με λίγο χιούμορ. Όταν κανείς νιώθει ότι βρίσκεται σε μια δύσκολη κατάσταση, πρέπει να αρχίσει να σκέφτεται ιστορικά γεγονότα, τα οποία δικαιολογούν την ύπαρξη.

Πρέπει να σας πω λοιπόν ότι ένας άνθρωπος που ασχολείται με την πολιτική, όπως εγώ, αν θέλει να αντιμετωπίσει τις γυναίκες θα πρέπει να σκεφθεί ότι δεν πρέπει να του διαφεύγουν από τη μνήμη τα γεγονότα του '73 στη Χιλή. Είναι η μοναδική ιστορία που ένα κίνημα, το «κίνημα της κατασκόλας» έριξε κυβέρνηση. Και μάλιστα χωρίς αίμα. Και επειδή αυτό δείχνει τη δύναμη των γυναικών στην πολιτική, καλά θα κάνουν οι πολιτικοί άνδρες να το σκέφτονται το θέμα, όταν έχουν να αντιμετωπίσουν απέναντί τους τις γυναίκες. Και δεν το λέω αυτό γιατί θα πρέπει να τις δουν ως αντιπάλους, αντίθετα πιστεύω ότι θα πρέπει να τις δουν ως συνεργάτες.

Δεύτερον, θα ήθελα να ευχαριστήσω για την πρόσκληση. Φαντάζομαι, όμως, ότι αυτό συνδέεται με την ιστορία της Ηπείρου. Ξέρετε, στην Ήπειρο έχουμε δύο μνημεία για τις γυναίκες. Ένα, για τις Σουλιώτισσες στο Ζάλογγο και ένα δεύτερο, για την Ηπειρώτισσα στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Άρα είμαστε μια Περιφέρεια που ιστορικά συνδέεται με τη γυναίκα, και μάλιστα την ενεργή γυναίκα.

Το τρίτο στοιχείο φαντάζομαι ότι έχει να κάνει με την κα Τσουμάνη που έλκει την καταγωγή της από την Ήπειρο, όπως και με την κα Καλδή, η οποία επίσης έλκει την καταγωγή της από την Ήπειρο. Και άρα έχουμε το δικαίωμα για έναν ακόμα λόγο να είμαστε περήφανοι. Το πιο σημαντικό στοιχείο, όμως, νομίζω ότι είναι η πορεία και η εξέλιξη της οικονομίας στην Ήπειρο, στοιχείο που θα πρέπει συνδεθεί με την παρουσία των γυναικών.

Αν αναλύσει κανείς τα οικονομικά δεδομένα της Περιφέρειας της Ηπείρου τα τελευταία

χρόνια, θα καταλήξει στο εξής σημαντικό συμπέρασμα: υπάρχει μια ραγδαία μεταβολή στην οικονομία της και μάλιστα ανοδική. Πρέπει να σας πω ότι η έκφραση περί της «φτωχής Ηπείρου» δεν ισχύει πλέον. Έχει πάψει να είναι η πιο φτωχή. Ακόμα και στατιστικά στο ΑΕΠ, έχει πάει ήδη δύο Περιφέρειες παραπάνω.

Πρέπει να σας πω όμως ότι αυτό οφείλεται στις γυναίκες. Όποιος εξετάσει τα στοιχεία, θα εξαγάγει πολύ σημαντικά συμπεράσματα. Ένα από αυτά είναι η ραγδαία αύξηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, η οποία αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές παραμέτρους, που επηρεάζουν την αύξηση του ΑΕΠ στην Ήπειρο. Δεύτερο σημαντικό στοιχείο είναι ότι υπάρχει η βούληση. Διότι, αν θέλουμε πραγματικά να ακολουθήσουμε όχι μόνο στα χαρτιά, αλλά κυρίως στην ουσία τη στρατηγική της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ, θα πρέπει να αυξήσουμε τη συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση. Σήμερα που τα κοινωνικά δεδομένα έχουν αλλάξει, η χώρα δεν μπορεί να ανταποκριθεί, κυρίως στους δείκτες απασχόλησης, αν δεν αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών στην παραγωγική διαδικασία. Είναι αδύνατον να φτάσει η χώρα μας ποσοστό απασχόλησης 70% του ενεργού πληθυσμού, αν δεν αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών.

Είναι αλήθεια ότι μερικά από αυτά μπορεί να μη συνδέονται ή να νομίζουμε ότι δε συνδέονται με τον πολιτισμό μας ή και με την ιστορία μας. Κατά τη δική μου άποψη, όμως, έχουμε κοινωνικές εξελίξεις και είμαστε μια χώρα προχωρημένη, μια χώρα με υψηλό πλέον επίπεδο και μπορούμε να προσαρμοζόμαστε στα κοινωνικά δεδομένα και κατά συνέπεια να λαμβάνουμε υπόψη μας αυτές τις παραμέτρους.

Πρέπει, επίσης, να σας πω ότι σε αυτή τη διαδικασία υπάρχουν στοιχεία και ζητήματα, τα οποία είναι σημαντικά και επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι γυναίκες μπορούν να αντιμετωπιστούν επί ίσοις όροις με τους άνδρες. Εμένα, ως Γενικό Γραμματέα μιας Περιφέρειας, μιας περιφερειακής Περιφέρειας, μιας θεωρητικά μικρής Περιφέρειας, αν με ρωτήσει κανείς τι πρέπει να κάνει η πολιτεία, θα πρέπει να πω ότι κυρίως πρέπει να δημιουργήσει τις ίδιες προϋποθέσεις για τα δύο φύλα, ώστε να εισέλθουν γυναίκες στο χώρο της εργασίας. Θα πρέπει, δηλαδή, στη νέα προγραμματική περίοδο να συνεχίσουμε να χρηματοδοτούμε δράσεις, όπως τη Βοήθεια στο Σπίτι, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑΠ), βρεφονηπιακούς σταθμούς, παιδικούς σταθμούς κ.ά. Είναι απαραίτητο να κάνουμε στερήσεις και από άλλα κονδύλια, αν χρειαστεί, προκειμένου να δημιουργήσουμε ίσους όρους και προϋποθέσεις για την είσοδο των γυναικών στο χώρο της οικονομίας και της απασχόλησης.

Εκτιμώ ότι ήταν μια πραγματικά πρωτοποριακή πολιτική αυτή η δημιουργία κοινωνικών υποδομών. Θα μου επιτρέψετε σε αυτό το Συνέδριο να καταθέσω μια αιρετική άποψη, που αυτές τις ημέρες συζητείται, και σχετίζεται με την ιστορία της ασφάλισης. Και τη

λέω «αιρετική», γιατί είναι προσωπική μου αποκλειστικά, αλλά θέλω να την θέσω ως προβληματισμό.

Αυτή την εποχή διεξάγεται μεγάλη συζήτηση για την πρόωρη σύνταξη των γυναικών. Πρέπει να σας πω ότι η σύζυγός μου είναι μητέρα δύο παιδιών και διευθύντρια μιας πολυεθνικής. Είμαι πολύ υπερήφανος για αυτήν, γιατί κατάφερε, αν και εργαζόμενη στον ιδιωτικό τομέα, να μεγαλώσει αυτά τα παιδιά. Από την εμπειρία της δικής μου οικογένειας θέλω να σας πω ότι τώρα που μεγαλώσαμε αυτά τα παιδιά δεν έχουμε κάποιο πρόβλημα. Το πρόβλημα το είχαμε, όταν η σύζυγός μου τεκνοποιούσε, όταν δηλαδή ήταν νέα, εργαζόμενη αλλά και μητέρα με μικρά παιδιά. Τότε είχε ανάγκη τη στήριξη της πολιτείας, όχι τώρα που τα παιδιά ενηλικιώνονται και οι ευθύνες είναι πολύ λιγότερες.

Είμαι παιδί μεταναστών, μεγάλωσα στη Γερμανία και έχω εμπειρία από μια διαφορετική κοινωνική αντίληψη για τη στήριξη των γυναικών. Η λύση δεν είναι να βγάζουμε τις γυναίκες γρήγορα στη σύνταξη, γιατί με αυτό τον τρόπο ανακόπτουμε την πορεία τους πρόωρα και έτσι δεν τις αφήνουμε να μετέχουν στα κέντρα λήψης των αποφάσεων, στις διοικήσεις των μεγάλων εταιρειών ή πιθανόν και στα υψηλά κλιμάκια της πολιτικής. Το θέτω ως πολιτική άποψη, ως αιρετική άποψη, αλλά εκεί οδηγούμαστε.

Πιστεύω ότι η πολιτεία πρέπει να στέκεται δίπλα στις γυναίκες κατά την παραγωγική τους ηλικία (25-40), ώστε να μπορούν να συνδυάσουν οικογένεια και εργασία. Και μάλιστα θεωρώ ότι εκείνη την περίοδο, τα δύο ή τρία χρόνια, που απομακρύνονται από την εργασία τους για να μεγαλώσουν τα παιδιά τους θα πρέπει η πολιτεία να τους παρέχει τη δυνατότητα μιας επιπλέον επιμόρφωσης, ώστε η περίοδος αυτή να μην πάει χαμένη. Χρειάζεται, λοιπόν, στη νέα προγραμματική περίοδο να σχεδιάσουμε -και το κάνω πρόταση προς την κα Τσουμάνη, γιατί στην Ήπειρο θα βρει ευήκοα ώτα- ειδικά Επιχειρησιακά Προγράμματα κατάρτισης, χρησιμοποιώντας το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ώστε να αποκτήσουν περισσότερες δεξιότητες γυναίκες, οι οποίες μένουν κάποια χρόνια εκτός εργασίας για να μεγαλώσουν τα παιδιά τους. Με τον τρόπο αυτό πετυχαίνουμε δύο πράγματα: από τη μια ενθαρρύνονται οι γυναίκες να κάνουν οικογένεια και από την άλλη διατηρούν την επαφή τους με την εργασία τους αποκτώντας νέες δεξιότητες, ώστε όταν επιστρέψουν στη δουλειά τους να μπορούν επί ίσοις όροις να ανταγωνιστούν τους άνδρες συναδέλφους τους.

Μόνο έτσι θεωρώ ότι εξυπηρετούμε την κοινωνία και προάγουμε την ανάπτυξη, δίνουμε τη δυνατότητα σε όλους τους ανθρώπους, είτε άνδρες είτε γυναίκες, να ανελιχθούν με ίσους όρους στα υψηλά κλιμάκια. Γιατί πρέπει να αποδεχτούμε ότι μία κοινωνία καλώς ή κακώς έχει πυραμιδοειδή διάταξη/δομή. Η ηγεσία πάντα, είτε μιλάμε για μια εταιρεία είτε για το ίδιο κράτος, καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές. Όταν από μια ηγεσία

απουσιάζει ή είναι πολύ περιορισμένη η συμμετοχή των γυναικών, τότε οι κατευθύνσεις αυτές είναι μονόπλευρες και συνήθως οδηγούν σε μερική μόνο ανάπτυξη.

Τελειώνοντας, θα πρέπει να σας πω ότι η αντίληψη αυτή δεν είναι δικιά μου. Έχει υιοθετηθεί σε πολλές χώρες της βόρειας και κεντρικής Ευρώπης αλλά και της Σκανδιναβίας και έχει επιτύχει καλύτερους όρους συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Για αυτό το λόγο και τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι πολύ υψηλά. Άρα και στη χώρα μας θα πρέπει να εγκαταλείψουμε τη λογική της πρόωρης συνταξιοδότησης των γυναικών και να υιοθετήσουμε πολιτικές για τη διευκόλυνση κατά την είσοδό τους στην αγορά εργασίας, αλλά και στην τεκνοποίηση και την ανατροφή των παιδιών. Η πείρα η ίδια έχει δείξει ότι η λύση αυτή αποτελεί μονόδρομο για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και άρα και στην ανάπτυξη. Η πείρα αυτή δεν προέρχεται μόνο από τις χώρες που προανέφερα, αλλά θα μπορούσαμε να δούμε κάποια καλά παραδείγματα και στη χώρα μας, όπως αυτό του Δήμου Αθηναίων. Πιστεύω ότι η αυξημένη συμμετοχή των γυναικών αποτελεί έναν πολύ σημαντικό παράγοντα για τη θετική πορεία του τα τελευταία χρόνια.

Με αυτές τις σκέψεις να ευχαριστήσω για μια ακόμα φορά που με καλέσατε εδώ, να σας πω ότι εμείς πραγματικά συζητάμε για τις γυναίκες, εξετάζουμε και την ιστορία μας και να ευχηθώ καλές εργασίες. Δυστυχώς, δε θα μπορέσω να παρακολουθήσω όλες τις εργασίες του συνεδρίου, αλλά φαντάζομαι ότι θα γίνω τουλάχιστον αποδέκτης των συμπερασμάτων.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πάρα πολύ τον κ. Πανοζάχο, Περιφερειάρχη της Ηπείρου για τις απόψεις που διατύπωσε.

Καταρχήν χρειάζεται σθένος για να διατυπώνει κανείς τέτοιες απόψεις, «αιρετικές», όπως τις ονόμασε ο ίδιος, και πολύ περισσότερο να τις βάζει στο τραπέζι του διαλόγου. Διότι είναι δημοκρατικό δικαίωμα του καθενός να καταθέτει τις απόψεις του, να αναπτύσσει τα επιχειρήματά του και να δίνει το έναυσμα για διάλογο. Μόνο μέσα από αυτή τη διαδικασία μπορεί να διαμορφωθεί η βέλτιστη πρόταση και λύση. Βέβαια, θα ήθελα να πω στον κ. Πανοζάχο ότι ιστορικά οι αιρετικοί προήγαγαν γενικά την ανθρώπινη εξέλιξη, την πλήρωσαν όμως.

Να παρακαλέσω την κα Πατριανάκου να απευθύνει ένα χαιρετισμό.

Φ. ΠΑΤΡΙΑΝΑΚΟΥ: Ευχαριστώ πολύ. Κυρία Πρόεδρε, αγαπητές κυρίες και κύριοι, θέλω να σας ευχαριστήσω για τη σημερινή πρόσκληση και θα ήθελα να ευχηθώ καλή επιτυχία στις εργασίες. Κάθε τέτοια εκδήλωση, κάθε τέτοια πρωτοβουλία, θεωρώ ότι

είναι άλλη μια μικρή κατάκτηση στο γυναικείο μας ζήτημα.

Σήμερα, η γυναίκα αποτελεί, εξακολουθεί να αποτελεί, τον αδύναμο κρίκο στον παγκόσμιο χάρτη. Στις αναπτυσσόμενες χώρες 850.000 γυναίκες κάθε χρόνο πεθαίνουν από τον τοκετό ή από απόρροια του τοκετού. Σε άλλα θρησκευτικά δόγματα η γυναίκα αποτελεί τον κύριο αδύναμο κρίκο, ενώ στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης αποτέλεσαν τα πρώτα θύματα και τα μεγαλύτερα της πτώσης. Αλλά και στις χώρες της δύσης εξακολουθούν οι γυναίκες να μην έχουν βρει ισότιμα το ρόλο και τη θέση τους μέσα στις κοινωνίες. Αντίθετα, εκείνο που παρατηρούμε είναι τα διαρκώς αυξανόμενα και μεταβαλλόμενα προβλήματα, τα οποία δημιουργεί η ανάπτυξη, μεταξύ άλλων και η νέα οπισθοχώρηση στη θέση της γυναίκας.

Η απάντηση του δυτικού πολιτισμού στα προβλήματα της γυναίκας δίνεται μέσα από φορείς και θεσμούς, οι οποίοι προσπαθούν συνεχώς να αποκαταστήσουν τις ισορροπίες, όπως οι κυβερνητικές παρεμβάσεις, τα ευρωπαϊκά προγράμματα και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Η παρούσα κυβέρνηση τα πρώτα δείγματα γραφής που έδειξε στην τριετία ήταν με παρεμβάσεις της σε μία σειρά ζητήματα, όπως ήταν τα θέματα της ενδοοικογενειακής βίας, της σεξουαλικής παρενόχλησης στους εργασιακούς χώρους, τα ζητήματα προστασίας και ενίσχυσης της γυναικείας απασχόλησης, της διαρκούς και δια βίου μάθησης και κατάρτισης. Η τελευταία κυβερνητική παρέμβαση υπέρ των γυναικών είναι η εισαγωγή του μέτρου της ποσόστωσης στο νέο εκλογικό νόμο. Ανεξάρτητα από το πώς αυτό αντιμετωπίζεται, αποτελεί ένα μικρό αλλά μεγάλο βήμα ταυτόχρονα, προκειμένου οι γυναίκες να αποκτήσουν ισότιμη συμμετοχή στην πολιτική. Να θυμίσω ότι το ελληνικό Κοινοβούλιο έχει το μικρότερο αριθμό γυναικών Βουλευτών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15.

Πρέπει εμείς οι γυναίκες να καταργήσουμε το μύθο ότι οι γυναίκες δε στηρίζουν γυναίκες. Δεν αισθάνθηκα ποτέ ανταγωνιστικά απέναντι σε καμία γυναίκα. Αντίθετα, θα έλεγα ότι όποτε έβλεπα ικανή και άξια γυναίκα, τη στήριζα και αισθανόμουν ότι πρέπει όλοι μαζί να δώσουμε τη μάχη, για να κατακτήσουμε νέες νίκες για τις γυναίκες, οι οποίες είναι περισσότερο αδύναμες, γι' αυτές οι οποίες βρίσκονται πιθανά στο περιθώριο της κοινωνικής μας ζωής.

Θα ήθελα, λοιπόν, να σας ευχαριστήσω για την παρουσία μου σε αυτό το βήμα και θα ήθελα να καλέσω όλες εμάς προκειμένου να συστρατευθούμε, ούτως ώστε το πολιτικό μας σύστημα να φέρει στην επικαιρότητα και υπό την κρίση μας, ικανά και άξια άτομα, προκειμένου να διεκδικήσουν την ψήφο των γυναικών.

Όσον αφορά στην τοποθέτηση του Γενικού Γραμματέα προηγουμένως, θα ήθελα να πω ότι οι απόψεις του δεν είναι καθόλου αιρετικές, οι απόψεις του είναι ώριμες να

συζητηθούν στην κοινωνία, αλλά θα ήθελα επίσης να προσθέσω ότι μία γυναίκα, όταν προσπαθεί να ενσωματωθεί στην αγορά εργασίας μετά την τεκνοποίηση, έχει τεράστια προβλήματα, διότι την έχουν ξεπεράσει οι νέες πραγματικότητες.

Η γυναίκα πρέπει να μπαίνει εγκαίρως στην αγορά εργασίας, πρέπει να στηρίζεται στην τεκνοποίηση και, όταν πλέον βρίσκεται στην ηλικία που μπορεί πραγματικά να προσφέρει, να της δίνεται η δυνατότητα. Η γυναίκα μετά τα 50 αισθάνεται ότι έχει τρομακτική ζωτικότητα, αισθάνεται ότι έχει τεράστια περιθώρια κοινωνικής προσφοράς, αλλά τις περισσότερες φορές δεν έχει ούτε πού να τα διοχετεύσει ούτε πώς να τα διοχετεύσει.

Αποτελεί καθήκον και υποχρέωση όλων μας να βρούμε τον τρόπο, με τον οποίο οι γυναίκες θα ενταχθούν στο πολιτικό και το κοινωνικό μας σύστημα, στις πρωτοβουλίες τις κοινωνικές που λαμβάνουμε. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε την κα Πατριανάκου, κυρίως γιατί υπενθύμισε ότι η Ελλάδα υστερεί δραματικά στο θέμα της εκπροσώπησης των γυναικών στο Κοινοβούλιο. Και βεβαίως, όπως αντιλαμβάνεστε, το ζήτημα είναι κατά πόσον θα περιλαμβάνονται στις λίστες, τις οποίες ετοιμάζουν τα κόμματα. Επομένως, καταρχήν είναι ευθύνη των κομμάτων να συμπεριλάβουν ίσο αριθμό ανδρών και γυναικών. Και ιδού η Ρόδος, όπως λέμε, ιδού και το πηδάλιο, μπορεί κανείς να το αποδείξει εμπράκτως. Κατά συνέπεια, νομίζω ότι βεβαίως είναι το πώς θα ψηφίσει ο άλλος, αλλά το ζήτημα είναι και τι του προσφέρεται στη λίστα για να ψηφίσει. Άρα, λοιπόν, θεωρώ ότι ήταν πάρα πολύ σημαντική η παρέμβασή της και πιστεύω ότι θα φτάσει και σε ώτα επισημότερα από τα δικά μας, τα οποία και θα τα ακούσουν έτσι ευπροσήγορα θα έλεγα.

Δεν ξέρω αν η κα Φόνσου θα ήθελε να απευθύνει ένα χαιρετισμό. Η κα Φόνσου είναι γνωστή σε όλους/-ες μας από την καριέρα της στον κινηματογράφο και το θέατρο και είναι σήμερα Δημοτική Σύμβουλος στο Δήμο Αθηναίων με την παράταξη του κ. Σκανδαλίδη.

Α. ΦΟΝΣΟΥ: Ευχαριστώ κυρία Πρόεδρε. Καλημέρα σας.

Δεν ήμουν προετοιμασμένη, και λυπάμαι για αυτό. Το μόνο που μπορώ να σας πω, εδώ και δεκαοχτώ χρόνια έχω κάνει έναν αγώνα ιδρύοντας το «Σπίτι του Ηθοποιού». Οι πρώτοι, στους οποίους απευθύνθηκα ήταν άνδρες συνάδελφοί μου, οι οποίοι δεν ανταποκρίθηκαν. Αντίθετα, πολλές γυναίκες συνάδελφοί μου στάθηκαν δίπλα μου σε αυτή την προσπάθεια, η οποία είχε πολύ καλά αποτελέσματα. Επίσης, θέλω να τονίσω ότι δεν πιστεύω στο διαχωρισμό των φύλων. Πιστεύω ότι όλοι είμαστε άνθρωποι, αλλά αν οι άνδρες υπολόγιζαν λίγο στο δικό μας το μυαλό η κοινωνία θα ήταν καλύτερη. Να 'στε καλά.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε την κα Φόνσου.

Και θα ήθελα να σας πω ότι παρίσταται ο Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΕΛΕΣΥΠ), ο κ. Παναγιώτης Σαμοΐλης. Κύριε Σαμοΐλη θέλετε να απευθύνετε κάποιο χαιρετισμό; Ορίστε.

Π. ΣΑΜΟΪΛΗΣ: Καλημέρα σας κυρία Πρόεδρε. Χαιρετίζω όλες τις κυρίες και τους κυρίους που τιμούν αυτή την εκδήλωση. Εγώ προσωπικά εκπροσωπώ μια επιστημονική εταιρεία, όπως ακούσατε, την Ελληνική Εταιρεία Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, που έχει ηλικία 22 ετών σήμερα. Έχουμε περιλάβει στα θέματα των συνεδρίων μας και το θέμα της ισότητας ανδρών-γυναικών στο πλαίσιο του θεσμού «Συμβουλευτική-Προσανατολισμός».

Όπως όλοι καταλαβαίνετε, είναι ένα καίριο ζήτημα το να μπορούν οι γυναίκες ισότιμα να ασχολούνται με όλων των ειδών τα επαγγέλματα, να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε όλους τους επαγγελματικούς τομείς. Αυτό ακριβώς προωθούμε στους Συμβούλους Προσανατολισμού, στα μέλη μας δηλαδή, να ενισχύουν τα κορίτσια στο σχολείο, τις φοιτήτριες στις μεταπτυχιακές σπουδές, να ασχολούνται και με εκείνα τα επαγγέλματα που θεωρούνται αντρικά. Αυτό είναι ένα πολύ σπουδαίο ζήτημα και πιστεύω ότι και εσείς το προωθείτε στο πλαίσιο της λειτουργίας και των δραστηριοτήτων του Κ.Ε.Θ.Ι.

Θέλω να σας παρακαλέσω να ενισχύσετε αυτή την προσπάθεια που γίνεται από τη δική μας εταιρεία, από την ΕΛΕΣΥΠ, για να γίνει πιο γνωστή η σημασία και η αξία της Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού για την ανάπτυξη ιδιαίτερα των νέων ανθρώπων και την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή, στην κοινωνία.

Θέλω να θυμίσω, τελειώνοντας, ότι μετά από τρεις ημέρες ξεκινάει το δικό μας Συνέδριο στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, το οποίο έχει φέτος θέμα: «Η χρήση των νέων τεχνολογιών στην επαγγελματική συμβουλευτική». Όσες και όσοι θέλετε, μπορείτε να συμμετάσχετε στις εργασίες του, Σάββατο και Κυριακή, από τις 9:00 το πρωί.

Εύχομαι καλή επιτυχία στις εργασίες του Συνεδρίου και ευχαριστώ πάρα πολύ για την πρόσκληση.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πάρα πολύ.

Θα ήθελα τώρα να καλέσω στο βήμα, να μας απευθύνει ένα σύντομο χαιρετισμό, την κα Μίκα Ιωαννίδου, μια καταξιωμένη γυναίκα σε ένα δύσκολο χώρο. Η κα Ιωαννίδου είναι Πρόεδρος του Οργανισμού Γεωργικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Απασχόλησης «ΔΗΜΗΤΡΑ» και επίσης του Ελληνικού Τμήματος του Ευρωπαϊκού Λόμπι Γυναικών.

Μ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ: Κυρία Πρόεδρε, κυρία Γενική Γραμματέα, κύριε Γενικό Γραμματέα, κυρίες και κύριοι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κυρίες και κύριοι των μη κυβερνητικών οργανώσεων, θεωρώ τιμή μου που έστω και για ένα λεπτό βρίσκομαι σε αυτό το βήμα να σας απευθύνω ένα χαιρετισμό.

Αρχικά θα ήθελα να συγχαρώ την Πρόεδρο του Κ.Ε.Θ.Ι., η οποία πραγματικά φέρει την εμπειρία της από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και μπορεί να προσφέρει πολλά και στο θέμα που συζητάμε σήμερα. Θεωρώ ότι η τοπική ανάπτυξη, η περιφερειακή ανάπτυξη, έχει εξίσου, ίσως και μεγαλύτερη, ανάγκη από τη συμβολή της γυναικείας συμμετοχής. Είναι πλέον φανερό ότι δε δικαιούμαστε να κατασπαταλούμε -γιατί πραγματικά περισπατάλης ανθρωπίνων πόρων πρόκειται- το μισό και παραπάνω του πληθυσμού αυτής της χώρας. Γενικότερα δεν πρέπει να κατασπαταλείται το ανθρώπινο κεφάλαιο ούτε σε εθνικό, ούτε σε ευρωπαϊκό, ούτε σε παγκόσμιο επίπεδο. Θεωρώ ότι και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι να αφυπνίσει τις δυνάμεις αυτές, ώστε στηρίξουν τη συμμετοχή των γυναικών.

Βεβαίως, οι γυναίκες πλέον, και βάσει του άρθρου 116 του Συντάγματός μας, δικαιούνται να απολαμβάνουν θετικών δράσεων. Και αυτό γιατί, όπως είναι γνωστό και διαπιστωμένο από αυτό το χαμένο δυναμικό δυναμιτίζει την ευρωπαϊκή κοινωνία, δυναμιτίζει την παγκόσμια οικονομία και κυρίως διαρρηγνύει τον κοινωνικό ιστό. Ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων, σε συνεργασία με όλους τους φορείς και ασφαλώς με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, είναι εξίσου σημαντικός με εκείνον των κυβερνήσεων. Θεωρώ ότι οι κοινωνικοί εταίροι είναι υποχρεωμένοι να δώσουν θέσεις συγκεκριμένες πάνω στο μείζον ζήτημα της ίσης μεταχείρισης των δύο φύλων. Συμφωνώ απόλυτα με την ανάγκη ουσιαστικής στήριξης των γυναικών, κυρίως κατά τη διάρκεια της ανατροφής των παιδιών. Να θυμίσω ότι υπάρχει και σχετική νομοθεσία, η οποία πρέπει πλέον να εφαρμόζεται, όπου ισότιμα τα δύο φύλα και δικαιούνται και οφείλουν να μετέχουν στην ανατροφή των παιδιών.

Βεβαίως η μητρότητα είναι περηφάνια μας, βεβαίως το δημογραφικό είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα μας, αλλά πρέπει να σκεφτούμε πολύ σοβαρά πώς και με ποιους πολύ συγκεκριμένους τρόπους, και όχι μόνο με νομοθετικά μέτρα, θα στηρίξουμε τις γυναίκες και τους άνδρες στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις. Χωρίς αυτή τη στήριξη, η οποία έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει στην εισαγωγή των γυναικών στην αγορά εργασίας, δεν είναι δυνατόν η κοινωνία να επωφεληθεί ισόρροπα από αυτή την θα έλεγα υποβαθμισμένη αυτό τον καιρό συμμετοχή των γυναικών.

Τελειώνοντας, λοιπόν, θέλω να τονίσω ότι και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αλλά και ο Οργανισμός Γεωργικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Απασχόλησης, ο οποίος

απευθύνεται κυρίως στην περιφέρεια και στην τοπική κοινωνία, είναι στη διάθεσή σας για να προσφέρει πραγματική εκπαίδευση και κατάρτιση σε γυναίκες και άνδρες. Τα ποσοστά πλέον των γυναικών που μετέχουν στην επαγγελματική εκπαίδευση είναι πολύ πιο σημαντικά σε περιφερειακό επίπεδο. Οι γυναίκες μπαίνουν με καινούριες ιδέες και πολύ δυναμικά στο χώρο της απασχόλησης της εκπαίδευσης, σε έναν τομέα ο οποίος δεν πρέπει να παραγνωριστεί, γιατί δε μας μένει καθόλου περιθώριο να γεμίζουμε τα αστικά κέντρα με νέες στρατιές ανέργων. Ευχαριστώ, εύχομαι καλή επιτυχία και είμαι σίγουρη ότι τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από το συνέδριο θα είναι σημαντικά.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε την κα Ιωαννίδου για την παρέμβασή της. Έχουμε την ευχαρίστηση να παρίσταται ο Υπουργός, ο Καθηγητής κ. Παυλόπουλος. Ήδη κάναμε αναφορά, όπως επίσης η κα Γενική Γραμματέας τόνισε τη σπουδαιότητα των υιοθετούμενων πολιτικών και μέτρων για την προώθηση της ισότητας των φύλων.

Παρακαλώ τον κ. Υπουργό να λάβει το λόγο.

Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ: Να προσφωνήσω τις κυρίες και τους πολύ λιγοστούς άνδρες που βρίσκονται εδώ.

Θέλω να σας πω ότι η όλη προσπάθεια που γίνεται για την εμπέδωση της ισότητας δεν είναι, όπως πολλοί πιστεύουν, μια προσπάθεια δικαιωμάτων των γυναικών, είναι ένα θέμα δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η έλλειψη ισότητας από τις κοινωνίες μας και ιδίως η έλλειψη ισότητας σε κρίσιμους τομείς, όπως είναι εκείνοι της οικονομικής δραστηριότητας, της ανάπτυξης και της πολιτικής ζωής, δε σημαίνει απλώς και μόνο ότι μετέχουν λιγότερες γυναίκες. Η έλλειψη ισότητας σημαίνει ότι ο τόπος μας, η κοινωνία μας, η οικονομία μας, η τοπική ανάπτυξη, στερούνται δυνατοτήτων, οι οποίες θα επέτρεπαν μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης και βαθύτερη κοινωνική δικαιοσύνη.

Όταν προσπαθούμε να εμπεδώσουμε την ισότητα, εκείνο που επιδιώκουμε στην πραγματικότητα είναι να μπορέσουμε να αξιοποιήσουμε όλο το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας μας. Και όπως απέδειξε η πρόσφατη ιδίως ιστορία μας, πολλές γυναίκες με τεράστιες δυνατότητες ή δεν εκλήθησαν καθόλου να μετάσχουν στην κοινή προσπάθεια σε όλους τους τομείς, και ιδίως στην οικονομία, ή κλήθηκαν να μετάσχουν αλλά δεν τους δόθηκαν οι ευκαιρίες που έπρεπε, με αποτέλεσμα ο ρόλος τους να είναι πολύ λιγότερος και πολύ μικρότερος από εκείνον που πραγματικά τους αναλογεί.

Για αυτό το λόγο, επιμένω ότι η προσπάθεια εμπέδωσης της ισότητας είναι θέμα δικαιωμάτων του ανθρώπου γενικά και ειδικότερα αποτελεί εφαρμογή στην πράξη των δύο βασικών αξόνων, γύρω από τους οποίους κινείται το Σύνταγμα σε ό,τι αφορά τον

άνθρωπο. Είναι εφαρμογή του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου και ιδίως αυτού που το άρθρο 5 παράγραφος 1 επιβάλλει, δηλαδή συμμετοχή, και μάλιστα ελεύθερη συμμετοχή, στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας. Αυτό σημαίνει ισότητα και με αυτή τη λογική εισήχθη η πρόσθετη ρύθμιση στο άρθρο 116 του Συντάγματος. Το άρθρο αυτό ορίζει ότι η λήψη μέτρων υπέρ των γυναικών δε συνιστά reverse discrimination, δηλαδή διάκριση σε βάρος των ανδρών και υπέρ των γυναικών, και το κράτος όχι απλώς δικαιούται, αλλά υποχρεούται να λαμβάνει μέτρα υπέρ των γυναικών. Ουσιαστικά, το Σύνταγμα επιβάλλει το σεβασμό της γυναίκας, ως ανθρώπου αλλά και ως ικανότατου μέλους της κοινωνίας. Η γυναίκα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να μετάσχει ελεύθερα σε μια οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή, η οποία κυριαρχήθηκε χρόνια ολόκληρα από στερεότυπα, τα οποία ακόμα μέχρι σήμερα δεν έχουμε καταφέρει να καταπολεμήσουμε.

Σε αυτή την κατεύθυνση κινείται η Γενική Γραμματεία Ισότητας, το Κ.Ε.Θ.Ι. και όλο το Πρόγραμμα, το οποίο εφαρμόζουμε με διάφορα μέτρα, προκειμένου να μπορέσουμε να πετύχουμε και τους στόχους της Λισαβόνας, από τους οποίους βρισκόμαστε δυστυχώς ακόμη αρκετά μακριά.

Σε επίπεδο τοπικής ανάπτυξης, η παρουσία της γυναίκας έχει τεράστια σημασία, γιατί όπως σας είπα προηγουμένως η συμμετοχή της γυναίκας στην ανάπτυξη διαδραματίζει μεγάλο ρόλο. Αν δε συλλογιστείτε ότι η όλη λογική του σύγχρονου κόσμου και ιδίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι ότι δεν υπάρχει ευρωπαϊκή ολοκλήρωση παρά μέσα από την περιφερειακή σύγκλιση και ότι η περιφερειακή σύγκλιση προϋποθέτει περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, άρα η τοπική ανάπτυξη, μέσα από την οποία προχωράμε για τη σύγκλιση, δεν μπορεί να γίνει χωρίς συμμετοχή όλου του ανθρώπινου δυναμικού των χωρών-μελών. Με αυτή την έννοια προσπαθούμε να εμπεδώσουμε την έννοια της ισότητας και σε επίπεδο τοπικής ανάπτυξης.

Σε αυτό ακριβώς στοχεύει και η εφαρμογή του Προγράμματος, το οποίο ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 2007 και ολοκληρώθηκε το Νοέμβριο του 2007, πριν από λίγες μέρες δηλαδή. Το Πρόγραμμα αυτό έχει σημειολογική αλλά και ουσιαστική αξία, καθώς προσπαθεί να καταδείξει τη διάσταση της ανάπτυξης μέσα από την ισότητα και της ισότητας μέσα από την ανάπτυξη. Γιατί πρέπει να το εξετάσει κανείς και από τις δύο πλευρές. Και παρόλο που ήταν ένα μικρό Πρόγραμμα από οικονομικής πλευράς –είχε προϋπολογισμό 600.000 ευρώ και χρηματοδοτήθηκε κατά 80% από την Επιτροπή και 20% από την Ελληνική Κυβέρνηση- εξυπηρέτησε διακόσιες σαράντα πέντε (245) επωφελούμενες εκεί όπου εφαρμόστηκε.

Μπορεί κάποιος να υποστηρίξει ότι δεν ήταν και ιδιαίτερα μεγάλος ο αριθμός των επωφελουμένων, αλλά είναι μια αρχή. Έχει, όμως, σημασία να ξεκινάμε τέτοιες

προσπάθειες, που όπως σας είπα και πάλι ευαισθητοποιούν συνειδήσεις, καταπολεμούν στερεότυπα, τα οποία μας ταλαιπώρησαν και μας ταλαιπωρούν χρόνια ολόκληρα. Μέσα από τέτοιες επιμέρους προσπάθειες μπορούμε να προχωρήσουμε, για να επιβάλουμε αυτό τον οδηγό σκέψης και δράσης που αφορά την ισότητα στο μέλλον. Εκεί άλλωστε κινείται -προς την ίδια κατεύθυνση, όχι φυσικά στα θέματα αυτά- και η πρόσφατη εξαγγελία μας σχετικά με τον εκλογικό νόμο. Κάποιοι έσπευσαν να πουν: γιατί άραγε στην εποχή μας σήμερα έρχεται η Κυβέρνηση και θεσπίζει την ποσόστωση υπέρ των γυναικών κατά 1/3 σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή στα ψηφοδέλτια στις εθνικές εκλογές; Αν με ρωτάτε, θα ήθελα να μπορούσα να είχα αποφύγει τη λήψη ενός τέτοιου μέτρου. Με ενοχλεί ότι είμαστε αναγκασμένοι στην εποχή μας να λαμβάνουμε τέτοια μέτρα. Αλλά αν δεν τα λάβουμε, δε θα ευαισθητοποιήσουμε τα κέντρα λήψης αποφάσεων και ιδίως την ίδια την πολιτική μας ζωή.

Το ότι μας ενοχλεί αυτή τη στιγμή το γεγονός ότι είμαστε αναγκασμένοι να καταφεύγουμε σε τέτοια μέτρα, μας ευαισθητοποιεί ακόμη περισσότερο στο θέμα της γυναικείας συμμετοχής. Πρέπει να οδηγήσουμε τα πολιτικά κόμματα να αναζητήσουν τις γυναίκες, και ιδίως εκείνες που χωρίς αυτή την αναζήτηση δε θα είχαν το κίνητρο ή και τη δυνατότητα από μόνες τους να μετάσχουν στην πολιτική ζωή. Με απλές λέξεις, τα μέτρα αυτά αποτελούν κίνητρο για τη συμμετοχή των γυναικών στις πολιτικές δυνάμεις της χώρας, όταν τα κίνητρα ήταν εντελώς αντίθετα όλα αυτά τα χρόνια που πέρασαν.

Από κει και πέρα θέλω να σας ευχαριστήσω που είστε εδώ, να ευχαριστήσω όλες σας στην προσπάθεια που κάνετε να φέρουμε σε πέρας μια αποστολή που είναι διαχρονική. Ό,τι κάνουμε, θέλω να σας το τονίσω, και με την κα Τσουμάνη και με την κα Βαλσαμάκη, και με όλες εσάς που συμπαρίστασθε σε αυτό τον αγώνα, δεν είναι κάτι που γίνεται για να περάσουν κάποια μέτρα σήμερα. Το σημαντικότερο που θέλουμε να κάνουμε είναι να θεθούν σταθερές βάσεις. Το έχω πει και άλλοτε. Ούτε οι κυβερνήσεις μένουν αιώνιες, ούτε φυσικά οι Υπουργοί, ούτε οι Γενικοί Γραμματείς Ισότητας, ούτε οι Πρόεδροι του Κ.Ε.Θ.Ι. Αυτό που απομένει είναι η φιλοσοφία, την οποία ακολουθούμε, οι βάσεις που μπαίνουν, ώστε να μην ξαναγυρίσουμε σε καταστάσεις, τις οποίες δεν έπρεπε να ανευθύνουμε χρόνια ολόκληρα.

Με αυτές τις σκέψεις θέλω να τονίσω ότι θα δραστηριοποιηθούμε ακόμα περισσότερο και ότι έχουμε ανάγκη από τη συμμετοχή και από τη συμπαράστασή σας. Λυπάμαι που δε θα μείνω περισσότερο, άλλωστε είμαι εδώ για να μπορέσω να κάνω εκείνο που θα μου εισηγηθείτε. Η δουλειά ενός Υπουργού είναι περισσότερο να παίρνει αποφάσεις με βάση τις δικές σας εισηγήσεις, παρά να παραμένει εθιμοτυπικά σε πράγματα που είναι άλλοι αρμοδιότεροι να κάνουν. Και αυτό προσπαθώ να κάνω μέσω της Γενικής Γραμματείας

και μέσω του Κ.Ε.Θ.Ι. και αυτό θα κάνω και στο μέλλον. Σας ευχαριστώ όλες σας, εύχομαι καλές εργασίες, καλά συμπεράσματα και ελπίζω να έχουμε και άλλα τέτοια Προγράμματα, μικρά Προγράμματα, τα οποία σιγά-σιγά οδηγούν στην επίτευξη μεγάλων στόχων.

Άλλωστε πρέπει να θυμάστε ένα πράγμα: στον τόπο μας, όταν θελήσαμε να πετύχουμε σημαντικούς στόχους, πολλές φορές τους πολιτικούς τους έφαγε ο πολιτικός μεγαλοϊδεατισμός. Θέλησαν να κάνουν πολύ σημαντικά πράγματα μόνο στις μέρες τους. Σκέφτηκαν ότι ίσως έτσι είναι καλύτερα για να μπορέσουν να αποκομίσουν το πολιτικό όφελος, το οποίο έχει δημοσιότητα. Δεν έχω αυτή την αντίληψη. Πιστεύω ότι, όταν θέτει κανείς μεγάλους στόχους, το κάνει με επιμέρους προσπάθειες, οι οποίες χρειάζονται υπομονή και επιμονή, προκειμένου να θέσουν τις βάσεις για το μέλλον.

Με αυτές τις σκέψεις, λοιπόν, χαιρετίζω αυτό το Συνέδριο και εκ των προτέρων σας ευχαριστώ, γιατί χωρίς να επιδιώκετε τη δημοσιότητα, επιδιώκετε την ουσία. Αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό, ιδιαίτερα για τις γυναίκες. Καλή επιτυχία.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ τον κ. Υπουργό για τα όσα σοφά μας είπε.

Θεωρώ πολύ σημαντικό το γεγονός ότι στον εκλογικό νόμο που κατατίθεται εισάγεται η ποσοστωση του 1/3, ένα σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση του 50% που εγώ προσωπικά πιστεύω ότι πρέπει να είναι. Κυρίως ήταν πολύ σωστή τοποθέτηση του θέματος ότι πρόκειται ουσιαστικά για ανθρώπινα δικαιώματα και πολύ σημαντικό επίσης είναι να μπορεί να στηρίζεται η προσπάθεια των γυναικών από την πολιτεία. Και νομίζω ότι μετά την παρέμβαση του κ. Υπουργού δεν έχει μείνει καμία αμφιβολία σε καμία και σε κανέναν από μας ότι αυτή είναι η πρόθεση.

Τώρα θα ήθελα να παρακαλέσω την κα Παναγιωτοπούλου-Κασσιώτου, Ευρωβουλευτή, να λάβει το λόγο.

Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΑΣΣΙΩΤΟΥ: Αγαπητή κυρία Πρόεδρε, οι χαιρετισμοί από τον Υπουργό Εσωτερικών, κ. Παυλόπουλο, από τη Γενική Γραμματέα Ισότητας, κα Τσουμάνη, και τους λοιπούς/-ές ομιλητές/-τριες ήταν τόσο περιεκτικοί ως προς την ουσία, αλλά και τις λεπτομέρειες του θέματος, ώστε να είναι αναπόφευκτες οι επαναλήψεις ορισμένων σταθερών στην προβολή της ισότητας ανδρών και γυναικών και την ανάδειξη του ρόλου της γυναίκας. Η εισήγηση αποτελεί γενικό εισαγωγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση του υπό ανάπτυξη θέματος, ώστε να ενταχθούν σε αυτό οι λοιπές εισηγήσεις.

Ζούμε σε έναν κόσμο που μας αποδεικνύει την αλήθεια του στίχου του Οδ. Ελύτη «Αυτός ο κόσμος, ο μικρός, ο μέγας». Από τη μια αντιμετωπίζουμε την καθημερινή

πραγματικότητα στον περιορισμένο χώρο όπου δραστηριοποιούμαστε και με αναφορά σε αυτόν αναλύουμε τα προβλήματά μας και προγραμματίζουμε τις λύσεις τους. Ζούμε παράλληλα ένα φαινόμενο εξάρτησης της καθημερινότητας από παγκόσμιες αλλαγές και ανακατατάξεις. Η παγκοσμιοποίηση φέρνει σημαντικές αλλαγές σε επίπεδο οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό, μεταβάλλοντας τους παραδοσιακούς κανόνες ανταγωνιστικότητας και τις συνθήκες της αγοράς εργασίας.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στο πλαίσιο της αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας 2005-2010, επιδιώκεται η προώθηση μιας ανταγωνιστικής και δυναμικής οικονομίας βασισμένης στη γνώση, με κύριο στόχο τη δημιουργία περισσότερων και ποιοτικότερων θέσεων εργασίας και την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της ενθάρρυνσης της κοινωνικής ένταξης και της παροχής της δυνατότητας σε όλες τις πληθυσμιακές ομάδες (π.χ. γυναίκες, νέους, ηλικιωμένους, μακροχρόνια άνεργους, άτομα με ειδικές ανάγκες, μειονοτικές φυλετικές ή εθνοτικές ομάδες) να ενσωματωθούν ευκολότερα στην αγορά εργασίας, καθώς επίσης και την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που οφείλονται σε ανισότητες, διακριτική μεταχείριση και απουσία ευκαιριών.

Όλοι οι πολίτες, χωρίς διακρίσεις φύλου και ηλικίας, συμμετέχουν όσο γίνεται πιο ενεργά στην πολιτική ζωή και, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, αναλαμβάνουν δραστηριότητα σε θεσμοθετημένα κέντρα λήψης αποφάσεων. Η ισόρροπη ανάπτυξη των περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με κύριο στόχο την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής αποτελεί στρατηγικό στόχο. Στο σύγχρονο αναπτυξιακό πρότυπο οι Περιφέρειες βρίσκονται όλο και περισσότερο στο κέντρο ενδιαφέροντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχουν το προβάδισμα στον αναπτυξιακό σχεδιασμό.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχει αναγνωριστεί πλήρως ότι η ισόρροπη συμμετοχή των δύο φύλων στη λήψη αποφάσεων αποτελεί προϋπόθεση δημοκρατίας. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το 1/3 των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι γυναίκες. Τα επίπεδα ισόρροπης εκπροσώπησης των δύο φύλων σε πληθώρα τομέων λήψης αποφάσεων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν σημειώσει σημαντική άνοδο κατά τη διάρκεια των τελευταίων είκοσι πέντε (25) ετών. Ενδεικτικά αναφέρω ότι σε σύνολο είκοσι εφτά (27) Επιτρόπων οκτώ (8) είναι οι γυναίκες.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι Περιφέρειες επιτελούν σπουδαίο έργο για την υλοποίηση των ευρωπαϊκών πολιτικών, χωρίς να προκαλούν ελάττωση της δύναμης του κεντρικού σχεδιασμού του κάθε κράτους. Η εκπροσώπησή τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο στα συμβουλευτικά όργανα της Ε.Ε. διαδραματίζει σημαντικό ρόλο: η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και η Επιτροπή των Περιφερειών της ΕΕ, τα οποία γνωμοδοτούν

μεταφέροντας στα όργανα λήψης αποφάσεων τις απόψεις των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών διοικήσεων.

Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕΤΠ), η οποία συστάθηκε με βάση τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, αποτελεί πολιτική συνέλευση και παρέχει στις τοπικές και περιφερειακές αρχές τη δυνατότητα να εκφράζουν τις απόψεις τους και να διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στη λήψη των ευρωπαϊκών αποφάσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 75% της νομοθεσίας της ΕΕ έχει εφαρμογή στο τοπικό ή το περιφερειακό επίπεδο και συνεπώς είναι λογικό οι αντιπρόσωποι των οργανισμών τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης να συμμετέχουν στη διαδικασία κατάρτισης των νέων κοινοτικών νόμων και να συμβάλλουν στη γεφύρωση του χάσματος ανάμεσα στους εκλεγμένους αντιπροσώπους και τους πολίτες. Προς αυτή την κατεύθυνση κινητοποιείται και η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής για την περίοδο 2007-2013. Σύμφωνα με τον νέο Κανονισμό ίδρυσης του Ταμείου Συνοχής σε μια διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση, η πολιτική αυτή είναι αναγκαία για την επιτάχυνση της σύγκλισης μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των Περιφερειών, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη και την απασχόληση. Στο επίκεντρο του σχεδιασμού νέων δράσεων του Ταμείου Συνοχής βρίσκεται και η επιθυμία προώθησης της επένδυσης σε ανθρώπινο δυναμικό, μέσω μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και μέσω μεγαλύτερης συμμετοχής στη δια βίου μάθηση.

Στην επίτευξη αυτών των στόχων, εντάσσονται και οι δράσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, το οποίο αποβλέπει στην αύξηση του ενεργού ανθρωπίνου δυναμικού στηριζόμενο στην καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων και στην ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, καθώς προωθεί τη γυναικεία επιχειρηματικότητα και τη συμφιλίωση οικογενειακού και επαγγελματικού βίου.

Για την καλύτερη εκπλήρωση των παραπάνω στόχων, κάθε Κράτος-Μέλος καταρτίζει Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), το οποίο αποτελεί το πλαίσιο για τον προγραμματισμό χρήσεων των Ταμείων σε εθνικό επίπεδο. Το Πλαίσιο Αναφοράς συνάδει με τις Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχή 2007-2013 και συνδέεται στενά με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) του κάθε Κράτους-Μέλους, στο οποίο περιγράφονται τα μέτρα που θα εφαρμοστούν για την υλοποίηση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας σχετικά με την απασχόληση και την ανάπτυξη.

Το ελληνικό Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, που περιγράφει τη στρατηγική της χώρας και τον τρόπο με τον οποίο η Ελλάδα προγραμματίζει να αξιοποιήσει την κοινοτική χρηματοδοτική συνδρομή που της αναλογεί (20,4 δις ευρώ), εγκρίθηκε πρόσφατα από την Επιτροπή, καθώς πληρούσε όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις, και έτσι αναδεικνύεται σημαντικό μέσο για την προώθηση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας στη

χώρα μας. Οι γενικές προτεραιότητες που περιλαμβάνονται σε αυτό εξειδικεύονται και υλοποιούνται μέσω Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, τομεακών και περιφερειακών.

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς επικεντρώνεται στην εφαρμογή ενεργών πολιτικών απασχόλησης για γυναίκες και νέους, κυρίως μέσω της αύξησης της συμμετοχής των γυναικών στο 48,9% το 2008 από το 45,2% που ήταν το 2004. Στο σχεδιασμό προβλέπεται ειδικός άξονας για την ενδυνάμωση της πολιτικής ισότητας των φύλων. Στόχος του είναι η εφαρμογή των πολιτικών ισότητας στη δημόσια διοίκηση και η ενεργοποίηση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, των ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών για οριζόντια ένταξη της διάστασης της ισότητας. Πρόκειται, επίσης, να ενισχυθεί η συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια και κοινωνική ζωή και ιδιαίτερα σε κέντρα λήψης αποφάσεων. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνονται παράλληλα η κοινωνική συνοχή και η μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Παρόλα αυτά, οι γυναίκες συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα υπο-εκπροσώπησης, όχι μόνο στα κέντρα λήψης αποφάσεων, αλλά και στην αγορά εργασίας σε σύγκριση με τους άνδρες. Στην Ελλάδα, οι γυναίκες, οι οποίες αποτελούν το 52% του πληθυσμού, εκπροσωπούνται σε επίπεδο Νομαρχιακών και Δημοτικών συμβούλων σε ποσοστό μόλις 7% και σε επίπεδο Νομαρχών και Δημάρχων κάτω από το 5%.

Οι Ελληνίδες αποτελούν το μισό του πληθυσμού, το μισό του παραγωγικού δυναμικού της χώρας, το μισό των ικανοτήτων και δικαιούνται ανάλογης πολιτικής εκπροσώπησης. Η απουσία συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική συνεπάγεται στέρψη της χώρας από την αξιοποίηση πολύτιμων ανθρωπίνων πόρων. Η ισόρροπη συμμετοχή των δύο φύλων στο εκλέγειν και εκλέγεσθαι και στην αντιπροσώπευσή τους σε ηγετικές θέσεις και σε θέσεις λήψης αποφάσεων είναι πρωταρχικής σημασίας για την ανάπτυξη ενός πολιτικού, νομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος που να υποστηρίζει την ενεργό ανάπτυξη της ισονομίας και της δημοκρατίας.

Η ένταξη της διάστασης της ισότητας ανδρών και γυναικών στην περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την πρόοδο της χώρας και την ικανοποίηση των αναγκών όλων των πολιτών. Όπως αναφέρει ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για την ισότητα των φύλων στις τοπικές κοινωνίες, οι τοπικές και περιφερειακές αρχές αποτελούν το καταλληλότερο δυνατό πεδίο για την καταπολέμηση της διαιώνισης και της αναπαραγωγής ανισοτήτων και την προώθηση μιας πραγματικά ισόνομης κοινωνίας. Οι γυναίκες στις βαθμίδες διακυβέρνησης που βρίσκονται εγγύτερα στο λαό μπορούν, αξιοποιώντας τις αρμοδιότητές τους και σε συνεργασία με ολόκληρο το φάσμα των τοπικών φορέων, να αναλαμβάνουν συγκεκριμένες δράσεις χωρίς διαχωρισμό φύλου και να συμβάλουν στην επίτευξη ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης ενός επιτυχημένου

δήμου.

Όπως αναφέρεται σε σχετική υπό ψήφιση Έκθεση του ΕΚ για την κατάσταση των γυναικών στις αγροτικές περιοχές, η πλήρης συμμετοχή των γυναικών και η συνεισφορά τους στην αναζωογόνηση των τοπικών κοινοτήτων με τη σύσταση νέων επιχειρήσεων και τη μεγιστοποίηση της αξιοποίησης των ανθρωπίνων πόρων είναι ζωτικής σημασίας για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων που ορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές, που εγκρίνει το Συμβούλιο κατά έτος.

Η ένταξη των γυναικών στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη υποστηρίζεται από νωρίς από ένα σύνολο ευρωπαϊκών προτάσεων, όπως είναι ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτοδιοίκησης (1985), η Οικουμενική Διακήρυξη της Διεθνούς Ένωσης Τοπικών Αρχών για τις «γυναίκες στις τοπικές αρχές» (1998), ο Χάρτης Πορείας για την Ισότητα Ανδρών και Γυναικών (2006-2010), τα οποία στοχεύουν από το 1994 στην προώθηση της ισότητας των δύο φύλων - ως θεμελιώδες στοιχείο για την πολιτική και οικονομική συνοχή- και διαδραματίζουν ιδιαίτερο ρόλο στην κατανόηση της ισότητας των ευκαιριών και στη χρηματοδότηση της εφαρμογής των πολιτικών ισότητας, καθώς ικανοποιούν την ανάγκη της εφαρμογής του οριζόντιου σκοπού της ισότητας των ευκαιριών. Η εκπλήρωση του στόχου της εξασφάλισης ισότιμης μεταχείρισης για άνδρες και γυναίκες θα αποτελέσει κριτήριο για την αξιολόγηση των δράσεων αυτών των Ταμείων και της εφαρμογής του ΕΣΠΑ.

Ενώ το επίπεδο μόρφωσης των γυναικών είναι υψηλότερο εκείνου των ανδρών, η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας, παρά τις αυξητικές τάσεις, παραμένει μικρότερη από αυτή των ανδρών και οι γυναίκες συχνά αναλαμβάνουν πρόσκαιρες θέσεις εργασίας και έχουν μικρότερη πρόσβαση σε αυτή. Στην Ελλάδα, μόνο το 12% των εργαζομένων γυναικών κατέχουν διευθυντικές θέσεις.

Η προώθηση της γυναικείας απασχόλησης σε όλους τους τομείς, όπως είναι η εκπαίδευση, η υγεία, το εμπόριο, κ.λπ., καθώς και η υποστήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας μπορούν να συμβάλουν στην ενθάρρυνση της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης, οικονομικής και μη, σε τοπικό επίπεδο. Η γυναικεία επιχειρηματικότητα συνδέεται άμεσα με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, τις νέες τεχνολογίες, την εμφάνιση νέων τρόπων εργασίας (όπως για παράδειγμα η τηλε-εργασία), τη δυνατότητα ευέλικτων ωραρίων και συνδυασμού οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, όπως δήλωσε η Επίτροπος για την Περιφερειακή Πολιτική, Danuta Hübner, σε πρόσφατη ομιλία της. Η Επίτροπος τόνισε ότι η προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας αποτελεί κύριο στόχο της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ και ότι η διάσταση του φύλου έχει ενσωματωθεί πλήρως στις δραστηριότητες των Διαρθρωτικών Ταμείων και στις Ευρωπαϊκές Πολιτικές

Συνοχής. Υπογράμμισε ότι η περιφερειακή πολιτική, με τη συμβολή της στην οικονομική ενίσχυση των απόμακρων και των περιοχών με οικονομικές δυσχέρειες, μπορεί να ενθαρρύνει τις γυναίκες να παραμείνουν στις περιοχές αυτές και να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά, με στόχο τη διατήρηση της κοινωνικο-οικονομικής ισορροπίας της τοπικής κοινωνίας. Η Επίτροπος δήλωσε ότι η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών και η ανάπτυξη πρωτότυπων πρωτοβουλιών, όπως το Κέντρο Winnet Europe, συνεισφέρουν στην ισότιμη συμβολή των γυναικών στην τοπική ζωή. Το συγκεκριμένο κέντρο δημιουργήθηκε το 2006 με τη συμμετοχή 21 οργανώσεων από τα 27 Κράτη-Μέλη -μέλος του οποίου είναι και μια ελληνική οργάνωση της Θεσσαλονίκης (Erganis Centre)- και αποτελεί μια συλλογική προσπάθεια σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο ενθαρρύνοντας το ρόλο των γυναικών στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Πέρα από τα Προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης, η Ε.Ε. έχει υιοθετήσει Κοινοτικά Προγράμματα, τα οποία μπορούν να συμβάλουν στην εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών, όπως η γνωστή στην Ελλάδα πρωτοβουλία EQUAL για την ένταξη της διάστασης του φύλου στις εθνικές πολιτικές απασχόλησης.

Το πρόγραμμα PROGRESS για την κοινωνική ένταξη και απασχόληση, επικεντρώνεται σε πέντε βασικά θέματα, μεταξύ των οποίων: η αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και η ενσωμάτωση της ιδέας της ισότητας σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές. Στο πλαίσιο αυτού του Προγράμματος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάλεσε την κοινωνία των πολιτών να εκδηλώσει ενδιαφέρον έως τον Ιούνιο του 2007, με στόχο τη βελτίωση της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις εθνικές πολιτικές και στα εθνικά προγράμματα, ενώ ταυτόχρονα για το σκοπό αυτό έχουν πραγματοποιηθεί και άλλα παρόμοια προγράμματα, όπως: η ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων για την εξάλειψη των στερεοτύπων (Ιούλιος 2007) και σχετική μελέτη για την διάσταση του φύλου και τη διάκριση στον τομέα της κοινωνικής προστασίας (Ιούνιος 2007).

Τα Προγράμματα και η εκτεταμένη νομοθεσία της ΕΕ, που αναφέρεται στην ισότητα ανδρών και γυναικών, τονίζουν ότι η ισότιμη συμμετοχή των γυναικών των ευρωπαϊκών κρατών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την εξάλειψη των διαφόρων «στερεοτύπων» που εξακολουθούν να υπάρχουν και στις μέρες μας, ιδιαίτερα στις Περιφέρειες και τις τοπικές κοινωνίες. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της σωστής πληροφόρησης και εκπαίδευσης και της εκπόνησης εκστρατειών για την περαιτέρω ευαισθητοποίηση σχετικά με τον επιζήμιο ρόλο των στερεοτύπων. Η ενθάρρυνση και η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην τοπική ανάπτυξη επιτυγχάνεται με την παροχή συμβουλευτικής, τεχνικής βοήθειας και την ανάληψη μέτρων, που θα έχουν ως επίκεντρο τη συμφιλίωση

της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Οι γυναίκες εξακολουθούν να είναι οι κύριοι πάροχοι φροντίδας για παιδιά και εξαρτημένα άτομα, και βρίσκονται κατά συνέπεια συχνά μπροστά στο δίλημμα επιλογής μεταξύ της ανάληψης οικογενειακών υποχρεώσεων και επαγγελματικής εξέλιξης. Η συμφιλίωση αυτή επιτυγχάνεται με την παροχή καλής ποιότητας και οικονομικά προσιτής παιδικής φροντίδας, προσαρμοσμένης στις ανάγκες των εργαζόμενων γονέων με την προσφορά ευέλικτων ωραρίων εργασίας ή δυνατότητες εργασίας από το σπίτι. Η παροχή αυτή πρέπει να είναι διαθέσιμη σε όλους τους γονείς και κηδεμόνες, ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση. Τα κράτη πρέπει να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να προσφέρουν τέτοιες υπηρεσίες στους εργαζομένους, στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης μέσω της βράβευσης των καλύτερων πρακτικών. Επίσης, όπως τονίζεται στον Ευρωπαϊκό Χάρτη, η ανατροφή παιδιών απαιτεί τον καταμερισμό της ευθύνης μεταξύ ανδρών και γυναικών και της κοινωνίας ως σύνολο, καταπολεμώντας το στερεότυπο σχετικά με το φύλο, σύμφωνα με το οποίο η παιδική φροντίδα θεωρείται ότι αποτελεί κυρίως καθήκον ή ευθύνη των γυναικών. Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια στους διοργανωτές του συνεδρίου, άξιους και άξιες ερευνητές και ερευνήτριες του Κ.Ε.Θ.Ι. και στο Προεδρείο του για την επιτυχή διεξαγωγή μελέτης επί του θέματος.

Σύμφωνα με Έκθεση του ΕΚ σχετικά με τον συνδυασμό της επαγγελματικής, οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής, διαπιστώνεται ότι η συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής εξασφαλίζεται με την παροχή οικονομικής στήριξης στους γονείς για τη φύλαξη των παιδιών τους και άλλων εξαρτωμένων από αυτούς προσώπων με τη μορφή τακτικών επιδομάτων, φορολογικών απαλλαγών ή άλλων οικονομικών διευκολύνσεων. Παράλληλα, όμως, πρέπει να αναζητηθεί μια νέα δίοδος, ώστε να παρασχεθεί μεγαλύτερη ελευθερία επιλογών στους γονείς (επιταγές φύλαξης-εκπαίδευσης, επιταγές απασχόλησης-υπηρεσιών για την πρόσληψη μισθωτού στο σπίτι, δελτία υπηρεσιών ή κουπόνια), και να δοθεί η δυνατότητα στα άτομα, τα οποία επιλέγουν ως απασχόληση την οικογενειακή εργασία και την ανατροφή των παιδιών, να καλύπτονται από την ίδια κοινωνική προστασία που απολαμβάνουν οι μισθωτοί εργαζόμενοι. Παράλληλα, προτείνεται η αναγνώριση αυτής της επαγγελματικής εμπειρίας ως επαγγελματικό προσόν και προωθείται η ευκαιρία για περαιτέρω δια βίου εκπαίδευση στον τομέα αυτόν.

Πρόταση του ΕΚ είναι και η ενίσχυση του συνδυασμού οικογενειακής ζωής και σπουδών, δεδομένου ότι ολοένα και περισσότερος χρόνος απαιτείται για την ολοκλήρωση ή τη συνέχιση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των νέων, του σταδίου δηλαδή που προηγείται της επαγγελματικής απασχόλησης. Ιδιαίτερα τα περιφερειακά Πανεπιστήμια, σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση καλούνται να διευκολύνουν τους/τις νέους/-

ες για τον ομαλό συνδυασμό του παραγωγικού χρόνου των σπουδών, με δημιουργία οικογένειας και εγκατάσταση στην περιφέρεια. Οι γνώσεις και η ερευνητική δραστηριότητα χρειάζεται να αξιοποιούνται σε παραγωγή καινοτομίας εφαρμόσιμης από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της περιφέρειας. Στόχος είναι η οικονομική αύξηση, αλλά και η διατήρηση της τοπικής ιδιαιτερότητας και η συντήρηση του περιβάλλοντος χώρου, που κινδυνεύει από ερήμωση.

Τέλος, στο πλαίσιο του ανοικτού διαλόγου για το μέλλον της περιφερειακής πολιτικής, θα ήταν σκόπιμο η κοινωνία των πολιτών να δραστηριοποιηθεί, ώστε οι γυναίκες να αποτελέσουν παράγοντα ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών. Η συμμετοχή των γυναικών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση κοινοτικών Προγραμμάτων αναμένεται να συμβάλει στη σύσφιξη των δεσμών με άλλες χώρες και στη βίωση της ευρωπαϊκής ιδέας.

Η διαμόρφωση και η εφαρμογή πολιτικών, η ανάληψη αξιωμάτων και η άσκηση λειτουργιών σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, ενισχύονται με τις εμπειρίες ζωής, την εφευρετικότητα και τη δημιουργικότητα των γυναικών. Η ενεργή αυτή συμβολή των γυναικών μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της στενής συνεργασίας μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων φορέων, κυβερνητικών και μη.

Οι τοπικές διοικήσεις αξιοποιούν στο έπακρο τις ευκαιρίες που παρέχουν τα διαρθρωτικά ταμεία και οι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί, ώστε να εμπνευσθούν δράσεις-συμπράξεις, δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, και να προσφέρουν σε όλους τους πολίτες ίσες ευκαιρίες, ειδικότερα στις γυναίκες, μέσω της παροχής φροντίδας για τα παιδιά και τα άτομα που έχουν ανάγκη από φύλαξη, δεδομένου ότι οι τελευταίες διαθέτουν εναλλακτική αντίληψη για την οργάνωση του χώρου και του χρόνου, της πόλης ή της υπαίθρου. Οι πρωτοβουλίες τους συντελούν στην ισχυροποίηση των κοινωνικών δεσμών και της αλληλεγγύης και αντισταθμίζουν την ανασφάλεια, τη βία, τις διακρίσεις και τις αντικοινωνικές τάσεις.

Για την προώθηση της ισότητας των φύλων, έχει δραστηριοποιηθεί και η ελληνική κυβέρνηση με τη λήψη μέτρων και Προγραμμάτων. Με τον Νόμο 3488 του 2006 καταργείται κάθε διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, την εξέλιξη, τη σταδιοδρομία και τη λύση της σχέσης εργασίας, και αυξάνεται η προστασία των εργαζόμενων γυναικών που αποκτούν παιδιά, καθώς η κάθε γυναίκα που έχει λάβει άδεια μητρότητας μπορεί να επιστρέψει στην εργασία της σε ισοδύναμη θέση.

Προστασία προβλέπεται, επίσης, και για τους εργαζόμενους γονείς που κάνουν χρήση γονικής άδειας ανατροφής παιδιού, ενώ ως φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης έχει οριστεί ο Συνήγορος του Πολίτη. Με θέσπιση άλλου νόμου προβλέπεται η σύσταση της Εθνικής Επιτροπής για την Ισότητα μεταξύ γυναικών

και ανδρών, ως μόνιμο βήμα κοινωνικού διαλόγου, με σκοπό τη διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής για την ισότητα, τη διαμόρφωση αναγκαίων πολιτικών και μέτρων και την παρακολούθηση της εφαρμογής τους.

Παράλληλα, πραγματοποιούνται Προγράμματα παροχής συμβουλευτικών και νομικών υποστηρικτικών υπηρεσιών για τις γυναίκες. Ιδιαίτερη μέριμνα και υποστήριξη παρέχει ο νέος υπαλληλικός κώδικας για την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής για υπαλλήλους του Δημοσίου. Στον ιδιωτικό τομέα, αντίθετα, οι διακρίσεις με αφορμή το φύλο δημιουργούν συχνά κοινωνικά προβλήματα, καθώς οι αποφάσεις για την επιλογή εργαζομένων και για το ύψος των αμοιβών είναι συχνά ανεξέλεγκτες. Απαιτείται λοιπόν επένδυση στην αλλαγή νοοτροπίας των νεότερων γενεών.

Η γυναικεία συμμετοχή στην επαγγελματική ζωή και η κατάργηση στερεοτύπων προετοιμάζονται με την εισαγωγή μαθημάτων για την Ισότητα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Με συνεργασία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και του Κ.Ε.Θ.Ι., δημιουργείται επίσης Παρατηρητήριο για την Ισότητα στην Εκπαίδευση.

Στην ανωτάτη εκπαίδευση ενσωματώνονται μαθήματα ισότητας σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, ενώ για το θέμα λειτουργούν τρία ερευνητικά Προγράμματα. Το Κ.Ε.Θ.Ι. αναδεικνύεται σε κορυφαίο όργανο συντονισμού, καθώς εκτός από τα διακρατικά Προγράμματα, τα οποία υλοποιεί με επιτυχία, αναλαμβάνει και δράσεις ευαισθητοποίησης ειδικών ομάδων και εκπαίδευσης εκπαιδευτικών για την ισότητα ανδρών και γυναικών και τον ενεργό ρόλο του άνδρα και του πατέρα στην κοινωνική και οικογενειακή ζωή.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Παναγιωτοπούλου για την ευρωπαϊκή διάσταση, την οποία έδωσε με την ομιλία της.

Θα ήθελα επίσης να σας πω ότι θα κάνουμε ένα μικρό διάλειμμα και στη συνέχεια, θα έχουμε τη δυνατότητα να ακούσουμε τις κυρίες, οι οποίες εκπροσωπούν τη Γαλλία, η κα Seignourel, την Ισπανία, η κα Barreiros και την Ιταλία, η κα Zancanaro, τις οποίες ευχαριστούμε πάρα πολύ για την παρουσία τους.

Είναι εξαιρετικά σημαντική η δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων με συναδέλφους άλλων χωρών, οι οποίες εργάζονται στα ίδια θέματα και αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα. Την επόμενη συνεδρία θα συντονίσει η κα Κατσαρίδου, η Γενική Διευθύντρια του Κ.Ε.Θ.Ι. Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

«ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: “ΕΣΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΔΙΑΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ”»

Ι. ΚΑΤΣΑΡΙΔΟΥ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ): Κυρίες και κύριοι, σας καλωσορίζω και εγώ με τη σειρά μου στο δεύτερο μέρος του Συνεδρίου μας για σήμερα. Το δεύτερο αυτό μέρος, όπως βλέπετε στο πρόγραμμα, αφορά στη διακρατική συνεργασία, τις εμπειρίες και τις πολιτικές που προωθούνται από τις χώρες, οι οποίες είναι εταίροι στο Πρόγραμμά μας.

Μεταξύ των χωρών, λοιπόν, που είναι δίπλα μας θα αναφερθώ ιδιαίτερα στη γαλλική αντιπροσωπεία, η οποία είναι από τον Οργανισμό για τα θέματα γυναικών και οικογένειας της Γαλλίας, χάρη του οποίου είχαμε την ευκαιρία και την τύχη και εμείς να ιδρυθούμε. Πριν από δεκατρία περίπου χρόνια, ξεκινήσαμε ως εταίροι του Οργανισμού αυτού στο πρόγραμμα «NOW».

Επισκεφθήκαμε το φορέα, μας έδωσαν την τεχνογνωσία τους και στη συνέχεια, ιδρύθηκε το Κ.Ε.Θ.Ι., το οποίο αγκάλιασε το Υπουργείο Εσωτερικών, το χρηματοδότησε και, όπως γνωρίζετε, μέχρι σήμερα έχει και τακτικό προϋπολογισμό. Καταλαβαίνετε, λοιπόν, γιατί επιδιώκουμε με κάθε ευκαιρία τη συνεργασία αυτού του Οργανισμού, ο οποίος έχει πάνω από διακόσια (200) κέντρα σε όλη τη Γαλλία. Επίσης, εξαιρετική είναι η συνεργασία που έχουμε με το Δήμο της Μαδρίτης. Γυναίκες που αγωνίζονται για τα δικαιώματα των γυναικών, εφαρμόζουν εξαιρετικές πολιτικές και οι εμπειρίες τους και οι καλές τους πρακτικές μάς είναι εξαιρετικά χρήσιμες.

Θα έρθω στις φίλες μου από την Ιταλία. Επίσης, το Υπουργείο για θέματα ισότητας είναι πολύ δραστήριο, έχει ιδιαίτερες σχέσεις με την Ελλάδα και με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας. Συνεργαστήκαμε πολύ καλά με όλους αυτούς τους φορείς στο πλαίσιο του Προγράμματος για το οποίο είμαστε εδώ και θα ευχηθώ, βεβαίως, και στο μέλλον να συνεχίσει η συνεργασία μας να είναι εξαιρετική. Η κα Βλαχογιάννη είναι, όπως γνωρίζετε, Ειδική Σύμβουλος Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων στο Κ.Ε.Θ.Ι. και καταβάλλει πάντοτε μεγάλη προσπάθεια για τη διοργάνωση συνεδρίων και ημερίδων, και την προώθηση των Προγραμμάτων, όχι μόνο στην Αθήνα, αλλά σε όλη την Περιφέρεια και σε όλα τα παραρτήματα του Κ.Ε.Θ.Ι.

Πριν δώσω το λόγο στους καλεσμένους/-ες του πάνελ, θα ήθελα και εγώ να σας πω δυο λόγια. Όπως βλέπετε, λοιπόν, η παρουσία όλων μας εδώ σηματοδοτεί την αναγκαιότητα της ύπαρξης διαλόγου για τη θέση και το ρόλο των γυναικών στην τοπική ανάπτυξη. Αν

και οι γυναίκες αποτελούν το 51% του συνολικού ευρωπαϊκού πληθυσμού, σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποτελούν μόνο το 44% των εργαζομένων και μόλις το 26% των μελών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σταδιακά έχει επιτευχθεί μεγάλη πρόοδος, καθώς υπάρχει ένα ευρύ φάσμα ισχυρών νομοθετικών λύσεων, συμφωνιών και πολιτικών πρωτοβουλιών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Παράλληλα, οι άνδρες συμμετέχουν περισσότερο στις οικογενειακές υποχρεώσεις, ενώ τα παραδοσιακά στερεότυπα τείνουν να αλλάζουν.

Ωστόσο, η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές δε βρίσκεται σε πλήρη εφαρμογή. Για το λόγο αυτό, κρίθηκε απαραίτητη η κατάρτιση του Χάρτη Πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών για την περίοδο 2006-2010. Ειδικότερα, η ισότητα γυναικών και ανδρών έχει ουσιαστική σημασία για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να επιτύχει αυτούς τους στόχους, χωρίς την αύξηση της απασχόλησης των γυναικών και τη συνεπακόλουθη αξιοποίηση του τεράστιου δυναμικού, που αντιπροσωπεύουν οι γυναίκες.

Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, παρατηρείται η υπο-εκπροσώπησή τους στις δομές λήψης αποφάσεων. Σε ένα πεδίο, όπου είναι απαραίτητη η συμμετοχή των γυναικών, καθώς έχουν μεγάλη γνώση των καθημερινών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σε τοπικό επίπεδο, εξακολουθούν να επικρατούν στερεότυπες αντιλήψεις ως προς το φύλο, με αποτέλεσμα την επικράτηση μιας κατεξοχήν ανδρικής νοοτροπίας στην άσκηση τοπικών πρωτοβουλιών και πολιτικών.

Η χαμηλή γυναικεία εκπροσώπηση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει ως αποτέλεσμα την παραγκώνιση των αναγκών της κοινωνίας σε τοπικό επίπεδο και την υποτίμηση της πραγματικής αξίας της συμμετοχής των γυναικών. Η μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί, σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, και ιδιαίτερα με την Commission of the Status of Women, μέσω της ενίσχυσης της γυναικείας δραστηριοποίησης σε τρία επίπεδα: τη συμμετοχή, την εκπροσώπηση και την ηγεσία.

Η συμμετοχή αναφέρεται στην ενεργό δράση των γυναικών για τη διαμόρφωση πολιτικής, δηλαδή αυξημένη συμμετοχή σε διάλογο, σε ομάδες δράσης, έτσι ώστε να υπάρξει επίδραση στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και τελικά της κοινωνικοπολιτικής ατζέντας των πολιτικών κομμάτων. Η εκπροσώπηση είναι η διαδικασία, μέσω της οποίας οι διάφοροι δρώντες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στις δημοκρατικές κοινωνίες, καλούνται να συναποφασίσουν και για λογαριασμό των ατόμων, των οποίων τα συμφέροντα εκπροσωπούν. Τέλος, η ηγετική παρουσία αναφέρεται στην ικανότητα άρθρωσης πολιτικού

λόγου, διαμόρφωσης πολιτικής ατζέντας και μετατροπής της σε πολιτικές και δράσεις.

Η ενίσχυση της δραστηριοποίησης των γυναικών και στα τρία αυτά επίπεδα πρέπει να τύχει ικανοποιητικής στήριξης μέσω της εφαρμογής ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών και ανάλογων Προγραμμάτων. Αναμφίβολα η τοπική ανάπτυξη συνδέεται άμεσα με την ισότητα των ευκαιριών στην απασχόληση. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις για την ίση πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας, να εξαλειφθούν οι μισθολογικές ανισότητες, ο οριζόντιος και ο κάθετος επαγγελματικός διαχωρισμός, η παρεμπόδιση της επαγγελματικής εξέλιξης, η άνιση μεταχείριση σε βάρος των γυναικών και να ενισχυθεί η γυναικεία επιχειρηματικότητα, η οποία αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη.

Αν και τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική πρόοδος στην παρουσία των γυναικών που δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά, είτε ως εργοδότες είτε ως αυτο-απασχολούμενες, η επιχειρηματική τους δράση είναι μικρότερη συγκριτικά με αυτή των ανδρών. Για παράδειγμα, η έρευνα του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου για την Επιχειρηματικότητα (GEM) κατέδειξε ότι η γυναικεία επιχειρηματικότητα κινείται σε παγκόσμιο επίπεδο σταθερά σε χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με την επιχειρηματικότητα των ανδρών. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η επιχειρηματικότητα των γυναικών κινείται γύρω στο 30% της συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας κάθε χώρας. Στην Ελλάδα φαίνεται ότι βρίσκεται ακριβώς στο μέσο όρο των ευρωπαϊκών κρατών, δηλαδή στο 29,40%. Είναι, όμως, αξιοσημείωτο ότι οι ειδικοί αξιολογούν πολύ χαμηλά την υποστήριξη που παρέχεται στη γυναικεία επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, βαθμολογώντας την με δείκτη 2,88 στην πενταβάθμια κλίμακα Λίκερτ. Η Ελλάδα καταλαμβάνει την 26η θέση σε 31 χώρες, στις οποίες διεξήχθη η έρευνα του φορέα που ανέφερα.

Η ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας συνάδει με την απαραίτητη ανάπτυξη της αυτο-απασχόλησης, τη μείωση των εμποδίων σχετικά με τα συστήματα φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης, την παραγωγή, την κατάρτιση και την ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος και ειδικών υπηρεσιών υποστήριξης για επιχειρηματίες, καθώς και την παροχή πληροφόρησης, καθοδήγησης και υποστήριξης στις γυναίκες, ώστε να μπορούν να ιδρύουν και να συνεχίσουν με επιτυχία τις επιχειρήσεις τους.

Παρουσιάζοντας με συντομία τις πρωτοβουλίες και δραστηριότητες του Κ.Ε.Θ.Ι., θα ήθελα να σας πω το εξής: το Κ.Ε.Θ.Ι. στηρίζει ενεργά και προωθεί τη γυναικεία απασχόληση και επιχειρηματικότητα σε συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως το Εθνικό Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης για τις γυναίκες και την οικογένεια της Γαλλίας, με το οποίο, όπως ανέφερα, είμαστε εταίροι σε αυτό το Πρόγραμμα. Με αυτούς τους εταίρους αναπτύσσει μια εκτενή συμβουλευτική προσέγγιση, στόχος της οποίας είναι η

αντιμετώπιση των εμποδίων, τα οποία συναντούν οι γυναίκες στην προσπάθειά τους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας ή να κάνουν έναρξη επιχείρησης.

Λειτουργώντας και στην περιφέρεια με τα παραρτήματά μας, καταστήσαμε εφικτή την παροχή υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο και προσαρμόσαμε τις υπηρεσίες μας με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις ανάγκες των γυναικών κάθε περιοχής. Στο πλαίσιο λοιπόν και αυτών των πρωτοβουλιών το Κ.Ε.Θ.Ι. υλοποιεί τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα, τα οποία είναι από την Επιτροπή και με τη χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας.

Δε θα μακρολογήσω περισσότερο και θα δώσω αμέσως το λόγο στην κα Βλαχογιάννη, να μας παρουσιάσει και να μας μιλήσει για το συγκεκριμένο Πρόγραμμα για το οποίο είμαστε σήμερα εδώ. Παρακαλώ, κα Βλαχογιάννη, έχετε το λόγο.

Κ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ: Ευχαριστώ πολύ. Θέλω και εγώ από μέρους μου να σας καλωσορίσω και να σας ευχαριστήσω για την παρουσία σας εδώ. Θα σας παρουσιάσω το Πρόγραμμα, του οποίου η τελευταία δράση είναι αυτό το Συνέδριο.

Το Πρόγραμμα έχει τον τίτλο: «Localising Gender Equality through Development», ο οποίος στα ελληνικά μεταφράζεται: «Εστιάζοντας στην Ισότητα διαμέσου της Τοπικής Ανάπτυξης». Πρόκειται για ένα Πρόγραμμα που υλοποιείται στο πλαίσιο του 5ου Κοινοτικού Προγράμματος Δράσης, σχετικά με την κοινοτική στρατηγική για την ισότητα μεταξύ των γυναικών και των ανδρών.

Συντονιστής του Προγράμματος είναι το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας. Είναι ένα Πρόγραμμα, το οποίο ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2006 και θα τελειώσει στις 31 Δεκεμβρίου του 2007. Η διάρκειά του δηλαδή ήταν δεκαπέντε (15) μήνες και η χρηματοδότηση είναι κατά 80% από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και κατά 20% από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας. Το Πρόγραμμα έχει εθνικούς και διακρατικούς εταίρους. Ήδη η κα Κατσαρίδου ανέφερε τους διακρατικούς εταίρους μας και η Πρόεδρος, όπως βλέπετε είναι το Department for Rights and Equal Opportunities of the Presidency of the Council of Ministers της Ιταλίας, το National Information Centre for Women and Families' Rights της Γαλλίας, General Directorate for Equal Opportunities of the Municipality of Madrid. Εθνικοί μας εταίροι είναι ο Δήμος της Πρέβεζας, η Νομαρχία της Μεσσηνίας και το Επιμελητήριο Πέλλας.

Μέσα από το Πρόγραμμα αυτό προσπαθήσαμε να αυξήσουμε τη συμμετοχή των γυναικών στις οικονομικές και πολιτικές δομές σε τοπικό επίπεδο, γιατί πιστεύουμε ότι ισότητα σημαίνει δημοκρατία. Ακούσαμε άλλωστε πάρα πολλά και από τους προηγούμενους ομιλητές και ομιλήτριες για την αξία της συμμετοχής των γυναικών στις οικονομικές

και πολιτικές δομές του τόπου μας.

Επίσης, μας ενδιέφερε πολύ να βελτιώσουμε τη γνώση των γυναικών όσον αφορά στις αναπτυξιακές πολιτικές πρωτοβουλίες, να πάρουμε πληροφόρηση από τους εταίρους μας για το τι συμβαίνει στην Ευρώπη, αλλά να πούμε και εμείς τι προσπάθειες έχουμε κάνει ως χώρα. Επιπλέον, επιδιώξαμε να ενισχύσουμε τις τοπικές δομές, τους μηχανισμούς που υπάρχουν στην περιφέρεια και εργάζονται προς την κατεύθυνση στήριξης των γυναικών. Προσπαθήσαμε, λοιπόν, να βοηθήσουμε τις γυναίκες και να τους εξηγήσουμε ότι πρέπει να συμμετέχουν σε αυτές τις δομές και τους μηχανισμούς.

Στο πλαίσιο του Προγράμματος, ιδρύσαμε ένα μόνιμο δίκτυο για να μπορέσουν και οι εθνικοί μας εταίροι αλλά και οι διεθνικοί να γνωρίζουν τι ακριβώς συμβαίνει στην Ελλάδα, σε ότι αφορά τον τομέα της γυναικείας τοπικής ανάπτυξης. Και τέλος, προσπαθήσαμε να ευαισθητοποιήσουμε την κοινή γνώμη για τους σκοπούς του Προγράμματος αλλά και τις επιδράσεις του στην κοινωνία γενικότερα. Αυτά τα πετύχαμε με τις ακόλουθες δράσεις: αρχικά, οργανώσαμε μία καμπάνια ενημέρωσης, με αφίσες και φυλλάδια, τα οποία βέβαια μεταφράσαμε και στις γλώσσες των εταίρων και τους τα στείλαμε για να μπορέσουν να τα προωθήσουν. Μας ενδιέφερε, και αυτή ήταν η προσπάθειά μας, να τονίσουμε τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες. Εκτός από τις αφίσες και τα φυλλάδια, δημιουργήσαμε και ένα τηλεοπτικό σποτ, το οποίο προβάλλεται και στους χώρους του Συνεδρίου και θα προβληθεί και από την ελληνική τηλεόραση.

Άλλη δράση μας ήταν η οργάνωση και διεξαγωγή δέκα (10) σεμιναρίων, μέσα από τα οποία προσπαθήσαμε να ευαισθητοποιήσουμε τις κοινωνίες, τον ιδιωτικό τομέα και το δημόσιο τομέα, και να εξηγήσουμε πόσο μπορούν να συμβάλουν οι γυναίκες στην τοπική ανάπτυξη. Τα σεμινάρια αυτά διεξήχθησαν στη Μαδρίτη, στο Παρίσι, στη Ρώμη και σε επτά (7) πόλεις της Ελλάδας, στο Ηράκλειο, την Πρέβεζα, την Καλαμάτα, την Πάτρα, την Έδεσσα, τη Θεσσαλονίκη και το Βόλο.

Μια εξίσου σημαντική δράση ήταν και η διεξαγωγή ενός πιλοτικού προγράμματος συμβουλευτικής σε τέσσερα (4) παραρτήματα του Κ.Ε.Θ.Ι., για το οποίο έχουμε οργανώσει ειδικό πάνελ, ώστε να ενημερωθείτε για τους στόχους και τα οφέλη του. Το Κ.Ε.Θ.Ι. έχει μεγάλη εμπειρία στη Συμβουλευτική και μέσα από αυτό το πιλοτικό πρόγραμμα προσπαθήσαμε να φέρουμε κοντά μας γυναίκες, οι οποίες ενδιαφέρθηκαν να λάβουν γνώσεις και στήριξη για να παραμείνουν ή να προχωρήσουν πιο δυναμικά στα κέντρα λήψης των αποφάσεων.

Είχαμε πέντε διακρατικές συναντήσεις, η μία έγινε στην αρχή του Προγράμματος στην Αθήνα και οι υπόλοιπες στις πρωτεύουσες των χωρών-εταίρων. Η τελευταία έγινε χθες το βράδυ και μας έδωσε για άλλη μια φορά την ευκαιρία να ανταλλάξουμε γνώσεις και

εμπειρίες με τους εταίρους μας. Μία επιπλέον δράση αποτελεί και η μελέτη καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στις χώρες, οι οποίες έλαβαν μέρος στο Πρόγραμμά, για να δούμε τι ακριβώς συμβαίνει με τις γυναίκες στην τοπική ανάπτυξη. Αυτή η μελέτη θα παρουσιαστεί επίσης σε ξεχωριστό πάνελ και θα εκδοθεί από το φορέα μας στις τέσσερις γλώσσες των εταίρων του Προγράμματος. Πιστεύω ότι σύντομα θα έχουμε την έκδοση και θα έχουμε τη χαρά να σας την αποστείλουμε.

Επίσης, δημιουργήσαμε μια ειδική ιστοσελίδα πληροφόρησης. Η εν λόγω διεύθυνση βρίσκεται μέσα στην ιστοσελίδα του Κ.Ε.Θ.Ι. και δίνει τη δυνατότητα σε κάθε ενδιαφερόμενο/-η να ενημερωθεί για τους στόχους και τα αποτελέσματα του Προγράμματος. Τέλος, σήμερα, διεξάγεται το Ευρωπαϊκό Συνέδριο, που ολοκληρώνει τις δράσεις του Προγράμματος και θα διαρκέσει μέχρι αύριο το απόγευμα.

Σας ευχαριστούμε και πάλι για την παρουσία σας, η οποία μας παρακινεί στην ανάληψη και άλλων τέτοιων πρωτοβουλιών, οι οποίες τοποθετούν τις γυναίκες στην καρδιά των γεγονότων, της κοινωνίας, της οικονομίας και της ανάπτυξης. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε για τη λεπτομερή παρουσίαση του Προγράμματος, όπως υλοποιήθηκε στην Ελλάδα, αλλά και στα κράτη που είναι εταίροι στο Πρόγραμμα.

Εδώ θα ήθελα να σας τονίσω ότι οι συντονίστριες στα παραρτήματά μας έχουν κάνει εξαιρετική δουλειά, τόσο στο πλαίσιο των ημερίδων που οργανώθηκαν όσο και σε ό,τι αφορά την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Προσπάθησαν με πολύ ενδιαφέρον να βρουν γυναίκες που ενδιαφέρονται να κάνουν τις δικές τους επιχειρήσεις, γυναίκες που θέλουν να μπουν στα κέντρα λήψης των πολιτικών αποφάσεων και καθοδήγησαν τη συμβουλευτική σε όλα τα παραρτήματά μας.

Και τώρα θα ήθελα να δώσω το λόγο στην κα Danielle Seignourel, η οποία είναι εταίρος μας από τη Γαλλία, και συγκεκριμένα από το Κέντρο Πληροφόρησης και Ενημέρωσης Γυναικών και Οικογένειας τους, ένα Κέντρο, δηλαδή, που ενημερώνει τις γυναίκες για τα δικαιώματά τους. Παρακαλώ κυρία Seignourel, έχετε το λόγο.

D. SEIGNOUREL: Σας ευχαριστώ πάρα πολύ. Πρώτα από όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω το Υπουργείο Εσωτερικών, τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και τη Γενική Γραμματέα προσωπικά, επίσης το Κ.Ε.Θ.Ι., και ειδικότερα την Πρόεδρο και την αγαπητή Γενική Διευθύντρια, κα Ιφιγένεια Κατσαρίδου, για τη διοργάνωση αυτού του συνεδρίου.

Αισθάνομαι ιδιαίτερη χαρά που βρίσκομαι σήμερα μαζί σας, καθώς ανάμεσα στο Εθνικό Κέντρο Πληροφόρησης Δικαιωμάτων των Γυναικών και των Οικογενειών -ή CNIDFF για λόγους συντομίας- και το Κ.Ε.Θ.Ι. έχει αναπτυχθεί μια δωδεκαετής περίπου

συνεργασία. Θα σας παρουσιάσω συνοπτικά το φορέα και τις επιμέρους εργασίες που διεξάγουν και πραγματοποιούν τα τοπικά του κέντρα. Στη συνέχεια, θα αναφέρω εν τάχει τα ενδιαφέροντα του CNIDFF, ειδικότερα τους στόχους που θέλει να υλοποιήσει μέσα από αυτά τα Προγράμματα, καθώς και τις δράσεις που έχει αναλάβει στο πλαίσιο της υλοποίησής τους.

Το CNIDFF υπάγεται στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Συνοχής, το οποίο άλλαξε πρόσφατα, και τη Γενική Γραμματεία Αλληλεγγύης και Ίσων Δικαιωμάτων Γυναικών και Ανδρών. Εγώ κατέχω τη θέση προϊσταμένης του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Ο φορέας μας οργανώνει τη δράση εκατόν δεκατεσσάρων (114) τοπικών Κέντρων Πληροφόρησης για γυναίκες και οικογένειες. Ενημερώνει τις αρχές για τις συγκεκριμένες δυσκολίες, τις οποίες μεταφέρουν οι γυναίκες στα τοπικά κέντρα, και εφαρμόζει τις κυβερνητικές πολιτικές, προωθώντας όλες τις δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με τις ίσες ευκαιρίες για τις γυναίκες και τους άνδρες. Ο τρόπος, με τον οποίο επιτυγχάνεται αυτός ο συντονισμός είναι σε επίπεδο θεσμικό, στατιστικό και τεχνικό και οργανώνεται από το Εθνικό Κέντρο.

Σε εθνικό επίπεδο, το CNIDFF διοργανώνει πολλά εθνικά συνέδρια για την προώθηση συγκεκριμένων πρωτοβουλιών, όπως επιχειρηματικότητα, κοινωνικά ζητήματα, ενσωμάτωση μεταναστριών, κ.ά. Σε διεθνικό επίπεδο, το Εθνικό Κέντρο Πληροφόρησης Δικαιωμάτων των Γυναικών και των Οικογενειών δημιουργεί και επιβλέπει ευρωπαϊκά Προγράμματα, τα οποία καλύπτουν και προστατεύουν τη γυναίκα στο περιβάλλον εργασίας, την επιχειρηματικότητα, την ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας σε περιοχές που παρουσιάζονται δυσκολίες, την ισορροπία μεταξύ προσωπικής ζωής και εργασίας, τη δημιουργία περιφερειακών κέντρων που έχουν να κάνουν με την ισότητα των δύο φύλων. Γυναίκες οι οποίες εργάζονται και θέλουν να συνδυάσουν και την οικογενειακή ζωή, 80% με 20% είναι αυτή τη στιγμή το ποσοστό ανάμεσα στα δύο. Επίσης, το CNIDFF συνεισφέρει και στη δημιουργία κέντρων γυναικείων πόρων σε διαφορετικές χώρες, όπως η Λιθουανία, το Μαρόκο και η Τυνησία, για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα.

Κάθε χρόνο τα στελέχη μας, στο πλαίσιο των τοπικών κέντρων, δέχονται γύρω στις 662.000 αιτήσεις πληροφοριών που σχετίζονται με θέματα υγείας, μητρότητας, βίας κατά των γυναικών και επαγγελματικής κατάρτισης. Έχουμε αναπτύξει, επίσης, ειδικά μέτρα για την εργασία και την πρόσβαση των γυναικών στις επιχειρήσεις. Πενήντα οκτώ (58) τοπικά κέντρα εργάζονται πάνω στο πλαίσιο της εργασίας για τις γυναίκες και εξήντα ένα (61) για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων αποκλειστικά από γυναίκες.

Το ενδιαφέρον του CNIDFF και του «CIDFF» έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια και θεωρούμε ότι η οικονομική αυτονομία θα είναι αυτή που θα δώσει τη δυνατότητα στις

γυναίκες να έχουν πρόσβαση σε άλλα επιπλέον δικαιώματα. Πιστεύουμε ότι είναι σημαντικό ζήτημα να έχει η γυναίκα οικονομική αυτονομία. Οι τοπικοί και οι περιφερειακοί παράγοντες γίνονται εταίροι-κλειδιά στο πλαίσιο της οικονομικής και της κοινωνικής ανάπτυξης. Στη Γαλλία, η αποκέντρωση στοχεύει να βελτιώσει την ποιότητα των υπηρεσιών και να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις ευκαιρίες που δίνονται στις γυναίκες, ιδίως στις γυναίκες στις τοπικές οικονομίες.

Σε τοπικό επίπεδο, όμως, είναι που το γυναικείο δυναμικό μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Και είναι ο χώρος όπου μπορούν οι διάφορες υπηρεσίες να δώσουν βοήθεια και να εντάξουν τις πιο ευάλωτες ή ευπαθείς ομάδες πληθυσμού στις κοινωνίες μας. Οι γυναίκες έχουν δυσκολία πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, μόνο το 29% των επιχειρηματιών είναι γυναίκες, ενώ το 50% των προγραμμάτων σχεδιάζονται από γυναίκες. Είναι σαφές ότι έχουν δυσκολία στη χρηματοπιστωτική τους συνεργασία, στη δανειοληπτική τους δυνατότητα κ.ο.κ. Επίσης, αντιμετωπίζουν προβλήματα πληροφόρησης στις αγροτικές περιοχές και δυσκολία στην εξισορρόπηση των οικογενειακών και των επαγγελματικών τους υποχρεώσεων. Το δημιουργικό και επιχειρηματικό δυναμικό των γυναικών είναι σαφές ότι δίνει δυνατότητα οικονομικής ανάπτυξης και θα πρέπει να ενθαρρύνεται.

Στο πλαίσιο του Προγράμματος, το CNIDFF οργάνωσε σεμινάριο στο Δήμο Παρισίων, στο οποίο συμμετείχαν περίπου εξήντα (60) άτομα, καθώς και έκθεση με θέμα τη γυναικεία επιχειρηματικότητα. Επίσης, διεξήγαγε έρευνα στο πλαίσιο της τοπικής υποστήριξης για γυναίκες επιχειρηματίες και ελεύθερες επαγγελματίες, με πενήντα τρεις (53) συμμετοχές από έντεκα (11) Περιφέρειες. Ο φορέας παρείχε τις σχετικές πληροφορίες για το Πρόγραμμα στα τοπικά του κέντρα, τα οποία με τη σειρά τους έκαναν διάχυση της πληροφόρησης σε όλη τη Γαλλία.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την προσοχή σας.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε την κα Seignourel, τόσο για την παρουσία της εδώ, όσο και για τις πολύ ενδιαφέρουσες πληροφορίες που μας είπε για τη δραστηριότητα του φορέα της. Νομίζω οι δραστηριότητές σας και ο τρόπος που πανγαλλικά, θα έλεγα, δράτε, είναι παράδειγμα προς μίμηση για τις άλλες χώρες. Διότι προσεγγίζετε όλες τις γυναίκες, σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις κατηγορίες. Πολύ συχνά, όταν ερχόμαστε σε δύσκολη θέση για το πώς να χειριστούμε ιδιαίτερα θέματα γυναικών, επισκεπτόμαστε την ηλεκτρονική σας σελίδα και λαμβάνουμε την απαραίτητη πληροφόρηση. Σας ευχαριστούμε πολύ και για αυτό.

Πριν προχωρήσουμε θέλω να σας ενημερώσω ότι μετά τις τοποθετήσεις των κεντρικών

ομιλητριών θα ακολουθήσει συζήτηση, στην οποία θα μπορείτε όλοι και όλες να συμμετάσχετε με ερωτήσεις και παρεμβάσεις. Τώρα θα ήθελα να δώσω το λόγο στην κα Purificación Barreiros Ribao από τη Γενική Διεύθυνση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Δήμου της Μαδρίτης, ο οποίος είναι εξαιρετικά δραστήριος στα θέματα ισότητας των φύλων. Παρακαλώ, έχετε το λόγο.

P. BARREIROS RIBAO: Καλημέρα. Πρώτα από όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω τους διοργανωτές που προσκάλεσαν την πόλη της Μαδρίτης σε αυτή τη διοργάνωση, για να ανταλλάξουμε πολύ ενδιαφέρουσες εμπειρίες στο πλαίσιο της ισότητας των δύο φύλων. Θα σας πω λοιπόν τι κάνουμε στη Μαδρίτη σε αυτό το πλαίσιο.

Ο πληθυσμός στη Μαδρίτη αριθμεί πάνω από 3.000.000 κατοίκους. Από αυτούς το 53% είναι γυναίκες. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ίσων Ευκαιριών περιλαμβάνει τα εξής τμήματα: κοινωνικής αρωγής γυναικών, προώθησης της εργασίας και των ίσων ευκαιριών και βεβαίως το τμήμα τεχνικής υποστήριξης. Εργαζόμαστε σε διαφορετικούς τομείς, προκειμένου να απαλείψουμε ανισότητες μεταξύ γυναικών και ανδρών, να αντιμετωπίσουμε κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν από αυτή την ανισότητα, να προωθήσουμε την έννοια της κοινωνικής αλληλεγγύης και της ισότητας. Επίσης, προσπαθούμε να ενεργοποιήσουμε τις γυναίκες, παρέχοντάς τους ενημέρωση και επαγγελματική κατάρτιση. Συγκεκριμένα, τους παρέχουμε ενημέρωση σε θέματα έρευνας, εκπαίδευσης και απασχόλησης, προκειμένου να διευκολύνουμε την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα σε γυναίκες με συγκεκριμένα προβλήματα, και να προωθήσουμε την επιχειρηματικότητα.

Επίσης, προωθούμε στρατηγικές για τη συμφιλίωση εργασίας και οικογένειας. Σχεδιάζουμε και υλοποιούμε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για την εισαγωγή των γυναικών στην αγορά εργασίας, ενισχύουμε και ενθαρρύνουμε τις σχέσεις με διάφορους φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς, σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να αναπτυχθούν τέτοια προγράμματα για τις γυναίκες. Αναπτύσσουμε και ενθαρρύνουμε κοινωνικά προγράμματα από μη κυβερνητικούς οργανισμούς και διάφορους άλλους οργανισμούς που λειτουργούν προς όφελος των γυναικών. Οργανώνουμε και εφαρμόζουμε δημοτικά Προγράμματα ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες και διεξάγουμε έρευνες και μελέτες, προκειμένου να προσδιορίσουμε τις ανάγκες που έχουν οι γυναίκες όσον αφορά στις ίσες ευκαιρίες.

Στο πλαίσιο των Προγραμμάτων που υλοποιούμε πολύ σημαντικό είναι το Δεύτερο Σχέδιο Ίσων Ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, το οποίο θα ξεκινήσει το 2009 και περιλαμβάνει οκτώ (8) στόχους και εκατόν είκοσι δύο (122) μέτρα. Έχουμε προωθήσει

στο πλαίσιο αυτού –το έχουμε διαμοιράσει αν θέλετε σε 21 διαφορετικές περιοχές, το έχουν ήδη επισκεφθεί 4.000 άτομα, έχουν ήδη διαμοιραστεί 5.000 αντίτυπα και 435 συναντήσεις με κοινωνικούς εταίρους. Κάποια από τα θέματα τα οποία εμείς εξετάζουμε είναι η συμφιλίωση μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, η οικογενειακή βία, συμμετοχή στην κοινωνία, υγεία, αθλήματα, έρευνα, κ.ο.κ.

Έχουμε ένα δίκτυο τριάντα πέντε (35) μελών που είναι ειδικοί στην ισότητα των δύο φύλων, μέσα στα είκοσι ένα (21) διαμερίσματα της Μαδρίτης. Έχουμε είκοσι ένα (21) διαφορετικά διαμερίσματα στη Μαδρίτη και εγώ είμαι επικεφαλής του συντονισμού αυτής της μεγάλης ομάδας ανθρώπων. Μπορούμε να αναφέρουμε κάποιες δράσεις, κάποια Προγράμματα τα οποία έχουμε υλοποιήσει. Για παράδειγμα, υλοποιούμε μια EQUAL, που αφορά στη συμφιλίωση μεταξύ των δύο θεμάτων, οικογένειας και επαγγελματικής ζωής. Επίσης, υλοποιούμε δύο πολύ ενδιαφέροντα Προγράμματα που απευθύνονται στα παιδιά. Το ένα είναι το Πρόγραμμα «Ανοιχτά Κέντρα», το οποίο αύξησε τις ανοιχτές θέσεις σε 6.090 στα κέντρα προστασίας παιδιών και το Πρόγραμμα «Πρώτες Ημέρες» που έχει να κάνει με τη ζωή των παιδιών τις πρώτες μέρες της ζωής τους. Ως προς τη σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση υλοποιούμε δύο Προγράμματα. Το πρώτο έχει τίτλο: «Επειδή εσείς πληρώνετε εξακολουθεί να υφίσταται η πορνεία» και το δεύτερο «Μην συνεισφέρετε στη δουλειά του 21ου αιώνα»- δύο Προγράμματα συνεκπαίδευσης, και τέλος, μια εκστρατεία εναντίον των σεξιστικών προτύπων.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να σας δώσω μερικές λεπτομέρειες για την κατάσταση των γυναικών στη Μαδρίτη. Βάσει των επίσημων στοιχείων και των δημογραφικών δεδομένων, το 87% των αδρανών ατόμων που δηλώνουν ως επάγγελμα «οικιακά» είναι γυναίκες. Από τα άτομα που ασχολούνται αποκλειστικά με τις υποχρεώσεις του σπιτιού, το 39% είναι γυναίκες και 5% μόνο είναι άνδρες. Ως προς το πώς μοιράζονται οι άνδρες και οι γυναίκες τις υποχρεώσεις του σπιτιού και των παιδιών, τα στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχει σαφής ανισοκατανομή. Συγκεκριμένα, το σύνολο των υποχρεώσεων φαίνεται να βαρύνει τις γυναίκες κατά 66% και μόνο κατά 11% τους άνδρες. Για κάθε έναν άνδρα, ο οποίος αναλαμβάνει την ευθύνη του νοικοκυριού στη Μαδρίτη, υπάρχουν δεκατρείς (13) γυναίκες που κάνουν το ίδιο. Βέβαια, πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η τάση όλο και περισσότεροι άνδρες να μοιράζονται τις υποχρεώσεις του σπιτιού, αλλά θα χρειαστούν πολλά ακόμη για να γίνει η τάση πραγματικότητα.

Ως προς το πώς οργανώνουν τις καθημερινές τους δραστηριότητες και γενικά πώς χρησιμοποιούν το χρόνο τα δύο φύλα, διαφοροποιούνται ως εξής: το 73% των ανδρών αφιερώνει χρόνο στο σπίτι και την οικογένεια επί δύο (2) ώρες την ημέρα, ενώ το 92% των γυναικών αφιερώνει υπερδιπλάσιο χρόνο σε αυτή τη δραστηριότητα ξοδεύοντας

περίπου τέσσερις (4) ώρες και είκοσι οκτώ (28) λεπτά.

Όσον αφορά στην επαγγελματική ζωή, τα δύο φύλα διαφοροποιούνται ως εξής: οι άνδρες παρουσιάζουν ένα μοντέλο συνεχείας στην ενεργό ζωή τους, το οποίο μειώνεται όσο πλησιάζουν την ηλικία συνταξιοδότησης, ενώ αντίθετα, οι γυναίκες εμφανίζουν ένα μοντέλο ασυνεχούς δραστηριότητας, κυρίως αυτές που είναι γύρω στα τριάντα (30). Είναι πολύ σημαντικό να αναφέρουμε ότι, προκειμένου να αποφύγουν τη διακοπή της καριέρας τους, μία στις είκοσι γυναίκες στη Μαδρίτη αναβάλλει την τεκνοποίηση για επαγγελματικούς λόγους.

Επίσης, παρατηρείται και μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στα δύο φύλα. Συγκεκριμένα, στην πόλη της Μαδρίτης το 2004 οι γυναίκες είχαν 32% λιγότερα μικτά έσοδα από τους άνδρες. Το 2006 στην Ισπανία οι άνδρες έβγαζαν 43,1% περισσότερα χρήματα από ό,τι οι γυναίκες. Το 25% των γυναικών στη Μαδρίτη, πέραν της μισθοσυντήρητης εργασίας τους, ασχολούνται και με τις υποχρεώσεις του σπιτιού, άρα έχουν διπλό φόρτο εργασίας. Συνήθως οι εργαζόμενοι άνδρες βοηθούν απλώς στις δουλειές του σπιτιού, χωρίς να τις αναλαμβάνουν αποκλειστικά, να είναι αποκλειστικά υπεύθυνοι για αυτές ή για κάποιες από αυτές.

Στη Μαδρίτη συγκεντρώνεται το 15% όλων των επιχειρήσεων της Ισπανίας. Στην περιφέρεια της Μαδρίτης υπάρχουν 503.000 ενεργές επιχειρήσεις. Το 55% των επιχειρήσεων δεν έχει καθόλου εργαζομένους, το 26% έχει έναν έως δύο εργαζομένους και το 3% έχει άνω των 20 εργαζομένων. Ο δυναμισμός των επιχειρήσεων είναι σημαντικός στις μεγάλες επιχειρήσεις. Πέραν αυτών, έχουμε τις μικρές επιχειρήσεις και τους αυτοαπασχολούμενους, οι οποίοι έχουν δώσει μία νέα ώθηση στον επιχειρηματικό τομέα της Μαδρίτης.

Οι γυναίκες επιχειρηματίες έχουν μεγαλύτερη παρουσία σε αυτές τις επιχειρήσεις και ως εκ τούτου έχουν μεγαλύτερη συνεισφορά στην τοπική ανάπτυξη. Είναι επίσης πολύ σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι οι γυναίκες επιχειρηματίες, οι αυτοαπασχολούμενες, κατηγοριοποιούνται σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες. Οι γυναίκες επιχειρηματίες είναι κυρίως ισπανικής καταγωγής. Το 32,5% των αυτοαπασχολούμενων είναι γυναίκες. Από αυτές το 8% είναι αλλοδαπές. Σχεδόν όλες αυτές οι γυναίκες (92%) απασχολούνται σε γυναικείους τομείς και οι περισσότερες είναι άνω των 45 ετών. Το 90% συγκεντρώνεται στον τομέα των υπηρεσιών, αναλόγως της δραστηριότητας την οποία αναπτύσσουν.

Οι γυναίκες επιχειρηματίες ξοδεύουν τρεις φορές περισσότερο χρόνο σε σχέση με τους άνδρες στις υποχρεώσεις του σπιτιού και των παιδιών. Οι επιχειρηματίες άνδρες δίνουν 40% περισσότερο χρόνο για την εργασία τους από ό,τι οι γυναίκες. Άρα και εδώ υπάρχει ανισορροπία. Τέλος, θα πρέπει να σημειώσω εδώ, το ότι οι εργαζόμενες γυναίκες

επιφορτίζονται και με τις οικογενειακές υποχρεώσεις, έχει αρνητικό αντίκτυπο στην οικογένειά τους σε ποσοστό 27%. Επομένως, για τη μία στις πέντε γυναίκες αυτό σημαίνει συγκρούσεις με το σύντροφό της.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε για την παρουσίαση. Εξαιρετικά τα παραδείγματα που μας παρουσιάσατε, οι πολιτικές και οι δράσεις του Δήμου της Μαδρίτης για τις γυναίκες της Μαδρίτης.

Πρέπει να αναφέρω ότι την τελευταία φορά που είχαμε πάει στη Μαδρίτη στο πλαίσιο του Προγράμματος αυτού οργανώσαμε μια εξαιρετική εκδήλωση. Είχαμε εκπροσώπους γυναικών και από τις επιχειρήσεις και από τα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων, οι οποίες κατέθεσαν σημαντικές εμπειρίες και απόψεις. Ευχαριστούμε πάρα πολύ.

Στη συνέχεια, θα δώσω το λόγο στην πιο νεαρή μας φίλη, την Irene Zancanaro, η οποία εκπροσωπεί το Υπουργείο για θέματα ισότητας των φύλων και δικαιωμάτων των γυναικών της Ιταλίας. Παρακαλώ, Irene έχεις το λόγο.

I. ZANCANARO: Καλημέρα σας κυρίες και κύριοι. Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω το Υπουργείο Εσωτερικών, τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και το Κ.Ε.Θ.Ι. που μας προσκάλεσαν να συμμετάσχουμε σε αυτό το Πρόγραμμα και στο τελικό Συνέδριο. Πιστεύω ότι αυτή είναι μια εξαιρετική ευκαιρία να ανταλλάξουμε καλές πρακτικές και γνώσεις μεταξύ των διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Γαλλία και την Ελλάδα.

Θα σας παρουσιάσω το μηχανισμό ισότητας των φύλων, όπως λειτουργεί στη χώρα μου. Το Υπουργείο Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών δημιουργήθηκε το 1997, προκειμένου να υπογραμμίσει τη σημασία των θεμάτων και τις πολιτικές που έχουν να κάνουν με την ισότητα των δύο φύλων.

Βασικός στόχος του είναι ο προγραμματισμός και ο συντονισμός όλων των δραστηριοτήτων, όπως και των νομοθετικών ρυθμίσεων που έχουν να κάνουν με την προώθηση ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, προκειμένου να αποφευχθεί και να καταργηθεί κάθε είδους διάκριση. Στην υπηρεσία αυτή προσπαθούμε να υιοθετήσουμε μια προσέγγιση, η οποία θα είναι ανεξάρτητη του φύλου και θα έχει θετικές επιπτώσεις και στα δύο φύλα. Επιμέρους στόχος μας είναι η προώθηση και ο συντονισμός δραστηριοτήτων που έχουν να κάνουν με τη γνώση, την εκπαίδευση και την πληροφόρηση, καθώς και την κατάρτιση, προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Επίσης, υιοθετούμε όλες τις απαραίτητες πρωτοβουλίες, προκειμένου να διασφαλιστεί η εκπροσώπηση της κυβέρνησης τόσο σε τοπικό, όσο και εθνικό επίπεδο.

Σύμφωνα με το καταστατικό μας, το οποίο ουσιαστικά ήταν η ιδρυτική πράξη του 1997, υπάρχουν κάποια σημεία, τα οποία πρέπει να σεβόμαστε στην υλοποίηση των δραστηριοτήτων μας. Το πρώτο είναι η πρόταση και ο συντονισμός διαχειριστικών πρωτοβουλιών που αφορούν στην ισότητα των δύο φύλων, την προώθηση νέων δυνατοτήτων στις ίσες ευκαιρίες, νέες κατευθυντήριες γραμμές και την ενθάρρυνση των διαφόρων πρωτοβουλιών που σχετίζονται με τις ίσες ευκαιρίες και το συντονισμό όλων των προτάσεων που γίνονται από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την κεντρική κυβέρνηση, καθώς και τη διασφάλιση της σωστής εφαρμογής των εθνικών κανόνων που έχουν να κάνουν με την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Η ανάπτυξη των εθνικών θέσεων στην ευρωπαϊκή νομοθετική διαδικασία στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο συντονισμός και η παρακολούθηση Προγραμμάτων, τα οποία αφορούν στη χρήση των πόρων από διαρθρωτικά ταμεία για πολιτικές ίσων ευκαιριών, την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων εθνικών και διεθνών οργανισμών για τις ίσες ευκαιρίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα Ηνωμένα Έθνη, το Συμβούλιο της Ευρώπης και τον ΟΟΣΑ.

Έχουμε τρία Γραφεία που ασχολούνται με οικονομικά και κοινωνικά θέματα εναντίον των διακρίσεων και διαιρούνται σε δύο διαφορετικούς Τομείς. Ο ένας ασχολείται με τα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα και ο άλλος με τα διεθνή και κοινοτικά ζητήματα. Εγώ εργάζομαι σε αυτόν το δεύτερο Τομέα, κύριοι στόχοι του οποίου είναι:

- Η υλοποίηση, ο συντονισμός και η παρακολούθηση των δράσεων για την προώθηση των ίσων ευκαιριών.
- Ο σχεδιασμός και η χρήση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών πόρων που στοχεύουν στην ισότητα των ευκαιριών των δύο φύλων.
- Η υιοθέτηση κοινωνικών πολιτικών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ο συντονισμός των σχέσεων με τα Ηνωμένα Έθνη, το Συμβούλιο της Ευρώπης και τον ΟΟΣΑ.

Το Γραφείο παρέμβασης για την ισότητα και τις ίσες ευκαιρίες περιλαμβάνει δύο τμήματα: το Τμήμα Επιστημονικών Προγραμμάτων και την Επιτροπή Ίσων Ευκαιριών. Το πρώτο ασχολείται με το συντονισμό των ερευνών για δράσεις που προωθούν την ισότητα των δύο φύλων, το σχεδιασμό νέων πολιτικών για την ισότητα των ευκαιριών και την οργάνωση και λειτουργία της Γραμματείας της Εθνικής Επιτροπής ίσων ευκαιριών.

Το Εθνικό Γραφείο εναντίον των έμφυλων διακρίσεων έχει ως στόχο τη διασφάλιση της ίδρυσης και λειτουργίας οργάνων, τα οποία θα προστατεύουν την ισότητα, θα συμβάλουν στην απαλοιφή των διακρίσεων με βάση τη φυλή ή την εθνοτική προέλευση και θα συλλέγουν καταγγελίες ατόμων, τα οποία έχουν υποστεί διακρίσεις και ενδέχεται η

υπόθεσή τους να φτάσει στο δικαστήριο.

Υπάρχουν και άλλα όργανα, τα οποία συνεργάζονται με το Υπουργείο μας. Ένα από αυτά είναι η Επιτροπή ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, η οποία έχει συμβουλευτικό ρόλο. Ένα άλλο είναι η διυπουργική Επιτροπή για την εφαρμογή του άρθρου 18 του νόμου για τη μετανάστευση, η οποία παρακολουθεί και σχεδιάζει όλες τις οικονομικές συνεισφορές που δίνονται για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης μεταναστών/-τριών, καθώς τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των μεταναστών/-τριών έχει σημειώσει μεγάλη αύξηση στην Ιταλία.

Ένα τρίτο όργανο που συνεργάζεται με το Υπουργείο μας είναι η Επιτροπή για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα, η οποία ιδρύθηκε το 2000 και ασχολείται με μελέτες και έρευνες, καθώς και τη διάχυση της πληροφόρησης σχετικά με τη γυναικεία επιχειρηματικότητα. Τέλος, το πιο σημαντικό όργανο, με το οποίο συνεργάζεται το Υπουργείο μας, είναι η Επιτροπή για την πρόληψη και καταστολή των πρακτικών γυναικείου ακρωτηριασμού, η οποία οργανώνει καμπάνιες πληροφόρησης, των μεταναστριών κυρίως, και προωθεί διάφορες πρωτοβουλίες, με στόχο την αποτροπή των ακρωτηριασμών των γυναικείων γεννητικών οργάνων.

Διαθέτουμε ένα πολύ ισχυρό εθνικό, περιφερειακό και τοπικό δίκτυο συμβουλευτικής σε θέματα ισότητας, το οποίο έχει ως στόχο την εφαρμογή των πολιτικών ισότητας που διαχέονται από το Υπουργείο.

Τα βασικά νομοθετικά εργαλεία για τις πολιτικές ίσων ευκαιριών είναι τα εξής:

- Ο Νόμος που ψηφίστηκε το 1991, ο οποίος εισάγει την έννοια των θετικών δράσεων και έχει να κάνει με την αντιμετώπιση των έμφυλων ανισοτήτων και διακρίσεων.
- Ο Νόμος 215 του 1992, ο οποίος δίνει τη δυνατότητα θετικών πρωτοβουλιών για την προώθηση και την υποστήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας.
- Ο Νόμος 53 του 2000, ο οποίος δίνει συγκεκριμένες επιδοτήσεις σε επιχειρήσεις, προκειμένου να προωθήσει πρωτοβουλίες για τη συμφιλίωση και την εξισορρόπηση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής των γυναικών.
- Το νέο άρθρο 51 του Ιταλικού Συντάγματος, το οποίο δίνει τη δυνατότητα ίσων ευκαιριών εκπροσώπησης ανδρών και γυναικών στα εθνικά σώματα, στους εθνικούς θεσμούς.

Όπως ίσως ξέρετε, ο πληθυσμός της Ιταλίας ανέρχεται περίπου στα 60.000.000. Το 51,4% του πληθυσμού είναι γυναίκες. Το 2005 σημειώθηκε μια μικρή αύξηση του ποσοστού των γυναικών, της τάξης του 0,6%, λόγω της εισροής μεταναστριών. Οι μετανάστες αντιπροσωπεύουν το 5% του συνολικού πληθυσμού και βρίσκονται κυρίως στο Βορρά, στα βορειοδυτικά και βορειοανατολικά τμήματα της Ιταλίας.

Ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ιταλία είναι η γήρανση του πληθυσμού. Το 20% περίπου του πληθυσμού αποτελείται από άτομα άνω των 65 ετών. Ως προς τα ποσοστά επαγγελματικής δραστηριότητας, μόνο το 50,8% των γυναικών εργάζεται, ποσοστό πολύ μικρότερο από το αντίστοιχο των ανδρών. Στην ηλικία μεταξύ 15 και 64 οι γυναίκες εργάζονται σε ποσοστό 58,4%. Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση των υπηρεσιών φύλαξης παιδιών κ.ο.κ. Σύμφωνα με τα στοιχεία, οι γυναίκες συνήθως απασχολούνται σε θέσεις γραφείου και λιγότερο ως αυτοαπασχολούμενες. Μεγάλο είναι και το ποσοστό των γυναικών, οι οποίες εργάζονται με μερική απασχόληση. Το ποσοστό αυτό φτάνει στο 26,4%, ενώ το αντίστοιχο των ανδρών είναι μόλις 4%.

Όσον αφορά στην ανεργία, το ποσοστό των άνεργων γυναικών ανέρχεται στο 8,8%, ενώ των ανδρών στο 5,4%. Από τα στοιχεία που έχουμε συγκεντρώσει φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στην ανεργία και την εκπαίδευση. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας παρατηρούνται στους αποφοίτους Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Τέλος, το ποσοστό των γυναικών που συμμετέχουν στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων αγγίζει μόλις το 18%, γεγονός που υπογραμμίζει την ανάγκη λήψης περισσότερων μέτρων για την εξισορρόπηση και αυτής της ανισότητας. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την προσοχή σας και αν έχετε ερωτήσεις είμαι στη διάθεσή σας.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε την Irene για την παρουσίαση. Οι πολιτικές της Ιταλικής Κυβέρνησης είναι εξαιρετικές, κυρίως αυτές που αφορούν στην πρόσβαση των γυναικών στα κέντρα λήψης των πολιτικών αποφάσεων, αλλά και οι δράσεις που αναπτύσσονται για την ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας. Μέσα από τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάστηκαν φάνηκε η εξέλιξη αυτών των πολιτικών και τα άμεσα αποτελέσματά τους.

Εγώ θα ευχηθώ το Συνέδριο αυτό να αποτελέσει το εφαλτήριο για μεγαλύτερο προβληματισμό και ουσιαστικές δράσεις για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών σε τοπικό επίπεδο. Και είμαι βέβαιη ότι οι απόψεις που θα ακουστούν τις δύο αυτές ημέρες θα συμβάλουν ουσιαστικά στην επίτευξη του κοινού μας στόχου για την προώθηση ίσων ευκαιριών και την άρση των όποιων διακρίσεων υφίστανται οι γυναίκες σε τοπικό επίπεδο.

Στο σημείο αυτό θα ξεκινήσει η συζήτηση, την οποία θα συντονίσει η κα Βλαχογιάννη. Πιστεύω ότι εκτός από τις ερωτήσεις που θα υποβληθούν να ακουστούν και κάποιες προτάσεις. Σας ευχαριστώ πολύ.

Κ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ: Παρακαλώ, υπάρχουν ερωτήσεις προς τις ομιλήτριες; Ορίστε κα Κουμεντάκου.

κα ΚΟΥΜΕΝΤΑΚΟΥ: Ευχαριστώ πολύ. Θα ήθελα να ρωτήσω την κα Seignourel εάν η θέση των Γαλλίδων γυναικών βελτιώθηκε σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Διότι μέχρι πρόσφατα νομίζω ότι δεν είχαν γίνει πολλά πράγματα. Σας ευχαριστώ πολύ.

D. SEIGNOUREL: Πιστεύω ότι η Γαλλίδα έχει μια ιστορία, η οποία συνδέεται με το δυναμισμό και το φεμινισμό. Ωστόσο, θεωρώ ότι υπάρχει ένα κενό νόμου στη Γαλλία. Χρειάζεται να ψηφισθούν και άλλοι νόμοι για την ισότητα των φύλων, αλλά και να εφαρμοσθούν σωστά οι ήδη υπάρχοντες, καθώς παρατηρείται διάσταση μεταξύ του νόμου και της πραγματικότητας.

Η Γαλλίδα δε δουλεύει πολύ έξω πλέον. Το 57% των γυναικών είναι ενεργές. Όμως πρέπει οι Γαλλίδες να εργάζονται και να αναλαμβάνουν επίσης και τις οικογενειακές υποχρεώσεις, οι οποίες ούτως ή άλλως καλύπτονται από αυτές. Σύμφωνα με τα στοιχεία, το 84% των οικογενειακών βαρών καλύπτονται από τις γυναίκες. Τώρα, στο πλαίσιο της πολιτικής έχω να πω ότι δε βρισκόμαστε και στην κορυφή. Έχουμε πολλές Υπουργούς, έχουμε πολλές Γενικές Γραμματείες, οι οποίες, όμως, δραστηριοποιούνται κυρίως στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, καταλαμβάνουν πολλές θέσεις, όχι όμως στην κορυφή της ιεραρχίας. Ευχαριστώ.

A. ΡΟΜΠΟΚΟΥ-ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ: Καλημέρα σας, συγχαρητήρια για το Συνέδριο αυτό. Εύχομαι να πάνε όλες οι συζητήσεις καλά και να έχουμε θετικά αποτελέσματα. Ονομάζομαι Αγλαΐα Ρομπόκου-Καραγιάννη και εκπροσωπώ την Επιτροπή Επιστημόνων για τα γυναικεία θέματα και την ισότητα του Λυκείου των Ελληνίδων.

Θέλω να θέσω ένα ερώτημα σε όλες τις ομιλήτριες, ίσως και σε όλες τις παρευρισκόμενες. Πολύ ωραία όλα αυτά που λέγονται, πάρα πολύ ενθαρρυντικές οι ενέργειες, όμως θα ήθελα να ξέρω εάν η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση για όλα αυτά τα θέματα απευθύνεται ακόμα και στην τελευταία, στην πιο απομακρυσμένη γυναίκα, που μένει σε ένα μακρινό χωριό. Υπάρχει τέτοια διάχυση της πληροφόρησης και αν ναι κατά πόσο βοηθούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης; Συνεργάζονται δηλαδή τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με τις αντίστοιχες Γραμματείες Ισότητας για την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση αυτή; Επίσης, θα ήθελα να ξέρω αν ενημερώνονται οι μετανάστριες, οι οποίες αποτελούν μια πολύ ευαίσθητη ομάδα γυναικών. Σας ευχαριστώ.

Κ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ: Θα σας απαντήσω όσον αφορά στο Κ.Ε.Θ.Ι. Το Κ.Ε.Θ.Ι. αυτή την ώρα υλοποιεί τριάντα τρία (33) προγράμματα ευρωπαϊκά και εθνικά και βέβαια προσπαθεί, όσο είναι δυνατόν, να βρίσκεται και στις πλέον απομακρυσμένες περιοχές. Για παράδειγμα, την ερχόμενη Κυριακή ένα κλιμάκιο μας θα επισκεφθεί τα χωριά της Ηλείας. Την Κυριακή θα έχουμε μία ημερίδα για ιατρικά θέματα σχετικά με την πρόληψη της υγείας των γυναικών και τις άλλες τρεις μέρες θα επισκεφθούμε εννέα (9) χωριά.

Το ίδιο γίνεται και με τις Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες, οι οποίες λειτουργούν αυτή τη στιγμή στα Παραρτήματά μας σε εννέα (9) πόλεις της Ελλάδος. Οι υπηρεσίες αυτές αφορούν στη συμβουλευτική στήριξη των γυναικών, κοινωνικά ευάλωτων ομάδων (π.χ. μεταναστριών, κ.ά.) με το κατάλληλο επιστημονικό μας προσωπικό.

Η δύναμη του Κ.Ε.Θ.Ι. είναι τα Προγράμματα. Προσπαθούμε, λοιπόν, να τα υλοποιούμε όσο γίνεται καλύτερα και να φτάνουμε όσο μπορούμε πιο μακριά, ακόμα και στα νησιά. Πριν από λίγο καιρό, στο πλαίσιο ενός Προγράμματος επισκεφθήκαμε τα Χανιά, τη Μυτιλήνη και κάποια ορεινά χωριά της, την Κομοτηνή, τη Ροδόπη και τα μουσουλμανικά της χωριά. Προσπαθούμε να φτάσουμε και στον πιο απομακρυσμένο τόπο και πιστεύω ότι σε μεγάλο βαθμό το έχουμε καταφέρει.

Ως προς τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, θέλω να τονίσω ότι έχουμε μεγάλη ανταπόκριση και ιδιαίτερα από τα τοπικά ΜΜΕ. Τέλος, θέλω να επισημάνω ότι στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ (II, 4.1.1a), το οποίο υλοποιούμε και αφορά στην ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών της Μέσης Εκπαίδευσης, επισκεπτόμαστε τα Γυμνάσια και τα Λύκεια όλης της χώρας σε κάθε πόλη και σε κάθε χωριό. Στο τέλος δε κάθε σχολικής χρονιάς που γίνονται οι παρουσιάσεις των παρεμβατικών προγραμμάτων, σημειώνεται πολύ μεγάλη συμμετοχή του κόσμου, αλλά και ανταπόκριση των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Παρακαλώ και τους εταίρους μας να πάρουν το λόγο, αν θέλουν να προσθέσουν κάτι. Ευχαριστώ.

D. SEIGNOUREL: Στη Γαλλία τα τοπικά Κέντρα για τα δικαιώματα των γυναικών και των οικογενειών βρίσκουν εφαρμογή κυρίως στα αστικά κέντρα αλλά και γύρω από αυτά, π.χ. σε αγροτικές περιοχές. Τα τοπικά Κέντρα αναλαμβάνουν συγκεκριμένες δράσεις, όπως είναι για παράδειγμα δράσεις για τις μετανάστριες. Επίσης, τα εθνικά Κέντρα συνεισφέρουν στο πλαίσιο της Γραμματείας Ισότητας ίσων ευκαιριών. Συντάξαμε έναν οδηγό για τις γυναίκες, προκειμένου να δείξουμε την ανάπτυξη των κωδικών ισότητας στο πλαίσιο του Μαρόκο. Επιπλέον, υλοποιούμε συγκεκριμένες δράσεις για τις μετανάστριες. Έχουμε πολλή δουλειά, όπως καταλαβαίνετε, και ο φόρτος εργασίας αυξάνεται όλο και περισσότερο σε αυτό τον τομέα.

P. BARREIROS RIBAO: Εμείς στη Μαδρίτη δεν έχουμε απομακρυσμένες περιοχές, όπως μπορείτε να καταλάβετε, είναι μία μεγαλούπολη. Όλη η πόλη δεν είναι απομακρυσμένη, είναι αστικός ιστός.

Προκειμένου να προσδιορίσουμε τις γυναικείες ομάδες που έχουν συγκεκριμένες ανάγκες, προσπαθούμε να τις εντοπίσουμε για να έχουμε πρόσβαση σε αυτές. Το μεγαλύτερο πρόβλημα στη δική μας περίπτωση είναι η δυσκολία πρόσβασης των γυναικών στις εκστρατείες μας. Δεν ξέρουμε πού βρίσκονται για να μπορέσουμε να τις στοχεύσουμε. Εκείνες, από την άλλη πλευρά, δεν ξέρουν τη γλώσσα. Εμείς προσπαθούμε να τους μεταφράζουμε τα φυλλάδια, την πληροφορία, σε διαφορετικές διαλέκτους και γλώσσες, αλλά δεν είναι εύκολο να έχουν αυτές οι γυναίκες πρόσβαση.

Εργαζόμαστε τώρα με τα τοπικά μέσα ενημέρωσης, τα οποία καλύπτουν τις εκστρατείες μας και διαχέουν την πληροφόρηση σε τοπικό επίπεδο. Δηλαδή προσπαθούμε με άλλους τρόπους να δώσουμε σε αυτές τις γυναίκες την πληροφορία που χρειάζονται και όχι να φανταστούν εκείνες πού βρίσκεται η πληροφορία.

I. ZANCANARO: Όσον αφορά στην πολιτική της ισότητας των φύλων σε εθνικό επίπεδο, έχουμε ένα πολύ ισχυρό δίκτυο, όχι μόνο σε εθνικό, αλλά σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, ήδη από τη δεκαετία του '90. Άρα, λοιπόν, έχουμε αρκετά μεγάλη εμπειρία στην εφαρμογή των πολιτικών ίσων ευκαιριών και ισότητας μεταξύ των δύο φύλων.

Ασχολούμαστε, επίσης, με τη γυναικεία επιχειρηματικότητα. Στο Πανεπιστήμιο ασχολούνται επίσης με το θέμα αυτό και παίρνουν δεδομένα από όλη τη χώρα. Όσον αφορά στο θέμα των μεταναστριών προσπαθούμε να δημιουργήσουμε και να μελετήσουμε συγκεκριμένα Προγράμματα για τις μετανάστριες. Ήδη έχουμε δημιουργήσει μία τηλεφωνική υπηρεσία δωρεάν προσφοράς υποστήριξης από τηλεφώνου, η οποία προσφέρεται και σε διαφορετικές γλώσσες. Είναι συναρπαστική υπηρεσία για το Υπουργείο μας, γιατί ήδη έχει σημειωθεί μια αύξηση αλλοδαπών γυναικών που τηλεφωνούν στην υπηρεσία μας και ζητούν προστασία, βοήθεια, κ.ο.κ.

Τέλος, όσον αφορά στις μετανάστριες, έχουμε ήδη δημιουργήσει έναν δωρεάν αριθμό επικοινωνίας εναντίον των διακρίσεων σε συνεργασία με το Διεθνές Γραφείο Φυλετικών Διακρίσεων και μέσω αυτού δίνουμε βοήθεια σε ανθρώπους που υφίστανται κάθε είδους διακρίσεις, φυλετικές, εθνοτικές, θρησκείας, κ.ο.κ.

κα ΜΠΕΝΕΤΑΤΟΥ: Είμαι από την Ένωση Ελληνίδων Νομικών. Χαιρετίζουμε το Συνέδριό σας, πράγματι πρέπει όλοι να στηρίξουμε το Κ.Ε.Θ.Ι., γιατί προσφέρει σημαντική δουλειά,

θέλουμε όμως ακόμα περισσότερα πράγματα.

Οπωσδήποτε πρέπει να απαιτήσετε από τα ΜΜΕ να πάρετε έστω μία ώρα το μήνα και να οργανώνετε πάνελ, στα οποία θα συμμετέχουν γυναίκες που έχουν ωφεληθεί από τις δράσεις σας και θα μπορούν να καταθέσουν τις εμπειρίες και τα οφέλη από δράσεις του φορέα σας. Η γυναίκα στην επαρχία, δυστυχώς ακόμα, είναι εγκαταλελειμμένη και για αυτό οφείλουμε να την ενημερώσουμε και να την κινητοποιήσουμε. Σήμερα έπρεπε να είναι εδώ γυναίκες δικαστές, για να καταθέσουν τα προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζουν σήμερα οι γυναίκες και ειδικότερα αυτές που ζουν στην περιφέρεια.

Η συνάδελφος δίπλα μου είναι Δημοτικός Σύμβουλος του Δήμου Γαλατσίου και, όπως μου είπε προηγουμένως, δεν ενημερώθηκε για αυτό το Συνέδριο από το Δήμο, τυχαία το έμαθε και ήρθε. Πρέπει και οι Δήμοι να συμβάλουν στη διάχυση της πληροφόρησης για τέτοια θέματα και να κινητοποιήσουν τον κόσμο. Επίσης, θα έπρεπε να είναι εδώ και γυναίκες δημοσιογράφοι, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν πολλαπλά στην προσπάθεια που κάνετε. Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για αυτή την εκδήλωση. Ελπίζουμε και ευχόμαστε να γίνουν ακόμα περισσότερα πράγματα.

Κ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ: Ευχαριστούμε πολύ για τη συμμετοχή και τις προτάσεις σας.

Στο σημείο αυτό τελειώνει και το δεύτερο μέρος του Συνεδρίου μας για σήμερα. Θα κάνουμε ένα μικρό διάλειμμα και θα συνεχίσουμε με το επόμενο πάνελ, το οποίο έχει ως αντικείμενο την παρουσίαση της έρευνας. Σας ευχαριστώ πολύ. Και πριν φύγετε θα ήθελα να ακουστεί από αυτή την αίθουσα ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ στις συνεργάτιδες μου, για την πολύτιμη συμβολή τους στη διοργάνωση αυτού του Συνεδρίου.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

«ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ»

Γ. ΚΟΡΕΛΛΑ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ): Καλησπέρα σας. Σας ευχαριστούμε για την παρουσία σας εδώ αυτή τη δύσκολη μεσημεριανή ώρα και εν μέσω απεργίας.

Όπως ξέρετε και από το πρόγραμμα, σε αυτό το τμήμα του Συνεδρίου θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη παράλληλα σε τέσσερις χώρες: την Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία και τη Γαλλία. Η έρευνα υλοποιήθηκε από τους εταίρους του Προγράμματος «Localising Gender Equality through Development».

Ο στόχος αυτών των τεσσάρων παράλληλων ερευνών ήταν η αξιολόγηση από τις ίδιες

τις γυναίκες - ωφελούμενες των υποστηρικτικών υπηρεσιών που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο. Οι υπηρεσίες αυτές αποσκοπούν στην υποστήριξη των γυναικών, προκειμένου να εξισορροπήσουν την οικογενειακή με την επαγγελματική τους ζωή, να δημιουργήσουν ή να διατηρήσουν την επιχείρησή τους και τελικά να συμβάλουν περισσότερο και εντονότερα στην τοπική ανάπτυξη.

Με τους εταίρους μας αποφασίσαμε από κοινού να περιορίσουμε την ομάδα στόχου της έρευνας σε δύο επαγγελματικές κατηγορίες γυναικών: τις γυναίκες επιχειρηματίες και τις γυναίκες ελεύθερες επαγγελματίες, για τρεις κυρίως λόγους. Ο πρώτος ήταν πρακτικός. Αναγκαστήκαμε να επικεντρωθούμε σε κάποιες κατηγορίες πληθυσμού, διότι ο προϋπολογισμός μας ήταν περιορισμένος και δεν μπορούσαμε να επεκταθούμε στο γενικό πληθυσμό κάθε χώρας. Ο δεύτερος λόγος που επιλέξαμε αυτές τις δύο κατηγορίες επαγγελματιών και όχι κάποιες άλλες, ήταν το γεγονός ότι και στις τέσσερις χώρες υπήρχαν ανεπαρκή στοιχεία και λίγες έρευνες ως προς τις υποστηρικτικές υπηρεσίες προς αυτές τις δύο κατηγορίες, δηλαδή τις επιχειρηματίες και τις ελεύθερες επαγγελματίες. Ο τρίτος λόγος που επιλέξαμε αυτή την ομάδα-στόχο ήταν ότι τα προστατευτικά νομοθετικά μέτρα για την ενίσχυση της εξισορρόπησης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής αφορούν συνήθως σε εργαζόμενες, είτε στο δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα, όχι όμως σε ελεύθερες επαγγελματίες, αυτοαπασχολούμενες ή επιχειρηματίες. Θέλαμε, λοιπόν, να δούμε πώς αυτές οι ομάδες επαγγελματιών μπορούν άμεσα ή και έμμεσα να ωφεληθούν από τις τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες.

Οι παράμετροι που διερευνήθηκαν στις τέσσερις παράλληλες έρευνες ήταν: α) η συμβολή των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών στην εξισορρόπηση της επαγγελματικής δραστηριότητας με την προσωπική και οικογενειακή ζωή, β) η επίδραση των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών στην ενίσχυση της επαγγελματικής εξέλιξης των γυναικών και της γυναικείας επιχειρηματικότητας, γ) η επάρκεια των υποστηρικτικών μέτρων και δράσεων για τη βελτίωση της κοινωνικής και οικονομικής θέσης των γυναικών επιχειρηματιών και ελεύθερων επαγγελματιών, δ) η επάρκεια των κινήτρων που παρέχονται από τις τοπικές υποστηρικτικές δράσεις, προκειμένου να υποστηρίξουν πραγματικά τις γυναίκες στο να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση ή να ασκήσουν το ελεύθερο επάγγελμά τους, και ε) τα κοινωνιοδημογραφικά χαρακτηριστικά -όπως η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, κ.ά.- των γυναικών επιχειρηματιών και των ελεύθερων επαγγελματιών και ο ρόλος τους στην επαγγελματική τους εξέλιξη.

Το ερωτηματολόγιο ήταν κλειστού τύπου και κοινό και για τις τέσσερις έρευνες. Διαρθρώθηκε σε τέσσερις ενότητες. Η πρώτη περιλάμβανε τα κοινωνιοδημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, η δεύτερη τις οικογενειακές υποχρεώσεις των γυναικών,

τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν σε επαγγελματικό επίπεδο αλλά και το βαθμό συμφιλίωσης της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής τους, η τρίτη την αξιολόγηση των κινήτρων και των μέτρων για την οργάνωση και διαχείριση της επιχείρησης και τέλος, η τέταρτη την αξιολόγηση των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών που υλοποιούνται σε τοπικό επίπεδο.

Η σημασία της έρευνας θεωρούμε ότι ήταν μεγάλη, παρά τους αριθμητικούς και οικονομικούς περιορισμούς που σας ανέφερα, καθώς το θέμα της γυναικείας επιχειρηματικότητας και αυτο-απασχόλησης αποτελεί βασικό άξονα της γυναικείας απασχόλησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η διερεύνηση των επαγγελματικών αυτών δραστηριοτήτων μπορεί να συνδράμει στη βελτίωση των εφαρμοζόμενων πολιτικών και πρακτικών, την ενίσχυση των υπάρχουσών δομών και τέλος, την ανάπτυξη σχετικών πρωτοβουλιών για την ουσιαστική υποστήριξη των γυναικών σε όλους τους τομείς.

Ας δώσω, όμως, το λόγο στις ερευνήτριες που συντόνισαν τις έρευνες στις τέσσερις αυτές χώρες. Καλώ πρώτα την κα Θεοδωροπούλου Ελένη, Επίκουρη Καθηγήτρια στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, η οποία ανέλαβε τον επιστημονικό συντονισμό της έρευνας για το Κ.Ε.Θ.Ι. στην Ελλάδα. Η κα Θεοδωροπούλου είναι διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνια στην κοινοτική ανάπτυξη και αγροτική κοινωνιολογία.

Ε. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ευχαριστώ πολύ. Όπως σας είπε και η κα Πρόεδρος, αυτή η έρευνα διενεργήθηκε ταυτόχρονα σε διαφορετικές χώρες και τώρα παρουσιάζουμε τα πρώτα αποτελέσματα. Θα παρουσιάσω εν τάχει το στόχο και τη μεθοδολογία, αφού ήδη αναφέρθηκαν από την κα Κορέλλα.

Όσον αφορά στην Ελλάδα, κάναμε την αξιολόγηση των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών που υποστηρίζουν τη γυναικεία επιχειρηματικότητα. Αυτό που θέλαμε να διερευνήσουμε ήταν το ποσοστό γυναικείας επιχειρηματικότητας σε μια εποχή που η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας ολοένα και αυξάνεται σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ότι έχει αυξηθεί το γυναικείο εργατικό δυναμικό οφείλεται βέβαια σε διάφορα μέτρα και πολιτικές που έχουν υλοποιηθεί σε πολλές χώρες και βοηθάνε αυτή την πρόσβαση της γυναίκας στην αγορά εργασίας. Οι γυναίκες είναι πιο μορφωμένες πλέον, πιο καταρτισμένες και έχουν ίσες ευκαιρίες, θέλουμε να πιστεύουμε, με τους άνδρες στην απασχόληση.

Θελήσαμε, λοιπόν, να το εξακριβώσουμε αυτό και να ερευνήσουμε το κατά πόσον υπάρχουν ίσα δικαιώματα και ίσες αμοιβές για τις γυναίκες και τους άνδρες. Διαπιστώσαμε ότι, παρόλο που τα ποσοστά γυναικείας απασχόλησης είναι αυξημένα σε σχέση με παλαιότερα, η γυναικεία επιχειρηματικότητα βρίσκεται πολύ πίσω. Στους τέσσερις

Έλληνες που βρίσκονται στη φάση της εκκίνησης μιας επιχείρησης μόνο η μία είναι γυναίκα. Η επιχειρηματικότητα στις γυναίκες είναι συνήθως και κυρίως λύση ανάγκης. Οι γυναίκες δηλαδή στρέφονται εκεί γιατί δεν μπορούν να βρουν άλλη απασχόληση.

Στόχος μας, λοιπόν, ήταν, όπως είπαμε, να διερευνήσουμε τις συνθήκες της γυναικείας επιχειρηματικότητας και να αξιολογήσουμε τις υφιστάμενες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο, δηλαδή όλα αυτά τα υποστηρικτικά μέτρα που υιοθετούνται για να βοηθήσουν τη γυναίκα στον επαγγελματικό τομέα, και ειδικότερα μέτρα που στοχεύουν στην αύξηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας. Οι αναπτυξιακές πρωτοβουλίες που διερευνήθηκαν ήταν, όπως ήδη αναφέρθηκε, η υποστήριξη των γυναικών επιχειρηματιών και ελεύθερων επαγγελματιών, τα μέτρα και οι δράσεις για την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και τέλος, τα μέτρα για την προώθηση των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Ως προς τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ήθελα να αναφέρω κάποια στοιχεία. Το δείγμα μας αποτελούνταν από 123 γυναίκες επιχειρηματίες και ελεύθερες επαγγελματίες. Συγκεντρώσαμε ισάριθμα πλήρη ερωτηματολόγια μέσω συνεντεύξεων σε 16 διαφορετικούς Νομούς της χώρας. Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά, τις οικογενειακές υποχρεώσεις των γυναικών, αξιολογούσε τα κίνητρα και τα μέτρα για την οργάνωση και διαχείριση της επιχείρησης, καθώς και τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες που υλοποιούνται σε τοπικό επίπεδο. Ο χρόνος διεξαγωγής ήταν από το Μάιο έως το Σεπτέμβριο του 2007. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε με περιγραφική στατιστική, έγινε έλεγχος ανεξαρτησίας και λογιστική παλινδρόμηση μέσω του προγράμματος SPSS.

Ας δούμε τώρα τα αποτελέσματα. Οι γυναίκες στην πλειοψηφία τους ήταν μεταξύ 26 και 45 ετών. Σε αυτή την ηλικία οι γυναίκες είναι πολύ ενεργές και δραστήριες, δημιουργούν οικογένεια, αλλά προσπαθούν να καταξιωθούν και επαγγελματικά, αφού έχουν ολοκληρώσει πλέον τις σπουδές τους. Βέβαια, υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό μεταξύ 46 και 60 ετών, που σε αυτή την ηλικία μπορούμε να πούμε ότι δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά γιατί έχουν απαλλαγεί και από τις πολλές οικογενειακές υποχρεώσεις, κυρίως με το μεγάλωμα των παιδιών.

Ως προς την οικογενειακή κατάσταση, οι περισσότερες, το 60%, ήταν έγγαμες και το 40% από αυτές είχαν παιδιά. Τα περισσότερα παιδιά ήταν άνω των 16 ετών, γεγονός που σημαίνει ότι οι περισσότερες από αυτές τις γυναίκες είχαν απαλλαγεί από τις αυξημένες ευθύνες για το μεγάλωμα των παιδιών.

Το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών του δείγματος είναι σχετικά υψηλό. Το 22% έχει τελειώσει Λύκειο, το 18,7% Πανεπιστήμιο και ένα 13,8% έχει κάνει και μεταπτυχιακές

σπουδές. Όσον αφορά στην επαγγελματική τους κατάσταση, το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών ήταν επιχειρηματίες και ασχολούνταν στην πλειοψηφία τους με το λιανικό εμπόριο. Από τις υπόλοιπες, που ασκούσαν ελεύθερο επάγγελμα, οι περισσότερες δραστηριοποιούνταν σε υπηρεσίες υγείας, στα λογιστικά και σε υπηρεσίες αισθητικής.

Οι μισές από αυτές αφιερώνουν 8-10 ώρες στη δουλειά τους, ενώ αρκετές αφιερώνουν πάνω από 10 ώρες. Αντίστοιχα, για τις δουλειές του σπιτιού οι μισές και παραπάνω αφιερώνουν 1 έως 2 ώρες.

Στο ερώτημα «σε τι βαθμό πιστεύετε ότι οι οικογενειακές σας υποχρεώσεις δυσχεραίνουν την επαγγελματική σας εξέλιξη», κάποιες απάντησαν «λίγο» και πολλές «καθόλου». Δηλαδή απάντησαν ότι τα βγάζουν πέρα, χωρίς να δυσχεραίνεται το έργο τους στο σπίτι από την εργασία τους. Ως προς το βαθμό ικανοποίησης από το συνδυασμό επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, οι περισσότερες απάντησαν ότι είναι μέτρια έως πολύ ικανοποιημένες, πιστεύουν ότι συνδυάζουν καλά την οικογενειακή τους ζωή και το μέγιστο των παιδιών τους με τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις.

Όταν ρωτήθηκαν κατά πόσον είναι ικανοποιημένες από τις παροχές του κράτους, απάντησαν ότι είναι «λίγο» ή «καθόλου». Θεωρούν προσωπική τους επιτυχία την ισορροπία μεταξύ οικογένειας και επαγγελματικής δραστηριότητας και όχι απόρροια της υποστήριξης του κράτους.

Στην ερώτηση αν έχουν κάποια βοήθεια στο σπίτι, κυρίως για τις δουλειές τους, πολλές γυναίκες απάντησαν ότι ο κύριος άνθρωπος που βοηθάει είναι ο σύντροφός τους ή/και οι γονείς τους. Ένα μεγάλο ποσοστό (26,8%) γυναικών απάντησε ότι δεν έχει κανέναν για βοήθεια, ενώ το 27,6% είπε ότι έχει οικιακή βοηθό.

Υπήρχε ξεχωριστή ερώτηση για το αν έχουν βοήθεια στην ανατροφή των παιδιών. Οι περισσότερες απάντησαν ότι ο σύζυγος είναι αυτός που βοηθάει περισσότερο, επίσης οι γονείς και τα πεθερικά, ενώ ελάχιστες από αυτές είπαν ότι έχουν γυναίκα στο σπίτι ειδικά για τη φροντίδα των παιδιών.

Στην ερώτηση κατά πόσο η γυναικεία επιχειρηματικότητα αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη μιας χώρας, οι περισσότερες απάντησαν ότι είναι πάρα πολύ έως απόλυτα σημαντικός.

Στην ερώτηση πώς πήραν την απόφαση να δημιουργήσουν επιχείρηση ή να ασκήσουν ελεύθερο επάγγελμα ένα μεγάλο ποσοστό απάντησε ότι ήταν η υποστήριξη του οικογενειακού περιβάλλοντος, ένα άλλο ποσοστό ότι διέθετε το απαραίτητο κεφάλαιο και ένα άλλο ότι είχε όλες τις απαραίτητες γνώσεις για ένα τέτοιο εγχείρημα.

Στο ερώτημα τι δυσκολίες αντιμετωπίζουν, το 29% απάντησε ότι η μεγαλύτερη δυσκολία είναι ο ανταγωνισμός από άλλες επιχειρήσεις. Μια άλλη δυσκολία είναι ο συνδυασμός

επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Αν και οι περισσότερες δήλωσαν ικανοποιημένες σχετικά με το παραπάνω ζήτημα, ωστόσο επεσήμαναν ότι προσπαθούν πάρα πολύ για να τον επιτύχουν. Το 19% απάντησε ότι, εκτός των άλλων, αντιμετωπίζει και αρκετές οικονομικές δυσκολίες.

Στην ερώτηση ποιο μέτρο της πολιτείας θεωρούν πιο σημαντικό για την αύξηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, οι περισσότερες απάντησαν τις επιδοτήσεις και την ευνοϊκή δανειοδότηση. Μεγάλο ποσοστό θεωρεί ως πιο σημαντικό μέτρο το συνδυασμό ευνοϊκών ρυθμίσεων και παροχής κινήτρων από το κράτος.

Στη συνέχεια, θα παρουσιάσω τις διαφορές επιχειρηματιών και ελεύθερων επαγγελματιών. Αυτές που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα έχουν ανώτερο μορφωτικό επίπεδο –το 50% έχει κάνει και μεταπτυχιακά– σε σχέση με τις επιχειρηματίες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι τελευταίες έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Επίσης, οι ελεύθερες επαγγελματίες είναι μικρότερες σε ηλικία σε σχέση με τις επιχειρηματίες.

Οι γυναίκες που ζουν και εργάζονται στην Αττική έχουν μεγαλύτερη επιχειρηματική δραστηριότητα σε σχέση με αυτές που ζουν στην επαρχία. Επίσης, οι γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας είναι αυτές, οι οποίες δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά. Οι παντρεμένες γυναίκες παρουσιάζουν περισσότερη πιθανότητα για επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι γυναίκες που έχουν λάβει Τριτοβάθμια Εκπαίδευση συνήθως είναι ελεύθερες επαγγελματίες, σε σχέση με τις επιχειρηματίες που έχουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο.

Ορισμένα από τα κίνητρα που ωθούν τις γυναίκες να ανοίξουν μια δικιά τους επιχείρηση ή να εργαστούν ως ελεύθερες επαγγελματίες είναι γιατί έχουν λάβει την απαραίτητη χρηματοδότηση, έχουν τις γνώσεις και την εμπειρία και δέχονται τη στήριξη της οικογένειας. Αναφορικά με την επίδραση διαφόρων δυσκολιών, επισημαίνουμε ότι ενώ υπάρχει υψηλός ανταγωνισμός, οι γυναίκες έχουν τις ικανότητες να οργανώσουν επιχειρηματικό σχέδιο.

Η καταγραφή και αξιολόγηση της επίδρασης υφιστάμενων αναπτυξιακών πρωτοβουλιών σε τοπικό επίπεδο μας έδειξε ότι οι γυναίκες, οι οποίες κάνουν χρήση συμβουλευτικής μονάδας απασχόλησης, κυρίως ασκούν ελεύθερο επάγγελμα. Αντίθετα, οι γυναίκες επιχειρηματίες παρουσιάζουν μεγαλύτερη πιθανότητα να έχουν κάνει χρήση υπηρεσίας χρηματοδότησης.

Ας δούμε τώρα τα συμπεράσματα. Οι περισσότερες γυναίκες, όπως είδαμε, είναι ελεύθερες επαγγελματίες και επιχειρηματίες από 26 έως 45 ετών, είναι έγγαμες και 40% από αυτές δεν έχουν παιδιά. Όσες έχουν παιδιά, αυτά ήταν κυρίως πάνω από 16 ετών. Είχαν υψηλό μορφωτικό επίπεδο και ήταν κυρίως επιχειρηματίες κατά το 75%. Αυτές που ασκούσαν ελεύθερο επάγγελμα ασχολούνταν στον τριτογενή τομέα, ενώ από

τις επιχειρηματίες ασχολούνταν κυρίως στο λιανικό εμπόριο.

Οι περισσότερες αφιερώνουν περισσότερο οχτώ (8) ώρες στην εργασία τους και περίπου δύο (2) ώρες στο σπίτι. Γενικά, θεωρούν ότι οι οικογενειακές υποχρεώσεις δεν επηρεάζουν την επαγγελματική τους εξέλιξη και δήλωσαν ικανοποιημένες για τον τρόπο που καταφέρνουν να συνδυάσουν τις οικογενειακές και επαγγελματικές τους υποχρεώσεις. Αντίθετα, δεν ήταν ικανοποιημένες από τις παροχές του κράτους. Βοήθεια και στήριξη στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις και στο μέγιστο των παιδιών έχουν στην πλειοψηφία από το σύντροφό τους, γεγονός πολύ ελπιδοφόρο, από τους γονείς και τα πεθερικά τους.

Οι περισσότερες θεωρούν πολύ σημαντική την ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικής δραστηριότητας και ο λόγος που μπαίνουν σε αυτή τη διαδικασία είναι κυρίως γιατί έχουν τη στήριξη της οικογένειάς τους. Οι κυριότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν είναι: ο υψηλός ανταγωνισμός, η δυσκολία εξισορρόπησης προσωπικής και επαγγελματικής ζωής και οι οικονομικές δυσχέρειες. Μέτρο που θα αποτελούσε πρώτη επιλογή για την ενθάρρυνση των γυναικών να ανοίξουν τη δική τους επιχείρηση, θεωρούν τις επιδοτήσεις και την ευνοϊκή δανειοδότηση.

Συγκρίνοντας τα χαρακτηριστικά των επιχειρηματιών και των ελεύθερων επαγγελματιών παρατηρούμε ότι οι επιχειρηματίες είναι μεγαλύτερες σε ηλικία, έχουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τις ελεύθερες επαγγελματίες. Επίσης, οι περισσότερες από αυτές έχουν παιδιά. Ο κύριος λόγος για την επαγγελματική τους επιλογή ήταν η υποστήριξη του οικογενειακού περιβάλλοντος. Οι ελεύθερες επαγγελματίες δήλωσαν ότι είχαν και τις απαραίτητες γνώσεις για να ξεκινήσουν το επάγγελμά τους.

Οι περισσότερες ερωτώμενες γνώριζαν τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες του Δήμου, αλλά πολύ λίγες τις αξιοποιούν. Η μη αξιοποίηση οφείλεται και στο γεγονός ότι αυτές οι πρωτοβουλίες απευθύνονται σε ορισμένες ομάδες του πληθυσμού μας, όπως είναι για παράδειγμα τα ΚΑΠΗ. Σε γενικές γραμμές, δεν ήταν ικανοποιημένες από τις πρωτοβουλίες που υπάρχουν. Από τις μονάδες φύλαξης των παιδιών το 10,6% δήλωσε ικανοποιημένο, ενώ από τις συγκοινωνίες μέτρια ικανοποιημένο.

Οι γυναίκες που είναι ικανοποιημένες από τον τρόπο που συνδυάζουν τις επαγγελματικές και τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις, εκτιμούν ότι οι παροχές του κράτους δεν επαρκούν. Αυτό σημαίνει ότι οι ίδιες πρέπει να καταβάλουν πολύ μεγαλύτερη προσπάθεια για να πετύχουν τη συμφιλίωση μεταξύ οικογένειας και επαγγέλματος. Οι γυναίκες του δείγματος θεωρούν την ως τώρα πορεία τους στην επιχείρηση πολύ ικανοποιητική. Οι γυναίκες δε που αφιέρωναν λιγότερες ώρες στις οικιακές ασχολίες, ήταν και περισσότερο ικανοποιημένες από το συνδυασμό επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική επιλογή των γυναικών είναι η περιοχή που ζουν και εργάζονται, η ηλικία τους και το μορφωτικό τους επίπεδο. Οι γυναίκες, οι οποίες είχαν την απαραίτητη χρηματοδότηση για να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση είναι περισσότερο πιθανό να είναι επιχειρηματίες. Ενώ οι γυναίκες που είχαν τις απαραίτητες γνώσεις και την απαραίτητη εμπειρία, είναι περισσότερο πιθανό να εργάζονται ως ελεύθερες επαγγελματίες. Αντίθετα, οι γυναίκες που έχουν τη στήριξη της οικογένειας είναι περισσότερο πιθανό να ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα.

Τέλος, οι γυναίκες που χρησιμοποίησαν τις συμβουλευτικές μονάδες απασχόλησης ασχολήθηκαν με το ελεύθερο επάγγελμα. Αυτό σημαίνει ότι οι γυναίκες που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα κάνουν χρήση των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών περισσότερο από τις επιχειρηματίες. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Κυρία Θεοδωροπούλου ευχαριστούμε πολύ για αυτή την πολύ ενδιαφέρουσα παρουσίαση. Επιτρέψτε μου να σταθώ σε κάποια σημεία των συμπερασμάτων που μας αναλύσατε.

Είπατε ότι είναι αξιοσημείωτο ότι, αν και η πλειοψηφία των ερωτώμενων γυναικών γνωρίζουν τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες στο Δήμο τους, εκείνες που τις αξιοποιούν είναι πολύ λιγότερες. Επίσης, οι περισσότερες από τις ερωτώμενες δε φαίνονται ιδιαίτερα ικανοποιημένες από τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Οι περισσότερες πιστεύουν ότι οι παροχές του κράτους δεν επαρκούν για τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Αναφέρατε επίσης ότι την ανεπάρκεια των υποστηρικτικών υπηρεσιών την αντιμετωπίζουν με την προσωπική ή μεγαλύτερη προσπάθεια και με την υποστήριξη από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Και ότι οι γυναίκες που έχουν την υποστήριξη της οικογένειάς τους είναι πιθανότερο να αποφασίσουν να δημιουργήσουν επιχείρηση. Νομίζω ότι ήταν πολύ ενδιαφέροντα αυτά τα συμπεράσματα.

Θα ήθελα τώρα να δώσω το λόγο στην κα Flavia Pesce, η οποία είναι κοινωνική ερευνήτρια και Επίκουρος Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της Εργασίας στο Πανεπιστήμιο της Μπολόνια και έχει αναλάβει τη διεξαγωγή της έρευνας εκ μέρους του Τμήματος Ίσων Ευκαιριών της Ιταλίας, το οποίο συμμετέχει ως εταίρος στο Πρόγραμμα. Το Τμήμα Ίσων Ευκαιριών είναι η αρμόδια ιταλική εθνική αρχή για τα θέματα της ισότητας των φύλων.

F. PESCE: Καλημέρα σε όλους και όλες. Ευχαριστώ πάρα πολύ για την πρόσκληση σε αυτό το πραγματικά πολύ ενδιαφέρον συνέδριο. Θα ήθελα εν συντομία να παρουσιάσω

τα αποτελέσματα της έρευνας, την οποία διεξήγαμε στην Ιταλία για το Τμήμα δικαιωμάτων και ίσων ευκαιριών.

Αρχικά, θα σας παρουσιάσω κάποια στοιχεία για να μπούμε στο προκείμενο, δηλαδή στο φαινόμενο της γυναικείας επιχειρηματικότητας στην Ιταλία. Υπήρξε μια σημαντική αύξηση των αυτοαπασχολούμενων στην Ιταλία και κυρίως των γυναικών κατά τα τελευταία δέκα χρόνια, γεγονός που δίνει καινούρια στοιχεία στο προφίλ της ανεξάρτητης εργαζόμενης γυναίκας.

Στο σύνολο των επιχειρήσεων οι γυναικείες επιχειρήσεις ανέρχονται στο 24%. Περίπου το 71% των επιχειρήσεων αυτών είναι μονοπρόσωπες, ανεξάρτητες δηλαδή επιχειρήσεις. Άρα, λοιπόν, το ποσοστό που είχαμε δει ωριότερα μεταξύ αυτο-απασχολούμενων και επιχειρηματιών είναι πολύ σημαντικό στη χώρα μου. Ενεργοποιούνται σε πολύ παραδοσιακούς τομείς, όπως στη γεωργία και το εμπόριο, ενώ υπάρχουν ελάχιστες στις πιο βαριά βιομηχανοποιημένες περιοχές, γεγονός που σημαίνει ότι είναι συγκεντρωμένες μάλλον στις νότιες περιοχές της Ιταλίας, παρά στο Βορρά. Αυτό είναι λίγο περίεργο για τη χώρα μου, καθώς, όπως γνωρίζετε, στην Ιταλία οι βόρειες περιοχές είναι πιο ανεπτυγμένες από ό,τι οι νότιες. Αλλά στην περίπτωση αυτή, δεδομένης της σημασίας των τομέων, στους οποίους ενεργοποιούνται οι γυναίκες επιχειρηματίες, βλέπουμε ότι υπάρχει αυτή η σημαντική αύξηση για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα, η οποία ήταν πάρα πολύ σημαντική στις νότιες περιοχές. Είναι ένα στοιχείο που έλαβε υπόψη της η κυβέρνηση της χώρας μου, καθώς αποτελεί σημαντικό παράγοντα τοπικής ανάπτυξης.

Θα περάσω στα γρήγορα στην έρευνα, ξεκινώντας από το πλαίσιο που περιγράψαμε. Εστίασαμε, λοιπόν, στην αναγνώριση του είδους της τοπικής υποστήριξης που δέχεται η γυναικεία επιχειρηματικότητα. Η έρευνα, λοιπόν, έγινε ακολουθώντας τις οδηγίες των Ελλήνων εταίρων για να είναι αντίστοιχα τα αποτελέσματα. Χρησιμοποιήσαμε, λοιπόν, τα συγκεκριμένα ερωτηματολόγια, τα οποία και μεταφράσαμε, τα απευθύνουμε σε ένα δείγμα τριάντα έξι (36) γυναικών επιχειρηματιών από το βορρά, το κέντρο και το νότο της Ιταλίας.

Κάναμε αυτό το διαχωρισμό -και ήταν πολύ σημαντικός για μας- προκειμένου να δούμε την ετερογένεια και τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα σε διαφορετικές περιοχές της Ιταλίας. Γιατί από τη στιγμή που είχαμε μικρό δείγμα, θα έπρεπε να το διασπείρουμε σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, προκειμένου να έχουμε όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτικότερο δείγμα, για να έχουμε όσο το δυνατόν περισσότερες γνώμες και απόψεις γυναικών, οι οποίες διαβιούν και εργάζονται σε διαφορετικές περιοχές της Ιταλίας. Για το λόγο αυτό, το Υπουργείο μάς ζήτησε να κάνουμε μια τέτοια διαδικασία και να απευθυνθούμε σε διαφορετικές περιοχές. Τα στοιχεία που πήραμε ήταν από το

Φροζινόνε, μια μέτρια σε μέγεθος πόλη στο κέντρο, και την Μαρτέρα, μία πόλη στο νότο.

Όπως είπα και πριν, είχαμε τριάντα έξι (36) απαντήσεις στο χρόνο που μας διέτέθη για τη διεξαγωγή της έρευνας, τα αποτελέσματα όμως αυτά δεν μπορούν να γενικευτούν στο σύνολο του πληθυσμού των γυναικών επιχειρηματιών, αλλά μπορούν να μας δώσουν μια πρώτη ιδέα για το φαινόμενο της τοπικής υποστήριξης στο πλαίσιο της γυναικείας επιχειρηματικότητας, ώστε να μπορέσουμε να μπορούμε περισσότερο σε θέματα ουσίας, που σχετίζονται με τις ανάγκες που έχουν και τις υπηρεσίες που απολαμβάνουν οι γυναίκες, καθώς και με τα βήματα που πρέπει να σχεδιαστούν επιπλέον.

Το ερωτηματολόγιο, όπως είπαμε νωρίτερα, έχει χωριστεί σε τέσσερα μέρη: προσωπικά δεδομένα, συμπλίσωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, γυναικεία επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη των πρωτοβουλιών που διατίθενται στη συγκεκριμένη περιοχή. Οι συμμετέχουσες ήταν σε ποσοστό 78% μεταξύ 26 και 45 ετών -γεγονός που το είδαμε και στα στοιχεία της Ελλάδας- το 22% ήταν μεταξύ 46 και 60 ετών, ενώ δε βρήκαμε ούτε μία συμμετέχουσα στην ηλικιακή ομάδα 18 ως 25 ετών.

Το φαινόμενο της γυναικείας επιχειρηματικότητας έχει αρχίσει να αυξάνεται τα τελευταία χρόνια, συμβαδίζοντας με τις αλλαγές που υπάρχουν στο κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο στην Ιταλία, που έχουν να κάνουν με τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Το γεγονός ότι δεν υπήρχε κανείς κάτω των 25 είναι ένα θέμα, το οποίο είναι αρκετά κοινό στην Ιταλία. Στην Ιταλία οι γυναίκες αποφασίζουν να ξεκινήσουν μια επιχείρηση, όταν πιστεύουν ότι έχουν όλες τις απαραίτητες δεξιότητες. Δηλαδή υπογραμμίζεται πολύ έντονα η εκπαίδευση, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τα δεδομένα μας. Συγκεκριμένα, περίπου το 60% των ερωτηθεισών είναι απόφοιτες Γυμνασίου ή Λυκείου και το υπόλοιπο 40% έχει πτυχίο Πανεπιστημίου.

Περίπου οι μισές των ερωτηθεισών (47%) είναι παντρεμένες, αλλά υπάρχει μεγάλο ποσοστό (38%) που εξακολουθεί να είναι ανύπαντρο, στοιχείο επίσης σημαντικό. Αυτό πρέπει να το συνεξετάσουμε με το γεγονός ότι οι γυναίκες στην Ιταλία παντρεύονται σε μεγαλύτερη ηλικία –γύρω στα 30- σε σχέση με τις γυναίκες άλλων χωρών. Η ίδια εξήγηση υπάρχει και για το 28% των γυναικών που δεν έχουν τεκνοποιήσει. Είναι μεγάλο το ποσοστό, αλλά εξηγείται από το ότι η Ιταλία έχει το μικρότερο ποσοστό γεννητικότητας μεταξύ όλων των ευρωπαϊκών χωρών, καθώς και από το ότι η ηλικία πρώτης τεκνοποίησης των Ιταλίδων είναι γύρω στα 30. Από τις υπόλοιπες, το 50% έχει μόνο ένα παιδί και το 22% έχει δύο παιδιά. Καμία από τις ερωτηθείσες δεν είχε πάνω από δύο παιδιά. Δύο παιδιά έχουν συνήθως αυτές που είναι μεγαλύτερης ηλικίας.

Τα παιδιά των συμμετεχουσών, σε ποσοστό 50%, είναι κάτω της ηλικίας των 5 ετών, γεγονός που έχει επίσης σχέση με την ηλικία τεκνοποίησης. Το 42% των γυναικών έχει

παιδιά ηλικίας μεταξύ 11 και 15 ετών. Μόνο το 7,7% των τέκνων είναι άνω των 15 ετών και στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για το δεύτερο παιδί.

Οι τομείς, στους οποίους δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά αυτές οι γυναίκες, είναι τέσσερις: ο τουρισμός, η παραγωγή τροφίμων, η βιοτεχνία και οι υπηρεσίες φροντίδας. Ο τουρισμός είναι ένας τομέας, στον οποίο οι γυναίκες θέλουν να δραστηριοποιούνται, γεγονός που φαίνεται και από τα στοιχεία μας: στον τομέα αυτό δραστηριοποιείται το 33% των γυναικών του δείγματος. Στον τομέα παραγωγής τροφίμων δραστηριοποιείται το 27,8%. Οι γυναίκες αυτές κυρίως ασχολούνται με την παραγωγή σάλτσας ντομάτας ή άλλων παραδοσιακών προϊόντων της χώρας μας. Στη βιοτεχνία δραστηριοποιείται το 25%, ενώ στις υπηρεσίες φροντίδας το 14%.

Όλοι θεωρούσαμε ότι αυτός ο τελευταίος τομέας ήταν από τους πλέον σημαντικούς τομείς δραστηριοποίησης των γυναικών. Αλλά είδαμε ότι, κυρίως στο Νότο της Ιταλίας, ο τομέας του τουρισμού και της παραγωγής τροφίμων είχε πολύ μεγαλύτερη σημασία και ήταν πολύ πιο δημοφιλής. Αυτοί οι τέσσερις τομείς έχουν τύχει της υποστήριξης του κράτους, κυρίως στο κέντρο και στο νότο της Ιταλίας.

Το να έχει κανείς τη δική του επιχείρηση είναι δύσκολο και χρειάζεται πολλές εργατοώρες. Το 50% των γυναικών που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσε ότι ξοδεύει περίπου στις 9 με 11 ώρες για την εργασία του. Εάν σε αυτά τα δεδομένα προσθέσουμε περίπου το 20%, που δήλωσε ότι ξοδεύει πάνω από 12 ώρες, έχουμε ένα αποτέλεσμα που μας λέει ότι περίπου 70% των ερωτηθεισών εργάζονται πάνω από τις 8 ώρες που απαιτεί ο νόμος να εργάζονται. Άρα, λοιπόν, είναι πάρα-πάρα πολύ δύσκολο για τις γυναίκες.

Στο σύνολο των ωρών εργασίας για τη δική τους επιχείρηση θα πρέπει οπωσδήποτε να προσθέσουμε την ώρα που, η πλειονότητα των γυναικών αυτών, αφιερώνει στο νοικοκυριό. Πάνω από το 1/3 εξ αυτών, για την ακρίβεια 36,4%, δηλώνει ότι ξοδεύει μεταξύ 3 και 4 ωρών για τις οικιακές εργασίες. Ελάχιστες εκ των γυναικών δήλωσαν ότι αφιερώνουν περισσότερες από 3-4 ώρες. Απ' ό,τι φαίνεται το νοικοκυριό είναι γυναικεία υπόθεση στην Ιταλία, ακόμα και αν κάποια γυναίκα έχει τη δική της επιχείρηση.

Το να έχει κανείς παιδί επηρεάζει αυτή την ανάλυση. Όπως είπα νωρίτερα, το 7% έως 10% των γυναικών που έχουν ένα παιδί, περνάει ακόμα περισσότερες ώρες στο νοικοκυριό. Άρα, λοιπόν, ο συσχετισμός μεταξύ του να έχει κάποια γυναίκα παιδιά και να ξοδεύει περισσότερο χρόνο στο νοικοκυριό, είναι πολύ σημαντικό στοιχείο και πρέπει να το λάβουμε υπόψη μας.

Όσον αφορά στην ερώτηση για την εξισορρόπηση μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, είδαμε, από τις απαντήσεις, ότι περίπου οι μισές από τις ερωτηθείσες

(44%) πιστεύει ότι η οικογένεια μπαίνει εμπόδιο στην επαγγελματική ανάπτυξη των γυναικών. Δηλαδή, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό γυναικών δήλωσε ότι η οικογένεια μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στην καριέρα. Μεταξύ των γυναικών με παιδιά, το 76,9% δηλώνει ότι η οικογένειά τους δεν τους επιτρέπει να είναι επιτυχημένες. Σαφώς είναι πολύ δύσκολο να έχει κάποια γυναίκα οικογένεια και ταυτόχρονα να είναι αυτοαπασχολούμενη, να έχει δηλαδή δική της επιχείρηση.

Οι ερωτηθείσες, σε ποσοστό 44%, απάντησαν ότι είναι αρκετά ικανοποιημένες από τον τρόπο που μπορούν να εξισορροπήσουν την επαγγελματική και οικογενειακή τους ζωή. Όπως άκουσα, στην Ελλάδα υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό γυναικών, οι οποίες δεν είναι ικανοποιημένες από τη βοήθεια που έχουν από το κράτος. Γνωρίζουν τις πρωτοβουλίες και τις υπηρεσίες που υπάρχουν για την υποστήριξη και τη φροντίδα από πλευράς του κράτους και δίνονται σε τοπικό επίπεδο ακόμα, αλλά δεν είναι ικανοποιημένες, διότι η στήριξη αυτή δεν είναι τόσο ευρέως διαδεδομένη. Επίσης, συχνά υπάρχει μεγάλη γραφειοκρατία για να πάρει κανείς αυτή την αρωγή. Μάλιστα, όλες οι γυναίκες είπαν ότι, προκειμένου να μπορέσουν να τα εξισορροπήσουν αυτά τα δύο, χρειάζονται τη βοήθεια κάποιου, με τον οποίο θα μοιραστούν τα βάρη του νοικοκυριού.

Στην περίπτωση της χώρας μου δεν είναι ο σύζυγος ή ο σύντροφος που βοηθάει, αλλά η μητέρα ή η πεθερά. Αλλά σε αυτή την περίπτωση πάλι μια γυναίκα είναι αυτή που βοηθάει την οικογένεια στο στήσιμό της, στο ξεκίνημά της, ειδικά όταν η ερωτηθείσα εργάζεται κιόλας. Το 70% δέχεται βοήθεια από τους γονείς, 20% από άλλους συγγενείς και μόνο 13% από τον σύζυγο ή τον σύντροφο. Άρα, λοιπόν, φαίνεται ότι το πλαίσιο, στο οποίο δέχονται την αρωγή της οικογένειας, και μάλιστα θηλυκού μέλους της, είναι πάρα πολύ σημαντική.

Περνώντας τώρα στη γυναικεία επιχειρηματική δραστηριότητα, βλέπουμε ότι περίπου το 56% των γυναικών που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρεί τη δυνατότητα του επιχειρείν αρκετά σημαντική. Δεν είναι και πολύ υψηλό το ποσοστό, εγώ θεωρούσα ότι θα ήταν ακόμη υψηλότερο. Νομίζω ότι ίσως έχει να κάνει με τις δυσκολίες εξισορρόπησης μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, ακόμη και για εκείνο το πολύ μικρό ποσοστό των γυναικών (5%), το οποίο δε θεωρεί σημαντικό παράγοντα για την επαγγελματική του δραστηριότητα αυτή την εξισορρόπηση.

Ο λόγος που «έπεισε» αυτές τις γυναίκες να ξεκινήσουν μία επιχείρηση, σχετίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις με τις δικές τους δεξιότητες, τις δικές τους δυνατότητες και την ανάγκη να τις αποδείξουν. Αυτό λοιπόν που είπαμε νωρίτερα έχει να κάνει με το μορφωτικό επίπεδο. Όταν πάρουν ένα πτυχίο ή όταν έχουν σπουδάσει σε ένα συγκεκριμένο τομέα, θέλουν να αποδείξουν στον εαυτό τους, την οικογένεια και την κοινωνία εν γένει

ότι είναι ικανές να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν τη δική τους επιχείρηση. Πάνω από το 80% των ερωτηθεισών δήλωσε ότι ξεκίνησε την επαγγελματική του δραστηριότητα, γιατί θεωρούσε ότι είναι έτοιμο και επειδή είχε τις απαραίτητες δεξιότητες και τα απαραίτητα εφόδια. Πολύ λίγη σημασία και βάρος δίνεται στη φιλοδοξία, η οποία δε φαίνεται να αποτελεί παράγοντα ώθησης της γυναίκας στη συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα.

Όταν ρωτήσαμε για τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν ή που αντιμετωπίζουν, η πλειονότητα των απαντήσεων επικεντρώθηκε -γιατί είχαμε τη δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων- στις οικονομικές δυσχέρειες, αλλά και στην εξισορρόπηση μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Το 21% των ερωτηθεισών αντιμετωπίζει μεγαλύτερη δυσκολία στο συνδυασμό επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων.

Ορισμένες προσδιόρισαν τη δυσκολία του να έχουν ένα επιχειρηματικό πλάνο, να κάνουν μια οικονομοτεχνική μελέτη πριν ξεκινήσουν, χρειάστηκαν δηλαδή την αρωγή και κάποιου άλλου, γεγονός που δημιουργεί ένα επιπρόσθετο έξοδο. Το θέμα των χρημάτων είναι πολύ σημαντικό και θα το δούμε και στις υπηρεσίες. Δεν είναι όλες οι γυναίκες που ερωτήθηκαν απολύτως ικανοποιημένες με την πορεία της επιχείρησής τους. Το 55% είναι μέτρια ικανοποιημένο από την πορεία της εξέλιξης της επιχείρησής του, ενώ το 17% δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο.

Θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας και το υψηλό ποσοστό θνησιμότητας των γυναικείων επιχειρήσεων. Έχουμε πολλές γυναίκες επιχειρηματίες που ξεκινούν μια δραστηριότητα, η οποία όμως είναι βραχύβια, διαρκεί περίπου έναν χρόνο. Συνήθως αυτές οι επιχειρήσεις ξεκινούν με πολλά προβλήματα. Προσπαθούμε να βρούμε ένα αρκετά καλό ποσοστό γυναικών επιχειρηματιών στην Ιταλία, προσπαθούμε να δούμε εν τάχει μια ανανέωση στις γυναίκες επιχειρηματίες.

Ως προς το οικονομικό θέμα, πολλές θεωρούν ότι είναι πολύ σημαντικό για να μπορέσουν να ξεκινήσουν μια επιχείρηση να έχουν την υποστήριξη του κράτους. Πάνω από το 39% των ερωτηθεισών υπογραμμίζει την ανάγκη ύπαρξης μέτρων, όπως επιχορηγήσεις ή δανειοληπτικές διευκολύνσεις.

Προσπαθήσαμε, επίσης, να συνάψουμε κάποιες συμφωνίες ως κυβέρνηση με τις τράπεζες, με την Ένωση Τραπεζών, προκειμένου να προτείνουμε κάποιες ευνοϊκές ρυθμίσεις για τη λήψη δανείων από τις γυναίκες επιχειρηματίες. Επίσης κάποια μέτρα, όπως τα συμβουλευτικά κέντρα για την καθοδήγηση των γυναικών σε διάφορα θέματα -όπως συμβουλές σε επίπεδο δανειοληψίας, σε επίπεδο οικονομικό δηλαδή, ή σε σχέση με τα ενδιαφέροντα που μπορούν να βρουν σε διαφορετικούς τομείς- θεωρήθηκαν πολύ σημαντικά από τις ερωτηθείσες.

Όσον αφορά στο τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου, την αναγνώριση και την εκτίμηση ή αποτίμηση των πρωτοβουλιών ανάπτυξης, οι περισσότερες γυναίκες γνωρίζουν ότι υφίστανται υπηρεσίες φροντίδας, τόσο για τα παιδιά όσο και για τους ηλικιωμένους. Άλλες υπηρεσίες είναι οι τραπεζικές ή τράπεζα χρόνου. Έχουν μια αρκετά καλή γνώση των υπηρεσιών και των τομέων υπηρεσιών, στις οποίες μπορούν να δραστηριοποιηθούν, εντοπίζονται, όμως, περισσότερο στις υπηρεσίες φροντίδας και στις εργασίες γραφείου. Είναι αυτές, τις οποίες χρησιμοποιούν και οι ίδιες περισσότερο, και όταν τις χρησιμοποιούν είναι αρκετά έως πάρα πολύ ικανοποιημένες από το επίπεδο εξυπηρέτησης.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η διαφορά μεταξύ των γυναικών με παιδιά και των γυναικών χωρίς παιδιά είναι τεράστια. Ενώ οι υπηρεσίες φροντίδας για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους χρησιμοποιούνται περισσότερο από τις γυναίκες που έχουν παιδιά, οι υπηρεσίες γραφείου, οι υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας για παράδειγμα, οι οποίες δίνουν συμβουλές και οικονομική βοήθεια, χρησιμοποιούνται από όλες τις γυναίκες. Αυτό είναι πολύ σημαντικό, τόσο για τις γυναίκες που έχουν παιδιά, όσο και για εκείνες που δεν έχουν.

Η σημασία που δίνουν σε αυτές τις υπηρεσίες φαίνεται περισσότερο και από τις απαντήσεις που μας έδωσαν στη ερώτηση: «Ποια θα έπρεπε να είναι η πρωτοβουλία που θα έπρεπε να λάβει ή να ενισχύσει το κράτος ή η Τοπική Αυτοδιοίκηση;». Σε αυτήν την περίπτωση, απάντησαν ότι η σημαντικότερη κρατική πρωτοβουλία είναι οι συμβουλευτικές υπηρεσίες, οι οικονομικές υπηρεσίες και όλα τα μέτρα που έχουν να κάνουν με την εξισορρόπηση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Αυτές οι πρωτοβουλίες θεωρούνται πολύ σημαντικές, τόσο για τις γυναίκες με παιδιά, όσο και για εκείνες που δεν έχουν παιδιά. Ακόμα και για τις άτεκνες γυναίκες λοιπόν, οι οποίες θα περιμέναμε να έχουν μικρότερα προβλήματα εξισορρόπησης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, οι συγκεκριμένες υπηρεσίες και τα σχετικά μέτρα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα είναι συνοπτικά τα εξής:

- Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο αριθμό δυσκολιών στην ίδρυση και τη διατήρηση της επιχείρησής τους, σε σχέση με τους άνδρες.
- Ένα σημαντικό πρόβλημα των γυναικών επιχειρηματιών είναι οι οικονομικές δυσκολίες. Αυτές συνίστανται κυρίως στο ότι συνήθως οι γυναίκες ζητούν μικρότερα δάνεια από τις τράπεζες, όταν δημιουργούν μια επιχείρηση, τα οποία δεν είναι ελκυστικά για τις τράπεζες, καθώς θεωρούν ότι δεν είναι πολύ χρήσιμο γι' αυτές, για την τοπική ανάπτυξη της περιοχής και ως εκ τούτου δεν επιτρέπουν αυτές τις χρηματοδοτήσεις.
- Μεγάλο πρόβλημα των γυναικών επιχειρηματιών είναι η εξισορρόπηση μεταξύ

των επαγγελματικών και των οικογενειακών τους υποχρεώσεων.

- Υπάρχουν και άλλα προβλήματα στην ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας, όπως η επιλογή των τύπων επιχειρήσεων και των τομέων δραστηριοποίησης.
- Οι τομείς στους οποίους δραστηριοποιούνται περισσότερο οι γυναίκες είναι ο τουρισμός, οι υπηρεσίες φροντίδας και η παραγωγή τροφίμων. Άρα δε δραστηριοποιούνται στη βαριά βιομηχανία ή τη βιοτεχνία ή άλλους τομείς που δίνουν ώθηση στην ανάπτυξη της χώρας.
- Υπάρχει πρόβλημα πληροφόρησης, έλλειψη επαφών και πρόσβασης στα δίκτυα, διακρίσεις των φύλων, στερεότυπα, κ.ο.κ.

Προσπαθούμε, λοιπόν, να εργαστούμε πάρα πολύ πάνω σε αυτά τα προβλήματα, γιατί απέχουμε παρασάγγας από το στόχο, ο οποίος έχει τεθεί από τη Λισσαβόνα, σχετικά με τη φροντίδα των παιδιών και περισσότερο στο διαχωρισμό μεταξύ βορρά και νότου. Ελπίζουμε ότι οι προσπάθειές μας δε θα πέσουν στο κενό.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την προσοχή σας.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Pesce. Θα ήθελα να σταθώ δύο λεπτά σε κάποια από τα πιο ενδιαφέροντα, κατά την άποψή μου, σημεία που ανέφερε.

Παρατηρείται, μας είπε, πολύ μεγάλη θνησιμότητα των γυναικείων επιχειρήσεων στην Ιταλία, καθώς πολλές διαλύονται μέσα σε έναν χρόνο. Οι δύο βασικότεροι τρόποι υποστήριξης της γυναικείας επιχειρηματικότητας είναι τα οικονομικά μέτρα, τα οποία λαμβάνονται συνήθως σε κρατικό επίπεδο, και τα υποστηρικτικά μέτρα, τα οποία λαμβάνονται συνήθως σε τοπικό επίπεδο ή μέσω ευρωπαϊκών επιδοτήσεων και προγραμμάτων δράσης.

Τα εργαλεία και οι δράσεις που υλοποιούνται από τις εθνικές και τοπικές υπηρεσίες δεν είναι τοπικά προϊόντα, αλλά τείνουν να αναπαράγονται σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα, γεγονός το οποίο καταδεικνύει ότι πολλά από τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες επιχειρηματίες ή ελεύθερες επαγγελματίες είναι κοινά για όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ιταλική έρευνα ακόμη, επιβεβαιώνει ότι τα οικιακά καθήκοντα παραμένουν γυναικείο πρόβλημα, ακόμη και για τις επαγγελματίες που αφιερώνουν πάνω από δέκα ώρες ημερησίως στη δουλειά τους. Δεν είναι το κράτος ή οι τοπικές πρωτοβουλίες που βοηθούν τις γυναίκες να εξισορροπήσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις, αλλά η μητέρα τους ή η πεθερά τους, δηλαδή πάλι κάποια γυναίκα. Ευχαριστούμε πολύ.

Θα ήθελα τώρα να δώσω το λόγο στην κα Delphine Daries, η οποία εκπροσωπεί τη Γενική Διεύθυνση Ίσων Ευκαιριών της Ισπανίας στο Δήμο της Μαδρίτης. Η Γενική

Διεύθυνση Ίσων Ευκαιριών είναι εταίρος στο Πρόγραμμα και επικεντρώνεται στο συντονισμό και την ανάπτυξη ολοκληρωμένων πρωτοβουλιών πρόληψης, με στόχο την εξάλειψη των κοινωνικών εμποδίων και δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αυξήσουν και να δυναμώσουν τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων, καθώς και την κοινωνική ζωή.

D. DARIES: Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την ευγενική εισαγωγή.

Καλησπέρα σας. Αυτή η έρευνα κατέστη εφικτή χάρη στη συνεργασία μεταξύ της Γενικής Γραμματείας Ίσων Ευκαιριών της πόλης της Μαδρίτης και έχει ως αντικείμενο την ισότητα των φύλων διαμέσου της τοπικής ανάπτυξης. Διεξήχθη τον Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο από το Δήμο Μαδρίτης, με την τεχνική αρωγή μιας εταιρείας που ασχολείται με τις προοπτικές αυτές τις οποίες αναλύσαμε. Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις γυναίκες επιχειρηματίες για τη συμμετοχή τους στην έρευνα, οι οποίες μας έδωσαν τις απόψεις τους. Χωρίς αυτές δε θα ήταν εφικτή η έρευνα αυτή.

Έχουμε πολλά δεδομένα, για τις γυναίκες επιχειρηματίες: το πώς λειτουργούν καθημερινά στη ζωή και την επιχείρησή τους, ποιους πόρους χρησιμοποιούν ή έχουν ανάγκη για την εξισορρόπηση της οικογενειακής και επαγγελματικής τους ζωής, ποια είναι η άποψή τους για την ανάπτυξη και την πρόοδο της καριέρας τους, κ.ά.

Πρώτα από όλα, η μελέτη είναι περιγραφική, καθώς σε κάποια σημεία μας δίνει δεδομένα για τις γυναίκες επιχειρηματίες της Μαδρίτης, σε σύγκριση με τις Ισπανίδες εν γένει, αλλά και σε σχέση με τους άνδρες. Παρατίθενται τα δεδομένα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι εύκολο να βρει κανείς τη γενική θέση των γυναικών σε σύγκριση με τους άνδρες βάσει κάποιων μεταβλητών, οι οποίες σχετίζονται με την εξισορρόπηση της οικογενειακής και επαγγελματικής τους ζωής και της δουλειάς τους, η οποία επηρεάζει την τοπική ανάπτυξη.

Έχουμε τρεις πτυχές που αναλύονται: α) τι δείχνουν τα δεδομένα για την αγορά εργασίας, β) τι στοιχεία έχουμε για τις γυναίκες επιχειρηματίες στη Μαδρίτη, και γ) τι λένε οι ίδιες οι γυναίκες επιχειρηματίες για την κατάστασή τους. Όλα αυτά τα εξετάζουμε υπό το πρίσμα των παρακάτω παραδοχών:

Η πρώτη παραδοχή είναι ότι το φύλο αποτελεί μία από τις διαστάσεις της κοινωνικής ανισότητας και ένα από τα βασικά στοιχεία που σχετίζονται με την τοπική ανάπτυξη. Το δεύτερο είναι η παραδοχή ότι η αποδοχή και η πρόσκτηση ισχύος από τις γυναίκες είναι ένα κεντρικό σημείο στην τοπική ανάπτυξη και αυτό θα έπρεπε να αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα ταυτοχρόνως, στο προσωπικό επίπεδο, το ιδιωτικό, της οικογένειας δηλαδή, και το δημόσιο ή κοινωνικό επίπεδο, προκειμένου να έχουμε εγγυημένη ανάπτυξη, η

οποία βασίζεται σε πραγματική ισότητα.

Η τρίτη παραδοχή είναι ότι η παροχή ίσων ευκαιριών δεν μπορεί να καταστεί δυνατή για τα δύο φύλα, αν δε μειωθούν τα εμπόδια και οι φραγμοί που υφίστανται οι γυναίκες, κατά κύριο λόγο, και αφορούν κυρίως στην εξισορρόπηση της οικονομικής και της επαγγελματικής ζωής. Είναι σαφές ότι οι γυναίκες το αντιμετωπίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι οι άνδρες.

Η έρευνα διεξήχθη στις 17 Ιουλίου του 2007. Ήταν ανώνυμη, προσωποποιημένη, διεξήχθη σε εθελοντική βάση και περιλάμβανε είκοσι τέσσερις (24) ερωτήσεις μεταφρασμένες στα ισπανικά. Μετά την ανάλυση του σχεδίου θεωρήσαμε απαραίτητο να διαφοροποιήσουμε λίγο τη δομή, οργανώνοντας τις ερωτήσεις και βάζοντάς τις σε διαφορετικές ομάδες. Είχαμε τέσσερις (4) ομάδες ερωτήσεων αντί για δώδεκα (12) και ήταν πιο εύκολα αναλύσιμα τα δεδομένα.

Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει δεδομένα που έχουν να κάνουν με την εργασία, τον τομέα δραστηριοποίησης. Η δεύτερη ομάδα δεδομένων αφορά στην επιχειρηματική πρωτοβουλία και την αυτο-απασχόληση, η τρίτη στην εξισορρόπηση μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και η τέταρτη στην αναγνώριση των κυρίων πόρων, τους οποίους διαθέτει ο Δήμος τους. Έγινε μια τοπικοποίηση, μέσω των ανεπίσημων δικτύων που υπάρχουν, 216 γυναικών στη Μαδρίτη. Ο αριθμός των ερωτηματολογίων ήταν 45, με δεδομένη την προθεσμία της 16ης Οκτωβρίου. Τα τελικά ήταν 45%, δηλαδή 90% του δείγματος.

Μπορούμε να δούμε από την έρευνα ότι δύο στις τρεις επιχειρηματίες έχουν ηλικία μεταξύ 26 και 45 ετών, η οποία αντιστοιχεί στην ηλικία των γυναικών επιχειρηματιών στη Μαδρίτη και το υπόλοιπο της Ισπανίας. Από τις γυναίκες αυτές, οι μισές περίπου (49%) ζουν με το σύντροφό τους και από αυτές οι μισές δεν έχουν παιδιά. Από αυτές που έχουν παιδιά το 20% έχει ένα παιδί, το 18% έχει δύο, ενώ 85% έχει παιδιά άνω της ηλικίας των 15 ετών.

Το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών είναι αρκετά υψηλό σε σύγκριση με το γενικό πληθυσμό, αλλά αντιστοιχεί στο εκπαιδευτικό προφίλ του επιχειρηματία στη Μαδρίτη. Το 42% του δείγματος έχει πτυχίο Πανεπιστημίου.

Οι πιο συχνοί τομείς δραστηριοποίησης είναι αυτοί που έχουν να κάνουν με το συμβουλευτικό τομέα, τη διαχείριση και την έρευνα, καθώς επίσης και εμπορικές δραστηριότητες. Το 51% των επιχειρηματιών και των αυτοαπασχολούμενων εργάζονται στον κτηματομεσιτικό και τον επιχειρηματικό τομέα, το 24% στο εμπόριο, στην εστίαση, το 20% σε εργασίες που έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση, τη διδασκαλία, τις υπηρεσίες υγείας, κ.ο.κ.

Οι γυναίκες αυτές αφιερώνουν εννέα (9) ώρες την ημέρα στην εργασία τους, λίγο παραπάνω από τις οκτώ (8) ώρες που αφιερώνουν οι γυναίκες επιχειρηματίες και τις οκτώμισι (8,5) ώρες που αφιερώνουν οι Ισπανίδες επιχειρηματίες γενικά.

Οι γυναίκες επιχειρηματίες που συμμετείχαν στην έρευνα αφιερώνουν λιγότερες ώρες την ημέρα, δηλαδή λιγότερες από (3) ώρες την ημέρα απ' ό,τι οι γυναίκες της πόλεως της Μαδρίτης (3 ώρες και 19 λεπτά) την ημέρα, αλλά είναι εκείνες οι οποίες εξακολουθούν να φέρουν το κύριο βάρος του νοικοκυριού.

Το 96% των επιχειρηματιών και αυτο-απασχολούμενων που ρωτήθηκαν θεωρούν ότι έχει πολύ μεγάλη σημασία για τις γυναίκες η δημιουργία μιας επιχείρησης. Επίσης, συμφωνούν ότι αυτές οι επιχειρήσεις, τις οποίες διαχειρίζονται οι γυναίκες, έχουν πολύ μεγάλη συνεισφορά στην τοπική οικονομία και στην τοπική κοινωνία. Οι λόγοι, τους οποίους προβάλλουν για να υποστηρίξουν τη σημασία της γυναικείας επιχειρηματικότητας, είναι κυρίως η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για τις γυναίκες, μια μεγαλύτερη δέσμευση στην προώθηση καλών πρακτικών για την εξισορρόπηση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και η δημιουργία πλούτου σε καινοτόμους και ευέλικτους οικονομικούς τομείς. Γενικά, όπως φαίνεται από τις απαντήσεις τους, δίνουν μεγαλύτερο βάρος στην εξισορρόπηση της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής και στη βελτίωση του γενικότερου επιπέδου της κοινωνίας και της τοπικής οικονομίας μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας για τις γυναίκες.

Οι βασικές τάσεις που υπάρχουν στην αυτο-απασχόληση έχουν αλλάξει κάπως. Ενώ παλαιότερα οι γυναίκες είχαν λιγότερα προσόντα και συνήθως δεν έβρισκαν δουλειά, τώρα φαίνεται ότι έχουν την τάση ανεξαρτητοποίησης μέσω της απόκτησης των απαιτούμενων γνώσεων, οι οποίες θα τις βοηθήσουν να ξεκινήσουν μόνες τους μια δουλειά και να επιτύχουν.

Σχεδόν δύο στις τρεις ελεύθερες επαγγελματίες και επιχειρηματίες ανέφεραν ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν είναι η εξισορρόπηση των δύο ρόλων (οικογενειακού και επαγγελματικού) και η έλλειψη χρόνου. Το 64% ανέφερε ότι δεν έχει αρκετό χρόνο, ώστε να εξισορροπήσει τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές υποχρεώσεις.

Το 44% των ερωτηθεισών ανέφερε ότι εφαρμόζει στην επιχείρησή του καλές πρακτικές και μέτρα για την εξισορρόπηση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, γεγονός που φαίνεται να έχει θετική επίπτωση στους υπαλλήλους. Το 83% των μέτρων αυτών έχουν να κάνουν με την ευελιξία του ωραρίου και αντιπροσωπεύει το 30% των μέτρων που προτάθηκαν. Άλλα τέτοια μέτρα είναι η δυνατότητα να φύγει κανείς από την εργασία του σε περίπτωση που παρουσιαστεί κάποιο έκτακτο πρόβλημα στην οικογένεια, η δυνατότητα αδειοδότησης και διακοπών, ο ελεύθερος χρόνος για προσωπικά θέματα και η τηλε-

εργασία (9% του συνόλου των μέτρων).

Εκτός από τα παραπάνω, εφαρμόζονται και άτυπα μέτρα, τα οποία έχουν να κάνουν κυρίως με την περιοδική ή την παροδική ελαστικότητα του ωραρίου των εργαζομένων. Πρόκειται δηλαδή για το αποτέλεσμα της άτυπης συνεννόησης της επιχειρηματία με τον/την υπάλληλο.

Το 1/3 των γυναικών θεωρούν ότι η υποστήριξη που έχουν από το κράτος δεν είναι επαρκής, ώστε να καταφέρουν να εξισορροπήσουν τους δύο ρόλους. Η πιο υψηλής ποιότητας υπηρεσία που προσφέρεται από το κράτος είναι τα δημοτικά κέντρα φύλαξης παιδιών ή μέριμνας παιδιών. Αξίζει εδώ να πούμε ότι το ποσοστό ικανοποίησης από αυτή την υπηρεσία φτάνει το 100%. Μέσα από τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε, συνειδητοποιήσαμε τη θέση της γυναίκας γενικά, αλλά και το πόσο συμβάλλει η γυναικεία επιχειρηματικότητα στην τοπική ανάπτυξη. Διαπιστώσαμε, επίσης, πόσο έχουν βελτιωθεί οι συνθήκες ζωής στο σπίτι και την εργασία για τις γυναίκες. Είναι βέβαιο ότι αυτή η διπλή εξέλιξη -στον ιδιωτικό και το δημόσιο βίο των γυναικών- επηρεάζει το μέλλον της τοπικής ανάπτυξης μιας πόλης, όπως η Μαδρίτη.

Καταλήγοντας, θα ήθελα να πω ότι είναι δύσκολο να φανταστούμε την ανάπτυξη της Μαδρίτης και της Ισπανίας χωρίς τη συμβολή των γυναικών. Για αυτό είναι απαραίτητο να μειώσουμε τους παράγοντες, οι οποίοι δυσχεραίνουν την έξοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας και δημιουργούν διαφοροποίηση μεταξύ των δύο φύλων. Ο κυριότερος από αυτούς, από τον οποίο και πρέπει να ξεκινήσουμε, είναι η εξισορρόπηση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε την κυρία Daries, η οποία όπως και οι τρεις προηγούμενες ομιλήτριες, μας είπε ότι στην Ισπανία η απόφαση να αυτο-απασχοληθούν οι γυναίκες είναι πολλές φορές αποτέλεσμα της δυσκολίας εξεύρεσης εργασίας. Πολύ σημαντικό στοιχείο της έρευνας είναι και το ότι πολλές από αυτές τις γυναίκες (ποσοστό 30%) δεν είναι ικανοποιημένες από τις κρατικές και τοπικές υποστηρικτικές υπηρεσίες.

Θα ήθελα, τέλος, να δώσω το λόγο στην κα Beatrice Mauconduit, η οποία εκπροσωπεί το Γαλλικό Εθνικό Σύλλογο για τα δικαιώματα των γυναικών και οικογενειών (SNIDFF), ο οποίος συμμετέχει στο Πρόγραμμα επίσης ως εταίρος. Ο SNIDFF αποτελεί ένα εθνικό δίκτυο για την τοπική ανάπτυξη, όπου συμμετέχουν εκατόν δέκα πέντε (115) Κέντρα Ενημέρωσης σε όλη τη χώρα.

B. MAUCONDUIT: Καλησπέρα σας κυρίες και λίγοι κύριοι, σας ευχαριστώ πάρα πολύ που είστε ακόμα εδώ.

Είμαι η τελευταία που σας δίνω τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, τα οποία όπως φαίνεται είναι παρόμοια με τα αποτελέσματα της Ισπανίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας.

Πρώτα από όλα, θα παρουσιάσω κάποια στοιχεία από το Εθνικό Στατιστικό Ίδρυμα της Γαλλίας, προκειμένου να σας δώσω μια γενική εικόνα για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα στη χώρα μου. Στη Γαλλία, περίπου το 30% των επιχειρηματιών είναι γυναίκες και μία (1) στις τέσσερις (4) γυναίκες επιχειρηματίες πριν δημιουργήσει την επιχείρησή της, ήταν άνεργη. Οι γυναίκες ενεργοποιούνται κατά 41% στον τομέα των υπηρεσιών και 50% στο εμπόριο. Το 65% των επιχειρήσεων που ιδρύονται από γυναίκες είναι προσωπικές, ενώ το 64% των νέων γυναικών διευθυντριών φιλοδοξεί να δημιουργήσει τη δική του επιχείρηση. Ο μέσος όρος υπαλλήλων ανά επιχείρηση είναι 0,65 για τις γυναικείες και 1,06 για τις ανδρικές. Αυτό σημαίνει ότι οι γυναίκες έχουν μικρότερες επιχειρήσεις με λιγότερους υπαλλήλους και ότι ξεκινούν ως αυτο-απασχολούμενες και στη συνέχεια δημιουργούν επιχείρηση και προσλαμβάνουν υπαλλήλους.

Στη Γαλλία εφαρμόζονται κάποια μέτρα για την προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας. Θα παρουσιάσω τα δύο σημαντικότερα: Το πρώτο είναι η ίδρυση του ταμείου εγγύησης για την πρωτοβουλία των γυναικών (FGIF). Το FGIF έχει ως στόχο τη διευκόλυνση των γυναικών στη δημιουργία, ανάκαμψη ή ανάπτυξη της δικής τους επιχείρησης με τη λήψη δανείων για την κάλυψη των εξόδων κίνησης ή/και τις επενδύσεις. Αυτό το μέτρο είναι πάρα πολύ σημαντικό για την προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, καθώς καλύπτει την πρώτη ανάγκη για τη δημιουργία μιας επιχείρησης, δηλαδή το κεφάλαιο. Οι δικαιούχοι των δανείων αυτών είναι όλες οι γυναίκες, οι οποίες αναλαμβάνουν τυπικά ή ουσιαστικά την ευθύνη μιας επιχείρησης, όποια και να είναι η νομική της μορφή και ο τομέας δραστηριότητάς της.

Ένα άλλο μέτρο είναι η ίδρυση του KLEF. Πρόκειται για ομάδες γυναικών επιχειρηματιών, οι οποίες συγκεντρώνουν από κοινού ένα κεφάλαιο και το δανείζουν σε άλλες γυναίκες για τη δημιουργία επιχείρησης. Μόλις οι γυναίκες αυτές δημιουργήσουν την επιχείρησή τους μπαίνουν σε αυτό τον όμιλο γυναικών επιχειρηματιών, στον οποίο επιστρέφουν το δάνειο. Το δάνειο αυτό θα πάει σε επόμενη γυναίκα δυνάμει επιχειρηματία κ.ο.κ. Το KLEF δηλαδή λειτουργεί ως μικρό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα για τις νέες επιχειρηματίες. Είναι ένα σύστημα αλληλεγγύης, το οποίο εκτός από το κεφάλαιο προσφέρει και στήριξη στις γυναίκες μέσω της ανταλλαγής εμπειριών.

Εκτός από τα παραπάνω λειτουργούν και κάποια τοπικά δίκτυα πληροφόρησης, τα οποία προωθούν τη γυναικεία επιχειρηματικότητα. Τα δίκτυα αυτά αποτελούνται κυρίως από γυναίκες επιχειρηματίες (σε ποσοστό 63%) και προσφέρουν στήριξη, οικονομική και διοικητική, μέχρι η γυναίκα που φιλοδοξεί να δημιουργήσει τη δική της επιχείρηση,

φτάσει στον τελικό της στόχο.

Επιπλέον, διοργανώνονται συνέδρια με σκοπό την ενημέρωση των γυναικών για τις επαγγελματικές ευκαιρίες που παρουσιάζονται για αυτές και τις οποίες θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν. Στις διοργανώσεις αυτές προσφέρεται τεκμηρίωση και πληροφόρηση. Κατά τον ίδιο τρόπο λειτουργούν και κάποιες συναντήσεις για πρωινό (business breakfast), στις οποίες συμμετέχουν γυναίκες επιχειρηματίες, τοπικοί παράγοντες και γυναίκες που φιλοδοξούν να δημιουργήσουν επιχείρηση. Στις συναντήσεις αυτές οι γυναίκες επιχειρηματίες ανταλλάσσουν απόψεις, εμπειρίες και βέλτιστες πρακτικές. Έτσι προσφέρουν σημαντική καθοδήγηση στις γυναίκες που ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση, ώστε οι τελευταίες να αποφύγουν τα ίδια λάθη και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις δυσκολίες.

Τέλος, προωθείται η συνεργασία τοπικών φορέων με μη κυβερνητικές οργανώσεις, με στόχο τη δημιουργία δικτύων πληροφόρησης και στήριξης γυναικών, οι οποίες βρίσκονται στο στάδιο δημιουργίας επιχείρησης. Όλα όσα ανέφερα στοχεύουν σε μια καθολική προσέγγιση της γυναικείας επιχειρηματικότητας και στην προώθηση μέτρων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των γυναικών, την παροχή βοήθειας, νομικής και οικονομοτεχνικής, καθώς και στην εξισορρόπηση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Στο σημείο αυτό θα παρουσιάσω τα αποτελέσματα της έρευνας. Η διασπορά των ερωτηματολογίων της έρευνας έγινε μέσω των τοπικών κέντρων. Όπως ανέφερε προηγουμένως η Danielle υπάρχουν 114 Κέντρα διεσπαρμένα στη Γαλλία. Τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν σε γυναίκες, οι οποίες είτε δημιουργούσαν εκείνη τη στιγμή επιχείρηση ή είχαν ήδη δημιουργήσει στο παρελθόν. Λάβαμε πενήντα τρία (53) συμπληρωμένα ερωτηματολόγια από έντεκα (11) Περιφέρειες της Γαλλίας.

Αυτό που θα ήθελα να τονίσω είναι ότι οι Περιφέρειες στη Γαλλία είναι πολύ διαφορετικές η μία με την άλλη, γιατί έχουμε εφαρμόσει την αποκέντρωση εδώ και αρκετά χρόνια. Επομένως, οι Περιφέρειες μεταξύ τους είναι αρκετά ανεξάρτητες και αναπτύσσουν τις υπηρεσίες με διαφορετικό τρόπο. Για αυτό και οι γυναίκες σε κάποιες Περιφέρειες είναι πιο ικανοποιημένες σε σχέση με άλλες. Το γεγονός αυτό διαφοροποιεί τη Γαλλία, σε σχέση με τις άλλες χώρες που διεξήγαγαν την έρευνα.

Όσοπο πολλά αποτελέσματα της έρευνας εμφανίζουν ομοιότητες με τα αποτελέσματα των άλλων χωρών. Συγκεκριμένα, οι περισσότερες γυναίκες επιχειρηματίες είναι ηλικίας 26 έως 45 ετών. Από αυτές οι μισές ζουν μόνες τους, ενώ οι άλλες μισές ζουν με τους συντρόφους τους. Όπως είπε η Flavia ωστόσο, οι δυσκολίες εξισορρόπησης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής είναι πολύ μικρότερες για τις γυναίκες που ζουν με το σύντροφο

τους σε σχέση με αυτές που είναι μόνες τους.

Από αυτές το 77,4% έχει παιδιά. Όπως ανέφερε η Danielle, στη Γαλλία έχουμε αρκετά υψηλό ποσοστό γεννήσεων και οι γυναίκες εργάζονται και δημιουργούν ακόμα και όταν έχουν παιδιά. Αλλά αυτό το οποίο είναι εκπληκτικό στις απαντήσεις, είναι το γεγονός ότι το 63,75% έχει παιδιά εφηβικής ηλικίας (11 ως 16 ετών) και μόνο το 10% έχει παιδιά ηλικίας 0 έως 5. Άρα οι γυναίκες δημιουργούν επιχείρηση όταν τα παιδιά τους έχουν ήδη φτάσει σε μια ηλικία σχετικής αυτονομίας και ανεξαρτησίας. Όπως καταλαβαίνετε αυτό διευκολύνει την επιχειρηματική τους δραστηριότητα.

Περίπου οι μισές των ερωτηθεισών έχουν πανεπιστημιακές σπουδές, δηλαδή παρατηρείται αρκετά υψηλό ποσοστό μορφωμένων γυναικών, ενώ το 31,3% έχει τεχνική κατάρτιση. Επομένως, οι γυναίκες αυτές έχουν είτε τεχνικές γνώσεις είτε θεωρητικές, οι οποίες τους δίνουν τη δυνατότητα να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά.

Οι γυναίκες σε ποσοστό 66% διαχειρίζονται οι ίδιες την επιχείρησή τους, ενώ οι αυτοαπασχολούμενες συνιστούν το άλλο 21%. Το 26,2% των γυναικών του δείγματος δραστηριοποιείται στον εμπορικό τομέα και περίπου το 10% σε τομείς, οι οποίοι έχουν να κάνουν με καλλιτεχνική δημιουργία. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι έχει προστεθεί ένας νέος τομέας δραστηριοποίησης που είναι τα Spa.

Τα στοιχεία της έρευνας δείχνουν ότι μόνο το 5,6% των γυναικών δραστηριοποιείται στον τομέα των υπηρεσιών, γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με τα στοιχεία της εθνικής στατιστικής υπηρεσίας. Το 38% των γυναικών επιχειρηματιών περνά εννέα (9) ως έντεκα (11) ώρες στην εργασία και 36% περίπου πέντε (5) έως οχτώ (8) ώρες. Άρα, η πλειονότητα περνά πέντε (5) ως έντεκα (11) ώρες την ημέρα στη δουλειά. Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό αφιερώνει μία με δύο ώρες ημερησίως για το νοικοκυριό (ποσοστό 58,5%). Αυτό σημαίνει ότι είναι δυναμικές γυναίκες, οι οποίες διοχετεύουν την ενεργητικότητά τους τόσο στην εργασία τους, όσο και στο σπίτι.

Οι περισσότερες γυναίκες, όπως ανέφερα προηγουμένως, έχουν παιδιά άνω των έντεκα (11) ετών και ίσως αυτό εξηγεί το γεγονός ότι το 64% είναι αρκετά ικανοποιημένο, πολύ ικανοποιημένο μάλλον, από την εξισορρόπηση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Οι γυναίκες αυτές δε θεωρούν ότι οι οικογενειακές τους υποχρεώσεις αποτελούν φραγμό στην επαγγελματική τους δραστηριότητα.

Όσον αφορά στην ικανοποίησή τους από τις δημόσιες υπηρεσίες και τα μέτρα του κράτους για την εξισορρόπηση οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων, το 71,6% δεν είναι ικανοποιημένο. Άρα λοιπόν, ακόμα και αν δε χρειάζονται τόσες πολλές υπηρεσίες για τη φροντίδα των παιδιών τους, εξακολουθούν να πιστεύουν ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται στις γυναίκες για την εξισορρόπηση της επαγγελματικής και οικογενειακής

τους ζωής δεν είναι επαρκείς. Και αυτό αποτελεί σημαντικό πρόβλημα.

Σχεδόν οι μισές από τις ερωτηθείσες (ποσοστό 45%) έχουν σύντροφο, ο οποίος τις βοηθάει στο σπίτι. Αντίθετα, το 30%, αρκετά υψηλό ποσοστό, δεν έχει καμία βοήθεια. Αυτό συμβαίνει γιατί αρκετές γυναίκες (57% περίπου) είναι ή ανύπαντρες ή διαζευγμένες ή εν διαστάσει ή χήρες. Οι περισσότερες γυναίκες δίνουν πολύ μεγάλη σημασία στο να μπορεί κανείς να δημιουργήσει την επιχείρησή του στη δική του Περιφέρεια (ποσοστό 98%).

Ο λόγος, για τον οποίο δημιούργησαν την επιχείρηση, είναι κυρίως επειδή αισθάνθηκαν έτοιμες να δουλέψουν από μόνες τους και επειδή θεώρησαν ότι είχαν τις απαραίτητες γνώσεις και τη δικτύωση. Είδαμε προηγουμένως ότι οι περισσότερες έχουν λάβει πανεπιστημιακή μόρφωση και πολλές έχουν τεχνική κατάρτιση. Είναι λογικό επομένως, οι γνώσεις τους να τους δίνουν αυτοπεποίθηση και να τις ωθούν σε ένα τέτοιο εγχείρημα.

Ένας άλλος λόγος είναι η επιθυμία τους να είναι αυτόνομες και ανεξάρτητες. Ορισμένες μάλιστα είπαν ότι ήταν ένας τρόπος για αυτές να δημιουργήσουν τη δική τους δουλειά, δεδομένου ότι ήταν άνεργες και δεν υπήρχε δυνατότητα εύρεσης εργασίας στην Περιφέρειά τους. Άρα λοιπόν, ήταν για οικονομικούς λόγους που δημιούργησαν την επιχείρηση, προκειμένου να μπορέσουν να παραμείνουν στην περιοχή τους, να εργαστούν και να έχουν την ανεξαρτησία τους.

Ως προς τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, οι περισσότερες δήλωσαν ότι είναι οικονομικής φύσης, και τόνισαν τις δυσκολίες που ανακύπτουν από τα θέματα εξισορρόπησης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Αν λάβουμε υπόψη μας και το ότι δεν είναι ικανοποιημένες από τις κρατικές υπηρεσίες, οι οποίες στοχεύουν στην εξισορρόπηση οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων, καταλαβαίνουμε ότι χρειάζεται να κάνουν αρκετές δουλειές ακόμα στο σπίτι, γεγονός που σίγουρα δυσχεραίνει την επαγγελματική τους δραστηριότητα. Αυτό επίσης μπορεί να εξηγήσει και το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις παραμένουν μικρές και ατομικές και δεν αναπτύσσονται. Βέβαια, αυτό και σε άλλους παράγοντες, όπως οι μικρές οικονομικές και διοικητικές δυνατότητες και η δυσκολία λήψης δανείων. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις που δημιουργούν οι άνδρες είναι πιο μεγάλες, καθώς εκείνοι αναπτύσσονται, επενδύουν, έχουν τη δυνατότητα οικονομικής αρωγής, δεν αντιμετωπίζουν τη δυσκολία στη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής στο βαθμό που την αντιμετωπίζουν οι γυναίκες. Άρα, λοιπόν, στον τομέα αυτό υπάρχει μία ανισότητα.

Ακόμα όμως και με τις δυσκολίες και τα προβλήματα αυτά, οι περισσότερες (65,8%) δηλώνουν πάρα πολύ ικανοποιημένες από την επιχειρηματική τους δραστηριότητα. Παραμένουν θετικές, αισιόδοξες και είναι ευχαριστημένες που είναι αυτόνομες,

ανεξάρτητες και έχουν δημιουργήσει κάτι δικό τους.

Οι ανάγκες των γυναικών, όπως είπα νωρίτερα, δεν είναι ίδιες σε όλες τις Περιφέρειες. Δεν έχουμε παντού τις ίδιες υπηρεσίες, ούτε το ίδιο επίπεδο υπηρεσιών. Ορισμένες από τις γυναίκες θα ήθελαν περισσότερη εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση, κάποιες άλλες θα ήθελαν οικονομική βοήθεια ή περιφερειακή πολιτική υποστήριξη. Άρα αυτές οι ανάγκες εξαρτώνται από την Περιφέρεια στην οποία διαμένει και δραστηριοποιείται κάθε γυναίκα.

Στις περισσότερες από τις Περιφέρειες που εξετάσαμε, οι προσφερόμενες υπηρεσίες αφορούσαν στη φύλαξη παιδιών και ηλικιωμένων ή/και τη στήριξη για δημιουργία νέας επιχείρησης. Οι περισσότερες γυναίκες του δείγματος χρησιμοποιούσαν τόσο τις υπηρεσίες φροντίδας παιδιών του Δήμου τους, όσο και τις υποστηρικτικές υπηρεσίες για την εκκίνηση νέας επιχείρησης. Και αυτό επειδή έτυχε όλες οι συμμετέχουσες στην έρευνα να διαμένουν σε Περιφέρειες, οι οποίες παρείχαν τέτοιες υπηρεσίες. Όλες όσες έκαναν χρήση αυτών των υπηρεσιών, εξέφρασαν την ικανοποίησή τους τόσο από τις δημοτικές και κοινοτικές υπηρεσίες φύλαξης παιδιών (παιδικόι σταθμοί, βρεφονηπιακοί σταθμοί κ.ο.κ.), όσο και από τη διαχειριστική βοήθεια και υποστήριξη για την έναρξη νέας επιχείρησης. Στο σημείο αυτό εκφράζω κάποιες επιφυλάξεις για την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, καθώς πολλές γυναίκες δεν απάντησαν στο συγκεκριμένο ερώτημα, διότι δεν έκαναν χρήση των υπηρεσιών.

Μεγάλο πρόβλημα για τις γυναίκες αποτελεί και η αδυναμία πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Διότι, δεδομένης της οικονομικής τους κατάστασης, δεν έχουν τις απαραίτητες εγγυήσεις που απαιτούν οι τράπεζες για να τις δανειοδοτήσουν. Επομένως, εφόσον οι ίδιες δεν έχουν το αρχικό κεφάλαιο δεν μπορούν να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά.

Αν και ο οικονομικός τομέας αρχίζει να παραδέχεται ότι οι γυναίκες είναι πολύ καλές στη διαχείριση, αντιμετωπίζονται ως όχι και τόσο «άνετες» στη διαχείριση των αριθμών και την οικονομική διαχείριση, και έχουν πρόβλημα στη συνεργασία τους με τους τραπεζίτες. Θα πρέπει να δουλέψουμε πάνω σε αυτή την προβληματική.

Άλλη μία οικονομική πτυχή είναι τα χρέη. Όταν οι γυναίκες έχουν χρέη, θέλουν να τα ξεφορτωθούν όσο το δυνατόν συντομότερα. Αυτό βεβαίως δεν τους δίνει τη δυνατότητα να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους, καθώς αντιμετωπίζουν έλλειψη ρευστότητας. Έτσι αναγκάζονται να ξαναδανειστούν. Με τον τρόπο αυτό τα χρέη πολλαπλασιάζονται και οι δυνατότητες ανάπτυξης της επιχείρησης συνεχίζουν να είναι μικρές. Στο σημείο αυτό πιστεύω ότι οι γυναίκες χρειάζονται επιπλέον εκπαίδευση.

Πιστεύουμε ότι η έρευνα αυτή αποτέλεσε αφορμή για προβληματισμό των γυναικών,

αλλά κυρίως της κοινωνίας στο θέμα της γυναικείας επιχειρηματικότητας και της τοπικής ανάπτυξης. Επίσης, έδωσε την ευκαιρία στις χώρες που έλαβαν μέρος στην έρευνα να ανταλλάξουν καλές πρακτικές, μέτρα και δράσεις για την προώθηση και στήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας. Κλείνοντας, θέλω να επισημάνω ότι είναι ανάγκη οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις να συνειδητοποιήσουν την αξία των γυναικών επιχειρηματιών, ως μία λανθάνουσα μορφή οικονομικής ανάπτυξης, η οποία πρέπει να αξιοποιηθεί στο έπακρο. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την προσοχή σας.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε την Beatrice Mauconduit για την πολύ ενδιαφέρουσα παρουσίαση. Θα ήθελα να σταθώ σε κάποια σημεία των συμπερασμάτων που μας ανέλυσε.

Μας ανέφερε ότι οι υποστηρικτικές υπηρεσίες εφαρμόζονται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε περιοχή της Γαλλίας, οπότε η έρευνα αυτή κατέδειξε τις διαφορετικές προσεγγίσεις που υπάρχουν κατά περιοχή. Μας επεσήμανε επίσης ότι οι γυναίκες δεν είναι ικανοποιημένες από τις κρατικές ή τις τοπικές υποστηρικτικές υπηρεσίες, ότι οι γυναίκες επιχειρηματίες στη Γαλλία αντιμετωπίζουν εντονότερα προβλήματα στη δημιουργία ή τη διατήρηση της επιχείρησής τους από τους άνδρες και ότι η πρόσβαση σε επιδοτήσεις παραμένει μεγαλύτερο πρόβλημα για τις γυναίκες από ό,τι για τους άνδρες, λόγω έλλειψης επαρκών εγγυήσεων για τη δανειοδότησή τους, λόγω των στερεοτύπων και προκαταλήψεων των τραπεζών και λόγω της στάσης των γυναικών να μην αξιοποιούν μακροχρόνια δάνεια σε επενδύσεις, αλλά να προσπαθούν να τα εξοφλήσουν νωρίς.

Θα ήθελα να ρωτήσω την κα Mauconduit και έτσι ίσως να ξεκινήσουμε και έναν κύκλο ερωτήσεων. Δεν κατάλαβα πώς αντικαθιστώνται οι γυναίκες επιχειρηματίες από άλλες, από το υποστηρικτικό πρόγραμμα που μας αναφέρατε. Δεν είναι ατομικές οι επιχειρήσεις, δεν είναι ανταγωνιστικές μεταξύ τους;

B. MAUCONDUIT: Δε δραστηριοποιούνται πάντα στον ίδιο τομέα. Κάποιες δραστηριοποιούνται στα Spa, κάποιες άλλες στις υπηρεσίες, ενώ άλλες στο εμπόριο. Δε θα έλεγα ότι είναι ανταγωνιστικές. Μπορούν να δανείσουν η μία την άλλη και όταν αποσβέσουν το κεφάλαιο να δανείσουν τις επόμενες. Έτσι δημιουργούνται νέες ομάδες, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα σε καινούριες γυναίκες να βοηθήσουν η μία την άλλη.

κα ΛΑΜΠΡΙΝΟΠΟΥΛΟΥ: Δεν ξέρω, μπορεί να μην το έχω καταλάβει ή να μην το άκουσα σωστά. Σε ποιους τομείς δραστηριοποιούνται περισσότερο οι γυναίκες;

B. MAUCONDUIT: Για τη Γαλλία ήταν το εμπόριο.

F. PESCE: Για την Ιταλία ήταν ο τομέας του τουρισμού 33%, παραγωγή τροφίμων 27%, βιοτεχνία 25% και βεβαίως οι υπηρεσίες 14%.

D. DARIES: Για την Ισπανία, το 51% των γυναικών επιχειρηματιών δραστηριοποιούνται στον τομέα των κτηματομεσιτικών, το 24% στο εμπόριο και την εστίαση και το 20% σε τομείς που έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση (διδασκαλία, υπηρεσίες υγείας, κτηνιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες).

D. SEIGNOUREL: Για το ερώτημα αυτό θα ήθελα να επιμείνω και να πω ότι τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας δεν είναι αντιπροσωπευτικά της κατάστασης των γυναικών επιχειρηματιών σε όλη τη Γαλλία. Είναι μόνο πενήντα τρία (53) ερωτηματολόγια, δεν είναι αντιπροσωπευτικό το δείγμα. Και θεωρώ ότι το ίδιο ισχύει και στις υπόλοιπες χώρες.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ γι' αυτό, θα πρέπει να επαναλάβουμε την έρευνα, γιατί, όπως είπαμε και στην αρχή, όλα τα στοιχεία που ακούσατε έχουν διερευνηθεί σε ένα πολύ μικρό δείγμα και μάλιστα όχι αναλογικό ούτε του πληθυσμού, ούτε της επαγγελματικής διαστρωμάτωσης, ούτε κατά περιοχή κάθε χώρας. Έγινε μια προσπάθεια να υπάρχουν εκπρόσωποι από αρκετές περιοχές κάθε χώρας, παρόλα αυτά το δείγμα δεν είναι αντιπροσωπευτικό.

Εάν δεν υπάρχει άλλη ερώτηση, ήθελα επίσης να σας πω ότι όλα αυτά που ακούσατε εδώ συνοπτικά θα εκδοθούν σε μία αναλυτική έκδοση που θα περιλαμβάνει και τις τέσσερις παράλληλες έρευνες. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τις συμμετέχουσες, τις ομιλήτριες και όσους/-ες ήταν μαζί μας σε αυτό το τμήμα της συνεδρίας. Ευχαριστώ πολύ.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

«ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ»

ΧΡ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ): Είμαι η Χριστίνα Παπαδημητρίου από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και ευχαριστώ πολύ που με καλέσατε να συντονίσω αυτή τη συνεδρία. Νομίζω ότι μπορούμε να ξεκινήσουμε την τελευταία συνεδρία, το θέμα της οποίας είναι η ευρωπαϊκή διάσταση των πολιτικών που έχουν ως στόχο την ανάπτυξη και την ενσωμάτωση των πολιτικών ίσων ευκαιριών.

Σε αυτή τη συνεδρία έχουμε δύο έγκριτους Καθηγητές, την κυρία Παπαδάκη και τον κύριο Βλιάμο, οι οποίοι θα μας μιλήσουν για τα θέματα των ευρωπαϊκών πολιτικών. Επίσης, μαζί μας είναι η κυρία Clare Zammit, η οποία εκπροσωπεί την Εθνική Επιτροπή για την Προώθηση της Ισότητας της Μάλτας. Η κυρία Zammit είναι δικηγόρος και ασχολείται χρόνια με τα θέματα των ίσων ευκαιριών. Στην Εθνική Επιτροπή για την Προώθηση της Ισότητας της Μάλτας ασχολείται με την υλοποίηση ενός αντίστοιχου Προγράμματος με αυτό που μας παρουσίασε σήμερα το Κ.Ε.Θ.Ι., για την τοπική ανάπτυξη και τις ίσες ευκαιρίες. Θα την καλέσω αμέσως να ξεκινήσει την τελευταία αυτή συνεδρία. Κυρία Zammit έχετε το λόγο.

C. ZAMMIT: Καλησπέρα σε όλους/-ες. Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση στο Συνέδριο. Θα σας μιλήσω για την περίπτωση της Μάλτας με έμφαση στις διαφορετικές πρωτοβουλίες που έχουν ληφθεί από τις Τοπικές Αυτοδιοικήσεις, οι οποίες έχουν ως στόχο την τοπική ανάπτυξη και την ισότητα των δύο φύλων. Θα δούμε στο τέλος τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι διάφορες τοπικές κοινωνίες, καθώς και κάποιες καλές πρακτικές, οι οποίες θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και σε άλλες χώρες.

Ο πληθυσμός της Μάλτας ανέρχεται στους 404.000 κατοίκους, από τους οποίους το 49,6% είναι άνδρες και το 50,4% γυναίκες. Οι γυναίκες αποτελούν την πλειονότητα και στη χώρα μου. Η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας ανέρχεται στο 32,6%, ενώ στην πολιτική σε κοινοβουλευτικό επίπεδο το ποσοστό αγγίζει μόλις το 9%. Έχουμε μόνο εξήντα πέντε (65) γυναίκες Βουλευτές.

Οι τοπικές κοινότητες βρίσκονται ακόμα στις αρχικές φάσεις πρόσκτησης γνώσης για την ισότητα των δύο φύλων και κατά κανόνα ο ρόλος της γυναίκας είναι εκείνος της μητέρας τροφού. Η κυβέρνηση προσπαθεί να περάσει κάποια μέτρα, τα οποία θα βοηθήσουν στη συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των γυναικών. Δυστυχώς, αυτά τα μέτρα αφορούν μόνο στο δημόσιο τομέα, γεγονός που σημαίνει ότι ο ιδιωτικός τομέας υστερεί κατά πολύ στη λήψη και εφαρμογή τέτοιων μέτρων. Αυτό συμβαίνει, διότι ο ιδιωτικός τομέας δεν είναι υποχρεωμένος να υιοθετήσει και να

εφαρμόσει τέτοια μέτρα.

Αναφορικά με το νομικό πλαίσιο της χώρας μας, πολύ σημαντικός είναι ο Νόμος του 1993, ο οποίος αφορά στο ρόλο και τη λειτουργία των Τοπικών Συμβουλίων, δηλαδή των Δήμων. Η Μάλτα διαιρείται διοικητικά σε εξήντα οκτώ (68) Δήμους, καθένας από τους οποίους διοικείται ξεχωριστά. Ένας άλλος εξίσου σημαντικός Νόμος, ο οποίος αφορά στην ισότητα των φύλων, είναι αυτός του 2003. Ορίζει το πλαίσιο δράσης της Εθνικής Επιτροπής για την προώθηση της ισότητας, η οποία λειτουργεί ως ειδικό σώμα που επιλαμβάνεται υποθέσεων που έχουν να κάνουν με τις διακρίσεις βάσει φύλου. Οποιοσδήποτε θεωρεί ότι πέφτει θύμα τέτοιας διακριτικής μεταχείρισης, μπορεί να υποβάλει αίτηση παραπόνων. Ενημερώνει το κοινό για τις δυνατότητες αυτές και για το πώς θα μπορέσουν να εφαρμοστούν καλύτερα τα κοινωνικά αυτά μέτρα. Διαμορφώνει πολιτικές και συμβουλεύει την κυβέρνηση σε θέματα ισότητας. Έχει εκδώσει τον Κώδικα Καλών Πρακτικών για τη σεξουαλική παρενόχληση, ο οποίος έχει υιοθετηθεί από το δημόσιο τομέα.

Τα Τοπικά Συμβούλια έχουν ποικίλες αρμοδιότητες, όπως για παράδειγμα τη συντήρηση των δρόμων, τη δημιουργία χώρων αναψυχής και παιδικών χαρών, την υποβολή προτάσεων προς τις αρμόδιες αρχές για τα διάφορα οικιστικά και χωροταξικά προγράμματα, κ.ο.κ. Αν και στη Μάλτα είμαστε πολύ πίσω στην υιοθέτηση μέτρων για την ισότητα των φύλων σε τοπικό επίπεδο, ωστόσο σε κάποια Τοπικά Συμβούλια αρχίζουν να εφαρμόζονται πρακτικές προς αυτή την κατεύθυνση. Στο Τοπικό Συμβούλιο της Ζετούν, για παράδειγμα, έχουν εκλεγεί εννέα Δημοτικοί Σύμβουλοι, τρεις εκ των οποίων είναι γυναίκες. Η πρακτική που εφαρμόζει αυτό το Συμβούλιο, μεταξύ άλλων, είναι η άμεση εμπλοκή των γυναικών σε διάφορα θέματα, τόσο διοικητικά όσο και θέματα ισότητας των φύλων. Στο πλαίσιο, μάλιστα, των θεμάτων ισότητας αναλαμβάνουν τη διοργάνωση και διεξαγωγή σεμιναρίων και επιμορφωτικών συναντήσεων.

Στο συγκεκριμένο Δήμο, επίσης, λειτουργούν κέντρα μέριμνας παιδιών, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα στις γυναίκες να συνεχίσουν τις σπουδές τους ή να αναζητήσουν εργασία. Αξίζει, επίσης, να σημειώσω ότι καταβάλλεται ιδιαίτερη προσπάθεια να συμπεριλαμβάνονται στις διάφορες επιτροπές του Δήμου τόσο άνδρες όσο και γυναίκες, δηλαδή στη σύνθεσή τους να υπάρχουν εκπρόσωποι και των δύο φύλων. Καλό παράδειγμα αποτελεί και ο Δήμος του Σαν Λόρενς στο νησί Γκόζο, ο οποίος έχει μόνο 598 κατοίκους, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2005. Στον Δήμο αυτό, λειτουργεί βρεφονηπιακός σταθμός από το 2002, πρόλογο που είναι ζημιογόνος.

Μια άλλη σημαντική πρωτοβουλία του εν λόγω Δήμου αποτελεί το γεγονός ότι δίνεται η δυνατότητα στους ξενοδόχους να προσλαμβάνουν άτομα από το συγκεκριμένο Δήμο.

Γίνεται δηλαδή μια ανακύκλωση του εργατικού δυναμικού, πράγμα που σημαίνει ότι στο τέλος οι γυναίκες του συγκεκριμένου Δήμου θα ενθαρρυνθούν να συμμετάσχουν στην αγορά εργασίας. Γιατί από ό,τι ξέρουμε, οι περισσότερες γυναίκες είτε δεν έχουν αυτοκίνητο είτε δεν οδηγούν, γεγονός που τις αναγκάζει να αναζητούν δουλειά σε μικρή ακτίνα από τον τόπο διαμονής τους. Ακόμα και με δεδομένο ότι η Μάλτα είναι τόσο μικρή, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν πολύ σημαντικό πρόβλημα μετακίνησης και αυτό είναι τροχοπέδη για την εισαγωγή τους στην αγορά εργασίας.

Ο συγκεκριμένος δήμος δραστηριοποιείται και στον τομέα του αθλητισμού. Συγκεκριμένα, έχουν συσταθεί ομάδες βόλεϊ και ανδρών και γυναικών, ώστε και τα δύο φύλα να έχουν ίση δυνατότητα πρόσβασης στον αθλητισμό. Επίσης, τόσο σε αυτόν όσο και σε άλλους Δήμους συγκροτούνται επιτροπές, στις οποίες συμμετέχουν τόσο άνδρες όσο και γυναίκες, βάσει των δυνατοτήτων και των προσόντων τους, όχι βάσει του φύλου τους. Τέλος, κατά τους θερινούς μήνες μένει πάντα ανοιχτός ένας παιδικός σταθμός, ώστε να μπορούν τόσο οι άνδρες, όσο και οι γυναίκες να κάνουν το ίδιο εύκολα και άνετα διακοπές.

Ας περάσουμε τώρα στα ζητήματα ευρωπαϊκής χρηματοδότησης που σχετίζονται με την τοπική ανάπτυξη, τα οποία χρηματοδοτούνται εν μέρει από το Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης. Στο πλαίσιο αυτών των Προγραμμάτων έχουμε διακρατικούς εταίρους από την Ιταλία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Κροατία. Εθνικός μας εταίρος είναι το Υπουργείο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το οποίο παρακολουθεί ό,τι συμβαίνει στους Δήμους και τις Κοινότητες. Αποτελεί δηλαδή μία γέφυρα μεταξύ ημών, την ηγέτιδα οργάνωση, και τις τοπικές αυτοδιοικήσεις, τα Τοπικά Συμβούλια. Στόχος αυτών των Προγραμμάτων είναι η στήριξη και καθοδήγηση των Τοπικών Συμβουλίων στην ένταξη της ισότητας των φύλων σε όλες τις καθημερινές δραστηριότητες.

Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας, δίνεται η δυνατότητα δράσης και αυτενέργειας όχι μόνο σε μέλη των Τοπικών Συμβουλίων και των τοπικών οργανώσεων, αλλά και στο γενικό πληθυσμό. Για την ακρίβεια υπήρξαν διαφημίσεις και στην εφημερίδα και την τηλεόραση για τη δραστηριότητα αυτή. Το Πρόγραμμα προωθεί τη συμμετοχή ανδρών και γυναικών σε τοπικές δραστηριότητες με καινοτόμους τρόπους. Δημιουργήσαμε, για παράδειγμα, ένα cd με τραγούδια, το κεντρικό θέμα των οποίων είναι η ισότητα των φύλων. Το ρεφρέν έχει μεταφραστεί στις διαφορετικές γλώσσες των διακρατικών μας εταίρων και μοιράζεται δωρεάν στους διάφορους ραδιοφωνικούς σταθμούς. Η αναμετάδοσή τους από τους ραδιοφωνικούς σταθμούς συμβάλλει στη διάχυση και διασπορά του μηνύματος κατά το μεγαλύτερο δυνατό τρόπο. Πολλοί/-ές δημοφιλείς τραγουδιστές/-τριες έχουν χρησιμοποιηθεί για την προώθηση αυτών των Προγραμμάτων και συμμετείχαν σε τοπικές εκδηλώσεις κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Και είναι πολύ πιο εύκολο

για το γενικό πληθυσμό να αναγνωρίζει αυτά τα άτομα και το μήνυμα που μεταδίδουν. Στο τέλος του Προγράμματος θα συντάξουμε ένα κείμενο ως αποτέλεσμα της έρευνάς μας, το οποίο θα μοιραστεί σε όλες τις χώρες-εταίρους. Επιπλέον, για την ευαισθητοποίηση περισσότερο κόσμου σε θέματα ισότητας, δημιουργήσαμε μια κινητή έκθεση, μία έκθεση δηλαδή η οποία μετακινείται σε όλη τη Μάλτα. Την περίοδο των Χριστουγέννων, για παράδειγμα, θα γίνει μία τέτοια έκθεση φωτογραφίας με αυτή τη θεματολογία.

Το Πρόγραμμα EQUAL/LABEL είναι άλλο ένα Πρόγραμμα που υλοποιούμε και το οποίο σχετίζεται με την ισότητα των φύλων. Στόχος του είναι η αλλαγή της νοοτροπίας και η δημιουργία μιας νέας κουλτούρας, χωρίς τα στερεότυπα των φύλων, καθώς στη Μάλτα τα έμφυλα στερεότυπα δεν έχουν ακόμη αρθεί και ο ρόλος της γυναίκας, όπως ήδη ανέφερα, είναι εκείνος της μητέρας-τροφού. Προσπαθούμε να βρούμε τις βέλτιστες πρακτικές για την άρση των στερεοτύπων, σε συνεργασία με τις κυβερνήσεις των διακρατικών μας εταίρων και να τις εφαρμόσουμε προσαρμόζοντάς τις στις τοπικές ανάγκες. Αυτό, όπως και τα υπόλοιπα Προγράμματα, προσπαθεί να μεταφέρει γνώση στις Τοπικές Αυτοδιοικήσεις. Στα αναμενόμενα αποτελέσματα του EQUAL/LABEL περιλαμβάνεται η δημιουργία μιας επίσημης πολιτικής ισότητας στις Τοπικές Αυτοδιοικήσεις, προκειμένου αυτή να περάσει και στους γειτνιάζοντες Δήμους και να εφαρμοστεί στην πράξη, δηλαδή στην καθημερινή πρακτική των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων.

Τα εμπόδια που αντιμετώπισαν οι Δήμοι, τα Τοπικά Συμβούλια, στην προσπάθειά τους να πετύχουν ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, ήταν κυρίως τα πολιτισμικά στερεότυπα, τα οποία θεωρούνται ο μεγαλύτερος φραγμός για την επίτευξη μιας πρακτικής πραγματικής ισότητας των δύο φύλων. Υπάρχει ένας διχασμός μεταξύ της θέλησης για αλλαγή και της στερεοτυπικής εικόνας, η οποία υφίσταται στην κουλτούρα της Μάλτας. Άλλο ένα πρόβλημα είναι οι περιορισμένοι ανθρωπίνι και οικονομικοί πόροι. Τα περισσότερα Τοπικά Συμβούλια λένε ότι χρειάζονται περισσότερους οικονομικούς πόρους, ότι έχουν ελάχιστους χώρους γραφείων, ελάχιστο προσωπικό και μειωμένο ενδιαφέρον στην ισότητα των δύο φύλων. Δεν είναι εξοικειωμένοι ακόμα οι πολίτες με το θέμα αυτό και γενικότερα δεν το βλέπουν ως κάτι πολύ σημαντικό.

Τα συμπεράσματα και οι παράγοντες, οι οποίοι οδήγησαν στην επιτυχία είναι τα ακόλουθα. Ένας από τους Δήμους, το Ζέιτον, χρησιμοποιεί γνωστές προσωπικότητες ως πρότυπα. Η Αντιδήμαρχος, για παράδειγμα, είναι γυναίκα και είναι ένα από τα άτομα που μπόρεσαν να επιτύχουν μια ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Άρα, λοιπόν, αποτελεί πρότυπο, μοντέλο προς μίμηση από τις υπόλοιπες γυναίκες ή κοπέλες της περιοχής.

Η συμμετοχή των Τοπικών Συμβουλίων σε ευρωπαϊκά Προγράμματα και η δέσμευσή

τους στο πλαίσιο αυτών των ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Προγραμμάτων ευρωπαϊκής χρηματοδότησης για την προώθηση της ισότητας σε τοπικό επίπεδο είναι πολύ σημαντική, καθώς δίνει τη δυνατότητα στις γυναίκες να έχουν μια αυτονομία, προκειμένου να μπορέσουν να ενταχθούν πολύ πιο εύκολα στην αγορά εργασίας. Μία άλλη πολύ επιτυχημένη πρακτική προς αυτή την κατεύθυνση, είναι η πολιτική «ανοιχτών θυρών». Δηλαδή, τα μέλη των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων και των τοπικών διαχειριστικών οργάνων δέχονται προτάσεις από τους κατοίκους του Δήμου τους. Αυτό είναι πολύ εύκολο εφικτό λόγω του μικρού πληθυσμού των Δήμων. Βέβαια, σε μεγαλύτερους Δήμους αυτό δημιουργεί κάποια δυσκολία, ωστόσο είναι μια πολιτική πολύ ενδιαφέρουσα και χρήσιμη, το να εκφράζουν δηλαδή οι πολίτες τις απόψεις τους.

Η προσπάθειά μας αυτά τα χρόνια έδειξε ότι οι οικονομικοί περιορισμοί μπορούν να ξεπεραστούν, αν είμαστε αποφασισμένοι/-ες. Η αποφασιστικότητα, λοιπόν, είναι αυτή που δίνει τη δυνατότητα. Είπαμε προηγουμένως ότι υπάρχει ένας παιδικός σταθμός σε έναν Δήμο, ο οποίος είναι ζημιόγonos και παρόλα αυτά λειτουργεί από το 2002. Τα μέλη του συγκεκριμένου Τοπικού Συμβουλίου δεν ενδιαφέρονται να έχουν κέρδος από αυτόν τον παιδικό σταθμό, αλλά να συμβάλουν στην εξισορρόπηση μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των γυναικών. Το να έχει ένας Δήμος επιτροπές με σύνθεση 50-50, δηλαδή 50% άνδρες και 50% γυναίκες, δε χρειάζεται πόρους, χρειάζεται αποφασιστικότητα και πολιτική βούληση. Η Εθνική Επιτροπή για την ισότητα των φύλων αλλά και πολλά Τοπικά Συμβούλια της Μάλτας, βρίσκονται σε πολύ στενή επαφή με την Κοινότητα, προσπαθούν να σκεφτούν μακροπρόθεσμα και να σχεδιάσουν πολιτικές, οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τους και τις εξελίξεις από άλλες χώρες, οι οποίες έχουν εφαρμόσει ανάλογες πολιτικές. Πιστεύουμε ότι αυτή η προσπάθεια θα έχει πολύ θετικά αποτελέσματα. Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Σε ευχαριστούμε πολύ Clare. Συνειδητοποιούμε ότι η ανισότητα για τα θέματα που αφορούν στον υποβαθμισμένο ρόλο των γυναικών και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, δεν έχουν να κάνουν καθόλου με το μέγεθος των πόλεων ή των χωρών. Υπάρχουν σχεδόν όμοια προβλήματα και κοινοί στόχοι, οι οποίοι μας φέρνουν κοντά.

Το παράδειγμα της Μάλτας αποτελεί για μας μια ωραία αναγωγή και προβολή σε ένα τοπικό πρόγραμμα με όλες τις αδυναμίες, αλλά και τα πλεονεκτήματα που έχει. Δηλαδή το να έχει πολύ πιο άμεσα αποτελέσματα και πολύ πιο ευφάνταστες και δημιουργικές ιδέες για την αλλαγή νοοτροπίας, στάσεων και αντιλήψεων. Σας ευχαριστούμε πολύ.

Ας περάσουμε στον κύριο Βλιάμο, ο οποίος είναι Καθηγητής στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών στο Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης.

Σε εμένα και στις περισσότερες από μας είναι γνωστός, διότι έχει θητεύσει στο Υπουργείο Απασχόλησης ως Γενικός Γραμματέας Διαχείρισης όλων αυτών των Κοινοτικών Προγραμμάτων που προάγουν την ευρωπαϊκή διάσταση στην ανάπτυξη της χώρας μας.

Σ. ΒΛΙΑΜΟΣ: Καλησπέρα σας. Νιώθω ιδιαίτερη χαρά που είμαι εδώ σήμερα και ευχαριστώ τις οργανώτριες αυτού του πολύ σημαντικού Συνεδρίου για την πρόσκληση, την οποία μου απηύθυναν.

Νιώθω ιδιαίτερη χαρά γιατί είμαι ανάμεσα σε φίλες. Όπως η κα Πρόεδρος ανέφερε, πραγματικά είχα μια εξαιρετη συνεργασία κατά τα δύο και πλέον χρόνια που είχα την τιμή να προϊσταμαι της Γενικής Γραμματείας Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων του Υπουργείου Απασχόλησης. Αλλά είμαι ακόμα πιο χαρούμενος, γιατί διαπιστώνω ότι είμαι ένας από τους δύο άνδρες που βρίσκονται μέσα σε αυτή την αίθουσα. Αυτό μου δίνει κουράγιο.

Σκεφτόμουν, όταν μου έγινε η πρόταση να λάβω μέρος σε αυτό το Συνέδριο για να μιλήσω, τι μπορώ να πω για το ρόλο των γυναικών στην ανάπτυξη. Το πρώτο πράγμα που μου ήρθε στη σκέψη είναι ότι η παρουσία των γυναικών στην ανάπτυξη είναι τόσο απαραίτητη, όσο είναι και η παρουσία των ανδρών. Δεν μπορώ να πω τίποτε ιδιαίτερο γι' αυτό και νομίζω ότι αποτελεί την πεμπτουσία της όλης υπόθεσης. Δεν μπορούμε να υποβαθμίσουμε το θηλυκό γένος-το φύλο και να μην αναγνωρίσουμε τη μεγάλη του συμβολή στην ανάπτυξη και τη μεγέθυνση. Σκέφτηκα, λοιπόν, ότι θα έπρεπε πρώτα από όλα να δούμε ποιοι είναι οι φορείς που δραστηριοποιούνται στην τοπική ανάπτυξη και δεύτερον, να δούμε πώς η γυναίκα εντάσσεται μέσα σε αυτούς τους φορείς και πώς υποβοηθείται από τους φορείς αυτούς για να προχωρήσει.

Κατά τη διάρκεια της θητείας μου στη Γενική Γραμματεία, διαπίστωσα ότι υπήρχαν θέματα, τα οποία ποτέ δεν είχα σκεφτεί. Για παράδειγμα, με ποιο τρόπο θα μπορούσε η εργαζόμενη γυναίκα, αυτή η οποία συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία, να συμβιβάσει και το ρόλο της ως μητέρα, ιδίως όταν τα παιδιά είναι πολύ μικρά, και το ρόλο της ως σύζυγος. Πρέπει να σας πω ότι εγώ προέρχομαι από μια οικογένεια, ας πούμε «παραδοσιακή». Η μητέρα μου ποτέ δεν εργάστηκε. Η γυναίκα μου εργάστηκε πολύ λίγο στις αρχές τους συζυγικού μας βίου, όταν ακόμη δεν είχαμε παιδιά. Άρα δεν είχα προσλαμβάνουσες παραστάσεις από την υποχρέωση μιας γυναίκας να προσφέρει τον εαυτό της και στο σπίτι, τα παιδιά της και την εργασία της.

Όταν, λοιπόν, πήγα στη Γραμματεία, συνάντησα ένα Πρόγραμμα, το οποίο έπρεπε η Γραμματεία μου να χρηματοδοτήσει. Ήταν το Πρόγραμμα της εναρμόνισης της εργασιακής με την οικογενειακή ζωή. Ξέρετε ότι στην αρχή δεν κατάλαβα τι ήταν, δεν ήξερα τι σημαίνει και ζήτησα τη βοήθεια της τότε Προέδρου του Κέντρου σας, της καλής μου

φίλης κυρίας Μερόπης Καλδή. Μου εξήγησε τι σημαίνει, τι πρέπει να γίνει και πώς μπορούμε να το προωθήσουμε. Και πραγματικά έκανα ό,τι μπορούσα για την προώθηση αυτού του στόχου. Λείπω από τη Γραμματεία περισσότερο από δύο χρόνια, δεν ξέρω τι συνέβη στο Πρόγραμμα αυτό, ούτε αν προχώρησε καθόλου.

Θα ήθελα σήμερα πολύ σύντομα να σας πω τις δικές μου σκέψεις στο θέμα που συζητάμε. Κατά τη γνώμη μου, αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι η αναπτυξιακή διαδικασία. Εάν υπάρχει αναπτυξιακή διαδικασία –και επιτρέψτε μου να το πω ως οικονομολόγος– μέσα σε μια χώρα, σε μια χωρική μονάδα, σε μια Περιφέρεια, σε ένα Νομό, σε ένα Δήμο, μέσα σε αυτή τη διαδικασία έχει χώρο να αναπτυχθεί και η γυναίκα. Εάν δεν υπάρχει αναπτυξιακή διαδικασία να είστε βέβαιες ότι η γυναίκα δε θα αναπτυχθεί, θα αναπτυχθεί ο άνδρας πρώτα απ' όλα. Και αυτό φαίνεται από μελέτες και έρευνες που έχουν γίνει σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου. Άρα για να υπάρχουν ίσες ευκαιρίες ανάπτυξης και ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στην παραγωγική δραστηριότητα και την ανάπτυξη, θα πρέπει πρώτα από όλα να έχουμε ανάπτυξη. Και επειδή το θέμα του Συνεδρίου σας επικεντρώνεται στην τοπική ανάπτυξη, επιτρέψτε μου και εγώ για πολύ λίγο να επικεντρωθώ σε αυτή την έννοια.

Κυρίες και κύριε, πριν από χρόνια, όταν στο Πανεπιστήμιο διδάσκαμε την έννοια και θεωρία της ανάπτυξης, φέρναμε ως παράδειγμα χώρες όπως η Αργεντινή, η Ινδία, το Περού, χώρες δηλαδή μεγάλες, με πλούσιο υπέδαφος, με πλούσιους παραγωγικούς πόρους. Λέγαμε, λοιπόν, ότι αυτές οι χώρες θα αναπτυχθούν πολύ γρηγορότερα από τις άλλες που δεν έχουν αυτά τα πλεονεκτήματα, όπως παραδείγματος χάριν την Ιαπωνία. Η Ιαπωνία, όπως ίσως γνωρίζετε, δεν έχει καθόλου πρώτες ύλες, έχει πολύ φτωχό υπέδαφος και εκτός από τη γεωθερμία που διαθέτει και το ρύζι που παράγει, δεν έχει κανέναν άλλο φυσικό πλούτο. Επίσης, ποτέ δεν πήγαινε το μυαλό μας σε χώρες όπως είναι οι «τίγρεις» της νοτιοανατολικής Ασίας, όπως είναι η Σιγκαπούρη, η Ταϊβάν, αυτές οι χώρες που μας εξέπληξαν αργότερα με τους πολύ υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξής τους. Λέγαμε λοιπόν ότι το πλούσιο υπέδαφος, οι άφθονοι παραγωγικοί πόροι και το μέγεθος της χώρας είναι οι βασικοί συντελεστές που προσδιόριζαν τους ρυθμούς ανάπτυξης.

Όμως η θεωρία αυτή καταρρίφθηκε με πολύ πανηγυρικό τρόπο από τα γεγονότα, όταν είδαμε, ιδίως στη δεκαετία του '50 στην αρχή και μετά από τη δεκαετία του '60 ως και τις αρχές του '80 για τις χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας, τους πολύ υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Ας μην ξεχνάμε ότι υπάρχει στο βιβλίο Γκίνες ο ρυθμός ανάπτυξης της Ιαπωνίας, η οποία για κάποιο διάστημα προς τις αρχές της δεκαετίας του '60, ξεπερνούσε το 9,5% σε ετήσια βάση, δηλαδή 9,5% αύξηση του πραγματικού εθνικού προϊόντος. Είναι ένα τεράστιο μέγεθος, ένας ρυθμός, ο οποίος ουδέποτε έχει προσεγγιστεί από άλλη χώρα.

Βέβαια να σας πω, για να νιώσουμε και εθνικά υπερήφανοι/-ες, ότι στη δεκαετία του '50 ο ελληνικός ρυθμός ανάπτυξης, ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας ήταν περίπου 7,2% - 7,3%. Για άλλους λόγους όμως πάλι, διότι είχαμε μια μεγάλη εκροή πληθυσμού, άρα το εισόδημα αυξανόταν γρήγορα και είχε να μοιραστεί σε λιγότερο κόσμο στο εσωτερικό, οπότε ήταν εντελώς διαφορετικοί λόγοι αυτοί από τους λόγους, οι οποίοι υπήρχαν στην ανάπτυξη της Ιαπωνίας και κατόπιν των τριών «τίγρεων» της νοτιοανατολικής Ασίας. Θεωρήθηκε λοιπόν, ότι ο βασικός παράγοντας μετακινήθηκε από τη συσσώρευση του κεφαλαίου στον ανθρώπινο παράγοντα, την εκπαίδευση, την υγεία, δηλαδή σε αυτό που ονομάζουμε «ανθρώπινο κεφάλαιο». Από την αρχή της δεκαετίας του 1970, έγκριτοι ερευνητές και οικονομολόγοι τόνιζαν ότι η σωστή αναπτυξιακή πολιτική δε σημαίνει την αύξηση ή και την παρουσία των περισσοτέρων συντελεστών παραγωγής, όπως είναι το έδαφος, η εργασία και το κεφάλαιο, αλλά σημαίνει την κινητοποίηση του παραγωγικού δυναμικού, το οποίο βρίσκεται σε λανθάνουσα ή υπολανθάνουσα κατάσταση σε μια οικονομία, σε μια χώρα.

Αυτή η έννοια της ανάπτυξης ταυτίστηκε σταδιακά με την αύξηση της παραγωγικότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου, το οποίο «απεκλήθη», καθώς και την ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού στην περιφέρεια. Και θα δούμε για ποιο λόγο. Θεωρήσαμε, λοιπόν, ότι η ανάπτυξη αυτή προσδιοριζόταν από τρεις παραμέτρους, είχαμε δηλαδή τρεις συνιστώσες. Πρώτα απ' όλα, την ενεργοποίηση των κοινωνικών και οικονομικών φορέων για την ανάληψη νέων δραστηριοτήτων, αυτό που ονομάζουμε «social mobilization», δηλαδή την κοινωνική κινητικότητα του τοπικού πληθυσμού. Πρέπει να σας πω ότι, όταν διδάσκω στο Πανεπιστήμιο τα θέματα αυτά, πολλοί φοιτητές μου με ρωτάνε με τι να ασχοληθούν, όταν αποφοιτήσουν και γυρίσουν στην ιδιαίτερη πατρίδα τους, και σε ποιον μπορούν να απευθυνθούν για βοήθεια και καθοδήγηση. Έρχομαι λοιπόν στη δεύτερη παράμετρο αυτής της πολιτικής, η οποία είναι η διάχυση της πληροφόρησης. Η διάχυση της πληροφόρησης στο να δείξουμε και να πούμε στους νέους ανθρώπους, τις νέες γυναίκες, τους νέους άνδρες, τι μπορούν να κάνουν, σε τι μπορούν να δραστηριοποιηθούν στο χώρο που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν. Και η τρίτη παράμετρος, η τρίτη συνιστώσα της πολιτικής αυτής, είναι η μεταφορά κεφαλαίων. Ασφαλώς είναι πάρα πολύ χρήσιμη η ύπαρξη των κεφαλαίων, όμως είναι εξίσου χρήσιμη η πληροφόρηση και εξίσου χρήσιμη η πρόκληση της κοινωνικής κινητικότητας, η πρόκληση δηλαδή της διάθεσης προς δημιουργία.

Πρέπει να σας πω, αγαπητές φίλες και φίλοι, ότι πριν από χρόνια έπαθα ένα σοκ, όταν είδα μία έρευνα που έγινε στους επί πτυχίω φοιτητές της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σε σχετικές ερωτήσεις σε ένα ερωτηματολόγιο που διαμοιράστηκε

-εγώ ήμουν τότε Επίκουρος Καθηγητής στη Νομική Σχολή- είδα το εξής αποτέλεσμα: το 72% των ερωτώμενων φοιτητών και φοιτητριών επιθυμούσαν με την αποφοίτησή τους να λάβουν θέση στο δημόσιο, να αποκτήσουν μια καριέρα δημοσίου υπαλλήλου, πρώτων λόγω της σιγουριάς και δεύτερον για να μπορούν να φύγουν από τον τόπο που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν. Διότι γνωρίζετε ότι οι δημόσιες υπηρεσίες βρίσκονται στις μεγάλες πόλεις, και ιδίως στην Αθήνα, όπου έχουμε και το μεγάλο, το περιφερειακό πρόβλημα με τη συγκέντρωση του 40% του ελληνικού πληθυσμού και της διοίκησης. Οι διοικητικές υπηρεσίες του κράτους βρίσκονται στην Αθήνα. Αυτό ήταν το όνειρο των παιδιών. Πιστέψτε ότι με σοκάρε αυτό, με ενόχλησε και σκέφτηκα ότι κάτι θα έπρεπε να γίνει. Εμείς ως ακαδημαϊκοί πρέπει να πάρουμε μια πρωτοβουλία, ακόμα και αν βρούμε το κράτος αντίθετο. Και μην ξεχνάτε ότι για πολλές δεκαετίες, ακόμα και μέχρι σήμερα, ίσως όχι στον ίδιο βαθμό, η έννοια του επιχειρηματία και της επιχειρηματικότητας είναι μια έννοια αντιπαθής στο κράτος μας και σε πάρα πολλούς από μας.

Πριν από μία βδομάδα, την ημέρα μάλιστα που δέχτηκα το τηλεφώνημα για την πρόσκληση σε αυτό το Συνέδριο, ήμουν στην Ιταλία, στη Νάπολη, σε μία συνάντηση ενός δικτύου Πανεπιστημίων -εγώ εκπροσωπώ το Πανεπιστήμιο Αθηνών- για την ανάπτυξη θεσμών επιχειρηματικότητας, όπου βεβαίως και οι γυναικείοι επιχειρηματικοί θεσμοί έχουν περίοπτη θέση. Εκεί, κάποιος Βραζιλιάνος συνάδελφος Καθηγητής, ανέφερε ότι στη Βραζιλία η λέξη «επιχειρηματίας» είναι ταυτόσημη με τον κλέφτη. Το καταλαβαίνετε ότι με τέτοιες νοοτροπίες, με τέτοιες απόψεις δεν είναι δυνατόν να αναπτύξουμε τα διάφορα Προγράμματα που προωθούμε. Είμαι βέβαιος ότι τις δύο αυτές μέρες του Συνεδρίου θα ακούσετε για θέματα γυναικείας επιχειρηματικότητας. Εάν εμείς εξ ορισμού είμαστε αντίθετοι σε αυτό, τότε το Πρόγραμμα, το οποίο χρηματοδοτείται με αρκετούς πόρους από την Ευρωπαϊκή Ένωση και προωθείται από την Ελληνική Πολιτεία, δε θα έχει αντίκρισμα, δε θα έχει αποδέκτες. Επομένως για ποιο λόγο να το κάνουμε;

Θεωρώ, λοιπόν, ότι η διδασκαλία αυτών των εννοιών στα Πανεπιστήμια, ίσως και σε κατώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης, στα Λύκεια και τα Γυμνάσια, είναι θεμελιώδης για την ευόδωση τέτοιων κρατικών και ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών. Με εντυπωσίασε το γεγονός ότι στις σκανδιναβικές χώρες, η διδασκαλία για τέτοια θέματα αρχίζει από το νηπιαγωγείο. Ζήτησα από συνάδελφο Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι, την κα Πάλμα Κίρο, να μου στείλει το βιβλίο της, το οποίο αναφέρεται στη διδασκαλία της επιχειρηματικότητας σε μαθητές, σε παιδιά κάτω των δέκα έξι (16) ετών και διαρκεί από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Λύκειο. Άρα θέλω να πω ότι υπάρχουν χώρες, οι οποίες προωθούν την έννοια αυτή.

Η έννοια της επιχειρηματικότητας προωθείται μέσα από την τοπική ανάπτυξη, μέσα

από τους θεσμούς που ανέφερα πριν, όπως η κοινωνική κινητικότητα. Κοινωνική κινητικότητα σημαίνει να δώσεις τη διάθεση, το κίνητρο, την έμπνευση στους νέους ανθρώπους να παραμείνουν, να εργαστούν και να αναπτυχθούν, εκεί όπου γεννήθηκαν και μεγάλωσαν σε ένα χώρο που γνωρίζουν καλά. Πρέπει να αποτρέψουμε την ερήμωση των χώρων αυτών. Η κα Παπαδάκη είναι ειδικότερη από μένα στα θέματα περιφερειακής ανάπτυξης και μπορεί να σας βεβαιώσει ότι η έννοια της τοπικής ανάπτυξης είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της περιφερειακής ανάπτυξης σήμερα. Με την αδυναμία του κράτους να κάνει μεγάλες δημοσιονομικές δαπάνες, λόγω του δημοσιονομικού ελλείμματος, δεν μπορεί να κάνει τίποτε άλλο από το να αναπτύξει το ανθρώπινο δυναμικό –άνδρες και γυναίκες- το οποίο βρίσκεται εκεί.

Ένας άλλος παράγοντας τοπικής ανάπτυξης είναι η πληροφόρηση. Πρέπει να υπάρχουν φορείς, οι οποίοι θα αναπτύξουν την πληροφόρηση και τη διάχυσή της στην τοπική κοινωνία. Τέλος, εξίσου σημαντικός παράγοντας είναι η χρηματοδότηση. Υπάρχει η δυνατότητα χρηματοδότησης σήμερα για διάφορους τομείς επιχειρηματικής δραστηριότητας, αλλά οι υπεύθυνοι φορείς στις μέρες μας είναι εν υπνώσει. Παράδειγμα τέτοιων φορέων αποτελούν οι αναπτυξιακές εταιρείες. Το Υπουργείο Εσωτερικών πριν χρόνια είχε σκεφτεί ότι θα μπορούσε να αναπτύξει το θεσμό αυτό των αναπτυξιακών εταιρειών, οι οποίες θα παρείχαν χρηματοδότηση και πληροφόρηση και θα συμμετείχαν στην κοινωνική κινητικότητα στην περιφέρεια μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Ρωτώ, πόσες αναπτυξιακές εταιρείες λειτουργούν σήμερα; Και αυτές που λειτουργούν επιτελούν το ρόλο αυτό; Πρέπει να σας πω ότι μια πρόσφατη έρευνα που έγινε από φοιτητή μου, ο οποίος εκπόνησε διδακτορική διατριβή για αυτό το θέμα, βρήκε ότι από τις εβδομήντα τρεις (73) περίπου αναπτυξιακές εταιρείες που υπήρχαν στην Ελλάδα μέχρι πριν από μερικά χρόνια, σήμερα λειτουργούν μόνο πέντε (5), διότι οι υπόλοιπες έγιναν μέσα διασφάλισης εργασίας των αγαπητών «δικών μας παιδιών» με διορισμούς από τους Δήμους και τους τοπικούς παράγοντες. Έτσι, οι αναπτυξιακές αυτές εταιρείες έχασαν τη δυνατότητα που είχαν να παίξουν το ρόλο τους πολύ σωστά στην τοπική ανάπτυξη. Όσες γυναίκες απευθύνθηκαν σε αναπτυξιακές εταιρείες, δεν μπόρεσαν να πάρουν καμιά βοήθεια. Γνωρίζω ότι το Υπουργείο Εσωτερικών σήμερα επεξεργάζεται τη νέα διοικητική μεταρρύθμιση και ελπίζω να μεριμνήσει και για αυτό το θέμα. Αναφέρω και ασκώ κριτική σε ένα εξαιρετικό και πολυδιαφημισμένο θεσμό, ο οποίος όμως δεν απέδωσε καθόλου, διότι ο θεσμός αυτός χρειάζεται χρήματα. Χρήματα από τον κρατικό προϋπολογισμό δεν υπήρχαν, ο θεσμός αυτός αρνήθηκε να συμμετάσχει μέσα στην αγορά για να γίνει αυτοχρηματοδοτούμενος.

Η πολιτική, λοιπόν, που βασίζεται στην τοπική ανάπτυξη, θεμελιώνεται στην εξής

υπόθεση: ότι οι Περιφέρειες, οι χωρικές μονάδες δηλαδή -γι' αυτό μιλάμε και για τοπική ανάπτυξη- μπορούν να αναπτύξουν συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οποία δημιουργούνται περισσότερο από την ενεργοποίηση του πληθυσμού που βρίσκεται στις Περιφέρειες αυτές, παρά από τη φύση. Η υπόθεση αυτή για την ανάπτυξη συγκριτικών πλεονεκτημάτων στην Περιφέρεια καθιστά τους εκτός Περιφέρειας παράγοντες ουδέτερους, γεγονός που σημαίνει ότι η αναπτυξιακή διαδικασία δε βασίζεται σε παράγοντες που έχουν σχέση με τη χωροθέτηση της Περιφέρειας, δηλαδή στο πού βρίσκεται, αλλά με παράγοντες που έχουν σχέση με τους ανθρώπους που διαμένουν εκεί. Μιλάμε για βελτίωση της παιδείας, βελτίωση της υγείας, βελτίωση των κοινωνικών δικτύων, βελτίωση της επιχειρηματικής αντίληψης και χρηματοδότηση αυτών των αντιλήψεων.

Γι' αυτούς τους λόγους, όπως σας προανέφερα, η συγκεκριμένη πολιτική ονομάζεται πολιτική για την ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού. Και βεβαίως, όπως πάλι τόνισα, προωθήθηκε κυρίως μέσω της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας σε τοπικό επίπεδο, με τη μορφή ανάληψης νέων δραστηριοτήτων από επιχειρήσεις, ιδιαίτερα μικρού και μεσαίου μεγέθους. Γιατί είναι οι μικρές επιχειρήσεις που μας ενδιαφέρουν, αυτές οι επιχειρήσεις αναπτύσσονται εκεί και όχι οι μεγάλες.

Υπάρχουν πολλές γυναικείες επιχειρήσεις, πολλές από τις οποίες ανθούν. Ανθούν γιατί υπήρξαν γυναίκες, οι οποίες αποφάσισαν να κάνουν κάτι μόνες τους και βρήκαν την υποστήριξη του κράτους και των σχετικών φορέων. Το αποτέλεσμα είναι ότι δημιουργήθηκαν θέσεις απασχόλησης, δημιουργήθηκε κυρίως ενδιαφέρον για τη ζωή. Και αυτό είναι η μεγάλη σημασία όλων αυτών των Προγραμμάτων. Γιατί αυτό το ενδιαφέρον για τη ζωή οι γυναίκες το μεταφέρουν και στην οικογένειά τους, κάτι που δε συμβαίνει με τους άνδρες. Οι γυναίκες -το ξέρετε καλύτερα από μένα- οι οποίες συμμετέχουν άμεσα στην παραγωγική διαδικασία είναι πρώτα από όλα πολύ αυστηρές προϊστάμενοι. Εγώ είχα προϊστάμενες γυναίκες και πραγματικά ήταν πολύ αυστηρότερες από τους άνδρες. Ίσως γιατί είναι πιο τυπικές και πιο συνεπείς στο ρόλο τους. Ή ίσως προσπαθούν να φανούν έτσι γιατί ξέρουν ότι οι άνδρες, εμείς οι άλλοι, περιμένουμε ακριβώς να κάνουν λάθος, το οποίο θα μεγεθύνουμε και θα το προβάλλουμε. Ενώ σε λάθος των δικών μας ανθρώπων, των άλλων ανδρών συναδέλφων, μπορεί να κάνουμε και τα στραβά μάτια.

Ξέρετε τα διάφορα αυτά ανέκδοτα που κυκλοφορούν, ότι, όταν ο προϊστάμενος ξεκουράζεται μέσα στο γραφείο, λέμε ότι σκέφτεται πολύ. Όταν μια προϊσταμένη ξεκουράζεται στο γραφείο, λέμε ότι φτιάχνει τα νύχια της. Είναι γνωστά αυτά, βεβαίως κακοήθειες, παρότι μας αρέσει εμάς να τα ακούμε και ίσως γελάμε με αυτά, αλλά μια γυναίκα τα αντιμετωπίζει αυτά καθημερινά. Και εδώ λοιπόν είναι και η αλλαγή

της νοοτροπίας που πρέπει να υπάρξει μέσα στην ανάπτυξη της κοινωνίας. Και αυτό είναι και η ανάπτυξη. Αλλαγή νοοτροπίας σε μας τους ίδιους, σε άνδρες και γυναίκες.

Κάποτε μια συγγενής μου θέλησε να εργαστεί. Και βεβαίως δέχτηκε τη μίση της μητέρας της που θα εγκατέλειπε το σπίτι. Η μητέρα της λοιπόν ήρθε και μου είπε: «Μα δεν της λες να κάτσει στ' αβγά της; Τι καμώματα είναι τούτα; Θα χάσει τον άνδρα της». Βέβαια εγώ δεν της είπα τίποτα από αυτά που με παρακάλεσε η μητέρα της να πω. Τον άνδρα της τον έχασε αργότερα, γιατί δεν επέτρεψε στον εαυτό της να ανοίξει η ίδια τα φτερά της, να ανοίξει το μυαλό, τη γνώση της, να πάρει πρωτοβουλίες.

Για να επανέλθουμε τώρα στο θέμα μας, βασική προϋπόθεση για την άσκηση της πολιτικής ενεργοποίησης του ενδογενούς δυναμικού είναι η μετατροπή της λανθάνουσας ζήτησης των παραγωγικών συντελεστών σε ενεργό ζήτηση για τέτοιου είδους υπηρεσίες. Η κινητοποίηση ή η ενεργοποίηση των φορέων, όπως είπαμε, προϋποθέτει την πληροφόρηση, τη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας δράσης προς ορισμένες κατευθύνσεις, τη δημιουργία ζήτησης για συγκεκριμένες υπηρεσίες στήριξης της προσπάθειας ή της πρωτοβουλίας, την εδραίωση κάποιων διαδικασιών επίλυσης διαφορών και σύνθεσης συχνά αντικρουόμενων απόψεων και τέλος, τη δυνατότητα πρόσβασης και αποδοτικής χρήσης τεχνικών χρηματοπιστωτικών ή οργανωτικών υπηρεσιών στήριξης της παραγωγικής δραστηριότητας.

Επομένως, η ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού προωθείται μέσα από δράσεις ή υπηρεσίες που πληροφορούν και ευαισθητοποιούν τους κοινωνικοοικονομικούς φορείς και μέσα από υπηρεσίες που στηρίζουν την ανάληψη των συγκεκριμένων πρωτοβουλιών. Οι υπηρεσίες αυτές που αναπτύσσονται στην ελληνική περιφέρεια και προάγουν την τοπική ανάπτυξη είναι οι εξής:

Πρώτον, συμβουλευτικές υπηρεσίες για το σχεδιασμό και την υλοποίηση τοπικών πρωτοβουλιών ανάπτυξης και απασχόλησης. Έχουμε φορείς τέτοιους, όπως είναι το ΚΕΠΕ (Κέντρο Οικονομικών Ερευνών και Προγραμματισμού), το ΕΛΚΕ (Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων), το ΕΚΚΕ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών), οι οποίοι αποτελούν παραδείγματα φορέων που εκπονούν συνήθως μεγάλης κλίμακας μελέτες και έρευνες για το σύνολο της χώρας. Σε μικρότερη κλίμακα αντιστοιχούν είτε φορείς εξειδικευμένοι, όπως είναι η γνωστή σας ΕΕΤΑΑ (Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης), είτε φορείς που λειτουργούν και έχουν έδρα σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, όπως κατά τη βούληση του νομοθέτη επρόκειτο να είναι οι αναπτυξιακές εταιρείες, αλλά δυστυχώς δεν είναι πια.

Ως προς τη χρηματοδότηση που σας ανέφερα πριν, η χρηματοδότηση είχε παλαιότερα έναν φορέα, ο οποίος θα μπορούσε να κάνει τη δουλειά αυτή, δεν την έκανε όμως.

Ήταν η πολύ γνωστή σας ΕΤΒΑ (Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης), η οποία δεν υπάρχει πια. Η ΕΤΒΑ το 1998, αν δεν κάνω λάθος, πουλήθηκε σε ιδιωτικό τραπεζικό όμιλο και δεν έχει πλέον τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσει την ιδέα της δραστηριότητας. Αυτό που άλλες χώρες το έχουν ως πεμπτούσια της συγκεκριμένης πολιτικής, εμείς εδώ δεν έχουμε τη δυνατότητα να το κάνουμε. Παραδείγματος χάρη, ένας νέος άνθρωπος, ο οποίος έχει μια θαυμάσια ιδέα και μπορεί να την αναπτύξει, για να βρει τη χρηματοδότηση θα απευθυνθεί στον ΕΟΜΜΕΧ ενδεχομένως, από όπου θα πάρει ένα μικρό δάνειο για να ξεκινήσει κάτι. Έχουμε μια τέτοια περίπτωση, σήμερα είναι μια πολύ μεγάλη επιχείρηση, η οποία αξίζει κάθε επαίνου, τα καλλυντικά «Κορρές». Ο Κορρές ήταν φαρμακοϋπάλληλος μέχρι πριν από επτά χρόνια. Ξεκίνησε παίρνοντας ένα δάνειο 20 εκατομμυρίων _ από τον ΕΟΜΜΕΧ. Έτσι ξεκίνησε, και σήμερα έχει καταλάβει την Ευρώπη, σε πολλά ξενοδοχεία του εξωτερικού βλέπετε ότι μέσα στα μπάνια των ξενοδοχείων υπάρχουν τα καλλυντικά «Κορρέ» προσφορά του ξενοδοχείου, σαμπουάν, ακόμα και «οργανικός» όπως λέει αφρός ξυρίσματος. Το συνάντησα προχθές, δεν ήξερα τι ήταν ο οργανικός αφρός ξυρίσματος, αλλά μου ήταν πολύ χρήσιμος, γιατί τον δικό μου αφρό ξυρίσματος τον συνέλαβαν στον αεροδρόμιο και μου το πήραν. Δεν ξέρω αν ξυρίστηκα καλύτερα με τον οργανικό αυτό αφρό, αλλά πάντως έτσι έλεγε απέξω. Και χάρηκα ιδιαίτερα που είδα ότι ήταν φτιαγμένος στην Ελλάδα.

Η ΕΤΒΑ, λοιπόν, τότε δεν μπορούσε να το κάνει. Σήμερα ποιος μπορεί; Ποιος μπορεί να βοηθήσει έναν νέο άνθρωπο, να τον χρηματοδοτήσει, ή μια νέα γυναίκα να χρηματοδοτηθεί για να εφαρμόσει την αναπτυξιακή της ιδέα, ώστε έμπρακτα και άμεσα να συμμετάσχει στην ανάπτυξη του τόπου; Κανείς. Εγώ δεν ξέρω κανένα φορέα που να μπορεί να το κάνει αυτό. Και όταν μάλιστα το λέω πολλές φορές στους φοιτητές μου, ότι χρειάζονται ένα δάνειο για να ξεκινήσουν μου λένε ότι οι εγγυήσεις που ζητάνε οι τράπεζες είναι 120% του ποσού που δανείζουν. Και αν κανείς διέθετε το 120% του ποσού, δεν είχε λόγο να πάρει δάνειο από την τράπεζα.

Βλέπετε, ότι οι αλλαγές που χρειάζονται να γίνουν στους φορείς είναι πολλές, αν θέλουμε να επιτύχουμε τη συμμετοχή, όχι μόνο της γυναίκας, αλλά και του άνδρα στην τοπική ανάπτυξη. Επομένως, είναι θαυμάσιος ο τίτλος του Συνεδρίου: «Γυναίκα και τοπική ανάπτυξη» ή δεν ξέρω πώς λέγεται, «Η γυναίκα στην τοπική ανάπτυξη», «Η γυναίκα στην ανάπτυξη», δεν ξέρω. «Localising Gender Equality through Development» διαβάζω εδώ. Ωραίος ο τίτλος, αλλά του λείπει κάτι. Ας αναλογιστούμε κατά πόσο οι άνδρες μπορούν να συμμετάσχουν και αυτοί στην ανάπτυξη. Μπορούν στο βαθμό που είναι πιο αποδεκτοί από κάποιον εργοδότη για να εργαστούν μαζί του.

Αλλιώς στο ξεκίνημά τους όλοι τα ίδια βρίσκουν.
Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, γιατί ο κύριος Βλιάμος είναι ο αγαπημένος ομιλητής στα συνέδρια του Κ.Ε.Θ.Ι., γιατί μαγνητίζει το ακροατήριο ακόμη και στην τελευταία συνεδρία. Ωστόσο, θα ήθελα να σας πω κύριε Βλιάμο ότι -επειδή σας έχει απορροφήσει το πανεπιστημιακό σας έργο και δεν παρακολουθείτε όλες τις εξελίξεις- όλο και κάτι γίνεται σε σχέση με τις δυνατότητες που έχουν οι γυναίκες να αναπτύξουν επιχειρηματικότητα. Απλώς, επειδή είχαν πραγματικά απαξιωθεί όλες αυτές οι δομές, οι οποίες είχαν προγραμματιστεί για να παίξουν αυτό το ρόλο, έχει δοθεί ο ρόλος στις τράπεζες μέσα από το Υπουργείο Ανάπτυξης. Οι τράπεζες τώρα χρηματοδοτούν με δάνειο το 50% των ιδίων πόρων, όχι πια με 120%. Βέβαια και πάλι θα πρέπει κάθε επιχειρηματική ιδέα να έχει ένα μικρό κεφάλαιο, έναν προϋπολογισμό.

Ας περάσουμε λοιπόν στην τελευταία ομιλήτριά μας, την κα Παπαδάκη, η οποία είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και θα κλείσει αυτή τη συνεδρία με την οπτική του φύλου πάνω στα θέματα αυτά. Έχετε το λόγο κα Παπαδάκη.

Ο. ΓΙΩΤΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ: Καλησπέρα σας. Το μειονέκτημα του να είσαι τελευταίος ομιλητής, εκτός από την κόπωση του ακροατηρίου και τις πολύ μεγάλες διαρροές που είναι αναμενόμενες, είναι και το γεγονός ότι ενδέχεται να πεις πράγματα που έχουν ήδη ακουστεί. Χαίρομαι όμως για ένα πράγμα. Γιατί πριν από μένα μίλησε ο κύριος Βλιάμος, ο οποίος εστίασε στην έννοια του ανθρωπίνου κεφαλαίου και μας είπε πως αποτελεί τη βάση των μελετών μας και πως θεωρούμε ότι είναι το στοιχείο, το οποίο συντελεί στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Η έννοια του ανθρωπίνου κεφαλαίου, λοιπόν, φέρνει τον τίτλο μας σε μια επικαιρότητα. Δεν μπορεί να αφήνουμε το μισό από το ανθρώπινο δυναμικό μας, το αναπτυξιακό δυναμικό δηλαδή στο οποίο ποντάrouμε για καλύτερη ζωή, έξω από την αναπτυξιακή διαδικασία. Ξέρουμε ότι, σύμφωνα με τους παραδοσιακούς ρόλους, ο άνδρας είναι ο τροφοδότης της οικογένειας και η γυναίκα υπεύθυνη για την ανατροφή των παιδιών και τις οικιακές ασχολίες. Η ρύθμιση αυτή ήταν σύμφωνη με τις κοινωνικές ανάγκες που τη δημιούργησαν και συνέβαλε στην αρμονική εξέλιξη των κοινωνιών, αλλά και την απρόσκοπτη αναπαραγωγή του ίδιου μοντέλου με σχετική σταθερότητα.

Στις σημερινές ευρωπαϊκές κοινωνίες, όμως, η γενεσιουργός αιτία του φαινομένου αυτού, αν και δεν εξαλείφεται, δεν έχει πλέον την ίδια βαρύτητα. Οι αιτίες της διαφοροποίησης προέρχονται από δύο νέα δεδομένα: τη γεννητικότητα που έχει σημαντικά περιοριστεί

και το προσδόκιμο επιβίωσης που έχει αυξηθεί. Συνέπεια των μεταβολών αυτών είναι η διαταραχή στο λόγο ενεργού εξαρτώμενου πληθυσμού. Σε απλά ελληνικά αυτό σημαίνει ότι λιγότεροι δουλεύουμε και περισσότεροι ζούμε βασιζόμενοι στους/τις εργαζόμενους/-ες. Είναι μεγαλύτερος ο αριθμός των ηλικιωμένων και ο αριθμός των νέων που δεν έχουν αρχίσει ακόμα να δουλεύουν. Η διαταραχή αυτή δεν έχει γίνει ακόμα εμφανής στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, γιατί η επιμήκυνση του μέσου όρου ζωής μέχρι στιγμής αντισταθμίζεται από το μικρότερο αριθμό παιδιών. Οι επιπτώσεις της όμως δε θα αργήσουν να γίνουν αντιληπτές στις κοινωνίες μας, καθώς ο περιορισμένος αριθμός των εισερχομένων στην αγορά εργασίας δε θα αρκεί για να αντικαταστήσει αυτούς/-ές, οι οποίοι/-ες εξέρχονται από αυτήν.

Τα άμεσα αναμενόμενα οικονομικά αποτελέσματα είναι η επιβάρυνση των κοινωνικών δαπανών -είναι πολύ επίκαιρη η συζήτηση για το ασφαλιστικό, την ξέρουμε όλοι- και ο περιορισμός της ικανότητας για αποταμίευση. Αν στις προβλέψεις μας τώρα συνυπολογίσουμε τον ανταγωνισμό από αναπτυσσόμενες οικονομίες με πολύ εύρωστα δημογραφικά δεδομένα, με χαμηλούς μισθούς και πολύ χαμηλή κοινωνική προστασία, τότε οι προβλέψεις για το μέλλον μας δεν μπορεί να είναι πολύ ευοίωνες.

Μια διαφαινόμενη λύση στο πρόβλημα του περιορισμού των εισερχομένων στην αγορά εργασίας στην Ένωση εξαιτίας της υπογεννητικότητας, μπορεί να προέλθει από την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών σε αυτήν. Το ότι οι γεννήσεις έχουν σημαντικά περιοριστεί στην Ένωση αποτελεί ένα χαρακτηριστικό, το οποίο πρέπει να τύχει αναλύσεως από σύνθετες επιστημονικές προσεγγίσεις, και θα πρέπει να υιοθετηθούν οι κατάλληλες δημογραφικές πολιτικές. Παράλληλα όμως, και έως ότου υπάρξουν δείγματα αντιστροφής των τάσεων αυτών, μπορεί να θεωρηθεί ως ένα δεδομένο, το οποίο απελευθερώνει παραγωγικούς συντελεστές -και αναφέρομαι στη γυναικεία εργασία- ικανούς να αξιοποιηθούν σε όλους τους τομείς της παραγωγής. Πρόκειται για αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει την πολυτέλεια να στερηθεί.

Όμως, η αύξηση της γυναικείας απασχόλησης δεν πρέπει να συμβάλει και στην αύξηση των προβλημάτων που έρχονται να επιλύσουν οι γυναίκες. Η ανατροφή των παιδιών παραμένει γυναικεία αρμοδιότητα. Το ίδιο και η περιποίηση των ηλικιωμένων. Αν δεχτούμε το γεγονός ότι αυτό απορρέει από τη φύση -που τις κάνει περισσότερο ευαίσθητες, άρα περισσότερο κατάλληλες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών- θα πρέπει να δεχτούμε ότι οι γυναίκες είναι και οι πλέον αρμόδιες για τη διαχείριση των προβλημάτων που αναφύονται. Καθώς στις ευνοούμενες ευρωπαϊκές κοινωνίες μας η αντιμετώπιση των προβλημάτων είναι συλλογική υπόθεση, η συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψεως αποφάσεων πρέπει να θεωρείται εκ των ων ουκ άνευ. Ωστόσο, οι

μεταβολές σε παλιές και εδραιωμένες κοινωνικές αντιλήψεις δεν παρουσιάζονται άμεσα ως αντίδραση στις γενεσιουργές τους αιτίες. Αντίθετα, οι δυνάμεις κοινωνικής αδράνειας είναι σημαντικές και προέρχονται ως ένα βαθμό και από τα δύο φύλα, αλλά και από τις διαφορετικές κοινωνικές ομάδες. Έτσι, το κοινωνικό στερεότυπο του άνδρα-τροφοδότη της οικογένειας και της γυναίκας υπεύθυνης για την ανατροφή των παιδιών και τις οικιακές ασχολίες, φαίνεται να επιβιώνει περισσότερο από την επιβίωση των αναγκών που το δημιούργησαν. Η εμμονή των πατριαρχικών προτύπων σε ό,τι αφορά τους ρόλους και τις ευθύνες αποδεικνύεται δύσκολο να καταπολεμηθεί. Το κόστος ανάληψης του φορτίου του νοικοκυριού εξακολουθεί σε πολλές περιπτώσεις να βαρύνει αποκλειστικά τις γυναίκες. Έτσι, το μεγαλύτερο μέρος της γυναικείας εργασίας παραμένει απλήρωτο και μη αποτιμώμενο σε χρηματική αξία. Το ίδιο άλλωστε επιβιώνουν και τα στερεότυπα, τα οποία συνδέουν την εκπαίδευση των γυναικών σε αντικείμενα κατάλληλα για γυναίκες.

Καθώς οι κοινωνικές προσαρμογές στα νέα δεδομένα είναι πολύ πιο αργές από ό,τι φαίνεται ότι απαιτούν οι περιστάσεις, είναι απαραίτητη η χάραξη ειδικής πολιτικής για θέματα ισότητας και η σύνδεση των θεμάτων αυτών με τις εθνικές προτεραιότητες κάθε κράτους-μέλους της Ένωσης. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τον υποβοηθητικό κοινωνικό ρόλο των γυναικών θα πρέπει να υπάρξει θεσμική θωράκιση των δικαιωμάτων τους και αναδιαμόρφωση του ευρύτερου θεσμικού πλαισίου με συμμετοχή των ίδιων των γυναικών.

Στο επίπεδο της Ένωσης, οι Οδηγίες για την ισότητα ανδρών και γυναικών, οι οποίες συμπληρώθηκαν με νεότερες Οδηγίες κατά των διακρίσεων, επέτρεψαν την ένταξη της μη διάκρισης στα θεμελιώδη δικαιώματα στην Ένωση. Η νέα μεταρρυθμιστική συνθήκη, η οποία υπεγράφη τον Οκτώβρη που μας πέρασε στη Λισσαβόνα, περιλαμβάνει το θέμα της ισότητας των δύο φύλων στο δεύτερο άρθρο της, στο οποίο καταγράφονται οι αξίες, πάνω στις οποίες βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο επίπεδο των κρατών, όλα τα μέλη της Ένωσης αποδέχονται και σέβονται τα ίδια θεμελιώδη δικαιώματα. Ωστόσο, στην πράξη η παρουσία των γυναικών στη λήψη αποφάσεων, στην οικονομική δραστηριότητα και την ενεργό διαχείριση των τοπικών θεμάτων διαψεύδει τις επιδιώξεις για πραγματική ισότητα των δύο φύλων. Έτσι, αν και οι γυναίκες εκπροσωπούν το 51% του συνολικού ευρωπαϊκού πληθυσμού, εκπροσωπούν το 44% των εργαζομένων, αλλά μόνο το 26% των μελών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στο στόχο της ισότητας των φύλων επικεντρώνεται για το 2007, η Τρίτη Έκθεση των στόχων της χιλιετίας, όπως εκφράζονται από την Παγκόσμια Τράπεζα. Σύμφωνα με την Έκθεση αυτή, η υποβολή των γυναικών να αναδειχθούν σε θέσεις εξουσίας με ικανότητα να χαράξουν πολιτική είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη. Η ανισότητα

που υφίσταται μεταξύ των δύο φύλων μπορεί να διαχωριστεί σε ανισότητα δικαιωμάτων, δηλαδή ανισότητα ενώπιον του νόμου, ανισότητα ευκαιριών ή πρόσβαση σε μέσα παραγωγής και γνώσης και ανισότητα λόγου, δηλαδή πολιτικής εκπροσώπησης.

Βέβαια, οι δύο πρώτες μορφές που αναφέρονται δεν ισχύουν στα ευρωπαϊκά κράτη, καθώς η ισότητα των φύλων είπαμε ότι είναι θεσμικά κατοχυρωμένη. Ωστόσο, οι αριθμοί μάς λένε ότι η ανισότητα εκπροσώπησης εξακολουθεί να υφίσταται. Μάλιστα, σύμφωνα με την ίδια Έκθεση, η ανισότητα σε δικαιώματα, μέσα και λόγο, επηρεάζει τα εισοδήματα, την παραγωγικότητα και την ανατροφή των παιδιών, άρα και τη μελλοντική κοινωνική διάρθρωση. Η απουσία ίσης εκπροσώπησης από τη διαμόρφωση σημαντικών πολιτικών επιλογών, όπως για παράδειγμα η κατανομή κονδυλίων εθνικού ή τοπικού προϋπολογισμού, εκτός του ότι αποτελεί δημοκρατικό έλλειμμα, διαιωνίζει τη γυναικεία περιθωριοποίηση. Οι επιφορτισμένοι, με το δικαίωμα λήψης αποφάσεων, θεσμοί χαράσσουν πολιτικές που επηρεάζουν τα δικαιώματα και τις ευκαιρίες των πολιτών με αντίκτυπο, ο οποίος ενδέχεται να διαφοροποιείται ανάλογα με το φύλο των αποδεκτών. Η διαφοροποίηση εξαρτάται από τις οικιακές υποχρεώσεις, το είδος και τη θέση στην εργασία, αλλά και την πρόσβαση σε κρίσιμες παραμέτρους όπως το κεφάλαιο, η ιδιοκτησία ή η πίστη.

Τα δεδομένα που τα δύο φύλα αντιμετωπίζουν και οι ανάγκες που έχουν, διαφέρουν σε αρκετά θέματα και είναι δυνατόν να επηρεαστούν από πολιτικές επιλογές. Το γεγονός ότι τα δύο φύλα δεν ξεκινούν από την ίδια αφετηρία αντιμετώπισης των δυσχερειών, κάνει τους εκλεγμένους άνδρες, σε θέσεις με αποφασιστικές αρμοδιότητες, να αγνοούν τα προσκόμματα που πρέπει να υπερπηδηθούν, προκειμένου οι σύγχρονες κοινωνίες να είναι σε θέση να απολαύσουν τη συμβολή του μισού ανθρώπινου δυναμικού τους στην ανάπτυξη. Ως μόνη μέθοδος αντιμετώπισης του κενού αυτού είναι η ενίσχυση της γυναικείας παρουσίας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, οι οποίες έχουν σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση της κοινωνίας και της οικονομίας. Η έκταση, στην οποία οι θεσμοί προσφέρουν ίσες ευκαιρίες στα δύο φύλα, είναι ένας δείκτης του ενδιαφέροντος της δημόσιας διοίκησης για την προώθηση κοινωνικών μεταρρυθμίσεων.

Η πλέον σημαντική παράμετρος για την ισότητα των φύλων, σε ό,τι αφορά τη δημόσια διοίκηση, είναι η ικανότητα των θεσμών να χαράσσουν πολιτικές και να καταστρώνουν προγράμματα, τα οποία αναγνωρίζουν και ανταποκρίνονται στη διαφορετική κατάσταση και τις διαφορετικές ανάγκες των ανδρών και των γυναικών και να προωθούν τον περιορισμό των ανισοτήτων. Για να γίνει όμως, αυτό είναι απαραίτητη η γυναικεία συμβολή, με τρόπο μάλιστα μαζικό και όχι περιθωριακό, γιατί στην περίπτωση μικρής παρουσίας, όπως είναι το δεδομένο σήμερα, η υποσκέλιση των γυναικείων απόψεων και η «υφαρπαγή» -να πω σε εισαγωγικά τη λέξη γιατί είναι αρνητικά φορτισμένη- της συναίνεσης στη

λήψη αποφάσεων παραμένει πολύ πιθανή.

Εν τω μεταξύ, η ερμηνεία της αρχής της επικουρικότητας από τη μεταρρυθμιστική συνθήκη, τη νέα συνθήκη δηλαδή της Λισσαβόνας, ως υποχρέωση της Ένωσης για παρέμβαση, μόνο στο βαθμό που οι στόχοι μιας προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη-μέλη, διατηρεί την αρμοδιότητα δράσης σε επίπεδο χαμηλότερο απ' ό,τι το υπερεθνικό, δηλαδή στο τοπικό, το περιφερειακό και το εθνικό. Ωστόσο, για την περίοδο 2006-2010, η Ένωση έχει υιοθετήσει για την ισότητα των φύλων τον Χάρτη Πορείας, ο οποίος περιγράφει τους τομείς δραστηριότητας για τις δράσεις της Ένωσης. Δε θα επαναλάβω τις προτεραιότητες του Χάρτη, γιατί θεωρώ ότι είναι σε όλες τις παρευρισκόμενες εδώ πολύ καλά γνωστές.

Η χάραξη πολιτικών σε όλα τα επίπεδα διοίκησης επηρεάζει τη ζωή, τις δυνατότητες της δημιουργίας και τα ανθρώπινα δικαιώματα των Ευρωπαίων πολιτών. Όμως, η άσκηση αρμοδιοτήτων που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή αποτελεί αρμοδιότητα του επιπέδου που βρίσκεται πιο κοντά στον πολίτη. Και αυτό το επίπεδο είναι αυτό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Με την ιδιότητα αυτή, η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να εξελιχθεί στο επίπεδο που μπορεί να στηρίξει τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Η συμμετοχή και των δύο φύλων σε αυτό αποδεικνύεται ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία συνθηκών πραγματικής δημοκρατίας σε τοπικό επίπεδο.

Οι λόγοι που επιβάλλουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, μπορούν να συνοψιστούν ως ακολούθως: η μεγαλύτερη γυναικεία συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση κατά προτεραιότητα της ισότητας των φύλων στην τοπική κοινωνία, μπορεί να ενισχύει τη χρήση μεθόδων και διαδικασιών ευαίσθητων στις ιδιαιτερότητες του φύλου, μπορεί να στηρίζει την ισότητα ως ηθική αρχή, μπορεί να ενισχύσει τις απαραίτητες οργανωτικές μεταρρυθμίσεις και τέλος, μπορεί να αναδείξει ως αξία την κοινωνική πολιτική.

Αντίθετα όμως, από τις επιδιώξεις, στην πράξη δε φαίνεται να επικρατούν ανάλογες συνθήκες. Σχετικές έρευνες έδειξαν την επικράτηση στερεοτύπων διαχωρισμού των φύλων, τα οποία συμβάλλουν στη δημιουργία πραγματικών εμποδίων στην επαγγελματική εξέλιξη, την επικράτηση κυρίαρχης ανδρικής κουλτούρας, τόσο στο προσωπικό, όσο και στην πολιτική εκπροσώπηση στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τη μη αναγνώριση του διαφορετικού γυναικείου τρόπου διοίκησης ως αξίας από τους άνδρες ασκούντες διοίκηση, αλαζονεία στη νοοτροπία του ανδρικού πληθυσμού, απασχόληση μεγάλης διάρκειας, η οποία εμποδίζει την εξισορρόπηση μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, υποτίμηση της γυναικείας προσφοράς και αξίας μέσω της χρήσης ανάρμοστου λεξιλογίου, υποσκέλιση των γυναικών, οι οποίες ασκούν διοίκηση προς

όφελος χαμηλότερου επιπέδου ανδρικού προσωπικού και βέβαια, απροθυμία των γυναικών να προωθηθούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση σε θέσεις, όπου η παρενόχληση είναι περισσότερο πιθανή. Συνέπεια των συνθηκών που επικρατούν στην άσκηση διοίκησης από το χαμηλότερο διοικητικό επίπεδο είναι η διαιώνιση της υπο-εκπροσώπησης του γυναικείου πληθυσμού, άρα και της κάλυψης των γυναικείων αναγκών στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, η αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού πρέπει να γίνει μέσω της ενίσχυσης της γυναικείας δραστηριοποίησης σε τρία επίπεδα: τη συμμετοχή, την εκπροσώπηση και την ηγεσία. Η συμμετοχή αναφέρεται στην ενεργό δράση κατά τη διαμόρφωση πολιτικής, δηλαδή συμμετοχή σε διάλογο και σε ομάδες δράσης, έτσι ώστε να υπάρξει επίδραση στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και τελικά και της κοινωνικοπολιτικής ατζέντας των πολιτικών κομμάτων. Η εκπροσώπηση είναι η διαδικασία, μέσω της οποίας οι διάφοροι δρώντες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στις δημοκρατικές κοινωνίες καλούνται να συναποφασίσουν για λογαριασμό των ατόμων των οποίων τα συμφέροντα εκπροσωπούν. Τέλος, η ηγετική παρουσία αναφέρεται στην ικανότητα άρθρωσης πολιτικού λόγου, διαμόρφωσης πολιτικής ατζέντας και μεταμόρφωσής της σε πολιτικές και δράσεις.

Η ενίσχυση της δραστηριοποίησης των γυναικών και στα τρία αυτά επίπεδα πρέπει να τύχει ικανοποιητικής στήριξης, μέσω της εφαρμογής ανάλογων Προγραμμάτων, όπως το Πρόγραμμα που αναλύσαμε στην προηγούμενη συνεδρίαση. Επιπλέον, θεωρούμε την ανάληψη δράσης από το υπερεθνικό επίπεδο, δηλαδή το επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως την αναγκαία συνθήκη για την προώθηση της αντίληψης της ισότητας και της μεγαλύτερης γυναικείας παρουσίας στα κέντρα λήψεως αποφάσεων.

Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ κυρία Παπαδάκη. Νομίζω ότι αποζημιωθήκαμε στην τελευταία συνεδρίαση. Έχουν μια ικανότητα οι πανεπιστημιακοί να ζωντανεύουν όλα αυτά που εμείς τα διαβάζουμε περισσότερο ως πολιτικές και Προγράμματα και να μας παρακινούν το ενδιαφέρον να συνεχίσουμε τη δουλειά που κάνουμε.

Γιατί έτσι όπως τα παρουσιάσατε ολοκληρωμένα και οι δύο, έχουμε την εικόνα, ας πούμε, της σημαντικής προσφοράς. Γιατί εμείς, είμαστε φορείς αυτών όλων των Προγραμμάτων που χρησιμοποιούνται στις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη μεταρρύθμιση, την αλλαγή, την εξισορρόπηση και κυρίως τα θέματα των ίσων ευκαιριών που είναι το αντικείμενό μας.

Βλέπω ένα ακροατήριο ζωντανό, αλλά αναρωτιέμαι αν υπάρχουν ερωτήσεις για να

κλείσουμε αυτή τη συνεδρίαση. Νομίζω ότι δεν αφήσατε περιθώρια για ερωτήσεις. Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ. Σας ευχόμαστε καλή συνέχεια για αύριο και ολοκλήρωση των εργασιών.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 1ης ΗΜΕΡΑΣ

ΤΕΤΑΡΤΗ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2007
2η ΗΜΕΡΑ

**«ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ
ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ»**

Ν. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΗ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ): Να σας καλωσορίσω στη δεύτερη ημέρα του Συνεδρίου μας. Το πρώτο μέρος έχει θέμα: «Γυναίκες στα πολιτικά και οικονομικά κέντρα λήψης αποφάσεων».

Είχε προγραμματιστεί να έχουμε τρεις ομιλήτριες, την κα Μαρία Κόλλια-Τσαρουχά (Βουλευτή Σερρών), την κα Σοφία Οικονομάκου και την κα Ελένη Αλιφέρη (Δήμαρχο Μελιγαλά). Δυστυχώς η κυρία Κόλλια-Τσαρουχά, λόγω μιας έκτακτης υποχρέωσης δεν μπόρεσε να είναι μαζί μας. Επίσης, η κα Σοφία Οικονομάκου την τελευταία στιγμή είχε κάποια υποχρέωση και κλήθηκε στο εξωτερικό και δεν μπορούσε να είναι μαζί μας. Είναι, όμως, εδώ μαζί μας η κυρία Ελένη Αλιφέρη, η οποία θα μας μιλήσει. Επίσης, δίπλα μου είναι η κυρία Ηλιοπούλου-Γεωργουδάκη, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πατρών, η οποία είχε προγραμματιστεί να μιλήσει στην επόμενη συνεδρίαση, αλλά θα συμμετάσχει στο πρώτο μέρος.

Να σας καλωσορίσω και πάλι, όσες έρχεστε τώρα, και να δώσω το λόγο στην κα Ελένη Αλιφέρη, Δήμαρχο Μελιγαλά να μας μιλήσει για την εμπειρία της από την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Ε. ΑΛΙΦΕΡΗ: Καλημέρα σας. Καταρχάς να ευχαριστήσω θερμά το Κ.Ε.Θ.Ι. για την πρόσκληση συμμετοχής σε αυτή τη διημερίδα. Πιστεύω ότι όλες οι γυναίκες λίγο-πολύ, από όποια εμπειρία έχουν, είτε επαγγελματική είτε πολιτική, έχουν να καταθέσουν σημαντικά πράγματα σε αυτή την προσπάθεια που κάνουμε όλες μας, ώστε πραγματικά να συμμετέχουμε και να προσφέρουμε στις κοινωνίες. Γιατί πιστεύω, πράγματι, ότι οι γυναίκες έχουν αδιάθετο δυναμικό και μπορούν να προωθήσουν πάρα πολλά θέματα σε όλες τις κοινωνίες, σε όλα τα επίπεδα των κοινωνιών, είτε αυτά αφορούν στην ανάπτυξη είτε στα κοινωνικά θέματα.

Σήμερα, λοιπόν, μιλούμε για τις γυναίκες και την τοπική ανάπτυξη, τις γυναίκες στα πολιτικά και οικονομικά κέντρα λήψης αποφάσεων. Θα ήθελα να εστιάσω στις γυναίκες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και τη συμβολή που έχουν στην τοπική ανάπτυξη.

Αγαπητές φίλες, είναι κοινά αποδεκτό ότι έχουμε διανύσει σημαντικό δρόμο, ώστε να πετύχουμε τη νομικά ισότιμη συμμετοχή της γυναίκας στην οικονομική, κοινωνική

και πολιτική ζωή της χώρας. Αν συγκρίνουμε την τωρινή κατάσταση με αυτή που επικρατούσε πριν από πενήντα χρόνια, θα διαπιστώσουμε ότι οι γυναίκες έχουμε πετύχει πολλά. Τυπικά έχουμε κατακτήσει την ισότητα, ουσιαστικά όμως όχι ακόμα, ή μάλλον όχι πλήρως.

Η ανέλιξη των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων στην πολιτική, στο δημόσιο τομέα και τον κόσμο των επιχειρήσεων υποστηρίζεται πλέον ευρύτατα. Τα προβλήματα, ωστόσο, που απαντώνται σε αυτή την προσπάθεια δεν έχουν ξεπεραστεί, ενώ στην πλειονότητα των περιπτώσεων μοιάζουν πολλές φορές ανυπέρβλητα. Ίσως αυτό γίνεται περισσότερο αντιληπτό στην ελληνική περιφέρεια και λιγότερο στα μεγάλα αστικά κέντρα. Δυστυχώς, ακόμα και σήμερα, στην ελληνική περιφέρεια η προσπάθεια μιας γυναίκας να διεκδικήσει και να καταλάβει θέση στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή, συναντά εμπόδια που εστιάζονται στα εξής:

- Στα χρόνια ελλείμματα ανισότητας απέναντι στο γυναικείο πληθυσμό, παρά την κατοχυρωμένη σε θεσμικό επίπεδο ισότητα.
- Στην πολλαπλότητα και πολυπλοκότητα των ρόλων της γυναίκας (μητέρα, εργαζόμενη, σύντροφος, σύζυγος, επαγγελματίας). Οι γυναίκες βρίσκονται σε μια συνεχή κίνηση, ακόμα και όταν επισήμως δεν κάνουν κάποια δουλειά πρέπει να τα κάνουν όλα για τους γύρω τους.
- Στις κοινωνικές αντιλήψεις, στη νοοτροπία που υπάρχει και διέπει ακόμα και σήμερα την κοινωνία μας, σύμφωνα με την οποία οι άνδρες πρέπει να κάνουν τις σοβαρές δουλειές και οι γυναίκες να ασχολούνται με άλλα. Αλλά και όταν ακόμα κάνουν σοβαρές δουλειές, κατά την εκτίμηση των άλλων, πρέπει να κάνουν και όλα τα υπόλοιπα.
- Την ταύτιση της γυναίκας με το ρόλο του αποκλειστικού φορέα παροχής φροντίδας.
- Την ελλιπή επιστημονική και επαγγελματική καταξίωση, γεγονός που καθιστά τις γυναίκες άτολμες και αδύναμες να διεκδικήσουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ανέλιξη, στις κοινωνικές αντιλήψεις που επικρατούν στις ημιαστικές αγροτικές κοινωνίες, στις κοινωνίες της περιφέρειας και αφορούν στη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική ζωή.
- Την έλλειψη κοινωνικών υποδομών που θα διευκόλυναν τις γυναίκες να συμμετέχουν. Είναι γνωστό ότι οι γυναίκες έχουν το ρόλο της μητέρας, έναν πράγματι πολύ κρίσιμο και σημαντικό ρόλο για την ελληνική κοινωνία και για όλες τις κοινωνίες πιστεύω, και όποια βοήθεια θα μπορούσε να προσφερθεί στην οικογένεια με βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς θα ήταν πολύ σημαντική, καθώς θα επέτρεπε στη γυναίκα να συμμετέχει πιο ενεργά και πιο αποτελεσματικά σε αυτές

τις θέσεις ευθύνης. Να σημειώσω εδώ ότι παρατηρούνται μικρά σχετικά ποσοστά απασχόλησης των γυναικών σε τομείς εργασίας πέραν του γεωργικού ή των οικογενειακών επιχειρήσεων.

- Η δεκτικότητα του κοινωνικού συνόλου απέναντι στην υποψηφιότητα στις διεκδικήσεις ενός άνδρα σε σχέση με μια γυναίκα. Οι γυναίκες περνούν συνήθως από λεπτομερή έλεγχο και κριτική, ενώ η στάση απέναντι στους άνδρες δεν είναι ίδια, καθώς τα κριτήρια είναι πιθανά πιο ελαστικά. Και ο λόγος είναι ότι ξεκινάμε με τη λογική ότι οι άνδρες είναι ικανοί για όλα και χρειάζεται μόνο να αποδείξουν αν δεν είναι ικανοί, ενώ οι γυναίκες συνήθως δεν κάνουν για τίποτα και πρέπει να αποδείξουν ότι μπορούν να τα καταφέρουν. Το γεγονός ότι οι γυναίκες είναι φορείς διαφορετικών ιδεών και αντιλήψεων, οι οποίες μπορούν να αλλάξουν και να διευρύνουν το τοπίο ακόμα και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας γενικότερα, πολλές φορές, ενώ είναι χρήσιμο και αναγκαίο για την κοινωνία, δημιουργεί μια επιφυλακτικότητα απέναντι στις γυναίκες και μια δυσπιστία.

Όμως, παρά τις ανωτέρω καταγεγραμμένες αντιξοότητες, αισθάνομαι ότι τα τελευταία χρόνια οι Ελληνίδες έχουν κληθεί σε μια ευγενική, σε μια ειρηνική θα έλεγα εκστρατεία κατάκτησης του χώρου της Αυτοδιοίκησης. Και έχουν κληθεί όχι από χαριστικές ή ευκαιριακές συγκυρίες, αλλά υπό το καθεστώς μιας σχεδόν νομοτελειακής κοινωνικής αναγκαιότητας. Είναι αναγκαιότητα της κοινωνίας, γιατί γίνεται ολοένα πιο κατανοητό από το κοινωνικό σύνολο ότι η αυξανόμενη πολιτική δραστηριότητα των γυναικών μπορεί να εξασφαλίσει βιώσιμες λύσεις σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα, καθώς και σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θεμελιωδών ελευθεριών και των ίσων ευκαιριών που χρειάζονται οι κοινωνίες.

Η συμμετοχή των γυναικών στην Αυτοδιοίκηση ήταν και είναι μια βαθιά δημοκρατική ανάγκη της κοινωνίας μας. Δεν είναι τυχαίο, αγαπητές φίλες και φίλοι, το γεγονός ότι η αναγνώριση της γυναικείας ψήφου εφαρμόστηκε σε δημοτικές και κοινοτικές εκλογές. Πράγματι, ο χώρος της Αυτοδιοίκησης έχει αποτελέσει πρωτογενές πεδίο ανάπτυξης πολιτικής δημοκρατίας σε όλα τα επίπεδα. Η Αυτοδιοίκηση, λοιπόν, ήταν ο χώρος εκείνος που έδωσε στην Ελληνίδα το δικαίωμα της πρώτης πολιτικής έκφρασης με την ψήφο. Η Αυτοδιοίκηση είναι και πάλι εκείνος ο χώρος που δίνει στην Ελληνίδα τη δυνατότητα να συμμετέχει ενεργά και από θέση ευθύνης στη λήψη των αποφάσεων, οι οποίες αφορούν γενικότερα στην ελληνική κοινωνία. Είναι γεγονός ότι οι Ελληνίδες έχουν πλέον τη δυνατότητα, όχι μόνο να στελεχώνουν ψηφοδέλτια δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών, αλλά και να αναδειχθούν σε θέσεις-κλειδιά των Δημοτικών και Νομαρχιακών Συμβουλίων.

Οι Ελληνίδες, θωρακισμένες με τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά, τα χαρίσματα θα

έλεγα της γυναικείας φύσης, τα οποία αποτελούν συγχρόνως και τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, αξιοποιούν τη συμμετοχή τους στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, όχι μόνο για την προσωπική τους καταξίωση, αλλά προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Οι ιδιαίτερες ικανότητες που διαθέτουν οι γυναίκες, όπως η γρήγορη αντίληψη των καθημερινών προβλημάτων, η παραγωγική, δημιουργική και μεθοδική σκέψη, η εργατικότητα, η αμεσότητα και καλή επικοινωνία με τους συνανθρώπους τους, η συνεχής επιδίωξή τους για αρμονία και αισθητική αναβάθμιση του οποιουδήποτε χώρου ευθύνης τους, αποδεικνύονται βασικοί παράγοντες της καταξίωσης της δράσης των γυναικών στην Αυτοδιοίκηση. Μήπως άλλωστε η ευαισθησία και η υπομονή, έννοιες συνυφασμένες, ταυτισμένες, θα έλεγα, με τη γυναικεία φύση, δεν είναι απαραίτητες και στην πολιτική ζωή;

Η γυναίκα δε συμμετέχει απλώς στην πολιτική ζωή, την ασκεί αποτελεσματικά, με λογική και ευαισθησία και προσφέρει μια άλλη ποιότητα σ' αυτή. Αυτό είναι που κάνει τη διαφορά, αγαππητές φίλες. Αυτή η ποιότητα στον τρόπο δράσης είναι τελικά εκείνη που μας καταξιώνει και μας αναδεικνύει. Γι' αυτό πρέπει να σταματήσουμε πλέον να αναζητούμε μόνο τη συμμετοχή μας στα κέντρα λήψης αποφάσεων και να αρχίσουμε να συζητούμε για την αποτελεσματική δράση μας σε αυτά, για την επιτυχή διαχείριση και την αξιοποίηση της πολιτικής μας εμπειρίας. Είναι πλέον ανάγκη. Έχουμε αποδείξει ότι έχουμε τη δύναμη να επιτύχουμε και στις θέσεις αυξημένης ευθύνης, όχι τόσο στοχεύοντας στην προσωπική μας επιβεβαίωση, αλλά στοχεύοντας σε αυτά που μπορούμε και πρέπει να προσφέρουμε για την ανάπτυξη των τοπικών μας κοινωνιών.

Σίγουρα για να το επιτύχουμε χρειάζεται να έχουμε και αυτογνωσία και αυτοπεποίθηση. Για την εκκίνηση των γυναικών συνήθως αρκεί η εσωτερική πληρότητα και η διάθεση προσφοράς. Όμως, αν και η ισότητα είναι κατοχυρωμένη σε θεσμικό επίπεδο, δεν μπορεί να υλοποιηθεί αν εμείς οι ίδιες δεν την έχουμε κατανοήσει πλήρως και δεν αναλάβουμε σχετικές δράσεις και πρωτοβουλίες.

Είναι γεγονός ότι, όταν έλαβα την πρόσκληση να μιλήσω σε αυτή την ενδιαφέρουσα διημερίδα, προβληματίστηκα για το αν έπρεπε απλώς να καταγράψω τις δυσκολίες, τις αντιξοότητες που συνήθως οι γυναίκες συζητούμε μεταξύ μας και που κι εγώ συνάντησα σε αυτή την προσπάθεια συμμετοχής από τη θέση του –να το πω σε εισαγωγικά– «πρωταγωνιστή» στο χώρο της Αυτοδιοίκησης. Πιστεύω, όμως, ότι αυτές τις δυσκολίες και αντιξοότητες όλες οι γυναίκες τις συναντούν, είτε συμμετέχουν στην πολιτική είτε απλώς στην αγορά εργασίας, διότι οι υποχρεώσεις τους είναι αυξημένες και ο διαθέσιμος χρόνος ελάχιστος. Δε νομίζω ότι αρκεί πλέον να συζητούμε και να συμφωνούμε όλες μας ότι τα πράγματα είναι πολύ δύσκολα για μας.

Ανέτρεξα λίγο στην προσωπική μου εμπειρία και σας καταθέτω ότι σε αυτά τα επτά χρόνια που κατέχω την ιδιαίτερα τιμητική για μένα θέση της Δημάρχου, δεν είναι λίγες οι φορές που σκέφτηκα ότι, αν είχα προβληματιστεί για το πώς τα στερεότυπα και οι νοοτροπίες της ελληνικής περιφέρειας βλέπουν τη γυναίκα ως Δήμαρχο, ίσως και να μην το είχα επιχειρήσει ποτέ. Αναρωτιέμαι, δεν είχα επίγνωση της πραγματικότητας; Όχι βέβαια. Απλώς ποτέ δε σκέφτηκα ότι το φύλο και μόνο μπορεί να αποτελέσει κριτήριο αποκλεισμού από αυτή τη θέση. Και τελικώς αυτό ήταν το κρίσιμο, το τι σκεφτόμουν δηλαδή εγώ, το πόσο δηλαδή εγώ πίστευα ότι κριτήριο τελικώς είναι η ικανότητα και όχι το φύλο. Θα ήταν δύσκολο να ζητήσω από τους άλλους να το πιστέψουν, αν εγώ δεν το είχα κατακτήσει μέσα μου, αν δεν το εξέπεμπα και δεν το διεκδικούσα.

Τα λέω αυτά γιατί καμιά φορά και εμείς οι γυναίκες, ζώντας τόσες γενιές αμφισβήτησης και περιθωριοποίησης από αυτούς τους ρόλους, θεωρούμε ότι η ανδροκρατούμενη - όπως λέμε εμείς- κοινωνία, μάς χρωστά και θα μας τα αποδώσει άνευ άλλου τινός. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η ισότητα, την οποία όλες μας διεκδικούμε σε όλους τους τομείς, και στην άσκηση εξουσίας μεταξύ άλλων, μπορεί να κατακτηθεί μέσα από τη δική μας δράση και στάση ζωής πέρα από κάθε νόμο και θεσμό. Αυτός ο τρόπος δράσης είναι αυτός που θα καταξιώσει τη γυναίκα και θα μειώσει τα στερεότυπα.

Επέλεξα αγαπητές φίλες αυτές τις φράσεις για να κλείσω την εισήγησή μου. Γιατί, με λίγα λόγια, η εμπειρία μου λέει ότι η υπόθεση της όσο μεγαλύτερης, επιτυχημένης, ποιοτικής και αποτελεσματικής συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων είναι πλέον στα χέρια των γυναικών. Αρκεί να το πιστεύουμε οι ίδιες, να το τολμήσουμε, να καλλιεργήσουμε και να αξιοποιήσουμε τα ιδιαίτερα χαρίσματά μας, τόσο προς το δικό μας όφελος, όσο και προς το όφελος του κοινωνικού συνόλου. Και πιστέψτε με ότι αυτό είναι ένα αισιόδοξο μήνυμα για όλη την κοινωνία. Αυτό αναμένει όλη η κοινωνία -και η κοινωνία των ανδρών- από τις γυναίκες και το θεωρεί πλέον αναγκαιότητα.

Τέλος, εκείνο που θα ήθελα να καταθέσω ζώντας και «διαχειριζόμενη» -να το πω σε εισαγωγικά- αυτή τη θέση της Δημάρχου όλα αυτά τα χρόνια, είναι ότι η προσέγγιση των γυναικών σε όλα τα θέματα που αφορούν στην Αυτοδιοίκηση είναι πάντοτε ιδιαίτερη, ανθρωποκεντρική, αποτελεσματική σε όλους τους τομείς. Έχουμε συνηθίσει να αναθέτουμε στις γυναίκες δευτερεύοντες ρόλους, των πολιτιστικών, των κοινωνικών κ.λπ. Έχω δει -και δε μιλώ μόνο από προσωπική μου εμπειρία, αλλά και από άλλες συναδέλφους Δημάρχους- γυναίκες να ανταποκρίνονται επάξια στη διαχείριση κρίσεων του Δήμου τους. Για παράδειγμα, το καλοκαίρι με τις πυρκαγιές πολλές συνάδελφοι Δήμαρχοι διαχειρίστηκαν αποτελεσματικά έκτακτες ανάγκες, οι οποίες φυσικά θέλουν αυξημένη και φυσική παρουσία και αντοχή και συνδυασμένη σκέψη και προγραμματισμό και

εκτέλεση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Πολλές από αυτές έχουν προωθημένες ιδέες για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του τόπου τους, τις έχω δει να τις υποστηρίζουν με πάθος και τελικά να τις φέρνουν εις πέρας.

Νομίζω ότι τα παραδείγματα όλων των γυναικών που συμμετείχαν σε τέτοιες θέσεις είναι θετικά, ακόμα και στη διαχείριση των οικονομικών των Δήμων, και πιστεύω ότι ακριβώς αυτή η ποιοτική, αποτελεσματική και επιτυχής δράση των γυναικών στις θέσεις τις «πρώτες» ίσως είναι και τα μοντέλα εκείνα που θα καταξιώσουν ακόμα περισσότερο τη γυναικεία συμμετοχή και για τις επόμενες γενιές. Γι' αυτό, το μήνυμα που θέλω να δώσω σε όλες τις γυναίκες είναι ότι αυτό που πρέπει τώρα να προσέχουμε δεν είναι τόσο το πώς θα συμμετέχουμε, αλλά την ποιότητα της δικής μας δράσης. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πάρα πολύ, κυρία Αλιφέρη, πράγματι πολύ αισιόδοξο το μήνυμά σας. Πρέπει οι γυναίκες να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους και να δώσουν έμφαση, όχι μόνο στο να συμμετέχουν αλλά στο πώς θα συμμετέχουν, διότι το ποιοτικό αποτέλεσμα είναι αυτό που ενισχύει πάντα τη θέση των γυναικών και ανοίγει το δρόμο και για τις επόμενες.

Και τώρα να περάσουμε στην κυρία Ιωάννα Ηλιοπούλου-Γεωργουδάκη, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πατρών, η οποία θα κάνει τώρα την εισήγησή της. Εάν έχετε κάποιες ερωτήσεις, μπορείτε να τις θέσετε είτε προφορικά είτε γραπτά, ώστε να απαντήσουν στο τέλος οι κυρίες που συμμετέχουν.

Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΕΩΡΓΟΥΔΑΚΗ: Πριν ξεκινήσω, ήθελα να πω ότι καλό θα ήταν σε αυτές τις συναντήσεις να έχουμε κυρίους που βρίσκονται και στα κέντρα λήψης αποφάσεων, για να ακούνε αυτά που λέμε και να μην τα ακούμε μόνο εμείς μεταξύ μας. Γιατί μόνο έτσι θα έχουν αποτέλεσμα τόσο σημαντικές προσπάθειες, όπως αυτή που κάνει το Κ.Ε.Θ.Ι., το οποίο θέλω να το ευχαριστήσω για αυτήν την πρόσκληση.

Κυρίες και κύριοι, για να γίνει η γυναίκα ισότιμος παράγοντας ανάπτυξης πρέπει να κατακτήσει την ισότητα. Και λέω να «κατακτήσει», διότι όπως ανέφερε και η κυρία Αλιφέρη, μπορεί να έχουμε ισότητα θεσμικά, αλλά δεν έχουμε στην πράξη. Και σας μιλάει μία γυναίκα που έχει κάνει καριέρα και βρίσκεται αυτή τη στιγμή στο ανώτερο σκαλοπάτι αυτής της καριέρας.

Η πολιτική ισότητας των δύο φύλων ξέρουμε ότι αποτέλεσε -γιατί βρίσκεται πλέον προς το τέλος του το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης- μια οριζόντια συνιστώσα και στους βασικούς στόχους του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, δηλαδή την πραγματική σύγκλιση,

την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Όμως ας δούμε ποια είναι τα ποσοστά των γυναικών σε θέσεις ισχύος τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε διάφορες άλλες χώρες. Στη Σουηδία είναι το 42,7%, στην Ιταλία 11,4% -βλέπετε όσο φτάνουμε στη Μεσόγειο μειώνεται αυτό το ποσοστό- μετά πάμε στη Γαλλία 10,6% και στην Ελλάδα 6,9%. Μάλιστα, οι χώρες με αναλογικό ή ανάμικτο εκλογικό σύστημα έχουν μεγαλύτερα ποσοστά γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, σε αντίθεση με χώρες που έχουν πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι γυναίκες αποτελούν το 17,1% των μελών της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, το 14,9% της Επιτροπής της Περιφέρειας και 6,5% στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Το 85% των Βουλευτών παγκοσμίως είναι άνδρες.

Ας δούμε τώρα ποια είναι η ευρωπαϊκή στρατηγική σχετικά με τα θέματα ισότητας. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, σύμφωνα με τους στόχους που έθεσε το Συμβούλιο των Υπουργών στη Λισσαβόνα το 2000, αναγνωρίζει την ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών ως οικονομικό ζήτημα, από την άποψη της βελτίωσης της συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση και την αγορά εργασίας, στοιχείο της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας και κατ' επέκταση των εθνικών οικονομικών των κρατών-μελών, μέσο εξασφάλισης του αναπτυξιακού της μέλλοντος και διατήρησης των κοινωνικών της συστημάτων. Βλέπετε πόσο σωστά πραγματικά έχει εντοπιστεί από το Συμβούλιο της Λισσαβόνας το πρόβλημα και μάλιστα σε ποιους τομείς αυτή η γυναικεία ισότητα, εφόσον επιτευχθεί, θα μπορέσει να αποδώσει.

Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι της Λισσαβόνας απαιτείται:

- Ενίσχυση της απασχόλησης και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε αυτήν.
- Προώθηση της επιχειρηματικότητας.
- Ενίσχυση της έρευνας και ανάπτυξης και της παραγωγής καινοτομίας, με πλήρη αξιοποίηση του γυναικείου ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας.
- Ενίσχυση των πρωτοβουλιών των γυναικών, ειδικότερα σε τοπικό επίπεδο, στους κλάδους του τουρισμού και της παραγωγής πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών.
- Η βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας των γυναικών στον αγροτικό χώρο -ένα άλλο μεγάλο κεφάλαιο- αποτελεί προϋπόθεση για τη συμμετοχή των γυναικών στην αγροτική ανάπτυξη, οι οποίες, με τις κρατούσες συνθήκες, προτιμούν τις συνθήκες ζωής και εργασίας στην πόλη.
- Και τέλος, η συμμετοχή των γυναικών στην αγροτική ανάπτυξη αποτελεί για την Ελλάδα βασικό αναπτυξιακό στόχο και θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των γυναικών σε αυτήν, οι οποίες προτιμούν τις συνθήκες ζωής και εργασίας στην

πόλη. Η ύπαιθρος, πλέον, μπορεί να δώσει θέσεις εργασίας και να συμβάλει στο συνολικό εθνικό παραγωγικό προϊόν με μια ποιοτική αναβάθμιση, είτε με αγροτουρισμό, είτε με παραγωγή προϊόντων τοπικής προέλευσης, ώστε να κρατηθεί ο κόσμος στην περιοχή του, στα μικρά μέρη και να αποφύγουμε να επιβαρύνουμε πλέον τα μεγάλα αστικά κέντρα με τον υπερπληθυσμό και με όλα τα κακά που συνεπάγονται από αυτόν.

Οι άξονες προτεραιότητας με έντονη περιφερειακή διάσταση και περιφερειακή συνδιαχείριση είναι οι εξής:

- Ενίσχυση της απασχόλησης.
- Προώθηση της επιχειρηματικότητας.
- Αγροτική ανάπτυξη.
- Τουριστικές και πολιτιστικές επενδύσεις και υπηρεσίες.
- Βελτίωση κοινωνικών υποδομών.
- Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση.
- Δράσεις πρόληψης κατά της εμπορίας ανθρώπων.
- Κοινωνία των πολιτών.

Για το λόγο αυτό, απαιτείται συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές, οι οποίες θα εξασφαλίσουν την ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών ως επωφελουμένων, αλλά και συντελεστών για την τοπική ανάπτυξη. Υλοποιούνται διάφορα Προγράμματα για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα, όπως επίσης και διάφορα σεμινάρια επιμόρφωσης γυναικών. Πολύ φοβάμαι, όμως, ότι δεν έχει γίνει αξιολόγηση όλων αυτών των δράσεων και των Προγραμμάτων. Δεν ξέρουμε δηλαδή, τι προσφέρουν τελικά. Γίνονται αυτά τα Προγράμματα, επιμορφώνεται πολύς κόσμος, αλλά δεν αξιολογείται κανείς, ώστε να δούμε αν απέδωσε το Πρόγραμμα. Αν έχει αποδώσει, να δώσουμε και παραπάνω χρήματα στην επόμενη δράση. Εάν δεν έχει αποδώσει, να δούμε τους λόγους που δεν έχει αποδώσει και επομένως να εξετάσουμε μήπως πρέπει να αλλάξουμε τρόπο προσέγγισης.

Πολλοί άνθρωποι που ειδικεύονται σε επαγγέλματα της Περιφέρειας, τα οποία έχουν μια τοπικού επιπέδου δράση, θέλουν να επιμορφωθούν, να μάθουν για τα Προγράμματα που τρέχουν και τα οποία θα μπορούσαν να ενισχύσουν την επιχειρηματικότητά τους. Μεγαλύτερο ενδιαφέρον για αυτά δείχνουν οι γυναίκες, αλλά συχνά δεν έχουν πρόσβαση. Γιατί όπως και να το κάνουμε, ακόμη και σήμερα αυτή η διάκριση μεταξύ ανδρικού-γυναικείου πληθυσμού σε όλες τις προσβάσεις προς τα κέντρα λήψης αποφάσεων, είναι σαφώς διαφορετική, η δυνατότητα είναι διαφορετική. Αυτό είναι μια πραγματικότητα, την οποία δεν πρέπει να αγνοούμε. Όσο και να θέλουμε να μιλάμε για ισότητα, το είπα και πάλι, η ισότητα είναι στην ψήφο μόνο. Από κει και πέρα ούτε ως προς τους υποψηφίους,

ούτε ως προς αυτούς που θα καταλάβουν διάφορες θέσεις υπάρχει αυτή η ισότητα. Και το λέω αυτό παρά το ότι υπάρχει και αυτή η ποσόστωση υποτίθεται, για την οποία δε σας κρύβω ότι ως γυναίκα με ενοχλεί. Όμως, έχω συμβιβαστεί με αυτή την ιδέα της ποσόστωσης, ότι για κάποιο διάστημα πρέπει να ισχύσει, μέχρι να φανούν κάποια λαμπρά αποτελέσματα.

Γενικά, υπάρχει προκατάληψη απέναντι στις γυναίκες και θα σας αναφέρω το εξής απλό παράδειγμα. Στο Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΣΕΤ), το οποίο απαρτίζεται από εξήντα πέντε (65) μέλη, προτιμούν να βάλουν υπερήλικες άνδρες 90 χρονών παρά να βάλουν γυναίκες. Τρεις γυναίκες έχουν, εκ των οποίων οι δύο είναι στην Αμερική. Αυτό είναι ντροπή. Όμως κάποια στιγμή, δε σας κρύβω, έχω αρχίσει να αισθάνομαι άσχημα. Δεν μπορεί να ερχόμαστε να μιλάμε σε όλα αυτά τα fora και να μην ακούμε μια πίεση σε αυτούς που λειτουργούν, τους Υπουργούς, με αυτό τον τρόπο και παραγνωρίζουν την ύπαρξη γυναικών, οι οποίες είναι πολύ καλύτερες από πάρα πολλούς που βρίσκονται στο Κοινοβούλιο, αλλά και σε άλλα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Θα πρέπει να σας πω, οποιαδήποτε γυναίκα -και φαντάζομαι έχουμε και άλλες συναδέλφους εδώ που βλέπω- για να φτάσει να κάνει καριέρα, όταν στηρίζεται αποκλειστικά στις δυνάμεις της, πρέπει να είναι δέκα φορές καλύτερη από τον καλύτερο άντρα για να μπορέσει να φτάσει σε ένα επίπεδο που φτάνει άνετα ένας πολύ μέσος άνθρωπος. Οι κλίμακες ως προς τις ικανότητες, τις δεξιότητες θα έλεγα, και στους άνδρες και στις γυναίκες κατά κατηγορία, είναι ίδιες. Όμως για τη γυναίκα που πρέπει να φτάσει να ηγηθεί κάπου στον τομέα της, οι δυσκολίες είναι τεράστιες, εάν προσπαθεί στηριζόμενη αποκλειστικά στις δικές της δυνάμεις. Δε θέλω να απογοητεύσω, γιατί βλέπω και πολλές νέες κοπέλες εδώ, όμως γνωρίζοντας το πλαίσιο, στο οποίο θα πρέπει να κινηθούν, ανάλογα θα πρέπει να συμπεριφερθούν. Θέλω να πω, όχι να αποβάλουμε τη γυναικεία μας φύση, ούτε να ανδροποιηθούμε ως προς τη συμπεριφορά. Κακά τα ψέματα, η φύση έχει δύο φύλα, έχει τους άνδρες, έχει και τις γυναίκες, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Γι' αυτό μιλάμε για ισοτιμία. Δεν είμαστε το ίδιο, υπάρχει διαφορά.

Επίσης, ως προς τον τρόπο προσέγγισης των προβλημάτων και των θεμάτων, έχετε ακούσει κάτι που λέει: «αυτού γεννάει το μυαλό του, έχει θηλυκό μυαλό». Έχουμε διαφορετικό τρόπο σκέψης, από τη φυσιολογία του εγκεφάλου μας. Είναι διαφορετική η φυσιολογία του άνδρα έναντι της γυναίκας. Επομένως, έχουμε από τη φύση μας διαφορετικές ικανότητες ο ένας, διαφορετικές ικανότητες ο άλλος. Όμως, οι ικανότητες του ενός φύλου συμπληρώνουν τις ικανότητες του άλλου φύλου, λειτουργούμε δηλαδή συμπληρωματικά. Βέβαια εμείς οι γυναίκες, επειδή είμαστε σε θέση αμυντική, η οποία καμιά φορά μπορεί να γίνει και επιθετική, το ξεχνάμε και εμείς, είναι αλήθεια. Διεκδικούμε, αλλά θέλουμε τους άνδρες δίπλα-δίπλα, για να ωφελησουμε την κοινωνία, να έχουμε

μια καλύτερη ζωή και να ετοιμάσουμε και ένα καλύτερο μέλλον και για τις επόμενες γενιές. Δε μας δίνεται αυτός ο χώρος, υπάρχει μεγάλο κενό και πρέπει κάποια στιγμή να βρούμε τον τρόπο να μετουσιώσουμε τα λόγια σε πράξη. Γιατί είναι πολύ ωραία να υπάρχουν προτάσεις και θεωρητικές λύσεις, αλλά η πράξη είναι που μετράει. Την πραγμάτωση θέλουμε να δούμε, ποιο δρόμο πρέπει να ακολουθήσει κανείς για την πραγμάτωση αυτών των πραγμάτων, για να φτάσουμε σε πραγματική ισότητα μέσα στην κοινωνία μας.

Είναι απαραίτητη η ένταξη της διάστασης της ισότητας σε κάθε υπό διαμόρφωση Περιφερειακό Πρόγραμμα, με συστηματική παρακολούθηση των επιμέρους ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε αγροτικό και αστικό χώρο. Αυτό αποτελεί θεσμική εξασφάλιση στις πολιτικές ισότητας, η οποία έχει ήδη αρχίσει με την ενδυνάμωση των περιφερειακών και νομαρχιακών δομών στις κεντρικές υπηρεσίες, τόσο σε διοικητικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο παροχής υπηρεσιών προς τις γυναίκες. Κεντρικό μέλημα για την επιτυχή εξειδίκευση των θεμάτων ισότητας πρέπει να αποτελέσει η προσέγγιση της σύγκλισης αγροτικού και αστικού χώρου, καθώς και η ανάδειξη των γεωγραφικών περιοχών με ιδιαίτερα οξυμμένα προβλήματα στον τομέα αυτό, ιδιαίτερα ως προς το σκέλος της απασχόλησης.

Πρέπει να δοθούν συγκεκριμένοι ρόλοι και στην αγρότισσα. Οι αγρότισσες δεν είναι σε θέση να διεκδικήσουν πολλά πράγματα. Μην ξεχνάτε, πολλές εξ αυτών δεν έχουν ολοκληρώσει ούτε καν την υποχρεωτική εκπαίδευση. Επομένως, αντιλαμβάνεστε ότι το κράτος πρέπει να τις οδηγήσει στη λύση του προβλήματός τους, το οποίο ίσως και οι ίδιες να μην έχουν κατανοήσει. Δηλαδή ξέρουν ότι γενικώς έχουν μια ανάγκη, μια δυσκολία, αλλά δεν ξέρουν πού πρέπει να απευθυνθούν για να ξεπεράσουν αυτή τη δυσκολία. Ένα κοινωνικό κράτος έρχεται να προσεγγίσει αυτή την ομάδα των γυναικών και να της υποδείξει δρόμους που πρέπει να ακολουθήσουν, προκειμένου να γίνουν ενεργά και ωφέλιμα μέλη της κοινωνίας τους.

Μιλάμε συνεχώς για περιφερειακή ανάπτυξη. Η ισορροπημένη ανάπτυξη της χώρας και η περιφερειακή συνοχή απαιτεί ουσιαστική διαπεριφερειακή συνεργασία και συνύπαρξη. Η ουσιαστική ένταξη των μεταναστριών και η αποφυγή εγκληματικών ενεργειών, όπως είναι η παράνομη διακίνηση γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, πρέπει να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά σε περιφερειακό επίπεδο. Θα έλεγα εδώ, και όχι μόνο. Προέρχομαι από μία πόλη όπως είναι η Πάτρα, η οποία είναι κέντρο παράνομης διακίνησης μεταναστών. Δεν μπορούμε πλέον να περάσουμε την περιοχή των λιμανιών. Νέα παιδιά από 15-30 χρόνων έχουν κατακλύσει το λιμάνι, αναζητώντας παράνομους τρόπους διαφυγής προς τη δυτική Ευρώπη. Αυτό συνεπάγεται

πολλά κακά και για την περιοχή, κυρίως αύξηση της εγκληματικότητας. Βέβαια σε αυτό θα πρέπει να πω ότι, επειδή έχουμε μεγάλο πρόβλημα ως χώρα, δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ούτε από την Πάτρα, αλλά θα πρέπει να αντιμετωπιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, διότι η Ελλάδα είναι το άνοιγμα της Ευρώπης στην παράνομη μετανάστευση. Προτείνονται πολιτικές ισότητας καθώς και κοινωνικο-οικονομική ένταξη γηγενών γυναικών και μεταναστριών στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων. Όντως, έχουμε πολλές γυναίκες μετανάστριες, οι οποίες ήδη από τη δεκαετία του '90 που άνοιξαν τα σύνορα, άρχισαν και έχουν εγκατασταθεί εδώ από όλη τη Βαλκανική και όχι μόνο. Και επομένως πλέον αυτές οι γυναίκες έχουν γίνει μέρος του προβλήματος της απασχόλησης των γυναικών.

Συμπερασματικά, στην πρόκληση να αντιμετωπίσει η χώρα μας τις ευκαιρίες στο νέο περιβάλλον, οι γυναίκες αποτελούν ανερχόμενη δύναμη. Υπάρχει ένα δυναμικό, το οποίο έχει μείνει αναξιοποίητο. Είναι το δυναμικό ικανότατων γυναικών. Και εδώ θα πρέπει να αναφέρω και κάποια στοιχεία από την ενασχόλησή μου στο Πανεπιστήμιο. Οι φοιτήτριες κατά κύριο λόγο αριστεύουν, το βλέπετε αυτό. Και στις εισαγωγικές, αλλά και στις προαγωγικές εξετάσεις. Ελάχιστες εξ αυτών, που τις συναντώ μετά από χρόνια, έχουν ακολουθήσει μια ανοδική πορεία καριέρας μέσα στη ζωή τους. Μυαλά πολύ καλά, οργανωμένες προσωπικότητες, οι οποίες όμως λιγοψύχησαν από τις δυσκολίες που συνάντησαν και για αυτό δε συνέχισαν. Αυτό το ανθρώπινο δυναμικό δεν ατυχεί μόνο για τον εαυτό του, ατυχεί για την κοινωνία μας. Και εδώ πρέπει να βρούμε πώς αυτό το δυναμικό θα «τύχει» ουσιαστικής εκμετάλλευσης, δηλαδή εκμετάλλευσης για το ίδιο το άτομο αλλά και για την κοινωνία, να αποδώσει αυτά που μπορεί και να προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο. Είναι ένα μεγάλο κενό που πρέπει να μας προβληματίσει. Ένα σημαντικό ζήτημα, με το οποίο πρέπει να ασχοληθεί επισταμένως η επίσημη πολιτεία και όχι με επουσιώδη θέματα. Θεωρώ ότι χάνουμε χρόνο και ενέργεια για δευτερεύοντα ζητήματα και τα ουσιαστικά θέματα της κοινωνίας μας τα αφήνουμε να θίγονται το πολύ-πολύ σε τέτοιες μόνο συγκεντρώσεις, σε τέτοιες συζητήσεις, οι οποίες είναι πάρα πολύ ωραίες και ωφέλιμες, αλλά δε φτάνουν στο δια ταύτα.

Το μέλλον μας έχει ανάγκη από τη γυναικεία συμβολή σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής. Αναδεικνύοντας τη μοναδικότητα αλλά και τη διαφορετικότητα της γυναίκας συμβάλλουμε στην ισορροπία της κοινωνίας. Γιατί η πολυμορφία και η πολυφωνία συνιστούν την ομορφιά και συμβάλλουν στην αρμονία. Δεν αρκεί μόνον η διατύπωση θαυμασμού, παραδείγματος χάρη για το γεγονός ότι οι γυναίκες της χώρας μας στην ανώτατη εκπαίδευση υπερβαίνουν τα ποσοστά των ανδρών. Στην Ελλάδα της νέας εποχής, στόχος είναι οι Ελληνίδες να κατακτήσουν τα πρωτεία, όχι μόνον στην παιδεία και την οικογένεια, αλλά και ως ενεργοί πολίτες, εργαζόμενες, επιστήμονες και επιχειρηματίες,

σε όλα τα πεδία της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

Με εμπιστοσύνη και πειθώ, ας απαιτήσουμε το ρόλο μας στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Χωρίς να απαρνούμαστε τις ιδιαιτερότητες του φύλου μας, διεκδικούμε την ουσιαστική παρουσία μας σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητας. Σας ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πάρα πολύ την κα Ηλιοπούλου. Θέλω να επισημάνω κάτι πάρα πολύ σωστό που είπατε ανάμεσα σε όλα τα άλλα, πως δεν έχει γίνει ανάλογη αξιολόγηση όλων αυτών των ευκαιριών που δίνονται στις γυναίκες, είτε για εκπαίδευση, είτε για ανάληψη επιχειρηματικής δράσης και πράγματι αυτό είναι κάτι, στο οποίο θα πρέπει όλα αυτά τα Προγράμματα να δώσουν περισσότερη έμφαση.

Θα ήθελα τώρα να καλέσω την κα Αντωνία Μπούζα, Νομαρχιακή Σύμβουλο Μεσσηνίας, η οποία θέλει να κάνει μια παρέμβαση.

Α. ΜΠΟΥΖΑ: Χαίρεται. Η Νομαρχία Μεσσηνίας είναι εθνικός εταίρος στο Πρόγραμμα «Localising Gender Equality through Development». Είναι ένα σημαντικό Πρόγραμμα, το οποίο ολοκληρώνεται σήμερα με τη διακρατική συνάντηση που πραγματοποιούμε.

Η συμμετοχή των γυναικών στα πολιτικά και οικονομικά κέντρα λήψης αποφάσεων είναι κάτι που εδώ και πολλά χρόνια με ιδιαίτερο αγώνα και προσπάθεια κατέκτησαν οι γυναίκες. Στο παρελθόν θεωρείτο ότι η πολιτική ήταν προνόμιο των ανδρών και ότι οι ικανότητές τους ήταν μεγαλύτερες από των γυναικών, με αποτέλεσμα οι γυναίκες να μένουν λίγο πιο πίσω σε αυτά τα θέματα. Εκείνο που κατακτήθηκε τα τελευταία χρόνια είναι η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική σκηνή και με τη σκληρή δουλειά οι γυναίκες κατόρθωσαν να αναγνωριστούν για τη σοβαρή τους εργασία και την ουσιαστική προσέγγιση των θεμάτων από άλλη σκοπιά. Μια σκοπιά με μεγαλύτερη ευαισθησία και μια ιδιαίτερη προσπάθεια για επίλυση σύνθετων προβλημάτων, τα οποία ανακύπτουν στις τοπικές κοινωνίες.

Η κοινωνική πολιτική, τα θέματα υγείας, η ισότητα των δύο φύλων, η κοινωνική ασφάλιση, η προώθηση της επιχειρηματικότητας είναι στις προτεραιότητες των γυναικών, οι οποίες ασχολούνται με την πολιτική. Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερες γυναίκες ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Ίσως η επιτυχημένη παρουσία των γυναικών, είτε στην κεντρική πολιτική σκηνή είτε στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, όπου οι γυναίκες έδειξαν ιδιαίτερες ικανότητες, οφείλω να ομολογήσω, παρακινεί και άλλες γυναίκες να κάνουν παρόμοια προσπάθεια, διότι αποδεικνύονται τελικά πιο αποτελεσματικές και πιο εργατικές από τους άνδρες.

Μεγάλο ρόλο στην προώθηση των γυναικών διαδραματίζουν τα μέσα μαζικής

ενημέρωσης. Η προσέγγιση των θεμάτων στο παρελθόν γινόταν από την πλευρά των ανδρών και οι γυναίκες παρουσιάζονταν σε δεύτερη μοίρα και σε άλλο ρόλο, όπως αναδεικνύεται περισσότερο ο ρόλος της μητέρας, της συζύγου, με άποψη μόνο σε θέματα κοινωνικά, οικογενειακά, και καθόλου σε θέματα άλλης φύσεως και ιδιαίτερα πολιτικής. Το οικογενειακό και το φιλικό περιβάλλον στηρίζει ουσιαστικά τις προσπάθειες των γυναικών στην απόφασή τους να ασχοληθούν με τα κοινά. Οι πολίτες, μετά την ουσιαστική παρουσία των γυναικών, δείχνουν να εμπιστεύονται περισσότερο τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες. Σε θέματα επίλυσης διαφόρων σοβαρών θεμάτων δείχνουν άλλη αξιοπιστία και εμπιστοσύνη στις γυναίκες. Άλλωστε σε πολλούς τομείς, είτε επιστημονικούς είτε επιχειρηματικούς, οι γυναίκες έδειξαν εξαιρετικές ικανότητες και ότι μπορούν πράγματι να τα καταφέρουν.

Η έλλειψη χρόνου, η οικογένεια και η απασχόληση στο σπίτι αποτελούν μια σημαντική δυσκολία και ίσως έναν ανασταλτικό παράγοντα στην προσπάθεια των γυναικών να ισορροπήσουν ανάμεσα στην οικογενειακή και στην επαγγελματική ζωή. Έδειξαν όμως ότι με τη σωστή προσπάθεια, όλα μπορούν να τα καταφέρουν. Πρέπει να πιστέψουμε τελικά στις δυνάμεις μας και να αγωνιστούμε για να πετύχουμε το ζητούμενο. Ως τελικό συμπέρασμα της δικής μου προσπάθειας και ενασχόλησης με την πολιτική στην Τοπική Αυτοδιοίκηση Β' βαθμού είναι ότι οι άνδρες εμπιστεύονται περισσότερο τις γυναίκες από ό,τι εμείς ως γυναίκες, όπως επίσης ότι όταν κάποια από εμάς κατορθώσει να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κόσμου, τότε πράγματι μπορεί να έχει μια επιτυχημένη, ουσιαστική και αποτελεσματική πορεία σε ποικίλους τομείς της πολιτικής ζωής. Εκείνο τελικά που πρέπει να προσέξουμε και να βελτιώσουμε είναι η επικοινωνιακή μας συμπεριφορά. Να έχουμε συνεχή κατάρτιση μέσω επιμορφωτικών προγραμμάτων, ώστε να ενθαρρυνθούμε και μέσω της γνώσης και της κατάρτισης να μπορέσουμε να προσφέρουμε περισσότερα στην τοπική κοινωνία, που πραγματικά έχει ανάγκη.

Η ισότιμη αντιπροσώπευση των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων είναι κάτι που πάντοτε πρέπει να το ζητούμε και να το διεκδικούμε, προκειμένου να λήξει αυτή η διαμορφωθείσα κατάσταση. Εμείς, οι αιρετές γυναίκες του σήμερα, έχουμε επιπρόσθετη ευθύνη απέναντι στις γυναίκες του αύριο. Βέβαια, υπάρχει και η κατοχύρωση της πολιτείας στην ισότιμη συμμετοχή τους, αλλά μερικές φορές η ποσόστωση, όπως ανέφερε και η κα Ηλιοπούλου, λειτουργεί αρνητικά στην προσπάθειά τους. Θεωρείται μερικές φορές ότι λόγω της ποσόστωσης, και όχι λόγω των ικανοτήτων τους, συμμετέχουν στα ψηφοδέλτια. Άρα, η προσπάθειά μας πρέπει να είναι διττή και πιο επίπονη για να μπορέσουμε πραγματικά να καταξιωθούμε.

Δε γνωρίζω βέβαια τα στατιστικά στοιχεία και τα δεδομένα στις υπόλοιπες χώρες

της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν παρουσιάζουν κοινά στοιχεία με την Ελλάδα όσον αφορά στην εμπιστοσύνη των πολιτών στις γυναίκες πολιτικούς. Εν κατακλείδι η δική μου εμπειρία μου έδειξε ότι με την τόλμη και την επιμονή όλα επιτυγχάνονται. Ευχαριστώ για την προσοχή σας και εύχομαι καλή συνέχεια στις εργασίες του συνεδρίου.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Μπούζα. Να συμπληρώσω εδώ ότι από ό,τι φαίνεται και στην Ευρώπη ως προς τα ποσοστά υπάρχει ένας διαχωρισμός μεταξύ βορρά και νότου. Ο νότος είναι πολύ κοντά στη δική μας κατάσταση, ενώ ο βορράς φαίνεται ότι έχει από αρκετά χρόνια προχωρήσει στα γυναικεία θέματα.

Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΕΩΡΓΟΥΔΑΚΗ: Κυρία Μπούζα, με την τοποθέτησή σας με κάνατε να θυμηθώ κάτι που μου είχε πει ένας παλιός κοινοβουλευτικός, όταν προσπαθούσε να με πείσει να κατέβω στην ενεργό πολιτική. Τέλος πάντων είχα τις αντιρρήσεις μου, για αυτό και δεν κατέβηκα άλλωστε, και μου είχε πει το εξής: «Σε τελευταία ανάλυση έχεις και δίκιο, μου λέει. Γιατί όταν υπήρχαν χωριστά τμήματα ανδρών-γυναικών, διαπιστώναμε ότι στα γυναικεία τμήματα ψηφίζόντουσαν αποκλειστικά άνδρες και ελάχιστες γυναίκες ψήφιζαν γυναίκες. Πιο πολύ από τους άνδρες ψηφίζονταν οι γυναίκες».

Επομένως, υπάρχει και ένα θέμα που μας αφορά. Ρίχνουμε ευθύνη και στο άλλο φύλο, αλλά υπάρχει και ένα θέμα εμπιστοσύνης ημών των ιδίων στις γυναίκες. Φαίνεται ότι έχει περάσει στο DNA μας αυτή η αμφισβήτηση των ικανοτήτων του φύλου μας. Δεν ξέρω, αυτό πρέπει να μας προβληματίσει, να εμπιστευόμαστε τις γυναίκες. Άλλωστε, έχουν αποδείξει ότι στο συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό οι γυναίκες που βρίσκονται σε σημαντικά κέντρα αποφάσεων, το ποσοστό αγγίζει το 95% των επιτυχημένων, εν αντιθέσει βέβαια προς των ανδρών, που είναι κάτω από το 50%, εάν πιστέψω μια μελέτη ενός κοινωνιολόγου. Επομένως, πρέπει να εμπιστευθούμε τις γυναίκες, το αξίζουν. Δεν είναι θέμα «συντεχνιακό», δεν είναι θέμα ρατσιστικό, είναι θέμα ισότητας στη σκέψη μας.

Ε. ΑΛΙΦΕΡΗ: Εγώ χαίρομαι ιδιαίτερα που τελικά ακούω από όλες τις τοποθετήσεις εδώ των γυναικών, αλλά το έχω παρατηρήσει και σε παρόμοιες συζητήσεις γυναικών, ότι τελικά οι γυναίκες έχουμε συνειδητοποιήσει ότι αυτή η συμμετοχή που διεκδικούμε, αυτή η πρωταγωνιστική συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων δεν ήταν αποτέλεσμα της κάλυψης των προσωπικών μας κενών. Και αυτό θα πρέπει να το προσέξουμε ιδιαίτερα. Δηλαδή, δεν είναι θέμα προσωπικής επιβεβαίωσης και κάλυψης των ελλειμμάτων που είχαμε τόσα χρόνια, αλλά ανάγκη της κοινωνίας. Αυτή η συμμετοχή μας και αυτή η

δραστηριότητά μας, θα βοηθήσει στην εξέλιξη των κοινωνιών. Και νομίζω ότι αυτό είναι το πιο σημαντικό.

Πρέπει να δούμε πώς η γυναικεία προσέγγιση των θεμάτων, η δυνατότητα της γυναίκας να χειριστεί διαφορετικά τα πράγματα, αλλά και να δραστηριοποιηθεί σε καθαρά ανδρικούς τομείς, μπορεί να βοηθήσει τις κοινωνίες να αναπτυχθούν και να έχουν καλύτερη κοινωνική προστασία. Αυτό που λείπει από τις κοινωνίες είναι η διάσταση, η ευαισθησία και η προσφορά της γυναίκας, γιατί είναι αυτό ακριβώς που τόσα χρόνια είχε αποκλειστεί. Και νομίζω ότι, εάν συνεχίσουμε με την ίδια σκέψη και με την ίδια διάθεση, πραγματικά να στοχεύουμε στο κοινωνικό σύνολο και όχι στον εαυτό μας.

Καταλαβαίνω, βέβαια, ότι όλη αυτή η περιθωριοποίηση τόσων γενεών ίσως έχει δημιουργήσει και σε πολλές από μας αυτή την επιθετική διάθεση που άκουσα και από την κυρία Ηλιοπούλου. Τη βλέπω και εγώ γύρω μου και πιστεύω ότι αυτός είναι ο κίνδυνος για τις γυναίκες. Δε χρειάζεται επιθετικότητα. Νομίζω ότι μπορούμε να αναδείξουμε αυτά τα χαρίσματα που έχουμε και αυτά είναι που θα μας καταξιώσουν σε αυτή την προσπάθεια. Αυτό περιμένει άλλωστε η κοινωνία από μας. Ευχαριστώ πολύ.

ΝΤ. ΛΟΓΙΑΔΟΥ: Είμαι εδώ ως εκπρόσωπος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Γυναικών Ελλάδας. Ως ιδιώτης, όμως, υπήρξα Διευθύντρια της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, σε δύσκολα χρόνια. Έκανα καριέρα με πάρα πολλές δυσκολίες και παράλληλα είχα οικογένεια και παιδιά, από φοιτήτρια ήμουν παντρεμένη και μητέρα. Έκανα δύο μεταπτυχιακά μαζί με την εργασία μου, με τα παιδιά μου, χωρίς καμία κοινωνική υποδομή, όπως γνωρίζετε, και χωρίς γιαγιάδες –οι οποίες αποτελούν θεσμό που λύνει πάρα πολλά προβλήματα– γιατί και η μητέρα μου ήταν εργαζόμενη παράλληλα με μένα.

Υπήρξα Πρόεδρος του Κ.Ε.Θ.Ι. και επίσης είχα εκλεγεί για ένα διάστημα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση στο Δήμο της Αθήνας, στο 6ο Δημοτικό Διαμέρισμα, ένα πολυπληθέστατο Διαμέρισμα με πάρα πολλά προβλήματα, καθώς το 40% των κατοίκων είναι αλλοδαποί. Θα ήθελα, λοιπόν, να πω ότι αντιμετώπισα πολύ μεγάλες δυσκολίες με τις γυναίκες, παρά με τους άνδρες. Με τους άνδρες είχα πάρα πολύ καλή συνεργασία, δε με αμφισβήτησαν ποτέ. Με τις γυναίκες δυστυχώς είχα πρόβλημα.

Ως Πρόεδρος του Υπηρεσιακού Συμβουλίου, βρήκα τη Στατιστική Υπηρεσία με μία γυναίκα Διευθνή και όταν παρέδωσα και βγήκα σε σύνταξη, στους 16 Διευθυντές οι 13 ήταν γυναίκες και 3 άνδρες, ενώ το 70% των Τμηματάρχων ήταν επίσης γυναίκες. Όλες αυτές οι γυναίκες έφτασαν εκεί με μεγάλους αγώνες και επειδή το άξιζαν. Συμπερασματικά, θέλω να πω ότι οι γυναίκες που βρίσκονται στα κέντρα λήψης αποφάσεων πρέπει να προωθούν γυναίκες, πράγμα που δε γίνεται. Ανδροποιούνται τελείως και

ξεχνούν ότι εκεί που έφτασαν πρέπει να φτάσουν και κάποιες άλλες γυναίκες. Δημιουργούνται κάποια στεγανά αυτομάτως. Επίσης, πρέπει να αποκτήσουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση. Υπήρχαν γυναίκες που τους λέγαμε να προαχθούν και αρνούσαν, γιατί θεωρούσαν καταλληλότερους για τη θέση άνδρες συναδέλφους, παρά το γεγονός ότι οι ίδιες είχαν περισσότερα προσόντα από αυτούς.

Επιπλέον, χρειάζεται μεγαλύτερη πληροφόρηση για τα Προγράμματα και τις δράσεις που υλοποιούνται. Πιστεύω ότι η τηλεόραση είναι αναγκαίο να διαδραματίσει αυτόν το ρόλο. Δεν είναι μόνο η αγρότισσα που δεν πληροφορείται, αλλά και ο απλός πολίτης των αστικών κέντρων. Την πληροφόρηση την έχουν τα πολιτικά γραφεία όλων των βαθμίδων, ξεκινώντας από τους Βουλευτές μέχρι την Τοπική Αυτοδιοίκηση και δημιουργούνται πελατειακές σχέσεις για την επιλεκτική διάχυση αυτής της πληροφόρησης. Σαν να έχουν το μυστικό στα χέρια τους που θα το δώσουν στους ψηφοφόρους τους και όχι ένα κοινωνικό αγαθό που ανήκει σε όλους και πρέπει όλοι να έχουν πρόσβαση σε αυτό.

Θα ήθελα να αναφερθώ και σε κάτι άλλο. Είχα την ευκαιρία να κάνω για την Ελλάδα, να ξεκινήσω την έρευνα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης. Είπατε για το follow up. Είχα κάνει και κάποιο follow up των Προγραμμάτων του ΟΑΕΔ για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Απεδείχθη ότι δεν είχαν κανένα αποτέλεσμα, ήταν απλά μια έμμεση χρηματοδότηση της ανεργίας, κατά καιρούς, και χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Υπάρχει όμως και το χειρότερο. Ότι ξοδεύονται πάρα πολλά λεφτά για την ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση, αλλά οι εργαζόμενοι –με εξαίρεση αυτούς που εργάζονται στις ΔΕΚΟ– δεν τα παρακολουθούν. Παίρνουν τα λεφτά και απλώς υπογράφουν ότι τα παρακολούθησαν. Αυτό είναι το τραγικότερο. Δηλαδή τι follow up να υπάρχει όταν δεν τα παρακολουθούν καν; Είναι ένας έμμεσος μηχανισμός χρηματοδότησης των μεσαίων επιχειρήσεων και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε πολλές περιπτώσεις. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πάρα πολύ, πολύ ωραία τα σχόλιά σας. Υπάρχει κάποια ερώτηση από το ακροατήριο;

Να κάνω και εγώ κάποια τοποθέτηση. Εγώ προέρχομαι από τον πανεπιστημιακό χώρο, όπως και η κυρία Ηλιοπούλου. Πράγματι, εκεί βλέπουμε ότι η γυναικεία συμμετοχή, ιδίως στο χώρο που ανήκω εγώ, στις οικονομικές και διοικητικές επιστήμες, είναι ακόμα πάρα πολύ περιορισμένη. Όμως, πολύ σημαντικό είναι σιγά-σιγά, όπως είπατε, να δίνονται οι ευκαιρίες στις κοπέλες, διότι όσο πιο πολύ ανεβαίνουν στις βαθμίδες, τόσο βλέπουμε ότι αυτές αποτελούν μοντέλο κατά κάποιο τρόπο και ενισχύεται και η αυτοπεποίθηση των υπολοίπων, ώστε να διεκδικήσουν υψηλότερες θέσεις.

Επίσης, ήθελα να πω ότι και στο χώρο των επιχειρήσεων βλέπουμε ότι υπάρχουν

διακρίσεις, οι οποίες τις περισσότερες φορές οφείλονται στο γεγονός ότι γυναίκες με πάρα πολύ καλά προσόντα, με πολύ καλό βιογραφικό, ενώ εισέρχονται στις εισαγωγικές βαθμίδες, δεν εξελίσσονται. Όταν πρόκειται να προαχθούν στις ανώτερες βαθμίδες, υπάρχει το φαινόμενο της «γυάλινης οροφής». Η γυάλινη οροφή πραγματικά είναι αθέατη, γι' αυτό την ονομάζουμε έτσι, αλλά σίγουρα υπάρχει.

Στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο έχει διεξαχθεί έρευνα σχετικά με το φαινόμενο της «γυάλινης οροφής» και πολύ μεγάλο ρόλο φαίνεται να παίζουν τα κοινωνικά στερεότυπα, τα οποία ακόμα ισχύουν. Μερικά από αυτά που βγήκαν πιο έντονα στην έρευνα είναι το στερεότυπο ότι οι γυναίκες δεν ενδιαφέρονται για θέσεις ευθύνης, ότι οι γυναίκες πρέπει να θυσιάσουν τη θηλυκότητά τους, κάτι που ανέφερε και η κα Ηλιοπούλου, ότι οι γυναίκες είναι λιγότερο αντικειμενικές στο να εκτιμήσουν καταστάσεις διότι βάζουν το συναίσθημα μπροστά. Αυτό είναι ένα στερεότυπο, το οποίο δεν αποδείχθηκε από την έρευνα. Οι γυναίκες αποδείχθηκε ότι είναι εξίσου ικανές να αξιολογήσουν αντικειμενικά καταστάσεις, αλλά είναι κάτι που προσάπτουν στις γυναίκες, ότι πολύ εύκολα συγκινούνται, πολύ εύκολα επηρεάζονται και άρα δεν έχουν την απαραίτητη αντικειμενικότητα που χρειάζεται για να προχωρήσει κανείς σε θέσεις υψηλής ευθύνης. Αυτά σχετικά με το χώρο των επιχειρήσεων.

Και βέβαια καταλήγουμε σε ένα πολύ σημαντικό συμπέρασμα, ότι σήμερα, που προκύπτει και από τη διεθνή βιβλιογραφία, ότι τα talέντα δεν ανήκουν ούτε στο ένα ούτε στο άλλο φύλο. Είναι μοιρασμένα ισότιμα σε όλο τον πληθυσμό. Και άρα δε θα πρέπει, σε καμία περίπτωση, το φύλο να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα του ατόμου, προκειμένου να εντοπίσει ένας χώρος - μια επιχείρηση, ένα πολιτικό κόμμα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση- το talέντο και να του δώσει την ευκαιρία να προαχθεί.

Ευχαριστώ πάρα πολύ για τη συμμετοχή σας.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

«ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ»

Κ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ): Σας καλημερίζω και εγώ με τη σειρά μου στη δεύτερη ενότητα της διημερίδας μας με θέμα: «Γυναίκες και τοπική ανάπτυξη». Η κα Έβερτ λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων δεν μπορεί να είναι κοντά μας, επομένως θα πάρω τη θέση της στο Προεδρείο.

Είναι η δεύτερη ενότητα: «Γυναίκες στα πολιτικά και οικονομικά κέντρα λήψης αποφάσεων». Η προηγούμενη έκλεισε με την κα Παπαλεξανδρή στο Προεδρείο και είχαμε ομιλήτρια και την κα Ηλιοπούλου που είχε προγραμματιστεί να παρουσιάσει σε αυτήν την ενότητα. Θα δώσω το λόγο στην κα Άννα Σαϊτή, η οποία είναι επιχειρηματίας και θα μας πει πώς βίωσε το επαγγελματικό της στάτους. Έχετε το λόγο κυρία Σαϊτή.

Α. ΣΑΪΤΗ: Καλησπέρα σας. Είμαι η Άννα Σαϊτή, έχω σπουδάσει Γαλλική Φιλολογία στην Αθήνα και έχω κάνει μεταπτυχιακές σπουδές σε θέματα Ιστορίας Τέχνης στη Σορβόνη. Βρίσκομαι εδώ σήμερα με την ιδιότητά μου ως επιχειρηματία, συζύγου και μητέρας ενός κοριτσιού 4,5 ετών.

Θα ήθελα να σας μεταφέρω τις προσωπικές μου εμπειρίες από έναν επαγγελματικό χώρο καθαρά ανδροκρατούμενο. Δραστηριοποιούμαι εδώ και 15 χρόνια στον κλάδο του αυτοκινήτου. Αρχικά, στην «ΑΥΤΟ ΣΑΪΤΗΣ Α.Ε.» (κάθετο συγκρότημα πώλησης αυτοκινήτων), κατόπιν στην «ΑΦΟΙ ΣΑΪΤΗΣ Ε.Ε.» και στη συνέχεια, στην «ANNA ΣΑΪΤΗ Ε.Ε.», με αντικείμενο τις πωλήσεις, τις ασφάλειες των αυτοκινήτων και τις after sales υπηρεσίες, μια επιχείρηση ενταγμένη στο επίσημο δίκτυο της TOYOTA ΕΛΛΑΣ.

Το αντικείμενο των σπουδών μου ήταν τέτοιο, που δε μου έδωσε εκείνα τα επαγγελματικά εργαλεία, καθώς και τα κατάλληλα εφόδια, ώστε να αντιμετωπίσω τα θέματα που θα προέκυπταν, όταν κλήθηκα να απορροφηθώ στην οικογενειακή επιχείρηση, που έστησε ο πατέρας μου Παναγιώτης το 1992. Τα διλήμματα με τα οποία ήρθα αντιμέτωπη ήταν πολλά και είχαν να κάνουν κυρίως με τη δυσπιστία ως προς την επαγγελματική μου ικανότητα: θα μάθαινα τη δουλειά, θα μπορούσα να ανταποκριθώ στις επαγγελματικές μου υποχρεώσεις, θα γινόμουν τελικά σωστή manager, θα κρατούσα το προσωπικό της εταιρείας έτσι ώστε να πιστεύει σε μας, να δουλεύει για μας τίμια, αποδοτικά και να μας στηρίζει, ή θα κατέληγα να είμαι απομονωμένη χωρίς πληροφόρηση για το τι γίνεται στην επιχείρησή μου και τελικά θα την έχανα; Θα ήταν επιλογή μου να παραμείνω σε μια δύσκολη και με πολλές ανατροπές ούτως ή άλλως αγορά, όταν θα ερχόμουν αντιμέτωπη με αναποδιές ή με τα ανελέητα ωράρια, ή θα έκανα ένα γάμο, κατά προτίμηση καλό, και

θα έμενα στο σπίτι να μεγαλώνω τα παιδιά μου, αναπολώντας για πάντα τις χαμένες ευκαιρίες της ζωής μου;

Ήταν ένα μεγάλο δίλημμα, που αντιμετώπισα, όπως άλλωστε και οι περισσότερες γυναίκες στην εποχή μας. Βέβαια, στην περίπτωση που θα επέλεγα το γάμο, η οικογένειά μου μπορούσε να με στηρίξει, υπήρχε η υποδομή. Όμως ακόμα και αν έκανα οικογένεια, θα γινόμουν σωστή σύζυγος και μητέρα; Θα μπορούσα να βρω το χρόνο να ανταποκριθώ σε αυτούς τους δύο ρόλους, οι οποίοι απαιτούν μεγάλη προσπάθεια προσωπικού χρόνου; Τέλος, η πρόκληση της χρυσής τομής. Θα μπορούσα να συνδυάσω μητρότητα και καριέρα; Το θέμα της οικογένειας το έλυσα εύκολα, μεταθέτοντας για μετά τα 40 μου τη μητρότητα. Όπως το κάνουν άλλωστε και πολλές γυναίκες - στελέχη που γνωρίζω, αλλά και πολλές γυναίκες, που σήμερα μεταθέτουν τη μητρότητα για μετά τα 30. Εγώ ευτυχώς στάθηκα τυχερή, δηλαδή απέκτησα μια κόρη. Η πρώτη μου προτεραιότητα έτσι, η οικογένεια, μετατέθηκε, πήγε στην τελευταία θέση ασθμαίνουσα, και εγώ έχω πάντα την αμφιβολία, αν έπραξα σωστά να αναβάλω τόσο πολύ την πραγματοποίησή της. Από την άλλη πλευρά, γνωρίζω τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν όσοι/-ες έχουν και μεγαλώνουν μικρά παιδιά.

Οι γυναίκες που εργάζονται στην επιχείρησή μου και που είναι λίγες σε σχέση με τους άνδρες εργαζόμενους -κατ' αναλογία μία προς δέκα, αφού ο χώρος μου είναι καθαρά ανδροκρατούμενος- αφήνουν τα παιδιά τους σε παιδικούς σταθμούς, οι οποίοι κλείνουν γύρω στη 1:30 το μεσημέρι. Άλλωστε και εγώ τώρα κάνω το ίδιο. Μόνο που στην περιοχή που μένω, πολύ μακριά από το κέντρο της Αθήνας, δεν υπάρχουν δημόσιοι παιδικοί σταθμοί και έτσι στέλνω τη μικρή μου σε κάποιον ιδιωτικό. Ευτυχώς που τα τελευταία χρόνια σε αυτό τον τομέα η κατάσταση βελτιώνεται σε ζητήματα υποδομών. Δημιουργούνται καινούριοι παιδικοί σταθμοί με όλες τις σύγχρονες κτιριακές προδιαγραφές και την οργάνωση σε ανθρώπινο δυναμικό. Μένουν όμως πολλά ακόμα να γίνουν.

Και το θέμα του γάμου το έλυσα ανάλογα. Ο δεύτερός μου σύζυγος λειτουργεί συμπληρωματικά μου. Όποια δουλειά υπάρχει στο σπίτι γίνεται από κάποιον από τους δυο χωρίς γκρίνια. Χαίρεται την πατρότητα και τη ζει. Ξέρω όμως ότι και εδώ στάθηκα τυχερή, γιατί στον κύκλο μας αρκετοί άνδρες δεν κάνουν δουλειές, οι οποίες παραδοσιακά θεωρούνται γυναικείες, όπως η καθαριότητα ή η διαπαιδαγώγηση των παιδιών για παράδειγμα. Άλλωστε και ο πατέρας μου θεωρούσε ότι η γυναίκα ασχολείται με τα του οίκου της και μεγαλώνει τα παιδιά της, ενώ ο άνδρας τη στηρίζει οικονομικά. Έτσι απλά και με ξεκάθαρες ταυτότητες ο καθένας. Αυτό το βιώνω ακόμη και σήμερα. Όταν με συστήνουν κάπου και τους λέω τι δουλειά κάνω, συνήθως αμέσως μετά με ρωτούν αν εργάζομαι ως υπάλληλος στη δουλειά του άντρα μου. Φαντάζομαι ότι θα νομίζουν ότι είμαι τηλεφωνήτρια ή γραμματέας ή έστω για να διεκπεραιώνω κάποιες υποθέσεις στην

Εφορία, αν είμαι αρκετά καπάτσα.

Ο άνδρας μου όμως είναι στέλεχος σε άλλη επιχείρηση. Η δουλειά του τού αρέσει και κάποιες φορές που του έκανα πρόταση για επαγγελματική συνεργασία εκείνος αρνήθηκε πεισματικά λέγοντας ότι του αρέσει αυτό που κάνει και δεν το αλλάζει. Δε γνωρίζω να σας πω και πολλά πράγματα για τη δουλειά του άνδρα μου και έρχομαι σε δύσκολη θέση, γιατί οι ομοειδείς επιχειρήσεις με τη δικιά μας είναι οικογενειακές. Εργάζεται δηλαδή ο μπαμπάς, η μαμά, τα παιδιά, οι θείοι, οι θείες, οι συμπέθεροι, είτε τους ταιριάζει και έχουν εξειδίκευση και μπορούν να ανταπεξέλθουν, είτε όχι. Κάνουν όλοι κάτι από λίγο και είναι όλοι τους αφεντικά, χωρίς να έχουν αναπτύξει στελέχη μέσα από τους εργαζόμενους σε αυτές. Μερικές φορές αναρωτιέμαι αν τελικά γεννιέσαι ή γίνεσαι. Αυτό σήμαινε για μένα ότι η νοοτροπία που είχαν κάποιοι κακοί συνεργάτες μου και οι συνάδελφοί μου -από τους οποίους παρεμπιπτόντως σχεδόν κανείς δεν είχε πανεπιστημιακή μόρφωση, αλλά ούτε και στοιχειώδη γνώση ηλεκτρονικού υπολογιστή- ήταν ότι γίνεσαι επιχειρηματίας στην πιάτσα με εξάσκηση και εξυπνάδα.

Το να θέλω να μάθω αυτή τη δουλειά μήπως ήταν τελικά μια ματαιοδοξία, ένα είδος καπρίτσιου ότι μπορούσα να τα καταφέρω, ή έλλειψη προσωπικής ζωής, ή προβληματικές συνθήκες ζωής; Πώς γίνεται μια γυναίκα ισορροπημένη να ταυτίζεται και με το επάγγελμά της; Ο πατέρας μου, ο οποίος ήθελε να είμαι οικονομικά ανεξάρτητη αλλά και από κάθε άποψη ως άνθρωπος, γνώριζε ότι θα πέρανα τη δοκιμασία ενός εχθρικού περιβάλλοντος και δεν ήθελε να με εκθέσει από την αρχή σε αυτή τη δοκιμασία. Αρχικά μου έδωσε ένα πολύ μικρό ποσοστό στην επιχείρηση και με χρησιμοποιούσε σε βοηθητικές μικροδουλειές, όπως το να πηγαίνω στην τράπεζα, πάντα καλοντυμένη, ή σε κάποιες μικροϋποθέσεις στις διάφορες υπηρεσίες. Στη συνέχεια μου άνοιξε μια μικρή πόρτα, όταν στην επιμονή μου να κάνω κάτι πιο ουσιαστικό στην επιχείρηση, μου είπε: «ή φτιάξε τη θέση σου ή φύγε». Δυο χρόνια μετά την οργάνωση της επιχείρησης ο πατέρας μου πέθανε. Τότε πέρασαν στα χέρια του αδερφού μου, της μητέρας μου και τα δικά μου σχεδόν το σύνολο των μετοχών της εταιρείας. Εγώ πέρασα σχεδόν από όλες τις θέσεις της επιχείρησης που δεν απαιτούσαν τεχνικές γνώσεις, καθώς και από όλες τις θέσεις του Διοικητικού Συμβουλίου.

Αφιέρωσα πολύ χρόνο και πολύ ψυχή για να μάθω τη δουλειά μου, να ενημερωθώ για τις τεχνολογικές εξελίξεις, οι οποίες θα βελτίωναν την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέραμε στους πελάτες μας, ώστε να τους κρατάμε πάντα κοντά μας ικανοποιημένους. Έκανα πολλές προσπάθειες για την αύξηση της απόδοσης των ανθρώπων μας, καθώς και για τη σωστή διαχείριση της εταιρείας μας. Στα δεκαπέντε χρόνια που πέρασαν, όλες σχεδόν οι χρήσεις των εταιρειών μας ήταν κερδοφόρες. Έτσι δημιουργήσαμε μαζί με

τον αδερφό μου δύο καινούριες εταιρείες, την «ΑΦΟΙ ΣΑΪΤΗ Ε.Ε.» που ασχολείται με τις ασφάλειες, καθώς και την «ANNA ΣΑΪΤΗ Ε.Ε.» που ασχολείται με τις after sales υπηρεσίες.

Εγώ προσωπικά κατόρθωσα να εξαργυρώσω τα θετικά αποτελέσματα της δουλειάς μου σε οικονομικό επίπεδο, αλλά κυρίως σε επίπεδο εμπειριών. Πιστεύω ότι η δουλειά πρέπει να είναι στόχος. Οι γυναίκες μπορούν να γίνουν πετυχημένες επιχειρηματίες, με πολλή δουλειά, διαρκή ενημέρωση και βοήθεια από το οικογενειακό περιβάλλον, καθώς και με τη δημιουργία υποδομών από το κράτος. Δηλαδή πιστεύω ότι πρέπει να γίνουν συστηματικές προσπάθειες για να φτάσουμε σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Κλείνοντας τη σημερινή ομιλία μου, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Βαλσαμάκη για την τιμή που μου έκανε να παρευρίσκομαι εδώ. Σήμερα καταθέτουμε μια προσωπική εμπειρία, η οποία είμαι σίγουρη ότι δε θα διαφέρει από των περισσότερων γυναικών. Με τα όνειρα κάθε γυναίκας που θέλει να συνδυάσει οικογένεια και καριέρα, πρέπει να σας τονίσω ότι είμαι ιδιαίτερα χαρούμενη για την προσέλευσή σας. Είμαι απόλυτα σίγουρη ότι ο χρόνος σας είναι περιορισμένος, όπως επίσης ότι όλες μαζί, με συλλογική προσπάθεια, μπορούμε να βάζουμε μέρα με τη μέρα κάθε φορά ένα λιθαράκι για την καταξίωση της γυναίκας. Μπορούμε να ξυπνάμε συνειδήσεις, μπορούμε να επηρεάζουμε κυβερνήσεις, μπορούμε να κάνουμε τη ζωή μας καλύτερη για μας και τα παιδιά μας. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ την κυρία Σαΐτη για τη βιωματική ομιλία της. Από όσα ακούσαμε συμπεραίνουμε ότι μια γυναίκα, είτε αποφασίσει μόνη της να ξεκινήσει μια επιχείρηση, είτε τη βρει, χρειάζεται οπωσδήποτε υπομονή και επιμονή για πετύχει το στόχο της. Ευχαριστούμε πολύ κα Σαΐτη.

Θα δώσω το λόγο τώρα στην κυρία Λεγάκη, η οποία είναι Οικονομολόγος και Διευθύνουσα Σύμβουλος της «Pioneer Hi-Bred Hellas», για να ακούσουμε τη δική της βιωματική ομιλία.

Χ. ΛΕΓΑΚΗ: Αγαπητές κυρίες και κύριοι, πρώτα από όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω και εγώ το Κ.Ε.Θ.Ι. για την τιμή που μου έκανε να με καλέσει να καταθέσω την εμπειρία και τις απόψεις μου. Η αλήθεια είναι ότι σπάνια συμμετέχω σε τέτοιου είδους εκδηλώσεις ως ομιλήτρια, γι' αυτό και θα ήθελα την επιεικειά σας.

Λόγω της φύσης της καθημερινής μου εργασίας είμαι συνηθισμένη να μιλάω και να συναλλάσσομαι με ένα τελείως διαφορετικό κοινό, αυτό των παραγωγών αγροτών και των εμπόρων γεωργικών εφοδίων. Και πιστέψτε με ότι ο διάλογος με αυτό το κοινό και οι διαπραγματεύσεις στο συγκεκριμένο κλάδο, είναι εξαιρετικά δύσκολες, λόγω των

εργασιών που κάνουν, λόγω του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου, αλλά και λόγω των διαφόρων αλλαγών που συμβαίνουν στην ΕΟΚ. Όλα αυτά έχουν διαμορφώσει γι' αυτό τον τομέα ένα κλίμα τελείως αρνητικό, ένα κλίμα γκρίνιας και ένα κλίμα καχυποψίας.

Έχω συμπληρώσει σχεδόν 25 χρόνια σε μια θέση στρατηγικών και οικονομικών αποφάσεων μιας πολυεθνικής εταιρείας παραγωγής και εμπορίας γεωργικών σπόρων, έναν τομέα καθαρά ανδροκρατούμενο. Και ο αγροτικός χώρος δυστυχώς αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα μειοψηφικής συμμετοχής των γυναικών σε επίπεδο πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων. Το 98% περίπου των πελατών μας, αγρότες και έμποροι, είναι άνδρες. Και αν σταθούμε ειδικά στις ενώσεις και τους συνεταιρισμούς, που είναι καθαρά κομματικές οργανώσεις, το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών είναι εξαιρετικά μικρό, σχεδόν ανύπαρκτο. Θα ήθελα να επισημάνω ότι αυτό παρατηρείται σε μια χώρα σαν την Ελλάδα, η οποία ήταν και είναι μια καθαρά γεωργική χώρα, αλλά και ιστορικά η γυναίκα συμμετείχε και συμμετέχει προσφέροντας σκληρή και επίπονη εργασία, η οποία ούτε φαίνεται, ούτε καταγράφεται και βέβαια δεν αναγνωρίζεται επίσημα.

Σήμερα στην ελληνική ύπαιθρο, εκτός από την κλασική σκηνή που έχουμε όλοι στο μυαλό μας, δηλαδή της γυναίκας που κουβαλάει ξύλα, θα δείτε γυναίκες να χειρίζονται γεωργικά μηχανήματα, να διαπραγματεύονται τις τιμές των προϊόντων, να ασχολούνται με τον αγροτουρισμό, γυναίκες, τις οποίες οφείλουμε να στηρίζουμε και να ανταμείβουμε, ηθικά και οικονομικά. Βέβαια, αυτές οι γυναίκες, άμα τις ρωτήσετε, δεν έχουν κανένα πρόβλημα ισότητας, αισθάνονται έτσι και αλλιώς ίσες με τους άνδρες τους. Μια ανάλογη εικόνα βλέπουμε και στις ελληνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό. Η παρουσία γυναικών σε στρατηγικές θέσεις είναι και εκεί σχεδόν ανύπαρκτη και χαμηλότερα αμειβόμενη από ό,τι βλέπουμε σε αντίστοιχες επιχειρήσεις της Αμερικής ή της Ευρώπης. Δηλαδή στην Αμερική, παραδείγματος χάρη, σε αντίθεση με τη χώρα μας, η παρουσία γυναικών σε τέτοιες θέσεις είναι επίσημη εργασιακή πολιτική της εταιρείας. Και προσφέρονται πολλές ευέλικτες λύσεις, ώστε και η εργασία να διεκπεριώνεται με επιτυχία και η γυναίκα να μπορεί να ασχοληθεί με την οικογένειά της, χωρίς να πρέπει να δικαιολογηθεί, επειδή είναι και σύζυγος και μητέρα.

Στην Ελλάδα, για να κάνει κάποια γυναίκα ανάλογη καριέρα, πρέπει κάτι να θυσιάσει, κυρίως τη συμμετοχή της στο μέγαλωμα των παιδιών, κάτι που θεωρείται αυτονόητο για τους άνδρες. Έτσι, μια γυναίκα σε μια θέση σαν τη δική μου θεωρείται και αντιμετωπίζεται *de facto* ως κακιά μητέρα, ενώ αντιθέτως ο άνδρας θεωρείται απλώς επιτυχημένος επιχειρηματίας. Πολλές φορές με έχουν ρωτήσει τι προβλήματα αντιμετωπίσα όλα αυτά τα χρόνια κινούμενη σε έναν τέτοιο τομέα. Και αν έλεγα κανένα, θα σας έλεγα ψέματα. Και έχω πει πάρα πολλές φορές ψέματα, ακόμα και στον ίδιο μου τον εαυτό. Με τέσσερα

παιδιά και με μια δουλειά εξαιρετικά απαιτητική, χρειάστηκε να κάνω και προσωπικές υπερβάσεις και να δικαιολογηθώ στα παιδιά μου και να προσπαθήσω πολύ περισσότερο απ' ό,τι αντίστοιχοι άνδρες σε ανάλογες θέσεις. Ακόμα και τώρα, μετά από τόσα χρόνια σε αυτή τη θέση, υπάρχουν άτομα που με βλέπουν με καχυποψία. Τα άτομα αυτά προέρχονται περισσότερο από τον ελληνικό χώρο παρά από το χώρο του εξωτερικού. Επειδή είμαι σε μια πολυεθνική εργασία ξέρω καλά πολλούς ξένους συναδέλφους.

Το ερώτημα είναι πώς θα μπορέσει η κοινωνία να ξεπεράσει το πλαφόν της γυναικείας συμμετοχής σε αυτές τις θέσεις, αυτό το 5%, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία. Δυστυχώς ή ευτυχώς -και εξαρτάται από ποιο πρίσμα το βλέπουμε- τα ήθη και τα έθιμα μιας κοινωνίας δεν αλλάζουν εύκολα, ούτε μπορούν να ξεπεραστούν εύκολα. Εκείνο όμως που αλλάζει είναι το μέλλον. Και πιστεύω ότι το μέλλον θα είναι τελείως διαφορετικό από το παρελθόν. Πιστεύω ότι στο μέλλον βρίσκονται μερικές από τις απαντήσεις που αναζητάμε και σε αυτό θα πρέπει να επενδύσουμε. Και λέγοντας μέλλον εννοώ τη γενιά που ακολουθεί. Οπότε καταρχάς θεωρώ ότι η αρχή των απαντήσεών μας είναι πολιτιστικής μορφής.

Στη γενιά των γονιών μας, αλλά και τη δικιά μας, τα αγόρια και τα κορίτσια, όπως όλοι έχουμε πει, μεγάλωναν με συγκεκριμένα πρότυπα. Ο υιός ήταν ο φυσικός διάδοχος ή ο υπεύθυνος για τις οικονομικές εισροές, ενώ η κόρη, αν δεν ήταν το λιγότερο επαναστάτρια, δεν είχε πολλές επιλογές. Αυτό αρχίζει και αλλάζει. Η ύπαρξη των μεικτών σχολείων, η παγκόσμια πληροφόρηση, η ανάπτυξη της τεχνολογίας (ηλεκτρονικοί υπολογιστές και internet), η εύκολη δυνατότητα για ταξίδια, ακόμα και η παγκοσμιοποίηση -η οποία βέβαια έχει και τα μειονεκτήματά της- βοηθούν τη νέα γενιά να αντιμετωπίζει ο ένας τον άλλον, αγόρια και κορίτσια, με ένα τελείως διαφορετικό τρόπο και με τον ίδιο σεβασμό για όλα τα πράγματα. Η γενιά αυτή, των 18, 19, 20 τώρα, η οποία πολύ σύντομα θα μπει στον οικονομικό, επιχειρηματικό και πολιτικό τομέα, έχει μεγαλώσει και γαλουχηθεί με τη νοοτροπία ότι τα δύο φύλα έχουν ίδιες ευκαιρίες και ίδια δικαιώματα. Πολλοί από τους προβληματισμούς και τις δυσκολίες συνεννόησης που υπήρχαν στη γενιά μας, θεωρώ ότι δε θα υπάρχουν στο μέλλον.

Και είναι πολύ βασικό για μένα να επικεντρώσουμε τις προσπάθειές μας στην ακόμα μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση της νέας γενιάς και να μην αναλωνόμαστε στην κριτική του τι έγινε στη γενιά μας ή την προηγούμενη γενιά. Είναι υποχρέωσή μας να αφιερώσουμε σημαντικό χρόνο στη νέα γενιά, γιατί μόνο αυτή μπορεί να αφομοιώσει αυτά που λέμε, να τα επεξεργαστεί και να τα πάει ένα βήμα πιο μπροστά, ξεπερνώντας δυσκολίες και αναστολές που εμείς είχαμε. Πιστεύω βαθιά ότι οι νέοι είναι πολύ ευαισθητοποιημένοι σε τέτοια θέματα και θα γίνουν καλύτεροι και αποτελεσματικότεροι επιχειρηματίες,

πολιτικοί και νομοθέτες. Και πρέπει όλοι μαζί να τους προσφέρουμε απλόχερα τη βοήθειά μας και τις εμπειρίες μας.

Τέτοιες εκδηλώσεις, όπως αυτό το Συνέδριο, νομίζω ότι θα έπρεπε να γίνονται σε χώρους, όπου κινείται και δραστηριοποιείται η νέα γενιά, παραδείγματος χάρη σε πανεπιστήμια ή και σε σχολεία, ώστε να συμμετέχουν και τα παιδιά. Πρέπει να ακούμε τη νέα γενιά, γιατί και εμείς έχουμε να μάθουμε από αυτήν. Η νέα γενιά μεγαλώνει με μια νοοτροπία, όχι ανταγωνισμού μεταξύ των φύλων, αλλά με άλλα πρότυπα. Τα πρότυπα αυτά προέρχονται από τη γενικότερη παιδεία που παίρνουν, από την ολοκληρωμένη προσωπικότητα που αναπτύσσουν και τα δυο φύλα, την ευρύτητα του πνεύματος, την ακεραιότητα του χαρακτήρα και την κριτική των δυνατοτήτων ενός ατόμου.

Η δικιά μας γενιά έχει να απαντήσει σε δύο ερωτήματα. Πρώτον, αν είναι έτοιμη να θυσιάσει την προσωπική της ζωή για μια στρατηγική επαγγελματική θέση, και δεύτερον, αν μπορεί να πείσει το περιβάλλον της να αποδεχθεί και να στηρίξει αυτή την απόφασή της. Τα ερωτήματα αυτά νομίζω ότι δε θα υπάρχουν στο μέλλον. Εμείς οφείλουμε να στηρίξουμε τα παιδιά μας στις αποφάσεις τους, χωρίς να τους δημιουργούμε διλήμματα και ενοχές. Ξεκινώντας από το σπίτι και από το σχολείο, βάζουμε τα θεμέλια για μια υγιή κοινωνία ισότητας και ελευθερίας.

Εκτός όμως από τη φυσική, θεωρώ, εξέλιξη των πραγμάτων, η οποία σίγουρα θα ενισχύσει τη μεγαλύτερη συμμετοχή γυναικών σε θέσεις αποφάσεων, υπάρχει και η εξέλιξη της οικονομίας και της αγοράς εργασίας. Όλο και μεγαλύτερο μέρος των αγορών εργασίας στελεχώνεται από μορφωμένες και αξιολογες γυναίκες, οι οποίες συμβάλλουν σημαντικά και στο οικογενειακό τους εισόδημα, αλλά και στην ανάπτυξη μιας ευρύτερης καταναλωτικής κοινωνίας. Το ποσοστό αυτό έτσι κι αλλιώς θα μεγαλώσει, από τη στιγμή που οι περισσότερες γυναίκες σπουδάζουν και θέλουν πραγματικά να έχουν μια ενεργή και πετυχημένη επαγγελματική ζωή. Από διάφορες μελέτες που έχουν γίνει στην Ευρώπη και την Αμερική, η γυναίκα της γενιάς μας έχει επιδείξει δυναμισμό, ευελιξία, φαντασία, μεθοδικότητα, θετική αντιμετώπιση των καινοτομιών, πάθος για τη δουλειά της και πολλά άλλα στοιχεία επαγγελματικής αρτιότητας. Το ότι μπορεί να είμαστε, ή να κατηγορούμαστε ότι είμαστε, λίγο πιο συναισθηματικές ή όχι τόσο απόλυτες, δε νομίζω ότι είναι κακό. Το κάθε φύλο έχει τα καλά του και τα κακά και αυτό πρέπει να το αποδεχθούμε. Ας αναλογιστούμε, λοιπόν, τις ευκαιρίες που έχουν τα νέα κορίτσια, τα οποία βγαίνουν πιο καταρτισμένα από μας και πόσο πιο αποδεκτή θα είναι η συμμετοχή τους από το άλλο φύλο.

Οι γυναίκες έτσι κι αλλιώς πιστεύω ότι θα αρχίσουν να αποτελούν ένα κρίσιμο κέντρο λήψης αποφάσεων. Βέβαια, επειδή όλα αυτά θα γίνουν στο μέλλον, δε σημαίνει ότι δεν

πρέπει και εμείς σήμερα να κάνουμε ορισμένα πράγματα, για να ενισχύσουμε την εξέλιξη αυτή. Νομίζω ότι το πρώτο που πρέπει να κάνουμε είναι να αποδεχθούμε μέσα μας την αλήθεια ότι έχουμε έναν παραπάνω ρόλο, αυτόν της μητρότητας και αυτόν πρέπει να τον αποδεχθούν και να τον στηρίξουν και οι σύντροφοί μας και οι συνάδελφοί μας, στη ζωή και στη δουλειά. Αυτό πιστεύω ότι γίνεται ήδη. Στα νέα ζευγάρια παρατηρείται ένας πολύ αποδεκτός καταμερισμός ευθυνών και ένας σεβασμός στις προσωπικές φιλοδοξίες του κάθε μέλους. Βέβαια, σε κρατικό επίπεδο δεν υπάρχει αρκετή βοήθεια, όπως κρατικοί παιδικοί σταθμοί, ευέλικτα ωράρια κ.λπ. Επειδή έχουμε μιλήσει πολύ για αυτό, δε θα ήθελα να επεκταθώ άλλο.

Δεύτερον, θα μπορούσαν οι επιχειρήσεις να επιτρέπουν στις μητέρες, και ιδιαίτερα στις νέες, να δουλεύουν κάποιο διάστημα από το σπίτι τους. Στην Αμερική συμβαίνει αυτό, γιατί το επιτρέπει και η τεχνολογία. Με το Internet, το e-mail και με τα κινητά, όπου και να είσαι, μπορείς να έχεις αυτόματη σύνδεση πλέον με τη δουλειά. Άλλωστε, η λογική του να χτυπά κάρτα ο εργαζόμενος είναι πλέον ξεπερασμένη στις περισσότερες μοντέρνες επιχειρήσεις. Νομίζω ότι πρέπει, επίσης, να ευαισθητοποιηθούν οι ελληνικές επιχειρήσεις, και ειδικά οι μικρομεσαίες, και να δώσουν απλόχερα ευκαιρίες στις νέες γυναίκες, οι οποίες τώρα βγαίνουν στην αγορά εργασίας. Θεωρώ ότι εκδηλώσεις σαν τη σημερινή θα έπρεπε να γίνονται και να χρηματοδοτούνται κιόλας από τις επιχειρήσεις, μικρές και μεγάλες.

Θεωρώ απαραίτητη τη μεγαλύτερη συμμετοχή της, εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων, κοινωνίας, ώστε να υπάρξει μια καλή διαπαιδαγώγηση και να συνεχιστεί η παροχή κατάλληλης ενημέρωσης και συμβουλευτικών υπηρεσιών. Είναι πολύ σημαντικό να αποκτήσει το σύνολο της κοινωνίας μια νοοτροπία ευαισθητοποιημένη στη φιλοσοφία αυτή, και επίσης είναι σημαντικό και εμείς που είμαστε των αστικών κέντρων να ακούσουμε τη γυναίκα της περιφέρειας. Γιατί η γυναίκα της περιφέρειας, πιστέψτε με, βλέπει τα πράγματα πολύ διαφορετικά μερικές φορές και δεν κουβαλάει όλα αυτά τα «κόμπλεξ» που κουβαλάμε εμείς.

Και βέβαια θα πρέπει να πιέζουμε την εκάστοτε κυβέρνηση, ώστε να στηρίζει με το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο την ενεργή συμμετοχή των γυναικών σε όλα τα επίπεδα. Ελπίζω η νέα γενιά να μην βρεθεί στην κατάσταση που έχουμε βρεθεί εμείς, να δικαιολογούμε δηλαδή τα αυτονόητα. Νομίζω ότι στο μέλλον δε θα απαιτείται τέτοια προσπάθεια, γιατί πλέον και τα δύο φύλα έχουν αποδεχθεί πράγματα, για τα οποία πολλές γυναίκες έχουν παλέψει επί πολλά χρόνια μέχρι τώρα. Εμείς οι γυναίκες έχουμε αποδείξει ότι και θέλουμε και μπορούμε να προσφέρουμε σε όλα τα επίπεδα.

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την προσοχή σας και εύχομαι καλή επιτυχία στις

εργασίες του Συνεδρίου σας.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ την κυρία Λεγάκη για την εμπειριστατωμένη ομιλία της και θα ήθελα να σταθώ σε δυο σημεία. Το ένα είναι ότι, όπως είπε, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι ανδροκρατούμενοι. Αν το σκεφτούμε προσεκτικά, θα δούμε ότι και αυτός ο χώρος είναι ένα κέντρο λήψης αποφάσεων, για αυτό είναι ανδροκρατούμενος. Ενώ οι γυναίκες προσφέρουν τόσα στη γεωργία και δουλεύουν τόσο σκληρά, το κέντρο λήψης των αποφάσεων στον τομέα αυτό είναι πάλι ανδροκρατούμενο.

Και το δεύτερο αφορά στα παιδιά, τη νέα γενιά. Εμάς μας ενδιαφέρουν πάρα πολύ τα νέα παιδιά και επειδή πιστεύουμε ότι η παιδεία αποτελεί το Α και το Ω για την αλλαγή των αντιλήψεων και των νοοτροπιών, υλοποιούμε ένα πολύ μεγάλο πρόγραμμα ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών στη μέση εκπαίδευση σε όλη την Ελλάδα, σε όλα τα Γυμνάσια και τα Λύκεια της χώρας, προσπαθώντας με παρεμβατικά προγράμματα να αλλάξουμε ακριβώς αυτό, τα κοινωνικά στερεότυπα. Ευχαριστούμε πολύ και πάλι.

ΝΤ. ΛΟΓΙΑΔΟΥ: Ευχαριστώ. Καταρχάς θα ήθελα να σχολιάσω αυτό που ανέφερε η κυρία Λεγάκη για τη σύνδεση σχολείου και επιχείρησης. Με έκπληξή μου την περασμένη βδομάδα, συζητώντας με την εγγονή μου, η οποία είναι μόλις 13 ετών, διαπίστωσα ότι υπάρχει ένα μάθημα που λέγεται «Τεχνολογία» στη Β' Γυμνασίου. Στο πλαίσιο αυτού του μαθήματος έκαναν μία άσκηση, στην οποία συμμετέχει η εγγονή μου. Η ομάδα της επέλεξε κάποια επιχείρηση, συγκεκριμένα τα Ελληνικά Πετρέλαια, όπου η εγγονή μου παίζει το ρόλο του manager. Μοίρασε ρόλους Διευθυντών στους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές της και αυτή τη στιγμή συζητούν μεταξύ τους και το επιχειρησιακό πλάνο και τις κατευθύνσεις της επιχείρησης. Είναι σημαντικό να εξοικειώνονται και να εκπαιδεύονται τα παιδιά σε θέματα επιχειρηματικότητας από μικρή ηλικία.

Ως προς το θέμα της εργασίας στο σπίτι, προσωπικά και ως Ένωση Γυναικών Ελλάδος διαφωνούμε τελείως. Έχει πάρα πολλά μειονεκτήματα. Έχουμε παραδείγματα μέσα από βιβλιογραφία ανδρών στην Αγγλία, οι οποίοι συνειδητά επέλεξαν την εργασία στο σπίτι και σε ένα μήνα επέστρεψαν στην εργασία τους. Έχει επίπτωση και ψυχολογική και κοινωνική, ακόμη και στην ίδια την εργασία τους. Αλλιώς είναι να βρίσκεται κανείς μέσα στην ομάδα και να ανταλλάσσει απόψεις με τους συναδέλφους του στα θέματα που προκύπτουν, και άλλο να κάθεται απομονωμένος στο σπίτι και να δίνει λύσεις εκ των ενόντων σύμφωνα με τα βιώματα και την εκπαίδευσή του.

Χ. ΛΕΓΑΚΗ: Εγώ απλώς το ανέφερα ως λύση για τις νέες μητέρες.

ΝΤ. ΛΟΓΙΑΔΟΥ: Ναι, είναι καλό για τις νέες μητέρες, αν θα το κάνουν και οι νέοι πατέρες. Αν μοιραστούν δηλαδή το χρόνο. Εάν αυτό μπορεί να γίνει για ένα χρόνο, να πάρει από έξι μήνες υποχρεωτικά ο καθένας, αλλιώς να χάνει, αυτό το δικαίωμα. Να νιώσουν και οι δυο τι θα πει κοινωνική απομόνωση και ψυχολογικές επιπτώσεις.

Για να φέρω ένα παράδειγμα, η γυναίκα του γιου μου, η οποία δουλεύει σε πολυεθνική μεγάλη τράπεζα, αναγκάστηκε να καθίσει δυο μήνες παραπάνω για τη γέννηση του πρώτου της παιδιού στο κρεβάτι. Η τράπεζα λοιπόν -είναι σε πόστο ανάλυσης και μελετών- της έστειλε τη δουλειά στο σπίτι. Αυτό όμως της δημιούργησε ψυχολογικά προβλήματα. Δεν είναι τόσο εύκολα αυτά. Να τα λέμε είναι εύκολα, αλλά στην πράξη δημιουργούν προβλήματα.

Προσωπικά θεωρώ ότι είναι καλύτερα οι γυναίκες να κάνουν παιδιά σε μικρή ηλικία. Η καριέρα γίνεται αργότερα. Τα πρώτα χρόνια χτίζουμε βάσει των προσόντων μας, μελετάμε. Έκανα παιδιά σε πολύ μικρή ηλικία, όταν ήμουν πρωτοετής φοιτήτρια. Σας διαβεβαιώνω ότι ήταν πάρα πολύ ωραίο. Έκανα τα μεταπτυχιακά μου διαβάζοντας δίπλα στα παιδιά μου και τη στιγμή που θέλησα να κάνω καριέρα ήμουν πιο ελεύθερη. Τα παιδιά ήταν σε τέτοια ηλικία που μπορούσαν μόνο τους να διαβάσουν. Δεν είχαν εκείνο το άμεσο που με ήθελαν από πάνω. Συν της άλλης μεγαλώσαμε μαζί. Ήμουν ηλικιακά πιο κοντά στα προβλήματά τους.

Αυτή τη στιγμή χαιρόμαι που ακόμη είμαι ενεργή στα κοινά και έχω τέσσερα εγγόνια, με τα οποία επίσης ασχολούμαι. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει οι γυναίκες και για λόγους δημογραφικούς να ξεχάσουμε το: «πρώτα καριέρα και μετά παιδιά». Η αύξηση των γεννήσεων της χώρας μας αποτελεί εθνική ανάγκη. Αν ρίξουμε μια ματιά γύρω μας, τουλάχιστον στην περιοχή που μένω εγώ, δεν υπάρχουν ελληνόπουλα στη σχολική ηλικία, είναι όλα παιδιά ξένων. Πρέπει να το σκεφτούμε και εθνικά το θέμα. Ναι στην καριέρα, αλλά να κάνουμε εγκαίρως παιδιά και όχι δυο παιδιά, αλλά τρία. Διότι με τα δύο μένει σταθερός ο πληθυσμός. Μόνο το τρίτο μπορεί να αυξήσει τον πληθυσμό μας.

Επίσης, συμφωνώ απόλυτα ότι τέτοιες εκδηλώσεις πρέπει να έχουν ένα νεανικό ακροατήριο. Σε ένα Πρόγραμμα EQUAL, το οποίο είχε αναλάβει η Ένωση Γυναικών Ελλάδας για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα και ιδιαίτερα στα άτομα με ειδικές ανάγκες, όταν κάναμε την τελική παρουσίαση είχαμε στο ακροατήριο και μαθητές Β' και Γ' Λυκείου. Έδειξαν τέτοιο ενδιαφέρον, τέτοια ωριμότητα, που με άφησε κατάπληκτη. Είχαμε επίσης εκπροσώπους από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, από το Δήμο της Αθήνας, από ΚΕΚ, οι οποίοι έδωσαν διάφορες κατευθύνσεις. Άρα η παρουσία των παιδιών σε τέτοιες εκδηλώσεις είναι απόλυτα απαραίτητη.

Όπως επίσης νομίζω ότι το Κ.Ε.Θ.Ι. θα μπορούσε, σε συνεργασία με τη Γραμματεία Ισότητας, να οργανώσει σεμινάρια οικογενειακού προγραμματισμού.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Υλοποιείται ήδη τέτοιο Πρόγραμμα, το αναφέραμε χθες. Αυτό το Πρόγραμμα μας δίνει τη δυνατότητα να πάμε σε τέσσερις περιοχές της Ελλάδος, να γυρίσουμε τα χωριά, να δούμε νέες κοπέλες. Το Κ.Ε.Θ.Ι. άλλωστε δεν μπορεί να αντικαταστήσει το κράτος. Είναι ένα Κέντρο, το οποίο, προσπαθεί μέσα από τα Προγράμματά του, ευρωπαϊκά και εθνικά, να κάνει κοινωνική πολιτική και νομίζω ότι το πετυχαίνει άριστα.

ΝΤ. ΛΟΓΙΑΔΟΥ: Εγώ θέλω να ευχαριστήσω τις κυρίες, τόσο την κα Σαϊτή όσο και την κα Λεγάκη, για τις βιωματικές ομιλίες τους και ήθελα δύο ερωτήσεις να κάνω. Με βάση αυτά που είπατε και από την εμπειρία σας, θα είχατε να υποδείξετε κάποιες συγκεκριμένες δράσεις γενικά, με τις οποίες θα μπορούσαν να υλοποιηθεί αυτό το θέμα της ισότητας, της ισότιμης συμμετοχών των γυναικών στο επιχειρηματικό γίγνεσθαι αφενός;

Και δεύτερον, θα ήθελα να μας πείτε, επειδή και οι δυο είστε leader σε αυτό που κάνετε, τι πολιτικές χρησιμοποιείτε, ώστε οι γυναίκες που απασχολείτε μέσα στις επιχειρήσεις σας να προωθούνται στις κατάλληλες θέσεις αναλόγως των προσόντων τους; Ευχαριστώ.

Α. ΣΑΪΤΗ: Εγώ δυστυχώς, όπως σας είπα και στην ομιλία μου, απασχολώ πολύ λίγες γυναίκες, μιλώντας πάντα σε αναλογία με τους άνδρες. Οι γυναίκες που απασχολούμε στην επιχείρηση είναι μία προς δέκα. Δυστυχώς, έχουμε πάρα πολλές φορές αναζητήσει προσωπικό γυναίκες για διάφορες θέσεις της επιχείρησης, δυστυχώς σχεδόν ποτέ μέχρι τώρα δεν είχαμε άλλα στελέχη, εκτός από μένα, στην επιχείρηση.

Παρότι εγώ είμαι γυναίκα και είμαι θετική και προσπαθώ να διευκολύνω, παρότι έχουμε κλαδικά σεμινάρια που παρακολουθούμε και ενημερωνόμαστε, δεν έχουμε γυναίκες σε σημαντικές θέσεις στην επιχείρηση. Η επιχείρησή μας δεν είναι πάρα πολύ μεγάλη, υπάρχει μια συνεχής προσπάθεια για βελτίωση. Ανήκουμε και στο δίκτυο της TOYOTA και υπάρχει και μια προσπάθεια για ενημέρωση και βελτίωση των γνώσεων των συνεργατών μας, των ανδρών και των γυναικών, σε όλα τα επίπεδα. Δυστυχώς δεν έχουμε αναδείξει ακόμη στελέχη μέσα από τις γυναίκες.

Θα ήθελα όμως εδώ να σας πω κάτι που έχω παρατηρήσει και παρατηρώ κάθε φορά που αναζητώ συνεργάτιδες. Οι γυναίκες που απαντούν στις αγγελίες για εργασία σε μας, δεν έχουν οι ίδιες φιλοδοξίες. Θεωρούν ότι θα κάνουν απλώς ένα ωράριο, ένα οκτάωρο,

με αυτό τον τρόπο θα πετύχουν ένα συμπλήρωμα στο οικογενειακό εισόδημα και δε θέλουν τίποτε παραπάνω. Και δυστυχώς αυτό το βλέπω ανάμεσα στις νέες γυναίκες.

Πιστεύω ότι μια βασική δυσκολία είναι ότι στη χώρα μας δεν υπάρχουν ακόμη αυτές οι υποδομές, οι οποίες θα μπορούσαν να αποδεσμεύσουν τις γυναίκες από αυτή τη νοοτροπία. Οι γυναίκες που έρχονται σε μας, πολλές φορές έχουν πτυχία πανεπιστημιακά, δυστυχώς όμως ανταποκρίνονται σε αγγελίες, ζητάμε τηλεφωνήτριες, ζητάμε γραμματείς, ζητάμε λογίστριες, ανταποκρίνονται σε αυτές τις αγγελίες, και πάντα είναι μια δικιά μου απορία γιατί. Θα πρέπει να σας πω ότι προσωπικά ποτέ δεν τις προσλαμβάνω, διότι θεωρώ μείον κάποιος να έχει ένα πανεπιστημιακό πτυχίο και να αρκείται σε λίγα. Επίσης, πάρα πολλές φορές, και ιδιαίτερα τώρα τελευταία, υπάρχουν κυρίες, οι οποίες μου λένε ότι: ξέρεις κάτι, εγώ είμαι καλυμμένη ως προς τα θέματα της ασφάλειας από το σύζυγό μου, δε θέλω ένσημα. Σε θέσεις μερικής απασχόλησης, γιατί έχουμε και τέτοιες θέσεις στην επιχείρηση, η αναλογία που ανταποκρίνονται οι γυναίκες είναι πολύ μεγαλύτερη από ό,τι οι άνδρες.

Θα ήθελα να υπάρχει μια υποδομή που θα βοηθήσει τις γυναίκες να αποδεσμευτούν χρονικά. Επίσης, θα ήθελα να υπάρχουν περισσότερα σεμινάρια, αλλά εξειδικευμένα σεμινάρια. Αυτό δυστυχώς δεν το βλέπω. Δηλαδή θα πρέπει κάποιος να έχει μπει σε έναν επαγγελματικό χώρο, να έχει μια προϋπηρεσία και μετά να διαμορφώνεται πάνω σε αυτό. Έτοιμες συνεργάτιδες, σας λέω και πάλι, στην αγορά εργασίας δε βρίσκουμε. Δυστυχώς για πολλές κυρίες που έχουν εφόδια, τα εφόδια είτε είναι απενεργοποιημένα και ξεχασμένα είτε είναι ανεπαρκή. Για παράδειγμα, πολλές φορές προσκομίζουν ένα πιστοποιητικό που αποδεικνύει ότι είναι χειρίστριες PC, πλην όμως στην πράξη αποδεικνύεται ότι δεν τα γνωρίζουν καλά. Και εδώ υπάρχει αντικειμενικά κάποιο πρόβλημα.

Χ. ΛΕΓΑΚΗ: Στην πρώτη σας ερώτηση, τι μπορεί να γίνει, νομίζω ότι είμαι η λιγότερο ικανή να πω τι μπορεί να γίνει. Γίνονται τόσα πράγματα εδώ πέρα, τα οποία, να σας πω την αλήθεια, ούτε ξέρω, ούτε τα παρακολουθώ για να είμαι ειλικρινής. Συνεχίζω, βέβαια, να πιστεύω ότι ό,τι κάνουμε πρέπει να το επενδύσουμε στη νέα γενιά. Εγώ αυτό που βλέπω από τα παιδιά μου είναι ότι έχουν μια τελείως ισορροπημένη σχέση με το άλλο το φύλο, πολύ πιο ισορροπημένη απ' ό,τι είχαμε εμείς.

Στη δεύτερη ερώτησή σας, για να είμαι λίγο πιο σύντομη, θεωρώ ότι, είτε μιλάμε για γυναίκα, είτε μιλάμε για άνδρα, τα κριτήρια είναι αξιοκρατικά. Δε δέχομαι ότι εξ ορισμού μια γυναίκα είναι κακιά και ένας άνδρας καλός. Για την ίδια θέση έχουν περάσει από τα χέρια μου άνδρες τελείως αναξιόπιστοι που τους έχω απολύσει και γυναίκες τελείως

αναξιόπιστες που έχουν απολυθεί, και άνδρες που έχουν μείνει και γυναίκες που έχουν μείνει. Ένας καλός εργαζόμενος είναι ένας καλός εργαζόμενος. Είμαστε άνθρωποι πρώτα από όλα και δεν έχει σημασία για μένα αν είναι άνδρας ή γυναίκα.

Δουλεύω σε μια από τις μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρείες στον κόσμο και κάποια στιγμή έκαναν έναν Σύνδεσμο Γυναικών υψηλόβαθμων στελεχών και μου ζήτησαν να μπω, αλλά αρνήθηκα, γιατί δεν ήθελα να ξεχωρίσω για τίποτε άλλο, παρά μόνο από την ποιότητα της δουλειάς μου. Τώρα, αν με ρωτήσετε αν έχω γεωπόνους πωλητές γυναίκες, σας απαντώ όχι. Είναι πολύ σκληρή δουλειά και καμιά γυναίκα δεν τη θέλει και αυτό είναι σεβαστό. Αρέσει στους άνδρες, πάει με τη νοοτροπία τους. Δε σημαίνει ότι η γυναίκα δεν είναι καλή ή ότι ο άνδρας είναι καλύτερος.

Δ. ΚΑΠΡΑΛΟΥ: Ονομάζομαι Δήμητρα Καπράλου. Είμαι Τομεάρχης στη Γραμματεία Γυναικείων Θεμάτων της Νέας Δημοκρατίας στον Τομέα Γυναίκα-Έρευνα-Τεχνολογία. Επίσης, είμαι επικεφαλής Δημοτικής Παράταξης στην Πεντέλη και Αντιπρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου.

Άκουσα κάποια πράγματα που με προβλημάτισαν. Το ένα είναι σχετικά με το πώς προσλαμβάνουμε γυναίκες. Είπατε πριν ότι δεν προτιμάτε γυναίκες με πτυχία, διότι οι δουλειές είναι κατώτερες σχετικά με τα προσόντα που διαθέτουν. Την καταλαβαίνω αυτή τη λογική, αλλά σκέφτεστε πόσες γυναίκες έχουμε στα ταμεία ανεργίας με πτυχία, γιατί είναι και φθηνότερα τα εργατικά χέρια μη πτυχιούχων και προτιμώνται, το βλέπω ακόμα και στη δική μου τη δουλειά. Ακόμα και γιατρούς έχουμε σ' αυτήν την κατάσταση.

Το άλλο αφορά στα αξιολογικά κριτήρια. Θα μου επιτρέψετε, μπορεί στη δική σας την επιχείρηση να τα εφαρμόζετε, αλλά αυτό είναι σπάνιο φαινόμενο. Μόνο αξιολογικά κριτήρια δε βλέπουμε και ειδικά με το θέμα των γυναικών. Όλοι υποστηρίζουμε και λέμε ότι ζούμε σε μια ανδροκρατούμενη πράγματι χώρα, ειδικά στην Ελλάδα, όπου η γυναίκα πρέπει να καταβάλει υπερδιπλάσια και πλέον προσπάθεια, έτσι ώστε να αποδείξει τα αυτονόητα. Με ίδια προσόντα, προτιμώνται, ξέρετε πολύ καλά, οι άνδρες στα διάφορα επαγγέλματα.

Εγώ από την πλευρά μου θέλω να σταθώ σε δυο σημεία, επειδή με έχουν απασχολήσει αρκετά. Δεν ξέρω αν έχουν απασχολήσει και το Κ.Ε.Θ.Ι. Το ένα είναι η συμμετοχή της γυναίκας στην έρευνα και την τεχνολογία. Από μελέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν προκύψει συγκλονιστικά στοιχεία ως προς τη συμμετοχή των Ευρωπαίων γυναικών και πολύ περισσότερο εδώ στην Ελλάδα. Έχουμε ένα πολύ χαμηλό ποσοστό, αλλά το χειρότερο από όλα είναι ότι οι ρυθμοί αύξησης της συμμετοχής αυτής εμφανίζουν αρνητικούς δείκτες. Την περίοδο 1999-2003 εμφάνισε δείκτη -1%. Εκεί που φαίνεται κάπως αυξημένο

το ποσοστό συμμετοχής τους είναι στην ακαδημαϊκή κοινότητα.

Επίσης, σε Επιστημονικά Συμβούλια και γενικά σε Συμβούλια, τα ποσοστά της συμμετοχής των γυναικών είναι πάρα πολύ χαμηλά και δεν μπορούμε να μιλάμε για ανεπαρκή προσφορά γυναικείου δυναμικού σε αυτόν τον τομέα, διότι η έρευνα καταδεικνύει ότι οι φοιτήτριες και οι σπουδάστριες υπερτερούν αριθμητικά, αλλά και σε απόδοση έναντι των ανδρών. Όταν, όμως, βγαίνουν στα επαγγέλματα, στην αγορά εργασίας, βλέπουν τις δυσκολίες, δηλαδή το συνδυασμό επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων και την αναπαραγωγή των προτύπων της ανδροκρατούμενης κοινωνίας μέσα στο εργασιακό περιβάλλον.

Ήθελα, λοιπόν, να ρωτήσω αν το Κ.Ε.Θ.Ι. έχει κάποιες προτάσεις σχετικά με αυτό, το πώς δηλαδή θα ωθήσουμε γυναίκες να συμμετέχουν και σε αυτούς τους χώρους. Να σημειώσω εδώ ότι κάποιες χώρες έχουν θεσπίσει μέτρα με δίκτυα γυναικών, προγράμματα καθοδήγησης, πολιτικές ποσοτώσεων. Ένα άλλο θέμα είναι και οι ποσοτώσεις. Θεωρώ ότι είναι πολύ βοηθητικό μέτρο. Εφαρμόστηκε στις πρόσφατες εκλογές, αλλά έχει νομοθετηθεί και σε Συμβούλια. Νομίζω ότι οι γυναίκες δε θα πρέπει να κατακρίνουν το μέτρο αυτό, διότι ειδικά στην πολιτική και την εκπροσώπηση των γυναικών σε κέντρα αποφάσεων, τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών είναι οικτρά, κάτω του 10%. Στο Προεδρείο της ΤΕΔΚΝΑ, για παράδειγμα, δεν υπάρχει καμία γυναίκα. Επίσης, πολύ σημαντικό είναι και το ότι οι γυναίκες δεν ψηφίζουν τις γυναίκες.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Λοιπόν, όσον αφορά στις ποσοτώσεις θα ήθελα να αναφέρω ότι είναι ένα αναγκαίο κακό. Μπορεί να μη μας τιμά, αλλά οπωσδήποτε αυτή τη στιγμή είναι απαραίτητο. Από κει και πέρα πρέπει να αγωνιστούμε όλοι, οι γυναικείες οργανώσεις, οι επιτροπές των κομμάτων, οι γυναίκες που συμμετέχουν ήδη σε κέντρα λήψης πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων, ώστε κάποια στιγμή να μην είναι απαραίτητη η ποσοτόωση. Το Κ.Ε.Θ.Ι. προσπαθεί μέσα από την υλοποίηση Προγραμμάτων να ασκήσει κοινωνική πολιτική. Δεν μπορεί να κάνει τα πάντα.

Ως προς την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, όλοι και όλες γνωρίζουμε ότι είναι ζητούμενο της εποχής. Γι' αυτό, άλλωστε, το Κ.Ε.Θ.Ι., πέρυσι τέτοια εποχή, ολοκλήρωσε ένα Πρόγραμμα για το ρόλο του άνδρα/πατέρα στα θέματα εξισορρόπησης οικογένειας και εργασίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υλοποιεί τέτοιου είδους Προγράμματα για την ευαισθητοποίηση των πατέρων και προτείνει μέτρα και δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Όσον αφορά στις επιστήμες που επιλέγουν οι γυναίκες, πιστεύω ότι τώρα όλο και περισσότερες γυναίκες επιλέγουν θετικές επιστήμες. Επομένως, αλλάζοντας τα ποσοστά των φοιτητριών των θετικών επιστημών, θα αλλάξουν σίγουρα και τα ποσοστά

των γυναικών επαγγελματιών στους τομείς αυτούς.

Το ότι οι γυναίκες, ενώ εισέρχονται στα Πανεπιστήμια και μάλιστα σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα αγόρια, στην επαγγελματική τους ζωή μένουν στάσιμες, ειδικά όταν αποκτούν οικογένεια, το έχουμε ήδη συζητήσει και έχουμε καταλήξει στο συμπέρασμα για την ανάγκη βοήθειας από το κράτος.

Α. ΣΑΪΤΗ: Συγγνώμη, σε αυτό το σημείο, θα ήθελα να πω κάτι σχετικά με την ηλικία τεκνοποίησης. Οι τελευταίες στατιστικές έχουν δείξει ότι οι γυναίκες που έχουν οικονομική άνεση τεκνοποιούν σε νεαρή ηλικία. Δυστυχώς, οι γυναίκες που δεν έχουν οικονομική δυνατότητα, προσπαθούν πρώτα να βρουν ένα τρόπο να στηρίξουν την οικογένειά τους και μετά κάνουν παιδιά. Στην εποχή μου, εγώ είμαι 45 ετών, συνέβαινε το αντίθετο. Οι γυναίκες που είχαν κάποια υποδομή, αφιέρωναν περισσότερο χρόνο στον εαυτό τους, προσπαθούσαν να αποκτήσουν εφόδια για να στηρίξουν την οικογένειά τους. Οι άλλες, οι λιγότερο ευνοημένες, παντρεύονταν γρήγορα για αποκατάσταση.

Επίσης, θέλω να κάνω μία διευκρίνιση. Δεν είπα ότι δεν προσλαμβάνω γυναίκες με πτυχίο. Θα ήταν πολύ μεγάλη μου χαρά να προσλάβω κάποια μηχανολόγο να εργαστεί ως μηχανολόγος. Δυστυχώς, όμως, οι μηχανολόγοι φαίνεται ότι προτιμούν να βρουν κάποια θέση στο δημόσιο, να εργαστούν ένα οκτώωρο και να μην ριχτούν στα θολά νερά του ιδιωτικού τομέα. Δεν την παίρνουν αυτή την πρόκληση και αυτό είναι το θέμα που πρέπει να εξετάσουμε.

Ι. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ: Ονομάζομαι Ιωάννα Σταματοπούλου και είμαι Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Μέση Εκπαίδευση. Μέχρι και πέρυσι είχατε ένα καταπληκτικό Πρόγραμμα, και συγχαρητήρια για αυτό, για την ισότητα των γυναικών. Έδωσε πολύ ωραία αποτελέσματα, επωφελήθηκε πολύς κόσμος και ήθελα να ρωτήσω αν θα το συνεχίσετε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ναι θα συνεχιστεί και φέτος θα λάβετε σχετική ειδοποίηση. Κλείνοντας θέλω να διευκρινίσω το εξής. Τα Προγράμματα δεν τα αρχίζει και δεν τα τελειώνει το Κ.Ε.Θ.Ι. Έχουν αρχή και τέλος, είτε είναι ευρωπαϊκά είτε είναι εθνικά.

Αυτό το πρόγραμμα, για το οποίο με ρωτήσατε, τελειώνει μαζί με το Γ' Κοινωνικό Πλαίσιο τον Ιούλιο του 2008. Ελπίζουμε και πιστεύουμε ότι λόγω της δουλειάς που έχουμε κάνει, λόγω του υλικού που έχουμε εκδώσει, λόγω των ατόμων που έχουμε εκπαιδεύσει κ.λπ., θα μας δοθεί ένα αντίστοιχο Πρόγραμμα στο επόμενο Κοινωνικό Πλαίσιο. Ευχαριστώ πολύ.

Ευχαριστώ πάρα πολύ την κα Σαϊτη και την κα Λεγάκη και θα παρακαλέσω να ανέβουν στο πάνελ η κα Κοντογεώργη, η κα Τσεκούρα και η κα Μάρη. Ευχαριστώ πολύ.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

«ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ»

Κ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ): Όπως βλέπετε και από το Πρόγραμμα, το πάνελ αυτό αφορά στην παρουσίαση του πιλοτικού Προγράμματος της συμβουλευτικής. Για όσους και όσες παρακολούθησαν χτες το συνέδριο, όταν παρουσίασα το Πρόγραμμα, βάσει του οποίου γίνεται αυτή η διημερίδα, αναφερθήκαμε στις δράσεις, μέσα στις οποίες εντάσσεται και το πιλοτικό Πρόγραμμα της Συμβουλευτικής.

Το Κ.Ε.Θ.Ι. -το είπα και χτες, το επισημαίνω και σήμερα- έχει μια πολύχρονη εμπειρία σε θέματα συμβουλευτικής γυναικών. Στηρίζει γυναίκες, οι οποίες είτε δεν έχουν ποτέ εργαστεί ή έχασαν κάποια στιγμή τη δουλειά τους, ώστε να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Επίσης, ασχολείται με γυναίκες, οι οποίες μπορεί να είναι κακοποιημένες ή να έχουν οικογενειακά προβλήματα. Όπως θα ακούσετε στη συνέχεια, η καινούρια μας εμπειρία ήταν η συμβουλευτική και σε γυναίκες, οι οποίες θέλουν να μπουν στα κέντρα λήψης των αποφάσεων.

Θα δώσω πρώτα το λόγο στην κυρία Χρυσούλα Κοντογεώργη, η οποία είναι η Υπεύθυνη του Παραρτήματος του Κ.Ε.Θ.Ι. στην Πάτρα και έχει μεγάλη εμπειρία στη συμβουλευτική. Ο τίτλος της εισήγησής της είναι: «Το μοντέλο συμβουλευτικής απασχόλησης γυναικών στο πλαίσιο του Κ.Ε.Θ.Ι. Ιδεολογική και μεθοδολογική προσέγγιση». Κυρία Κοντογεώργη έχετε το λόγο.

Χ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗ: Ευχαριστώ πολύ κα Βλαχογιάννη. Κυρίες και κύριοι χαιρετε και από μένα. Όπως είπε η κα Βλαχογιάννη, στο πλαίσιο αυτού του Προγράμματος εφαρμόσαμε ένα πιλοτικό Πρόγραμμα συμβουλευτικής. Αυτό είχε δύο άξονες. Ο ένας ήταν σχετικά με την κοινωνική οικονομία και ο άλλος ήταν συμβουλευτική σε γυναίκες στα κέντρα λήψης απόφασης.

Η συμβουλευτική πραγματοποιήθηκε μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της μεθοδολογίας του Κ.Ε.Θ.Ι. Το Κ.Ε.Θ.Ι. είχε κέντρα πληροφόρησης από το 1994 και ως εκ τούτου έχει

αναπτύξει σχετική μεθοδολογία, καθώς και τεχνογνωσία συμβουλευτικής γυναικών με την οπτική του φύλου, προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών. Εξειδικεύεται στην παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης και συμβουλευτικής γυναικών, με στόχο την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, μέσα από μια ολοκληρωμένη και εξατομικευμένη προσέγγιση, η οποία κινείται στους παρακάτω δύο άξονες.

Πρώτον, στην αυτενέργεια των ίδιων των γυναικών για την αναζήτηση εργασίας και δεύτερον στη διάγνωση και άλλων αναγκών ή προβλημάτων, τα οποία δημιουργούν προβλήματα στην ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας, όπως είναι η ανάγκη για περαιτέρω εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση, η πρόσθετη ειδίκευση, πολλές φορές η ηλικία, η φροντίδα ατόμων τρίτης ηλικίας ή ατόμων με σωματική και ψυχική δυσπραγία, η έλλειψη ενθάρρυνσης και υποστήριξης από το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, η έλλειψη θέσεων εργασίας στην περιοχή που διαβιούν, κ.λπ.

Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, η συμβουλευτική για την απασχόληση αποτελεί μια δυναμική αναπτυξιακή διαδικασία. Τα εργαλεία, τα οποία πλαισιώνουν τη συμβουλευτική, φιλοδοξούν να οργανώσουν και να μεθοδεύσουν τη συμβουλευτική αυτή παρέμβαση με τη διάσταση του φύλου και να ενισχύσουν το δύσκολο αλλά και σημαντικό έργο των συμβούλων.

Αυτό που διαφοροποιεί τη συμβουλευτική μας από αυτή άλλων φορέων, είναι η ένταξη της διάστασης του φύλου. Το Κ.Ε.Θ.Ι. μέσα από την πολύχρονη εμπειρία του, θεωρεί ότι η αποτελεσματική προώθηση γυναικών στην αγορά εργασίας προϋποθέτει τη σφαιρική προσέγγιση των γυναικείων προβλημάτων. Επίσης, υποστηρίζει ότι ο αποκλεισμός ενός σημαντικού αριθμού γυναικών από την αγορά εργασίας είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, το οποίο εκτός των άλλων συνδέεται με την ύπαρξη κοινωνικών στερεοτύπων των φύλων και παραδοσιακών αντιλήψεων για τον κοινωνικό ρόλο των γυναικών. Είναι πλέον αποδεκτό από την επιστημονική κοινότητα ότι η κοινωνική πραγματικότητα είναι διαφορετική για τις γυναίκες, θέτει διαφορετικά όρια και προτεραιότητες και τους αναθέτει διαφορετικούς ρόλους. Οι υποχρεώσεις τους, τα καθήκοντά τους και οι προσδοκίες τους, επηρεάζουν συχνά τις επαγγελματικές τους επιλογές και την επαγγελματική τους πορεία.

Οι στόχοι λοιπόν του Κ.Ε.Θ.Ι. για την υποστήριξη των γυναικών, ώστε να έχουν ίσες δυνατότητες και ίσες ευκαιρίες στην κοινωνία, οδήγησε στη συνειδητοποίηση ότι η συμβουλευτική μέθοδος πρέπει να προσαρμοστεί, ώστε να είναι πιο χρήσιμη στην κοινωνικά αποκλεισμένη γυναίκα. Γι' αυτό το λόγο, η συμβουλευτική με την οπτική του φύλου πλαισιώνεται με την παράλληλη παροχή νομικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης.

Η προσαρμογή αυτή βασίζεται σε μερικές θεμελιακές αρχές. Πρώτη αρχή: η άνιση μεταχείριση των δύο φύλων είναι κοινωνικό δεδομένο και λειτουργεί με άμεσους αλλά

και με έμμεσους, δηλαδή όχι εύκολα ορατούς και αναγνωρίσιμους, τρόπους. Η κοινωνική θέση των γυναικών είναι συνδεδεμένη με το γεγονός ότι οι γυναίκες έχουν λιγότερη πολιτική και οικονομική δύναμη. Γι' αυτό το λόγο, οι κύριοι λόγοι των προβλημάτων της κοινωνικά αποκλεισμένης γυναίκας είναι κοινωνικοί και όχι προσωπικοί.

Μία δεύτερη θεμελιακή αρχή είναι ότι οι σύμβουλοι πρέπει να έχουν αυτογνωσία των προσωπικών τους αξιών σε ό,τι αφορά τις ικανότητές τους να αναγνωρίζουν την ανισότητα και καταπίεση σε πολλούς τομείς της ζωής της γυναίκας που την κάνει να αισθάνεται και να θεωρεί τον εαυτό της κατώτερο και ανασφαλή. Όμως, η επικέντρωση στις κοινωνικές δομές ως κύρια αιτία των προβλημάτων της γυναίκας, δε θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για να αποφύγει η συμβουλευόμενη τη προσωπική της ευθύνη στο να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα που της παρέχονται, για να αλλάξει τη ζωή της.

Άλλη θεμελιακή αρχή είναι η έμφυλη διαπαιδαγώγηση. Επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη γυναίκα, καθώς τη βοηθά να αναγνωρίζει τις συμπεριφορές αυτοκαταπίεσης που έχει και την απενοχοποιεί σε πάρα πολλά ζητήματα. Θα πρέπει οι σύμβουλοι να μπορούν να βοηθήσουν τη γυναίκα να αναγνωρίσει με ποιο τρόπο αυτές οι συμπεριφορές την εμποδίζουν να εξελιχθεί. Επίσης, οι γυναίκες ενθαρρύνονται προς την ψυχολογική και οικονομική ανεξαρτησία και την αυτοεκτίμηση μέσα από τη συμβουλευτική, και στηρίζονται να αναπτύξουν ικανότητες αυτοβοήθειας.

Μια εξίσου σημαντική αρχή είναι ότι οι σύμβουλοι πρέπει να παρακολουθούν τις τελευταίες εξελίξεις, τη θεωρία και την έρευνα για την ψυχολογία της γυναίκας και τις σχέσεις των δύο φύλων μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο, για να βασίζεται η συμβουλευτική τους σε επιστημονικά δεδομένα και όχι σε στερεότυπα. Επίσης, οι γυναίκες που ζητούν την υποστήριξή μας πρέπει να παίρνουν αποφάσεις, σύμφωνα με τις πραγματικές τους ανάγκες και όχι σύμφωνα με το τι θεωρείται σωστό για το φύλο τους. Οι γυναίκες πρέπει να αντιμετωπίζονται ως άτομα και όχι ως εκπρόσωποι του φύλου τους, οι οποίες έχουν προσδιορισμένες ιδιότητες. Και τέλος, οι σύμβουλοι δεν πρέπει κατά κανένα τρόπο να χρησιμοποιούν το κύρος της θέσης τους για να επηρεάσουν τη συμπεριφορά των γυναικών σε παραδοσιακή κατεύθυνση και αποδοχή της καταπίεσης.

Έτσι, λοιπόν, το μεθοδολογικό πλαίσιο αυτής της συμβουλευτικής με την οπτική του φύλου έχει ως αφετηρία τη φεμινιστική οπτική και η θεωρία υποστηρίζεται από τη βιογραφική μέθοδο και την ιστορία ζωής. Οι σύνθετες φεμινιστικές προσεγγίσεις πέτυχαν την αναγνώριση συγκεκριμένων στόχων και χαρακτηριστικών της φεμινιστικής πρακτικής. Για παράδειγμα, οι σύμβουλοι συμφωνούν με τις οδηγίες, οι οποίες υποστηρίζουν ότι μια φεμινιστική προσέγγιση πρέπει να περιλαμβάνει:

- Μια ισότιμη σχέση, η οποία θα χαρακτηρίζεται από τη μοιρασμένη ευθύνη μεταξύ

συμβούλου και συμβουλευόμενης.

- Τη χρήση μιας προσέγγισης, η οποία να αφυπνίζει τη συνείδηση σχετικά με την επίδραση του ρόλου του φύλου και των κοινωνικών στερεοτύπων, τα οποία αναπαράγουν και οι ίδιες οι γυναίκες με ορισμένες συμπεριφορές που εκδηλώνουν.
- Τη δυνατότητα κατανόησης ότι οι εμπειρίες της κάθε γυναίκας, όσο και αν είναι μοναδικές, έχουν συχνά κοινή αφετηρία με εμπειρίες άλλων γυναικών.
- Την παροχή στήριξης στις γυναίκες, ώστε να εκφράσουν την προσωπική τους δύναμη.
- Την υποστήριξη της γυναίκας, ώστε να ορίσει τον εαυτό της πέρα από το ρόλο της στις σχέσεις της με τους άνδρες, τη φροντίδα του σπιτιού και τα παιδιά.
- Την ενθάρρυνση των γυναικών, ώστε να φροντίζουν τον εαυτό τους και να αναγνωρίζουν τις ικανότητές τους.
- Και τέλος, την προώθηση της ανάπτυξης των ικανοτήτων τους σε τομείς, όπως η διεκδικητικότητα, η εργασία και η επαγγελματική ανάπτυξη.

Κάθε γυναίκα, όπως υποστηρίζει η θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης, ορίζει και βλέπει τον εαυτό της και τον κόσμο της διαφορετικά. Με τα εργαλεία, λοιπόν, της συγκεκριμένης συμβουλευτικής διαδικασίας, της συγκεκριμένης συμβουλευτικής προσέγγισης -όπως είναι η συνέντευξη, η αφήγηση ζωής, οι τεχνικές ενίσχυσης δεξιοτήτων, οι ασκήσεις προσομοίωσης που χρησιμοποιούνται και που στοχεύουν στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι συμβουλευόμενες αντιλαμβάνονται και βιώνουν την κοινωνική πραγματικότητα- επιδιώκεται η αναπαραγωγή της πραγματικότητας, όπως τη βιώνει η γυναίκα μέσω των κοινωνικών και προσωπικών αναπαραστάσεών της. Η διαδικασία αυτή είναι εξατομικευμένη και πραγματοποιείται, είτε σε ατομικό, είτε σε ομαδικό επίπεδο.

Μπορείτε να δείτε πάρα πολύ γρήγορα και τους στόχους της συμβουλευτικής απασχόλησης. Όλη η διαδικασία είναι στο να στηρίξουμε, στο να συνοδεύσουμε τις γυναίκες, ώστε να γνωρίσουν και να αναπτύξουν τις ικανότητές τους, να βελτιώσουν την αυτοεκτίμησή τους, να μάθουν να διεκδικούν ενεργό πληροφόρηση, να προβαίνουν σε ενεργητική λύση των προβλημάτων τους, να μετασχηματίσουν θετικά τα στοιχεία της προσωπικότητάς τους, να αναπτύξουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες και τέλος να γίνουν επαρκείς και διεκδικητικές στην αναζήτηση του επαγγέλματός τους με αποδεκτούς, από τις ίδιες, όρους.

Μετά την πρώτη αναγνωριστική επικοινωνία με την ενδιαφερόμενη, η πορεία της συμβουλευτικής διαμορφώνεται ανάλογα με τις ανάγκες και τους κατά περίπτωση ανασταλτικούς παράγοντες, οι οποίοι περιορίζουν την ένταξή της στην αγορά εργασίας, όπως τα αδύνατα σημεία στο επαγγελματικό προφίλ, ο φόβος και η έλλειψη κινήτρων,

η ελλιπής γνώση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος, η μη αποτελεσματική μέθοδος αναζήτησης εργασίας, η χαμηλή αυτοεκτίμηση και η αδυναμία λήψης αποφάσεων, η έλλειψη εξειδικευμένης πληροφόρησης και τέλος η μακροχρόνια ανεργία και τα παρωχημένα επαγγελματικά χαρακτηριστικά και δεξιότητες.

Ας δούμε τώρα αυτή καθεαυτή τη συμβουλευτική διαδικασία. Η μεθοδολογία μας περιλαμβάνει τους εξής τομείς: πληροφόρηση, συμβουλευτική για την απασχόληση, συμβουλευτική για την επιχειρηματικότητα και τέλος συνοδεία και παρακολούθηση. Ας δούμε πολύ γρήγορα ένα-ένα όλα αυτά.

Η πληροφόρηση αφορά σε θέματα επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης, ευκαιριών απασχόλησης, εργασιακών σχέσεων και κοινωνικών υποδομών. Η συμβουλευτική για την απασχόληση γίνεται με τη χρήση τεχνικών, όπως οι αφηγήσεις ζωής, η βιογραφική μέθοδος, η αυτοαξιολόγηση προσωπικών χαρακτηριστικών, ενδιαφερόντων, κινήτρων, αξιών, προσδοκιών, η καταγραφή στόχου, καθώς και η διαμόρφωση και υλοποίηση του επαγγελματικού στοιχείου, το οποίο εξατομικεύεται σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες της κάθε γυναίκας. Στη συμβουλευτική για την αυτο-απασχόληση -μιλάμε για τη δημιουργία επιχείρησης- γίνεται διερεύνηση του προφίλ της γυναίκας που θέλει να αναλάβει την επιχειρηματική δραστηριότητα, στήριξη στην εύρεση της επιχειρηματικής ιδέας και διαμόρφωση και επεξεργασία του επιχειρηματικού της σχεδίου. Και τέλος, η συνοδεία και παρακολούθηση, αφορά στη συνοδεία και παρακολούθηση των γυναικών στα επόμενα στάδια διαδικασίας αναζήτησης εργασίας και στη συνεχή στήριξή τους σε συνεργασία με εξειδικευμένους φορείς, όπως ο ΟΑΕΔ, διάφορα ΚΕΚ, κ.ά.

Όλες αυτές οι παρεχόμενες υπηρεσίες είναι κατάλληλα σχεδιασμένες, ώστε να βοηθούν τις γυναίκες να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα κοινωνικής ένταξης, να αναπτύξουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες, να βελτιώσουν τα προσόντα τους, να διεκδικήσουν δυναμικά το επάγγελμα επιλογής τους. Θα μπορούσε, λοιπόν, κανείς να πει ότι η συμβουλευτική απασχόλησης είναι ένα μοντέλο ψυχοκοινωνικής παρέμβασης, γιατί θεραπεύει τη χαμηλή αυτοεκτίμηση των γυναικών και δρα υποστηρικτικά.

Η συμβουλευτική διαδικασία περιλαμβάνει κάποια στάδια. Πρώτο στάδιο είναι η υποδοχή και ο καθορισμός των αναγκών. Η διαδικασία υποδοχής θεωρείται από τις πιο σημαντικές λειτουργίες ενός Κέντρου, το οποίο παρέχει συμβουλευτική και πληροφόρηση. Σε αυτό το στάδιο διερευνάται το αρχικό αίτημα, καταγράφονται τα σημαντικότερα προσωπικά και επαγγελματικά στοιχεία της γυναίκας. Ο/Η σύμβουλος παρουσιάζει τις δυνατότητες υποστήριξης, τις οποίες μπορεί να προσφέρει το Κέντρο Συμβουλευτικής και Πληροφόρησης, παρέχει άμεση πληροφόρηση και συμφωνεί με τη συμβουλευόμενη για την οργάνωση και την πραγματοποίηση συναντήσεων συμβουλευτικής. Οι όροι

συνεργασίας, οι οποίοι αμοιβαία συμφωνήθηκαν, συνιστούν το πρώτο συμβόλαιο μεταξύ του συμβούλου και της συμβουλευόμενης γυναίκας.

Δεύτερο στάδιο είναι προσωπικός και επαγγελματικός απολογισμός. Αυτό το στάδιο είναι πάρα πολύ σημαντικό. Εδώ επιχειρείται η αφύπνιση της μνήμης, τόσο σε διανοητικό, όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο μέσω της καταγραφής εμπειριών. Ήδη ανέφερα ότι η μέθοδος που ακολουθούμε είναι η βιωματική. Σκοπός της συμβουλευτικής είναι η οργάνωση της εμπειρίας της γυναίκας και η αναγνώριση των θετικών της στοιχείων, ώστε να αισθανθεί πιο δυναμωμένη και με περισσότερη αυτοπεποίθηση. Παράλληλα, μέσω αυτής της διαδικασίας παρέχεται η κατάλληλη πληροφόρηση στη γυναίκα. Η συμβουλευόμενη εντοπίζει τα δυνατά αλλά και τα πιο αδύναμα χαρακτηριστικά και δεξιότητές της και συνειδητοποιεί τις προτιμήσεις και τα επαγγελματικά της ενδιαφέροντα, τα οποία βέβαια προσπαθεί να τα συσχετίσει με τη ζήτηση που υπάρχει, καθώς και με τις συνθήκες που υπάρχουν στην αγορά εργασίας. Έτσι, δεν μπορεί η συμβουλευτική διαδικασία να γίνει χωριστά από την αγορά εργασίας, από την προσφερόμενη αγορά.

Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται στοχεύουν στην καλλιέργεια θετικής αυτοεκτίμησης αλλά και στην ενεργοποίηση της γυναίκας με την ανάληψη πρωτοβουλιών, οι οποίες θα επιφέρουν αλλαγή στην προσωπική και στην επαγγελματική της ζωή. Ο σύμβουλος, λοιπόν, συνεργάζεται με τη συμβουλευόμενη για την επίτευξη δύο βασικών προϋποθέσεων υλοποίησης ενός επαγγελματικού σχεδίου: την ενίσχυση της αυτογνωσίας και την παροχή της πληροφόρησης εκεί όπου είναι απαραίτητη.

Το άλλο στάδιο είναι η ανάπτυξη και επεξεργασία του επαγγελματικού σχεδίου. Στο στάδιο αυτό, για να διευκολυνθεί η γυναίκα να επιλέξει ανάμεσα στα επαγγελματικά πεδία που την ενδιαφέρουν, επιχειρεί την καταγραφή, έρευνα και συγκέντρωση πληροφοριών για αυτά. Με αυτό τον τρόπο αποκτά τη δική της τεκμηρίωση, η οποία περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα στοιχεία για τα επαγγέλματα, τις ευκαιρίες κατάρτισης ή τις επαγγελματικές θέσεις που την ενδιαφέρουν. Σημαντικό σε αυτή τη φάση είναι ότι η γυναίκα εκπαιδεύεται στην αναζήτηση και εύρεση της πληροφορίας και στον έλεγχο για την αξιοπιστία της. Επίσης, συνειδητοποιεί την αξία της πρόσβασης στην πληροφόρηση και της διαχείρισης της πληροφορίας, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στη σύγχρονη κοινωνία με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογικής ανάπτυξης.

Το επόμενο στάδιο, και το τελευταίο, είναι η εφαρμογή του επαγγελματικού σχεδίου. Εδώ μιλάμε για τεχνικές αναζήτησης εργασίας. Σε αυτό το στάδιο γίνεται αρχικά επιλογή και κατόπιν άσκηση στις τεχνικές αναζήτησης εργασίας, τις οποίες σκοπεύει να χρησιμοποιήσει η γυναίκα. Η επιλογή των κατάλληλων τεχνικών προσέγγισης στην αγορά εργασίας γίνεται με βάση τα ατομικά, κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά της κάθε

γυναίκας, σε συνδυασμό, βέβαια, με τον επαγγελματικό της στόχο. Με αυτόν τον τρόπο υποστηρίζεται η αποτελεσματικότητα της πορείας αναζήτησης εργασίας.

Τα εργαλεία αναζήτησης εργασίας (παραδείγματος χάρη, οι πηγές πληροφόρησης για την εύρεση θέσεων εργασίας, η οργάνωση και ενεργοποίηση του δικτύου γνωριμιών, η σύνταξη αίτησης, βιογραφικού σημειώματος, συνοδευτικής επιστολής, η προετοιμασία για συνέντευξη πρόσληψης, η κάρτα παρουσίασης, η τηλεφωνική επικοινωνία, η υποβολή αυθόρμητης υποψηφιότητας, η διερεύνηση και επιλογή αγγελιών με θέσεις εργασίας που συνδυάζονται με το επαγγελματικό της προφίλ και την προηγούμενη εμπειρία της, η απάντηση σε μικρές αγγελίες, κ.ά.) γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο, πάντα με βάση τα ατομικά χαρακτηριστικά της κάθε περίπτωσης.

Πάρα πολύ σύντομα θέλω να σας πω δυο λόγια για τη συμβουλευτική της επιχειρηματικότητας. Γιατί είπαμε ότι η συμβουλευτική απασχόλησης περιλαμβάνει και τη συμβουλευτική για την εξαρτημένη εργασία, αλλά και συμβουλευτική σε γυναίκες που έχουν μια επιχειρηματική ιδέα ή ενδεχομένως θέλουν να στραφούν προς την επιχειρηματικότητα. Όσον αφορά στη φάση εφαρμογής του επιχειρηματικού σχεδίου, το μοντέλο αυτό που έχουμε αναπτύξει για την τεχνική υποστήριξη των γυναικών, οι οποίες ενδιαφέρονται να αναπτύξουν την επιχειρηματική δραστηριότητα στηρίζεται στις παρακάτω απόψεις:

Πρώτα απ' όλα, η γυναίκα επιχειρηματίας πρέπει να μάθει να αντεπεξέρχεται μόνη της σε μια αγορά που τις περισσότερες φορές είναι καινούρια σε αυτή. Ξέρετε ότι η γλώσσα στην αγορά είναι πάρα πολύ σκληρή, στην οποία δε χωρούν συναισθηματισμοί. Σύμφωνα με άλλη άποψη, σκοπός του επιχειρησιακού σχεδιασμού είναι η κατά το δυνατόν ελαχιστοποίηση των κινδύνων, στους οποίους πρόκειται να εκτεθεί η γυναίκα. Επίσης, οι όποιες αποφάσεις της γυναίκας πρέπει να είναι συνειδητές και να στηρίζονται σε πραγματικά δεδομένα και συμπεράσματα, στα οποία έχει καταλήξει η ίδια.

Το μοντέλο αυτό έχει ως στόχο να παράσχει όλα εκείνα τα εργαλεία που είναι χρήσιμα για τον επιχειρηματικό σχεδιασμό και να καθοδηγεί τις γυναίκες σε αυτόν, όχι όμως να τις υποκαταστήσει. Μέσα από μια σειρά διαδοχικών συναντήσεων η γυναίκα συζητά με τον/την σύμβουλο τις πληροφορίες, τα δεδομένα, τα συμπεράσματα, στα οποία έχει φτάσει με τη χρήση εργαλείων που της προσφέρονται.

Για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού σχεδίου ακολουθούνται τα γενικώς παραδεκτά από την οικονομική επιστήμη βήματα-ενότητες, προσαρμοσμένα βεβαίως στις ανάγκες της ομάδας-στόχου γενικότερα, και της κάθε γυναίκας ειδικότερα. Ιδιαίτερα το μοντέλο αυτό προσφέρει πρώτα από όλα την παροχή εξατομικευμένης υποστήριξης σε τέσσερα στάδια.

Το πρώτο είναι η υποστήριξη της αυτοεκτίμησης και οι τεχνικές λήψης απόφασης.

Το δεύτερο στάδιο είναι η παροχή τεχνικής υποστήριξης για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού σχεδίου. Εδώ, στηριγμένη σε κάποια συμπεράσματα, η γυναίκα αναπτύσσει το επιχειρηματικό της σχέδιο με βάση τα εργαλεία που της παρέχει ο/η σύμβουλος. Αναπτύσσει την πολιτική προϊόντων, το πρόγραμμα μάρκετινγκ, κ.λπ. Το άλλο στάδιο είναι η εξειδικευμένη πληροφόρηση και συμβουλευτική σε ζητήματα επιχειρηματικότητας και δημιουργίας συνεταιριστικών μονάδων. Εδώ, η βασική λογική είναι ότι το αποτέλεσμα πρέπει να είναι μια συνειδητή επιλογή της γυναίκας. Και τέλος, το τέταρτο στάδιο είναι η συνεχής παρακολούθηση και στήριξη της γυναίκας για την ανάπτυξη της επιχείρησης. Έχουμε δει μέσα από τη συμβουλευτική διαδικασία ότι οι γυναίκες έχουν ανάγκη, και κυρίως στα πρώτα τους βήματα, να υπάρχει μια τέτοια υποστήριξη, δηλαδή να μη σταματάει η υποστήριξη με το άνοιγμα της επιχείρησης. Γιατί πραγματικά ο πρώτος καιρός μετά τη δημιουργία μιας επιχείρησης είναι και ο πιο δύσκολος και ο πιο κρίσιμος για τη βιωσιμότητά της.

Τέλος, πέρα από την εξατομικευμένη υποστήριξη, κάνουμε και κάποια εργαστήρια. Τι είναι αυτά τα εργαστήρια: Είναι εκπαιδευτικά συμβουλευτικά Προγράμματα, τα οποία γίνονται σε ομάδες γυναικών, από τις οποίες οι περισσότερες έχουν τελειώσει τον κύκλο της εξατομικευμένης υποστήριξης. Περιέχουν θεματικές ενότητες από το στάδιο του σχεδιασμού ενός επιχειρηματικού σχεδίου και οι στόχοι αυτών είναι να φέρουν σε επαφή τις γυναίκες, για να γνωριστούν, να ανταλλάξουν εμπειρίες, να συζητήσουν προβλήματα που έχουν αντιμετωπίσει και τα οποία έχουν σχέση με την κάθε ενότητα.

Βλέπετε, οι θεματικές ενότητες αυτών των εργαστηρίων είναι ο επιχειρηματικός σχεδιασμός και το επιχειρησιακό σχέδιο, το πρόγραμμα μάρκετινγκ, η έρευνα και η ανάλυση της αγοράς, η στρατηγική μάρκετινγκ, η ανάπτυξη πολιτικής προϊόντων, ο χρηματοοικονομικός σχεδιασμός και τέλος, τα νομικά θέματα.

Ευχαριστώ πάρα πολύ που με ακούσατε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Και εμείς ευχαριστούμε πολύ για τα τόσα ενδιαφέροντα που μας είπατε πάνω στο θέμα της συμβουλευτικής.

Θα δώσω το λόγο τώρα στην κυρία Τσεκούρα, η οποία είναι οικονομολόγος και είχε αναλάβει την ενότητα «Κέντρα Λήψης Αποφάσεων», η οποία, όπως ήδη ανέφερα, ήταν κάτι καινούριο για το Κ.Ε.Θ.Ι. Κυρία Τσεκούρα, έχετε το λόγο.

Ε. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ευχαριστώ πολύ. Γεια σας από μένα. Παρότι είμαι οικονομολόγος, αυτά που θα αναφέρω δεν έχουν καμία σχέση με οικονομικά.

Ακούσαμε και χθες και σήμερα πάρα πολλούς/-ές ομιλητές/-τριες να αναφέρονται στο Πρόγραμμα: «Εστιάζοντας στην ισότητα διαμέσου της τοπικής ανάπτυξης». Ένα

σημαντικό μέρος αυτού του Προγράμματος, του οποίου είχα και την ευθύνη, είναι αυτό που αφορά σε γυναίκες στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Στόχος αυτού του Προγράμματος ήταν να βοηθήσει τις γυναίκες που επιθυμούν να ασχοληθούν με τα κοινά. Και όταν λέμε «κοινά», δεν εννοούμε υποχρεωτικά τη Βουλή ή την Τοπική Αυτοδιοίκηση, εννοούμε οποιονδήποτε τομέα ενασχόλησης με τα κοινά, όπως για παράδειγμα η εκλογή σε ένα σωματείο, σε μια σχολική επιτροπή, σε έναν πολιτιστικό σύλλογο. Με το Πρόγραμμα αυτό προσπαθήσαμε να δώσουμε στις γυναίκες τα απαραίτητα εκείνα εφόδια, προκειμένου να πετύχουν το στόχο τους, να τις ενδυναμώσουμε, να τις ενθαρρύνουμε, να τους δώσουμε τις απαραίτητες γνώσεις, να τις διδάξουμε τεχνικές για να ξεπεράσουν την ανασφάλεια, το φόβο τους, το τρακ.

Είπα ότι αυτό το Πρόγραμμα ήταν σημαντικό, θα έλεγα, όμως, ότι ταυτοχρόνως ήταν και ιδιαίτερα πρωτοποριακό, διότι έγινε για πρώτη φορά στην Ελλάδα με πρωτοβουλία του Κ.Ε.Θ.Ι. Συνάμα δε, είναι και πολύ επίκαιρο και στο σωστό χρόνο, διότι ολοκληρώθηκε ακριβώς λίγο πριν από την ψήφιση του εκλογικού νόμου, ο οποίος αποτελεί ακόμη ένα σημαντικό βήμα για τις γυναίκες, αφού θα συμμετέχουν κατά το 1/3 στα ψηφοδέλτια για τις βουλευτικές εκλογές.

Έγιναν κάποιες συμβουλευτικές για τις γυναίκες. Δε θα τις έλεγα αυστηρά συμβουλευτικές, θα το έλεγα πιο πολύ σεμινάρια, διότι αυτά που κάναμε είχαν σε πολύ μεγάλο βαθμό τη μορφή σεμιναρίου. Αυτά τα σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν σε τέσσερις πόλεις: Θεσσαλονίκη, Βόλο, Πάτρα και Ηράκλειο Κρήτης. Η διάρκεια του συγκεκριμένου Προγράμματος ήταν από αρχές Φεβρουαρίου μέχρι τέλη Νοεμβρίου. Οι γυναίκες οργανώθηκαν σε ομάδες των πέντε ατόμων, κάθε μία από τις οποίες είχε τέσσερις συναντήσεις μαζί μας, μία συνάντηση κάθε βδομάδα, διάρκειας τεσσάρων ωρών.

Για τη σωστή διεξαγωγή αυτών των σεμιναρίων επελέγησαν τέσσερα πολύ αξιόλογα και έμπειρα στελέχη, τα οποία κλήθηκαν στην Αθήνα, τους έγινε εκπαίδευση και ενημέρωση και πήραν και το σχετικό υλικό για να γίνουν τα σεμινάρια. Σε ό,τι με αφορά στις αρχές των σεμιναρίων και κατά τη διάρκεια, όποτε αυτό κρινόταν απαραίτητο, παρευρέθηκα προσωπικά στις πόλεις αυτές, ώστε με τις εκπαιδεύτριες να μπορέσουμε να το οργανώσουμε σωστά, δεδομένου ότι, όπως σας είπα, γινόταν για πρώτη φορά.

Ως βασική κατεύθυνση για τα σεμινάρια αυτά ακολουθήσαμε σε πολύ γενικές γραμμές το σχετικό εγχειρίδιο της κυρίας Abdela. Πάνω σε αυτά προσθέσαμε προσωπικές γνώσεις και εμπειρίες και καταλήξαμε στις εξής θεματικές ενότητες: 1) τη δημόσια ομιλία, 2) τη συνέντευξη στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση), 3) το πώς θα κάνουμε προεδρία σε μια συνάντηση, και 4) τα εργαλεία επικοινωνίας.

Ως προς την πρώτη θεματική, μιλήσαμε για τους στόχους μιας ομιλίας, οι οποίοι

συνήθως είναι η προσέλευση του ενδιαφέροντος του ακροατηρίου, η διάδοση ενός μηνύματος και η ώθηση του ακροατηρίου σε δράση. Συζητήσαμε πώς θα προετοιμαστεί η γυναίκα για να κάνει μια ομιλία. Η προετοιμασία μπορεί να αφορά σε πρακτικά θέματα, όπως το πώς θα κρατήσει τις σημειώσεις της, πώς θα αριθμήσει τις σελίδες, ποιες προσφωνήσεις πρέπει να κάνει, ποιο πρέπει να είναι το ύψος του μικροφώνου, αλλά και σε πιο σοβαρά ζητήματα, όπως τι τεχνικές πρέπει να κάνει για να χαλαρώσει και να διώξει τη νευρικότητα. Διότι πρέπει όταν ανεβεί στο βήμα να είναι χαλαρή, να στέκεται με αυτοπεποίθηση, να μιλάει με σιγουριά.

Δείξαμε μεθόδους και τεχνικές στις γυναίκες για τον τρόπο που θα επικοινωνήσουν ενώ μιλάμε με το ακροατήριο. Αυτές έχουν να κάνουν κυρίως με τον τόνο και την ένταση της φωνής, τη στάση του σώματος, την εμφάνιση κ.λπ. Για να «χτίσει» η γυναίκα γέφυρες επικοινωνίας με το κοινό, πρέπει να χρησιμοποιούν ζωντανό λόγο, με εικόνες και παραδείγματα. Επίσης η έκφρασή τους πρέπει να είναι απλή και σαφής. Αναφέραμε, επίσης, τα βασικά στοιχεία που πρέπει να περιέχει μια ομιλία, πώς πρέπει να ετοιμάσουν το περιεχόμενο, ποιους πρέπει να συμβουλευτούν, με ποιους πρέπει να μιλήσουν, τι γνώση πρέπει να έχουν. Μεγάλη σημασία έχει η προετοιμασία της ομιλίας και η εξαιρετική γνώση του αντικείμενου μας.

Στη δεύτερη ενότητα περιλαμβάνεται η συνέντευξη στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Μιλήσαμε και εδώ εκτενώς για το πώς πρέπει να ετοιμάσουν οι γυναίκες τη συνέντευξή τους. Πρέπει να μάθουν για ποιο θέμα θα μιλήσουν, ώστε να είναι απόλυτα ενημερωμένες. Εκείνο που τονίσαμε ιδιαίτερα είναι ότι, όταν δίνουμε μια συνέντευξη, δεν προσπαθούμε να πείσουμε το/τη δημοσιογράφο. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι να πείσουμε το ακροατήριο που μας ακούει ή μας βλέπει στην τηλεόραση. Και εδώ αναπτύξαμε ιδιαίτερα τα θέματα της εμφάνισης, πώς πρέπει να είναι ντυμένες όταν βγαίνουν στην τηλεόραση, πώς να είναι χτενισμένες, πώς να στέκονται, κ.λπ. Ένα άλλο θέμα που πρέπει να προσέξουν οι γυναίκες στις συνεντεύξεις είναι ο τόνος της φωνής τους. Πρέπει να μιλούν αργά, καθαρά και δυνατά. Πρέπει, επίσης, να είναι απλές, σαφείς, κατανοητές αλλά και περιεκτικές. Επιπλέον, είναι απαραίτητο να μπορούν να ελίσσονται, ώστε να μην τις πηγαίνει ο/η δημοσιογράφος εκεί που θέλει, αλλά αντίθετα να πηγαίνουν αυτές τη συζήτηση στα θέματα που θέλουν να τονίσουν. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να εκνευρίζονται κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ούτε να δίνουν την εντύπωση ότι μιλούν σε ακροατήριο, αλλά σε μια φιλική παρέα. Τέλος, είναι πολύ σημαντικό να είναι ειλικρινείς, ευθείς και να μη λένε ψέματα.

Ως προς την προεδρία συναντήσεων τονίσαμε τα εξής:

Καταρχάς αναφέραμε τα χαρακτηριστικά ενός/μιας Προέδρου, ο/η οποίος/-α πρέπει

να είναι επικοινωνιακός/-ή, αμερόληπτος/-η, με αυτοπεποίθηση, να επιδιώκει ισορροπίες, να αμβλύνει τις διαφωνίες και να επιδιώκει συγκλίσεις. Εξηγήσαμε βεβαίως και ορισμένα πρακτικά ζητήματα, όπως την τεχνική σύνταξης μιας ημερήσιας διάταξης, τον τρόπο συμπεριφοράς του/της προεδρεύοντος/-ουσας.

Στο τελευταίο μέρος, το οποίο αφορούσε στα εργαλεία επικοινωνίας, μιλήσαμε για τις μεθόδους που μπορούμε να χρησιμοποιούμε, προκειμένου να προσεγγίσουμε το κοινό και να γνωριστούμε καλύτερα μαζί του.

Σε όλες τις συναντήσεις, κυρίως δε στην τέταρτη που υπήρχε μεγαλύτερη ευχέρεια χρόνου, κάναμε και ασκήσεις, αφιερώσαμε αρκετό χρόνο στην πρακτική εφαρμογή όλων όσων συζητήσαμε. Οι εκπαιδευόμενες έγραψαν μία ομιλία, την οποία εκφώνησαν μπροστά στην ομάδα και πάνω σε αυτή την ομιλία έγινε συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων και μεταξύ της εκπαιδευτριας και μεταξύ των υπολοίπων της ομάδας. Επίσης, ανά δύο, έδωσαν συνέντευξη σε εναλλασσόμενο ρόλο, η μία να παίζει τη δημοσιογράφο, η άλλη αυτή που δίνει τη συνέντευξη και αντίστροφα. Επίσης, προήδρευσαν και σε κάποιες υποτιθέμενες συνεδριάσεις.

Τελειώνοντας, θα αναφερθώ σε δυο-τρία ακόμα θέματα. Η συγκεκριμένη συμβουλευτική και το συγκεκριμένο Πρόγραμμα είχαν πάρα πολύ καλή απήχηση στις γυναίκες. Έγιναν πολλοί κύκλοι σεμιναρίων, το παρακολούθησαν πάνω από εκατόν πενήντα (150) γυναίκες. Το σημαντικό είναι ότι οι κυρίες ήταν από 18 ως 55 ετών και από διάφορους επαγγελματικούς χώρους (γιατροί, δικηγόροι, καθηγήτριες, φοιτήτριες, άνεργες, υπάλληλοι, κοινωνικές λειτουργοί, ψυχολόγοι). Μεταξύ δε αυτών που συμμετείχαν σε αυτά τα σεμινάρια υπήρξαν και κυρίες, οι οποίες ήταν ήδη κάπου εκλεγμένες, σε κάποιο σωματείο ή σε τοπικούς φορείς στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Παρόλα αυτά, συμμετείχαν διότι ήθελαν να πετύχουν μέσα από το σεμινάριο μια βελτίωση της γνώσης τους ή να μάθουν κάποιες τεχνικές για να ξεπεράσουν ορισμένα προβλήματα που είχαν.

Συνολικά, όλες οι κυρίες που συμμετείχαν εκφράστηκαν με ενθουσιασμό για το Πρόγραμμα αυτό -τους άρεσε ιδιαίτερα η ομαδική εργασία, το περιεχόμενο αυτού του σεμιναρίου, οι ασκήσεις που έγιναν στο τέλος- και το θεώρησαν πολύ πρωτοποριακό και χρήσιμο. Υπήρξαν, δε, μεταξύ των γυναικών και κάποιες, οι οποίες εφάρμοσαν άμεσα τις γνώσεις αυτές, δηλαδή προέκυψε πραγματικά να συμμετάσχουν σε κάποια ψηφοδέλτια αμέσως μετά το σεμινάριο.

Μετά απ' όλα αυτά, ακούγοντας όλες τις απόψεις των κυριών που συμμετείχαν, με βάση αυτά που ανέφεραν οι τέσσερις εκπαιδευτριες, αλλά και σύμφωνα και με τη δική μου άποψη, μπορούμε να πούμε με κάθε βεβαιότητα ότι η συγκεκριμένη συμβουλευτική πήγε εξαιρετικά καλά.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω το Κ.Ε.Θ.Ι. για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και μου ανέθεσε ένα τόσο πολύ σημαντικό Πρόγραμμα. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τις τέσσερις εξαιρετικές μου συνεργάτιδες, οι οποίες εργάστηκαν με αποτελεσματικότητα και επαγγελματισμό και έφεραν σε καλό τέλος όλη την προσπάθεια. Αναφέρομαι στις κυρίες: Κατερίνα Υφαντίδου από τη Θεσσαλονίκη, Σοφία Μπαλαμώτη από το Βόλο, Σμάρω Κοιλαλού από την Πάτρα και Αδαμαντία Φοινίκη από το Ηράκλειο Κρήτης. Εύχομαι το Πρόγραμμα αυτό στο σύνολό του να επαναληφθεί και στο μέλλον. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Κυρία Τσεκούρα εμείς σας ευχαριστούμε που υπήρξατε συνεργάτιδά μας σε αυτό το Πρόγραμμα, γιατί πιστεύω ότι και το κοινό μετά από την ομιλία σας κατάλαβε τι προσφέρατε σε αυτό. Ευχαριστούμε και πάλι.

Θα δώσω το λόγο στην κα Ειρήνη Μάρη, η οποία είναι ψυχολόγος και στέλεχος του Κ.Ε.Θ.Ι., για να μας μιλήσει για τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Κυρία Μάρη έχετε το λόγο.

Ε. ΜΑΡΗ: Κυρίες και κύριοι, καλησπέρα και από μένα. Θα ήθελα συνοπτικά να σας παρουσιάσω το Πρόγραμμα που αναπτύξαμε στα τέσσερα παραρτήματα του Κ.Ε.Θ.Ι., στη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, το Ηράκλειο και το Βόλο.

Η βασική ιδέα πίσω από το Πρόγραμμα, το οποίο υλοποίησαν οι συνάδελφοι Χρυσούλα Κοντογεώργη, Θεόδωρος Παπαδόπουλος, Ραφαέλα Καρυδοπούλου, Μερόπη Απελίδου και Διονυσία Καλκαβούρα, είναι η μεταφορά της εμπειρίας που έχουμε ως Κ.Ε.Θ.Ι. στα θέματα κοινωνικής οικονομίας και γυναικείων συνεταιρισμών στις τέσσερις πόλεις που προανέφερα.

Μια βασική έννοια που αναδείχτηκε από τη μεθοδολογία μας, αλλά και την υλοποίηση του Έργου είναι η έννοια της κοινωνικής οικονομίας μέσω της τοπικής ανάπτυξης και η συμμετοχή των γυναικών σε αυτή. Δηλαδή τι θέλαμε να πετύχουμε; Να αναδειχθεί ο ρόλος των γυναικών στην τοπική ανάπτυξη. Γιατί μας ενδιέφερε αυτό; Έχουμε παρατηρήσει μέσα από τη συμβουλευτική με τις γυναίκες ότι πολλές φορές οι γυναίκες θεωρούν ως δεδομένες τις δεξιότητες, γνώσεις και εμπειρίες που διαθέτουν. Παράλληλα, διδαχθήκαμε από άλλες γυναίκες που μέσα από τη συμβουλευτική αναπλαισίωσαν την εμπειρία αυτή, να γίνονται πυρήνες δημιουργίας και ανάπτυξης για τον τόπο τους. Έτσι, ο βασικός στόχος μας μέσα από το Πρόγραμμα ήταν το πάντρεμα της αξιοποίησης των ανθρωπίνων πόρων, της αξιοποίησης των φυσικών πόρων ενός τόπου με τη στήριξη κοινοτικών και άλλων μέτρων, τα οποία λειτουργούν επικουρικά σε αυτή την κατεύθυνση. Αναφέρω το εξής

παράδειγμα: στο πλαίσιο του Έργου γυναίκες επωφελούμενες είδαν με άλλο μάτι το πετιμέζι, ως τροφή με μεγάλη διατροφική αξία, ξαναθυμήθηκαν συνταγές και τρόπους χρήσης και μέσα από αυτό ανέδειξαν τον τόπο τους. Πολλές φορές, με αφορμή το Πρόγραμμα σε πολλά μέρη της χώρας, ακούγοντας οι γυναίκες αλλά και οι φορείς παραδείγματα που έγιναν και πέτυχαν, ξεκίνησε ένας προβληματισμός σχετικά με το τι μπορούμε να κάνουμε εμείς εδώ.

Η τοπική ανάπτυξη είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, στην οποία οι τοπικοί παράγοντες -τοπικοί οργανισμοί και φορείς, τοπικές επιχειρήσεις, τοπική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα- συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως μια διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και διαρθρωτικών αλλαγών, που οδηγεί στη βελτίωση του επιπέδου ζωής του τοπικού πληθυσμού. Τοπικοί παράγοντες δε θεωρούνται μόνο τα γεωγραφικά και φυσικά χαρακτηριστικά των χωρικών μονάδων -τοπικά φυσικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, φυσικούς πόρους, ορυκτό πλούτο, κ.λπ.- αλλά και τα κοινωνικο-πολιτισμικά χαρακτηριστικά της τοπικής παραγωγής, τα οποία σχετίζονται με την αναπτυξιακή διαδικασία.

Έτσι, τοπικές κοινωνίες με μειονεκτήματα είναι δυνατόν να προωθήσουν την ανάπτυξη τους με τη βοήθεια της τεχνολογίας και της ανάπτυξης της τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Για το λόγο αυτό, η προσπάθεια για την προώθηση και την εφαρμογή της τοπικής ανάπτυξης εντάθηκε, κυρίως σε ζώνες υποβαθμισμένες, μειονεκτικές, καθώς και σε περιόδους κρίσης.

Το ανθρώπινο δυναμικό μιας περιοχής είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες για την ανάπτυξή της, ενώ το θέμα των ανθρώπινων πόρων και της αξιοποίησης τους δεν είναι αποκλειστικά αντικείμενο οικονομικών διεργασιών ή εκπαίδευσης, αλλά και κοινωνικής παρέμβασης. Η προώθηση των σύγχρονων ιδεών περί ανάπτυξης και απασχόλησης, η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και συνεργασίας σε επίπεδο ομάδας, η δημιουργία συναισθήματος αυτοπεποίθησης, η εγκατάλειψη της παθητικής και αρνητικής στάσης κ.λπ., απαιτούν παρεμβάσεις, οι οποίες έχουν ανάγκη ειδικούς μηχανισμούς προσαρμοσμένους σε μια τοπική κοινωνία.

Η αναστροφή της υφιστάμενης κατάστασης σε μια περιοχή, απαιτεί τη δημιουργία αναδιαρθρωτικών μηχανισμών, οι οποίοι θα πρέπει, αφού συγκεκριμενοποιηθεί το αίτιο της προβληματικότητας, να ανασυντάξουν τα μέσα και τους παραγωγικούς πόρους της περιοχής, ώστε να αποκατασταθεί η ισορροπία με τις συνθήκες της αγοράς.

Οι παράμετροι παρέμβασης αυτών των αναδιαρθρωτικών μηχανισμών είναι:

- Το ενδογενές δυναμικό ανάπτυξης (πόροι, δεξιότητες ανθρώπινου δυναμικού, τεχνολογία, παράδοση), το οποίο αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ενίσχυση

της ανταγωνιστικότητας.

- Το επίπεδο των υποδομών (βασικών και εξειδικευμένων) που πρέπει να εκσυγχρονιστούν, ώστε να αποτελέσουν πόλο έλξης νέων δραστηριοτήτων.
- Οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, οι οποίες αποτελούν τον κρίσιμο κρίκο στην αναπτυξιακή προσπάθεια.
- Οι αναπτυξιακοί θεσμοί-φορείς: το θεσμικό πλαίσιο πρέπει να παρέχει τα κατάλληλα κίνητρα, ώστε να αξιοποιηθούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, ενώ οι φορείς διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Σε αυτό το πλαίσιο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι πλέον πρωταγωνιστικός ο ρόλος της γυναίκας και αναγκαία η συμμετοχή της σε τοπικό επίπεδο, στις διαδικασίες ανάπτυξης και αυτό για τους παρακάτω τουλάχιστον λόγους:

1. Η ένταξη και συμμετοχή των γυναικών στην τοπική παραγωγική διαδικασία, θα ενισχύσει τη δυναμικότητα μιας περιοχής, από τη στιγμή που ο βασικός αναπτυξιακός πόρος, δηλαδή το ανθρώπινο δυναμικό, διευρύνεται αριθμητικά, αλλά και εμπλουτίζεται ποιοτικά.
2. Οι γυναίκες είναι αυτές που κατά κύριο λόγο κουβαλούν μαζί τους τη γνώση παραγωγής προϊόντων, τα οποία πρώτα και κύρια αξιοποιούν τις δυνατότητες και τους πόρους μιας τοπικής κοινωνίας – μέσω, βεβαίως, της παράδοσης της οποίας είναι κατά τεκμήριο φορείς της σε μια τοπική κοινωνία.
3. Τέλος, οι γυναίκες είναι φορείς θετικών αντιλήψεων και στάσεων για τη συνεργασία και την τοπική αλληλεγγύη και αυτό κυρίως γιατί είναι ακόμα σε σημαντικό βαθμό (σε αρκετές τοπικές κοινωνίες) φορείς παραδοσιακών συνεργατικών παραγωγικών πρακτικών.

Εδώ θα ήθελα να σημειώσω ότι η βιωσιμότητα είναι ένα οικονομικό μέγεθος, έχει να κάνει με τη δυνατότητα μιας επιχείρησης να καλύπτει τα έξοδά της, να έχει κέρδος και να μπορεί να επενδύει για την ανάπτυξη της. Όμως, εδώ έχουμε να κάνουμε με μια ενδιαφέρουσα στάση απέναντι σε αυτό που ονομάζουμε βιωσιμότητα και αυτό γιατί στις τοπικές κοινωνίες και τις άλλες ομάδες, εκτός από την κερδοφορία, που είναι απαραίτητη για την ύπαρξη της επιχείρησης, εισέρχονται και μια σειρά άλλων κριτηρίων, τα οποία για εμάς είναι ίσως ασήμαντα, αλλά εκεί είναι ακόμα πιο σημαντικά από το κέρδος.

- Είναι το κριτήριο που έχει να κάνει με τις δυνατότητες απασχόλησης των γυναικών. Εμείς πολύ απλά το λέμε «βγαίνουν από το σπίτι τους».
- Είναι η προοπτική που ανοίγεται μπροστά τους, να μείνουν στον τόπο τους, να αναπτύξουν τον τόπο τους, να σπουδάσουν τα παιδιά τους.

Όταν, λοιπόν, μιλάμε για βιώσιμες δραστηριότητες, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας και αυτή την διάσταση. Ας δούμε, όμως, σε αυτό το σημείο κάποια στοιχεία για τη συνεταιριστική επιχειρηματική δραστηριότητα των γυναικών. Σε τοπικές κοινωνίες, οι οποίες διαθέτουν ελάχιστους φυσικούς πόρους, ομάδες γυναικών συλλογικά αποφασίζοντας για την τύχη τους, δημιουργούν βιώσιμες επιχειρήσεις, η εμβέλεια των οποίων ξεπερνά τα σύνορα του νομού τους και απλώνεται σε όλη την Περιφέρειά τους.

Έχουμε την τάση αρκετές φορές να κάνουμε το παράδειγμα του διπλανού μας θέση και να το γενικεύουμε, αλλά εδώ έχουμε πάρα πολλά παραδείγματα, όχι μόνο ομαδικής δράσης, αλλά και ατομικής. Αυτά τα παραδείγματα δείχνουν ότι σήμερα υπάρχει η δυνατότητα σε άτομα και ομάδες, οι οποίες βιώνουν συνθήκες αποκλεισμού, να δημιουργήσουν αυτοί/-ές οι ίδιοι/-ες τις συνθήκες άρσης του αποκλεισμού τους. Τις περισσότερες φορές αυτό που τους λείπει είναι η πληροφόρηση, ότι δηλαδή αυτό το πράγμα γίνεται, έχει γίνει και αλλού, υπάρχει εμπειρία και ότι το σημαντικότερο, εφόσον το αποφασίσουν, υπάρχουν μηχανισμοί που μπορούν να τους υποστηρίξουν για να το υλοποιήσουν. Εάν πάρουν αυτή την πληροφόρηση, έχουν τη δυνατότητα να τοποθετήσουν τον εαυτό τους και την ομάδα τους σε σχέση με αυτό, να βρουν το δικό τους συγκριτικό πλεονέκτημα, να το κάνουν προϊόν και να το πουλήσουν στην αγορά.

Μια ιδιαίτερη μορφή επιχειρηματικής δραστηριότητας από γυναίκες της υπαίθρου, είναι αυτή των γυναικείων συνεταιρισμών, οι οποίοι τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν σημαντική ανάπτυξη. Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί δημιουργούνται κυρίως στον αγροτικό χώρο -είναι σπάνιες οι περιπτώσεις συνεταιρισμών σε μεγάλα αστικά κέντρα- και είναι ένας εύκολος και φιλικός, για τις γυναίκες αυτών των περιοχών, τρόπος ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, μιας και απαιτεί πολύ λίγο κεφάλαιο έναρξης.

Το Κ.Ε.Θ.Ι. όλα αυτά τα χρόνια ανέπτυξε μια ισχυρή σχέση συνεργασίας με δεκάδες γυναικείους συνεταιρισμούς σε όλη την Ελλάδα, μια σχέση η οποία στηρίζεται σε βάση ισότητας, από τη στιγμή που βασικό μας μέλημα είναι η υποστήριξη των γυναικών σε όλες τις φάσεις της ίδρυσης του συνεταιρισμού τους. Έτσι, συνεργαζόμαστε σταθερά με συνεταιρισμούς σε όλη την Ελλάδα, οι οποίοι έχουν αρκετά μεγάλη εμπειρία, όπως είναι αυτός της Πέτρας και της Ασιακής στη Λήμνο -που είναι από τους πρώτους που δημιουργήθηκαν-, αλλά και με ομάδες γυναικών, οι οποίες σήμερα βρίσκονται στα πρώτα τους βήματα.

Μια πιο προσεκτική ματιά, μπορεί να μας δώσει μια σειρά από ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις, τόσο για τις κοινωνικές και οικονομικές προϋποθέσεις δημιουργίας τους, όσο και για τις προϋποθέσεις ανάπτυξής τους. Γεωγραφικά οι συνεταιρισμοί εξαπλώνονται σε όλη τη χώρα, όμως δεν έχουμε ομοιόμορφη κατανομή ανάμεσα στις διάφορες περιοχές.

Έτσι ενώ έχουμε μια ισχυρή παρουσία τους σε περιοχές, όπως η Μαγνησία, η Λέσβος και το Ηράκλειο (όπου σήμερα δραστηριοποιούνται πάνω από 30 γυναικείοι συνεταιρισμοί), έχουμε υπο-εκπροσώπηση σε άλλες περιοχές, όπως η Πελοπόννησος, τα Δωδεκάνησα ή τα Ιόνια νησιά.

Όπως μπορεί να παρατηρήσει κάποιος, έχουμε να κάνουμε με περιοχές όπου η θέση της γυναίκας στην τοπική κοινωνία, για μια σειρά λόγους, παραδοσιακά είναι σημαντική, όπως στη Λέσβο και τη Μαγνησία, γεγονός που διευκολύνει τις γυναίκες να κάνουν ένα σημαντικό ομαδικό βήμα. Η παραπάνω εκτίμηση μπορεί να επιβεβαιωθεί, κάνοντας μια γρήγορη επισκόπηση και στις άλλες περιοχές, όπου υπάρχουν γυναικείοι συνεταιρισμοί, οι οποίοι συνήθως εμφανίζονται σε χωριά με ισχυρή την παρουσία των γυναικών στην τοπική κοινωνία και παράδοση. Βέβαια αυτό δε φτάνει, προκειμένου να αναπτυχθεί ένας γυναικείος συνεταιρισμός. Από ό,τι φαίνεται, οι παραδόσεις των περιοχών είναι συνθήκη, όχι όμως ικανή από μόνη της και τις περισσότερες φορές όχι αναγκαία.

Σε αρκετές περιοχές, όπου αναπτύσσονται οι συνεταιρισμοί, μπορεί κάποιος να παρατηρήσει, ότι προϋπάρχει μια ιδιαίτερη συνήθεια -άτυπων συνεταιρισμών- στις αγροτικές εργασίες ή τις εργασίες του νοικοκυριού. Έτσι, για παράδειγμα σε πολλές περιοχές της Λέσβου, υπήρχε -και σε μεγάλο βαθμό το συναντά κανείς ακόμα- μια διαδικασία, όπου οι γυναίκες του χωριού κυκλικά, βοηθούσαν η μία την άλλη στην παραγωγή διαφόρων σπιτικών παρασκευασμάτων, ενώ αντίστοιχες συνήθειες συναντά κανείς στο μάζεμα της ελιάς, όχι μόνο στη Λέσβο, αλλά και σε χωριά της Μακεδονίας, κυρίως προσφύγων από τα Μικρασιατικά παράλια και τον Ελλήσποντο. Αυτός είναι ένας αρκετά αποτελεσματικός τρόπος επιμερισμού του χειρωνακτικού κόστους εκείνων των αγροτικών εργασιών, οι οποίες έχουν ανάγκη από πολλά χέρια, σε περισσότερες γυναίκες, με τελικό αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους παραγωγής των προϊόντων.

Ένα τρίτο στοιχείο που βοηθά στην ανάπτυξη των γυναικείων συνεταιρισμών, είναι η ευνοϊκή επίδραση των διαφόρων Προγραμμάτων. Εδώ, όμως, πρέπει να σημειώσουμε ότι στο βαθμό που δεν υπάρχουν οι υποκειμενικές προϋποθέσεις και που πρώτα και κύρια εκφράζονται μέσα από τη διάθεση των ίδιων των ενδιαφερόμενων γυναικών για αυτοοργάνωση και συνεργασία, αρκετές φορές οι πόροι σπαταλήθηκαν σε ανούσιες παρεμβάσεις και μελέτες -που τις περισσότερες φορές έγιναν ερήμην των γυναικών- με ελάχιστα έως και μηδενικά αποτελέσματα.

Πράγματι, αυτό είναι ίσως το πιο αποφασιστικό σημείο για τη σύσταση ενός συνεταιρισμού, το οποίο εγγυάται τη συνέχεια της οποιας προσπάθειας. Δεν είναι λίγες οι φορές που διάφοροι φορείς, οι οποίοι είχαν εντάξει στα Προγράμματά τους και τη δημιουργία συνεταιρισμών από γυναίκες, ουσιαστικά επέβαλαν -με διάφορους τρόπους, ο πιο

συνηθισμένοι από τους οποίους είναι η δημιουργία υπέρμετρων προσδοκιών στις γυναίκες- το συνεταιρισμό, καλύπτοντας έτσι μεν τους δικούς τους στόχους, δημιουργώντας όμως αρκετά προβλήματα στις τοπικές κοινωνίες και τις ίδιες τις γυναίκες.

Τέλος, θα πρέπει να σημειώσουμε, ότι λίγες προσπάθειες έχουν καταγραφεί για δημιουργία γυναικείων συνεταιρισμών σε τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές. Αντίθετα, θα λέγαμε ότι η ύπαρξη μιας σημαντικής τουριστικής βιομηχανίας σε μια περιοχή, μάλλον λειτουργεί αποτρεπτικά. Στην Ελλάδα σήμερα δραστηριοποιούνται πάνω από εκατό δέκα (110) γυναικείοι συνεταιρισμοί. Η δημιουργία και, πολύ περισσότερο, η λειτουργία και ανάπτυξη των γυναικείων συνεταιρισμών έχει πολλαπλές θετικές επιπτώσεις στην τοπική κοινωνία και οικονομία.

1. Από τη μια μπορεί να αποτελέσει ένα σοβαρό ενισχυτικό μηχανισμό για την τοπική οικονομία, αφού μια τέτοια επιτυχημένη προσπάθεια έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος και τη μείωση της ανεργίας.
 - Ένας «τυπικός» γυναικείος συνεταιρισμός κάνει «τζίρο» 100.000–150.000 ευρώ το χρόνο, ενώ αρκετοί είναι σήμερα αυτοί, που εξασφαλίζουν την δυνατότητα σε πολλά από τα μέλη τους να έχουν ένα σταθερό μεροκάματο.
 - Σε πάρα πολλά χωριά της πατρίδας μας, ο γυναικείος συνεταιρισμός είναι πλέον η μεγαλύτερη επιχείρηση
2. Με δεδομένο ακόμα ότι το σύνολο των συνεταιρισμών ασχολούνται με την περαιτέρω αξιοποίηση τοπικών και παραδοσιακών προϊόντων, τα παράγωγα αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας, είναι επίσης εμφανή. Εδώ, πρέπει να σημειώσουμε ότι ένα ποσοστό που αρκετές φορές φτάνει και το 85% της προστιθέμενης αξίας, δημιουργείται και διαχέεται στην τοπική κοινωνία.
 - Οι γυναίκες από την Αττική, λένε σήμερα, «μείναμε στο χωριό μας, σπουδάζουμε τα παιδιά μας, με έναν συνεταιρισμό, ο οποίος σήμερα μετά από δέκα και πλέον χρόνια ζωής κάνει τζίρο πάνω 1 εκατ. ευρώ. το χρόνο».
 - Οι γυναίκες στον Άγιο Αντώνιο στην Θεσσαλονίκη μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα κατάφεραν να κάνουν το χωριό τους, ένα μέχρι τότε άσημο χωριό, γνωστό σε όλη την περιοχή τους, σιγά –σιγά να αποκτά ζωή.
 - Είναι γνωστό το παράδειγμα της Πέτρας, όπου η δημιουργία του συνεταιρισμού έδωσε σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη του χωριού.
3. Δεν πρέπει να παραλείψουμε και τις γενικότερα ευεργετικές κοινωνικές επιπτώσεις αυτής της προσπάθειας, καθώς ενισχύουν ακόμα περισσότερο τη θέση της γυναίκας στην τοπική κοινωνία, δημιουργώντας έτσι τις βάσεις για γενικότερα κοινωνική ανάπτυξη και υγεία σε αυτήν.

Οι προοπτικές των γυναικείων συνεταιρισμών της χώρας μας είναι αρκετά καλές και αυτό οφείλεται τόσο σε αντικειμενικούς-εξωτερικούς, όσο και σε υποκειμενικούς παράγοντες. Από τους αντικειμενικούς παράγοντες σημειώνουμε:

1. Τη στροφή που σημειώνεται στις διατροφικές συνήθειες των καταναλωτών/-τριών, οι οποίοι/-ες αρχίζουν να αναζητούν αγνά και ποιοτικά προϊόντα, ανάγκη την οποία βεβαίως καλύπτουν τα προϊόντα των συνεταιρισμών.
2. Η όλο και αυξανόμενη φήμη που αποκτά η χώρα μας ως τόπος γαστρονομικής απόλαυσης.
3. Η όλο και αυξανόμενη τουριστική κίνηση και μάλιστα από επισκέπτες που αντικειμενικά αποτελούν ομάδα-στόχο για τους/τις καταναλωτές/-τριες.
4. Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας είναι και η ίδια η ύπαρξη του γυναικείου συνεταιρισμού, ο οποίος από μόνος τους αποτελεί πόλο έλξης για τους/τις καταναλωτές/-τριες.

Ανάμεσα στους υποκειμενικούς παράγοντες μπορούμε να σημειώσουμε:

1. Το μεράκι και την αφοσίωση των γυναικών-μελών των συνεταιρισμών στην επιτυχία των σκοπών του συνεταιρισμού τους.
2. Τη σημαντική εμπειρία και τον πλούτο γνώσεων που διαθέτουν στην παραγωγή των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων.
3. Τη διάθεση που έχουν να παράσχουν εργασία, τις περισσότερες φορές χωρίς πληρωμή, προκειμένου να υλοποιηθούν κάθε φορά οι στόχοι του συνεταιρισμού τους.

Από ό,τι όλα δείχνουν, αυτή η προσπάθεια, η οποία για συγκεκριμένους κοινωνικούς, πολιτιστικούς, πολιτικούς και άλλους λόγους εξελίσσεται στη χώρα μας, μπορεί να αποτελέσει, και σε μεγάλο βαθμό αποτελεί, καλή πρακτική επιχειρηματικότητας και μάλιστα γυναικείας επιχειρηματικότητας, όχι μόνο για την Ελλάδα, αλλά για το σύνολο των χωρών της Ε.Ε.

Μια δεύτερη διάσταση που αναδείχτηκε μέσα από το Έργο, είναι ο ρόλος της συμβουλευτικής στη στήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας. Σε ό,τι αφορά τη δεύτερη αυτή διάσταση, αναδεικνύεται η συνεισφορά που μπορούν να έχουν οι γυναίκες, ως εργατικό δυναμικό, στην ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας. Επιπλέον, η ανάδειξη του ρόλου των γυναικών ως εργαζομένων ή αυταπασχολούμενων, έχει ως αποτέλεσμα να εγείρονται ευρύτερα κοινωνικά θέματα, τα οποία αφορούν στις γυναίκες, όπως το θέμα της συμφιλίωσης επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Οι τοπικές κοινότητες είτε επιχειρούν να αναπτύξουν αποτελεσματικούς τρόπους στήριξης της γυναίκας στη συμφιλίωση των ρόλων της, είτε αυξάνουν την πίεση προς την πολιτεία για τη λήψη κατάλληλων μέτρων και την έμμεση και άμεση υποστήριξη

της απασχόλησης των γυναικών. Συνολικά, η θέση της γυναίκας αναβαθμίζεται μέσα στην κοινότητα και προωθείται στην πράξη η ισότιμη συμμετοχή της στα κοινά.

Ολοκληρώνοντας, θα ήθελα να τονίσω ότι το Κ.Ε.Θ.Ι., κεφαλαιοποιώντας την εμπειρία και την επαφή του με χιλιάδες γυναίκες σε όλη τη χώρα, επιχειρεί να διαδώσει τη βαθιά πεποίθησή του ότι οι γυναίκες μπορούν και πρέπει να συμμετέχουν ισότιμα στην απασχόληση και την ανάπτυξη του τόπου. Για το λόγο αυτό, ο φορέας είναι αφοσιωμένος στην ανάπτυξη και στήριξη ενός δικτύου ανθρώπων και δομών, το οποίο μπορεί αποτελεσματικά να στηρίξει τις γυναίκες και την κοινότητα προς την κατεύθυνση αυτή. Σας ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Μάρη. Η κα Μάρη, χρόνια στέλεχος στο Κ.Ε.Θ.Ι. και έμπειρη σε αυτό τον τομέα, μας μίλησε για ένα πολύ αγαπημένο μου θέμα, τους γυναικείους συνεταιρισμούς. Και θέλω να πω ότι το Κ.Ε.Θ.Ι. πρέπει να είναι υπερήφανο, γιατί δεν υπάρχει γυναικείος συνεταιρισμός στην Ελλάδα που να μην τον έχει στηρίξει.

«ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ»

Κ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ): Θα ολοκληρώσουμε τις εργασίες του Συνεδρίου με τα συμπεράσματα. Η κυρία Πρόεδρος, όπως είδατε, ήταν εδώ πριν λίγο, αλλά αναγκάστηκε να φύγει γιατί, όπως όλοι ξέρετε, είναι μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου της Αθήνας και σήμερα έχουν Δημοτικό Συμβούλιο.

Φτάνοντας, λοιπόν, στην τελευταία φάση του Προγράμματος «Localising Gender Equality through Development», η τελευταία δράση μας ήταν αυτό το διήμερο ευρωπαϊκό συνέδριο με τίτλο «Γυναίκα και Τοπική Ανάπτυξη». Όπως οι περισσότεροι/-ες θα παρακολουθήσατε, το άνοιγμα του Συνεδρίου έκανε η Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας, κα Έρα Βαλασαμάκη-Ράλλη, η οποία τόνισε τη σημασία του Προγράμματος στην ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στην τοπική ανάπτυξη.

Η Γενική Γραμματέας Ισότητας, κα Ευγενία Τσουμάνη, τόνισε ότι οι πολιτικές ισότητας για την επόμενη Προγραμματική Περίοδο δίνουν έμφαση στην τοπική ανάπτυξη, ανήγγειλε την έναρξη του Δ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την υλοποίηση Έργων και τη δημιουργία, για πρώτη φορά, ειδικού χρηματοδοτικού άξονα μέσα στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Είχαμε την τιμή να είναι παρών και ο Υπουργός Εσωτερικών, Καθηγητής κ. Προκόπης

Παυλόπουλος, ο οποίος μας ανέφερε ότι σύμφωνα με την τροποποίηση στον εκλογικό νόμο, το 1/3 των υποψηφίων θα είναι γυναίκες, όπως ισχύει ήδη στα Τοπικά Συμβούλια. Από κει και πέρα ας αναλάβουμε και εμείς οι γυναίκες τις ευθύνες μας, ώστε να ψηφίζουμε γυναίκες. Συμμετείχαν επίσης:

- Ο κ. Δημήτρης Πανοζάχος, Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Ηπείρου, ο οποίος έκανε πρόταση οι γυναίκες να στηρίζονται ως νέες μητέρες και όχι ως νέες συνταξιούχοι.
- Η κα Μαρία Παναγιωτοπούλου-Κασσιώτου, η οποία είναι Ευρωβουλευτής και μας έδωσε την ευρωπαϊκή διάσταση του θέματος.
- Οι διακρατικοί μας εταίροι από τη Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, οι οποίοι μας παρουσίασαν τους φορείς τους και μας έδωσαν την εικόνα της συμμετοχής των γυναικών στην τοπική ανάπτυξη της χώρας τους.

Μετά παρουσιάστηκε η έρευνα και τα πρώτα αποτελέσματα από όλες τις συμμετέχουσες χώρες, τα οποία, λόγω του μικρού δείγματος που χρησιμοποιήθηκε, είναι ενδεικτικά και όχι αντιπροσωπευτικά. Η έρευνα αυτή θα εκδοθεί από το Κέντρο μας σε τέσσερις γλώσσες (αγγλικά, ισπανικά, γαλλικά, ιταλικά). Τα αποτελέσματα της έρευνας, αν και ενδεικτικά, ανέδειξαν κάποιους παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική επιλογή των γυναικών, όπως είναι το γεγονός ότι, αν και γνωρίζουν την ύπαρξη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών, δεν κάνουν χρήση των υπηρεσιών αυτών, η ανεπαρκής κρατική βοήθεια και οι ελλείψεις προσφερόμενες υπηρεσίες, το κατά πόσο στηρίζονται από τους συντρόφους και τους συγγενείς τους στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις, κ.ά.

Στην τελευταία ενότητα της πρώτης ημέρας του Συνεδρίου η κα Clare Zammit, μας παρουσίασε τις δράσεις και τις προσπάθειες που γίνονται στη Μάλτα σε τοπικό επίπεδο για την προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών, ένα Πρόγραμμα στο οποίο είναι εταίρος και το Κ.Ε.Θ.Ι. Είναι κάτι ανάλογο με αυτό το Πρόγραμμα που παρουσιάζουμε σήμερα. Από όσα μας είπε η κα Zammit συνειδητοποιήσαμε ότι δεν έχει σημασία το μέγεθος του πληθυσμού, τα προβλήματα για τις γυναίκες είναι παντού τα ίδια. Η ενότητα ολοκληρώθηκε από τον κ. Βλιάμο, Καθηγητή του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, και την κα Γιώτη-Παπαδάκη από το Πάντειο Πανεπιστήμιο, οι οποίοι μας ανέπτυξαν το θέμα και μας έδωσαν μια ακαδημαϊκή οπτική του.

Στην έναρξη της δεύτερης ημέρας η κα Αλιφέρη, Δήμαρχος Μελιγαλά, κατέθεσε την εμπειρία της ως γυναίκα σε θέση ευθύνης και λήψης αποφάσεων και τόνισε ότι η επιτυχία και η αποτελεσματικότητα είναι στο χέρι των γυναικών, αν πιστέψουν στον εαυτό τους και τις δυνατότητές τους.

Η κα Ηλιοπούλου, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πατρών με τη σειρά της, ως

ακαδημαϊκός και βιολόγος, τόνισε τη σημασία της γυναικείας παρουσίας και της ενεργού συμμετοχής σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής, επεσήμανε την ανάγκη συνειδητοποίησης, από τις ίδιες τις γυναίκες, των δυνατοτήτων και δεξιοτήτων τους, ώστε να επιτύχουν μια δυναμική παρουσία στα κοινωνικά και τοπικά δρώμενα.

Η κα Παπαλεξανδρή, Καθηγήτρια του Οικονομικού Πανεπιστημίου, η οποία ναι μεν είχε το Προεδρείο, αλλά μας έκανε την τιμή να μας κάνει και μια παρουσίαση, ανέδειξε τα κύρια οφέλη της γυναικείας επιχειρηματικότητας, καθώς και την ουσιαστική συμβολή των γυναικών στα οικονομικά και διοικητικά κέντρα λήψης αποφάσεων. Επίσης, αναφέρθηκε στα σημαντικά αποτελέσματα έρευνας για τα θέματα της γυάλινης οροφής και τόνισε ότι η προώθηση των γυναικών σε ανώτερες ιεραρχικά θέσεις υψηλής ευθύνης, είναι βασικό αιτούμενο της εποχής μας.

Στη συνέχεια, η κα Άννα Σαϊτη, μας μίλησε για τη δική της προσωπική πορεία, ως επιχειρηματίας, και επεσήμανε ότι οι ιστορίες των περισσότερων γυναικών μοιάζουν από όποια βάση και αν ξεκινάνε, είτε διοικούν την επιχείρηση των γονιών τους είτε την επιχείρηση, την οποία δημιούργησαν μόνες τους. Η κα Λεγάκη, οικονομολόγος και διευθύνουσα σύμβουλος της εταιρείας Pioneer Hi-Bred Hellas, με 25 χρόνια εμπειρίας στην πολυεθνική εταιρεία, αναφέρθηκε στη σημαντική παρουσία των γυναικών σήμερα στον αγροτικό τομέα της οικονομίας.

Στο τελευταίο πάνελ, μίλησαν οι κύριες Κοντογεώργη, Τσεκούρα και Μάρη. Η κα Κοντογεώργη αναφέρθηκε γενικά στη συμβουλευτική, η κα Τσεκούρα μας μίλησε για τα κέντρα λήψης αποφάσεων και την πιλοτική συμβουλευτική, η οποία χρησιμοποιήθηκε σε αυτό το Πρόγραμμα. Τέλος, η κα Μάρη αναφέρθηκε σε θέματα κοινωνικής οικονομίας.

Τελειώνοντας, θέλω να ευχαριστήσω όλες τις ομιλήτριες και όλους τους ομιλητές, να ευχαριστήσω όλες και όλους τις/τους Συνέδρους που είχαν την υπομονή να καθίσουν μέχρι αυτή την ώρα, τους ξένους εταίρους μας, τους μεταφραστές μας και πάνω από όλα τα στελέχη του Κ.Ε.Θ.Ι., τα οποία εργάστηκαν τόσο σκληρά για να έχει επιτυχία αυτό το Συνέδριο. Θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τις κυρίες Λένα Σακελλαρίου, Βίκυ Γκερμότση, Άννα Μπαγινέτα και Ελένη Αλέξη για τη συμβολή τους στη διοργάνωση του Συνεδρίου.

Θέλω να πιστεύω ότι, με αυτή τη διοργάνωση, βάλαμε ένα λιθαράκι στην προσπάθεια στήριξης των γυναικών στον πολυδιάστατο ρόλο τους για το καλό των ίδιων των γυναικών, του περιβάλλοντός τους, των τοπικών κοινωνιών τους, της πατρίδας μας, αλλά και για το καλό ολόκληρης της Ευρώπης.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

